
VELUT
ARBOR
ÆVO

גי דע מאָפּאַסאַן׳ס

געזאַמעלטע ווערק

איבערזעצט פון

לעאָן קאָברין.

VII.

אַרויסגעגעבען פון „פאָרווערטס"
175 איסט בראדוויי, ניו יארק
1918

דער פאַררעטערישער שטאַהל-קנעכט.

פרעכע גנבה איז בעגאַנגען געוואָרען אין דער הויפּט-שטאָדט, אַ גנבה וואָס האָט בעטראָפען אַ סך טויזענדער. מען האָט צוגע'גנב'עט ציערונג, אַ טהייערען זייגער בעזעצט מיט דימענטען, אַ קליינע ראַמקע פון אַ בילד בעזעצט מיט בריליאַנטען און אַ גאַנץ היבשע סומע מזומן געלד, אַלעס אין איינעם האָט בעטראָפען אַרום אַ הונדערט און פופצעהן טויזענד פלאָרינס. דער באַנקיר אַליין איז אַוועק צום דירעקטאָר פון דער פּאָליציי אָנצוזאָגען וועגען דער רויבעריי, אָבער אין דער זעלבער צייט האָט ער געבעטען, אַז די אונטערזוכונג זאָל געפיהרט ווערען ווי ווייט מעגליך שטיל און אין געהיים, ווייל ער האָט ניט קיין פערדאַכט אויף קיינעם און ער וויל ניט, אַז אונשולדיגע מענשען זאָלען בעשולדיגט ווערען.

— פריהער פאַר אַלעמען גיט מיר די נעמען פון די מענשען, וועלכע קומען געוועהנליך אריין אין אייער שלאָף-צימער — האָט געזאָגט דער פּאָליציי דירעקטאָר.

— קיינער קומט ניט אהין אויסער מיין פרוי, מיינע קינדער און יאָזעף, מיין דיענער; אַ מאַן אין וועלכען איך בין זיכער פונקט אַזוי ווי אין זיך אַליין.

— דענקט איהר אַלזאָ, אַז עס איז אַבסאָלוט אונמעגליך, אַז ער זאָל האָבען בעגאַנגען די דאָזיגע רויבעריי?

— אונמעגליך — האָט געענטפערט דער באַנקיר.

— גוט, איצט זאָגט מיר, געדענקט איהר אפשר, אויב אין דעם טאָג, ווען איהר האָט זיך געכאַפּט, אַז אייך פעהלען די זאַכען, אָדער מיט אַ טאָג פריהער איז ניט אימעצער צופעליג געווען אין אייער שלאָף-צימער?

דער באנקיר האט א ווײלע געטראכט און דאן האט ער ניט גאנץ זיכער געענטפערט:

— קײנער נישט, אבסאלוט קײנער נישט.

דער ערפאהרענער בעאמטער האט בעמערקט דעם באנקירס אונזיכערקייט, זיין צומישטקייט. ער האט איהם אנגענומען פאר א האנד און ארײנקוקענדיג איהם גלײך אין פנים אריין, האט ער געזאגט:

— איהר זײט ניט גאנץ אפען מיט מיר; אימעצער איז געװען מיט אײך און איהר װילט עם בעהאלטען פון מיר. איהר מוזט מיר אלעס זאגען.

— ניין, ניין: װירקליך, קײנער איז דארט בײ מיר ניט געװען.

— אויב אזוי איז איצט דא בלויז איין מענש, אויף װעמען עס קען פאלען א חשד... און דאס איז אײער דיענער.

— איך שטעה גוט פאר זײן עהרליכקייט — האט דער באנקיר שנעל געענטפערט.

— איהר קענט האבען א טעות און איך האלט פאר נויטיג דעם מאן גלייך אויסצופרעגען.

— דאן וויל איך אײך בעטען, איהר זאלט עס טהאן װי װײט מעגליך העפליך, אז עס זאל איהם ניט בעליידיגען.

— איהר קענט זיך שוין אויף מיר פערלאזען.

אין א שטונדע ארום איז דעם באנקיר'ס דינער געװען אין א פריװאט צימער פון'ם פאליציי דירעקטאר. דער לעצטער האט אפריהער גוט בעטראכט דעם מאן און איז געקומען צו דער איבער־צייגונג, אז אזא עהרליכער, גוטמוטיגער פנים און אזעלכע רוהיגע, אונבעװעגליכע אויגען קענען ניט געהערען צו א פארברעכער.

— װײסט איהר צו װאס איך האב געשיקט נאך אייך?

— ניין.

— א גרויסע גנבה איז בעגאנגען געװארען אין אײער הערר'ס הויז — האט דער פאליציי דירעקטאר װײטער גערעדט — די זאכען זײנען פארשװאונדען פון זײן שלאף־צימער. האט איהר א פערדאכט

אויף וועמען עס איז? ווער איז געווען אין צימער אין די לעצטע עטליכע טעג?

— קיינער ניט אויסער מיך און מיין הערר'ס פאמיליע.

— זעהט איהר דען ניט איין, מיין ליעבער פריינד, אז מיט די דאָזיגע ווערטער אייערע ווארפט איהר אויף זיך אליין ארויף א פערדאכט?

— מיין הערר — האָט דער דיענער אויסגערופען — איהר גלויבט דאָך ניט, אז איך...

— איך טאָר קיין זאך ניט גלויבען, מיין פליכט איז צו אונ־טערזוכען און נאָכנעהן נאָך די שפורען, וועלכע איך וועל געפינען — האָט רוהיג געזאָגט דער פאָליציי שעף — אויב איהר זייט געווען דער איינציגער, וועלכער איז געווען אין'ם צימער אין פערלויף פון די לעצטע עטליכע טעג, דאן מוז איך אייך האלטען פעראנטוואָרטליך.

— מיין הערר קען מיך...

דער פאָליציי שעף האָט א דריק געטהאָן מיט די אקסלען:

— אייער הערר האָט גוט געזאָגט פאר אייער עהרליכקייט, אָבער דאָס איז ניט גענוג פאר מיר. איהר זייט דער איינציגער מענש, אויף וועלכען עס קען פאלען דער פערדאכט און הגם עס טהוט מיר לייד, דאָך מוז איך אייך ארעסטירען.

— אויב אזוי — האָט דער מאן געזאָגט נאָך א ווייַלע טראכ־טען — וועל איך בעסער זאָגען דעם אמת, ווייל מיין גוטער נאָמען איז ביי מיר טהייערער ווי מיין שטעלע. אימעצער איז נעכטען געווען אין מיין הערר'ס צימער.

— און דער אימעצער איז געווען?..

— א דאמע!

— א בעקאנטע דאמע זיינע?

דער דיענער האָט א ווייַלע געשוויגען.

— עס מוז ארויס — האָט ער צום סוף געזאָגט — מיין הערר האָט א געליעבטע... איהר פערשטעהט דאָך... א בלאָנדע וואונ־דער־שעהנע פרוי. ער האָט אויסגעמעבלירט פאר איהר א הויז און

געהט צו איהר אהין, עס פארשטעהט זיך שטילערהייט, ווארום אז מיין מאדאם זאל זיך פון דעם דערוויסען, וואלט זיך געטהאן הימעל עפען זיך. אלזא, אט די דאזיגע דאמע איז נעכטען געוועו ביי איהם.

— זיינען זיי געוועו אליין?

— איך האב זי ארייננעפיהרט און זי איז געוועו אין זיין שלאף־צימער מיט איהם; אבער אין א קורצער צייט האב איך איהם גענוצט ארויסרופען, ווייל זיין פערטרויטער קלערק האט איהם געוואלט עפעס זאגען און זי איז פארבליבען אליין ארום א פיערטעל שעה.

— ווי הייסט זי?

— צעציליא ק—, זי איז א אונגארישע. —

און דער דיענער האט איהם געגעבען דעם אדרעס.

דאן האט דער פאליציי שעף געשיקט נאך'ן באנקיר און איהם געשטעלט פנים לפנים מיט'ן דיענער.

ער איז געצוואונגען געוועו צוצוגעבען; אז אלעס וואס דער דיענער האט געזאגט איז אמת. גלייך נאכדעם איז ארויסגעגעבען געווארען א באפעהל צו ארעסטירען צעציליא ק—.

אין וויינינגער ווי א האלבע שטונדע ארום איז דער פאליציי בעאמטער צוריק געקומען מ"ט אן ערקלעהרונג, אז זי האט פאר־לאזען איהר הויז און וואהרשיינליך אויך די שטאדט נעכטען ביי־נאכט. דער אונגליקליכער באנקיר איז געווארען פארצווייפעלט. ער איז ניט נור בערויבט געווארען אויף הונדערט און פופצעהן טויזענד פלארינס, נור ער האט נאך פערלארען זיין וואונדערשעהנע געליעבטע, וועמען ער האט געליעבט מיט דער גרעסטער ליידענ־שאפט אויף וועלכער ער איז פעהיג געוועו. עס האט זיך איהם בשום אופן ניט געסטאלפעט אין מוח, אז א פרוי וועמען ער האט ארומגערינגעלט מיט א ווילדען לוקסוס, וועמעס משוגע'נסטע קאפ־ריזען ער האט נאכגעגעבען און וועמעס טיראניי ער האט אריבער־געטראגען אזוי געדולדיג, זאל איהם קענען אזוי שענדליך בעטריי־גען. און צו דעם אלעמען האט ער נאך גענוצט אויסשטעהן א סצענע פון זיין פרוי, און די רוה אין זיין היים איז אין גאנצען צושטערט געווארען.

די איינציגע זאך וואס די פאליציי האט געקענט טהאן, איז מאכען א געוואלד, א טומעל און זיך לאזען לויפען נאך דער פרוי, וועלכע האט זיך ארויסגעגעבען מיט'ן קאפ דערמיט וואס זי איז אנטלאפען, אבער עס האט גארנישט געהאלפען. אומזיסט האט דער באנקיר, אין וועמענס הארצען די ליעבע איז פערוואנדעלט געווארען אין א געפיהל פון ראכע דורשט, זיך געבעטען ביים פאליציי שעף, ער זאל אנווענדען אלע מעגליכע מיטלען, אומזיסט האט ער גענומען אויף זיך אלע קאסטען, ווי גרויס זיי זאלען נים זיין, אבי צו געפינען די שולדיגע. ספעציעלע פאליציי בעאמטע זיינען ארויסגעשיקט געווארען איהר צו זוכען, זי צו פערפאלגען, אבער צעציליא ק— איז ווי אין וואסער אריין.

דריי יאהר זיינען אוועק, די אונאנגענעהמסטע געשיכטע איז שוין באלד פארגעסען געווארען. דער באנקיר האט זיך איבערגע־בעטען מיט דער ווייב און... וואס איז איהם געווען א סך וויכ־טיגער... ער האט געפונען אן אנדער רייצענדע געליעבטע, און די פאליציי האט, ווי עס האט געשיינט, שוין אויך לאנג אויפגעגע־בען די זוכעניש פון דער שענער אונגארישער פרוי.

איצט מוזען מיר זיך אוועקלאזען קיין לאנדאן. א רייכע דאמע, וועלכע האט אנגעמאכט א גרויסען פוראר אין געזעלשאפט, און וועלכע האט געהאט א סך זיעגען אי דורך איהר שענהייט אי דורך איהר פרייער האלטונג, האט זיך געגוויטיגט אין א שטאהל־קענכט. צווישען די פיעלע מענער, וועלכע זיינען געקומען בעטען די שטעלע, האט זיך געפונען א יונגער מאן, וועמעס שענער אויס־זעהן און גוטע מאנערען האבען געמאכט דעם איינדרוק פון א גע־בילדעטען מענשען. דאס איז געווען א רעקאמענדאציע אין די אויגען פון דער דאמעס קאמערמיידעל און זי האט איהם גלייך אריינגעפיהרט אין איהר בעל־הבית'טעס בודואר. ווען ער איז אריין אהין, האט ער דערזעהן א שענע, הייס־בלוטיגע פרוי פון א יאהר פינף און צוואנציג מיט גרויסע ליכטיגע אויגען און מיט בלוי־שווארצע האאר וועלכע האבען געשיינט נאך מעהר צו ווארפען אין די אויגען איהר העלע געזיכטספארב, ליגענדיג אויף א זאפא.

זי האָט בעטראַכט דעם יונגען מאַן, וועלכער האָט אויך געהאַט נע־דיכטע שווארצע האָאר. ער האָט ארונטערגעלאָזען זיינע ברענענ־דיגע שווארצע אויגען צו ד׳ערד אונטער איהר פאַרשענדען בליק. עס איז קענטיג געווען, אז ער האָט געמאכט אויף איהר א גוטען איינדרוק מיט זיין שלאַנקער, אטלעטישער פיגור. דאַן האָט זי געפרעגט האלב פויל און האלב שטאָלץ:

— ווי הייסט איהר?

— לאַיאָס מאַריאססי.

— א אונגאַר? — האָט זי געפרעגט און עפּעס מאָדנע אויף איהם א קוק געטהאָן.

— יאָ.

— ווי אזוי זייט איהר געקומען אַהער?

איך בין איינער פון די פיעלע עמיגראַנטען וועלכע האָבען פארשפּיעלט זייער היימאַט און זייער לעבען. איך, וועלכער שטאַם פון א גוטער פאמיליע און וועלכער איז געווען אַן אָפיציער, מוז איצט ווערען א דיענער, און א דאַנק נאָט וואָס איך האָב געפונען א מאַדאַם, וועלכע איז אין דער זעלבער צייט שעהן אי אַן אריס־טאָקראַטקע, אזוי ווי איהר זייט.

פריילען זאָיע — דאָס איז געווען דער שעהנער פרוים נאָמען — האָט א שמייכעל געטהאָן און אין דערזעלבער צייט געוויזען צוויי רייהען צייהן ווי די פערל.

— איהר געפעלט מיר — האָט זי געזאָגט — און איך וועל אייך ארייננעהמען אין מיין דיענסט, אויב איהר זייט צופריעדען מיט מיינע קאָנדיציאָנען.

״א דאַמעס קאַפּריז״ — האָט געזאָגט איהר קאַמערמיידעל צו זיך אליין, ווען זי האָט בעמערקט מיט וואָס פאר הייסע בליקען פריילען זאָיע קוקט אויף איהר נייעם דיענער — ״עס וועט שנעל פאריבער״. אָבער די ערפאהרענע מיידעל האָט דאָס מאָל א טעות געהאַט.

זאָיע איז געווען אויף אַן אמת פערליעבט און דער רעספּעקט מיט וועלכען לאַיאָס האָט זי בעהאַנדעלט, האָט זי ארויסגעבראַכט

פון זיך. א געוויסען אבענד ווען זי האט געזאָלט געהן צו דער איטאַליענישער אָפּערא, האט זי אוועקגעשיקט איהר קארעטע, זיך ענטזאגט צוצונעהמען אן אריסטאָקראטישען פארעהרער, וועלכער האט זיך געוואָלט ווארפען צו איהרע פיס, און געהייסען מען זאָל איהר שיקען דעם שטאהל־קנעכט צו איהר אין בודואר.

—לאיאָס — האט זי אָנגעהויבען — איך בין ניט צופריעדען מיט אייך.

פארוואָס, מאדאם ?

— איך וויל אייך מעהר ניט האָבען ארום זיך ; אָט דאָ האט איהר אייער געהאַלט פאר דריי מאָנאטען. פערלאָזט גלייך מיין הויז. — און זי האט אָנגעהויבען אונגעדולדיג ארומצולויפען איבער׳ן צימער הין און צוריק.

— איך וועל פאָלגען אייער באפעהל, מאדאם — האט געענטפערט דער שטאהל־קנעכט — אָבער איך וועל ניט נעהמען מיין געהאַלט.

— פארוואָס ניט ? — האט זי האסטיג געפרעגט.

— ווייל דאן וועל איך זיין פערבונדען צו אייך אלס א דיענער אויף דריי מאָנאטען — האט געענטפערט לאיאָס — און איך וויל זיין פריי גלייך, אויף דער מינוט, אום איך זאָל אימשטאנד זיין, אייך צו זאָגען אז איך בין אריינגעטראָטען אין אייער דיענסט ניט צוליעב דאָס געלד, נור ווייל איך ליעב און פארעהר אייך אלס א שענע פרוי.

— איהר ליעבט מיך ! — האט זאָיע אויסגערופען — ווארום האט איהר עס מיר פריהער ניט געזאגט ? איך האב אייך געוואָלט פערשיקען פון זיך, ווייל איך ליעב אייך און איך האב ניט געדענקט, אז איהר ליעבט מיך אויך. אבער איך וועל זיך אָברעכענען מיט אייך דערפאר, וואס איהר האט מיר אזוי לאנג געלאָזט שמאכטען. קניעט גלייך צו מיינע פיס.

דער שטאהל־קנעכט האט געקניעט פאר דער שענער פרוי, וועמעס פייכטע ליפען האָבען אין דעם זעלבען מאָמענט זיינע געזוכט.

פון דאַן אָן איז לאיאָס געוואָרען איהר פאוואַריט, איהר פאַר־געצוינענער געליעבטער: עס פארשטעהט זיך, אַז זי האָט איהם נים ערלויבט צו זיין אייפערזיכטיג, ווייל אַ יונגער לאָרד איז נאָך אַלץ געווען איהר אָפיציעלער געליעבטער און האָט געהאַט דאָס פערגעניגען צו בעצאָהלען אַלע איהרע קאָסטען. אויסער דעם האָט זי געהאַט ארום זיך אַ גאַנצע ארמיי פון זאַנגעאַנטע, "גוטע פריינד", וועלכע האָבען געהאַט דאָס גליק צו קריעגען פון איהר ווען נים ווען אַ שמייכעל און מאַנכעס מאָל עטוואָס מעהר, פאַרוואָס זי האָט זיי ערלויבט איהר צו שענקען יעלטענע בלומען אָדער בריליאַנטען.

וואָס אינטימער זאָיע איז געוואָרען מיט לאיאָס'ען, אַלץ אונבעקוועמער האָט זי זיך געפיהלט, ווען ער האָט געקוקט אויף איהר, ווי ער האָט עס אָפט געטהאָן, מיט נים בעהאַלטענער פער־אכטונג. זי איז געווען אין גאַנצען אונטער זיין איינפלוס און האָט פאַר איהם מורא געהאַט. און איין טאָג, ווען ער האָט זיך געשפיעלט מיט איהרע דונקעלע לאָקען, האָט ער געזאָגט לאַכענדיג:

— מען זאָגט, אַז קאָנטראַסטען ציהען צו איינעם צום צווייטען. און דאָך זייט איהר פונקט אַזוי דונקעל ווי איך.

זי האָט אַ שמייכעל געטהאָן און ארונטערגעריסען פון איהר קאָפּ די שוואַרצע לאָקען. און גלייך איז אַ רייצענדע העל־בלאָנדע פרוי געזעסען נעבען לאיאָס'ן, וועלכער האָט אויף איהר געקוקט אויפמערקזאַם אָבער אָהן שום פערוואונדערונג.

ארום האַלבער נאַכט האָט ער פארלאָזען זיין געליעבטע, אום, ווי ער האָט געזאָגט, אַ קוק צו טהאָן אויף די פערד, און זי האָט אָנגעטהאָן זעהר אַ שענע נאַכטקלייד און האָט זיך געליינט אין בעט. זי איז געבליעבען ליגען וואַכענדיג אַ גאַנצע שטונדע און געוואַרט אויף איהר געליעבטען, דערנאָך איז זי איינגעשלאָפען. אָבער אין צוויי שטונדען ארום איז זי פּלוצים אויפגעוועקט גע־וואָרען פון איהר שלאָף און ווען זי האָט געעפענט די אויגען, האָט זי דערזעהן אַ פּאָליציי אינספעקטאָר און צוויי פּאָליציסטען שטע־הענדיג נעבען איהר גרויסאַרטיגער בעט.

— וועמען דארפט איהר? — האָט זי א געשריי געטהאָן.
— צעציליא ק—.
—איך בין פריילען זאָיע.
— אָה, איך קען אייך — האָט דער אינספּעקטאָר געזאָגט מיט א שמייכעל — זייט אזוי גוט און נעהמט ארונטער די שווארצע לאָקען, וועט איהר גלייך ווערען צעציליא ק—. איך ארעסטיר אייך אין נאָמען פון געזעץ.
— גאָט אין הימעל! — האָט זי געשטאמעלט — לאיאַס האָט מיך פערראַטען.
— איהר האָט א טעות, מאדאם — האָט געענטפערט דער אינספּעקטאָר — ער האָט בלויז געטהאָן זיין פליכט.
— זיין פליכט? לאיאַס... מיין געליעבטער?
— ניין, לאיאַס דער דעטעקטיוו.
צעציליא האָט זיך א הויב געטהאָן פון בעט און דעם נעקסטען מאמענט איז זי געפאלען צו ד׳רערד א גע׳חלש׳טע.

די געפאַנגענע.

יין לויט האָט זיך ניט געהערט אין וואלד, אויסער דעם לייכטען גערויש פון'ם שנעע, וועלכער איז שטיל אויף די בוימער געפאלען. ער איז געפאלען פון מיטאָג אָן א לייכטער, א פיינער. ער האָט בעפודערט די צווייגען און אויסגעשפּרעהט איבער די פארוועלקטע גרינס אויף ד'רערד א לייכטען זילבערנעם ראָך, באדעקט אלע וועגען מיט א געוואלדיג גרויסען, ווייכען, ווייסען קאווייאָר, אזוי דאָס עס איז נאָך שטילער געוואָרען אין דעם דאַזיגען ים פון בוימער.

פאַר דעם וואלדהיטער'ס הויז איז געשטאַנען א יונגע פרוי מיט בלויזע אָרעמס, און האָט מיט א האַק געהאַקט האָלץ אויף קליינע שטיקלאך. זי איז געווען הויך, שלאַנק, קרעפטיג, א וואלד־קינד, די טאָכטער און די פרוי פון וואלדהיטער.

א שטימע האָט זיך דערהערט פון אינעווייניג פון הויז:

— מיר זיינען היינט אבענד אליין, בערטאַ'לע. דו מוזט אריינגעהן אין הויז, עס ווערט נאַכט. עס קענען נאָך אָנקומען די פרייסען אָדער א וואָלף.

זי האָט געענטפערט און מיט א פּאָאר שטאַרקע קלעפּ צוהאַקט א לעצטע שטיק האָלץ; דערביי האָט זיך יערעם מאָל, וואָס זי האָט אויפגעהויבען דעם אָרעם, איהר ברוסט שטאַרק בעוועגט:

— איך בין פארטיג, מוטער. איך קום שוין, אָט שוין. האָב ניט מורא, עס איז נאָך גאַנץ ליכטיג.

דאַן האָט זי צולייגט דאָס האָלץ ביים קאַמין און איז דערנאָך נאָך אַמאָל ארוים די לאָדען פארמאַכען, געוואלדיגע רעמבענע לאָדען און ווען זי איז צוריק אין הויז אריין, האָט זי פארריקט די טיר מיט שווערע ריגעל.

איהר מוטער איז געזעסען ביים פייער. זי איז געוועזן אז אלטע צוקאָרטשעטע פרוי, ווענען דער עלטער האָט געמאכט זיך פאר אלעם צו שרעקען. זי האָט געזאָגט:

— עס געפעלט מיר ניט. וואָס דער פאָטער געהט אוועק. צוויי פרויען אליין אין הויז.

די יונגע האָט געענטפערט:

— זיי רוהיג, מאמא, א וואָלף דער׳הרג׳ע איך גלייך אויף טויט און א פריים פונקט אזוי גוט.

און זי האָט געוואָרפען א בליק אויף א גרויסען רעוואָלווער, וועלכער איז געהאנגען אויף דער וואנד.

איהר מאַן איז אין אָנהויב פון דער מלחמה אוועק אין קריעג און דיביידע פרויען זיינען געבליעבען מיט דעם פאָטער, דעם אלטען וואלדהיטער ניקאָלאי פישאָן מיט דעם צונעמעניש, די סטאָל־צען. ער האָט בשום אופן ניט געוואָלט פארלאָזען זיין הייזעל און זיך בעזעצען אין שטאָדט.

די נעכסטע שטאָדט רעטהעל, אן אמאָליגע פעסטונג, איז געלעגען אויף א פעלז. די דאָרטיגע איינוואָהנער זיינען געוועזן זעהר פאטריאָטיש און זיי האָבען זיך פעסט ענטשלאָסען ניט אריינצו־לאָזען דעם שונא. זיי האָבען פארשפארט די טויערען און טריי די טראדיציאָנען פון זייער בעריהמטע שטאָדט האָבען זיי רוהיג גע־ווארט אויף א בעלאגערונג. שוין צוויי מאָל אונטער העגריך דעם פיערטען און לודוויג דעם פיערצעהנטען האָבען זיך די בירגער פון רעטהעל אויסגעצייכענט מיט זייער העלדישער פערטהיידיגונג פון דער שטאָדט. און היינטיגס מאָל זיינען זיי געוועזן ענטשלאָסען צו האנדלען פונקט אזוי ווי די בירגער פון אמאָל און מעג מען זיי אפילו פארברענען צוזאמען מיט זייערע הייזער.

זיי האבען אלזאָ געקויפט קאנאָנען און געוועהר. איינגע־שאפט מיליטער, געבילדעט קאמפאניעס און באטאליאָנען און האָבען זיך יעדען טאָג געאיבט און געמושטירט.

אלע, יער, קצבים, קאָנדיטאָרען, נאָטאריאוס׳ן, סטאָליארעס.

בוכבינדער, אפילו אפטהעקערס האָבען זיך רעגעלמעסיג געמושטע־רירט אונטער דעם בעפעהל פון העדר לאווין, אַן אמאָליגען דראַגו־נער אונטער־אָפיציער, וועלכער איז איצט געווען א סוחר, ווייל ער האט געהייראט מיט דער יורש׳טע פון דער פירמע מ. ראוואנדאן.

ער האָט אָנגענומען דעם טיטול פון קאָמענדאנט. און אזוי ווי די גאנצע יוגענד איז געווען אויף דעם שלאכטפעלד, האט ער צוזאמענגענומען אלעס וואָס איז נאָך איבערגעבליעבען צום ווידער־שטאנד. די דיקע מענער זיינען געלאָפען מיט שנעלע טריט איבער דער שטאָדט, כדי צו פערליערען פעטס און צו קענען אטהעמען בעסער: די שוואכערע ווידער האָבען געטראָגען שווערע משאות אהער און אהין, אום זייערע מוסקעלען צו ענטוויקלען.

מען האָט נור געווארט אויף די פרייסען. אָבער די פרייסען זיינען ניט געקומען. און דאָך זיינען זיי געווען ניט וויים, ווייל שוין צוויי מאָל זיינען פאטרולען דורכגעגאנגען דורך׳ן וואלד, ביז צו דער הויז פון׳ם וואלדהיטער ניקאָלאי.

דער אלטער וואלדוועכטער, וועלכער איז נאָך אימער געלאָפען, ווי א שרעטער, האָט וועגען דעם געמעלדעט אין שטאָדט. די קאַ־נאָנען זיינען גלייך אָנגעשטעלט געוואָרען, אָבער דער שונא האָט זיך ניט געצייגט.

דעם אלטען׳ס הויז האָט געדיענט אלס אָבגערוקטער פאסטען אין די וועלדער פון אוועלין און דער וועכטער איז צוויי מאָל אין וואָך געגאנגען אין שטאָדט נאָך פראָוויזיאָן און די בירגער פון דער פעסטונג א בעריכט אָבצוגעבען.

* * *

נראדע אין יענעם טאָג איז ער אוועק, אום צו מעלדען, אז אַן אָבטהיילונג פון דייטשע אינפאנטעריע האָט מיט צוויי טעג צוריק ארום צוויי אזייגער נאָכמיטאָג זיך נעבען איהם אָבגעשטעלט און איז אָבער גלייך צוריק אוועק. דער אונטער־אָפיציער וועלכער האָט קאָמאנדעוועט מיט דער אבטהיילונג האָט גערעדט פראנצויזיש.

ווען דער אלטער איז זיך אזוי געגאנגען זיין וועג, האט ער מיט זיך גענומען זיינע צוויי הינט, גרויסע און שטארקע מיט

שארפע צייהן, ווי לייבען. זיי האָבען איהם געזאָלט בעגלייטען צו־ליעב די וועלף, וועלכע האָבען די לעצטע צייט גענומען ווערען בייז און צוויושעט. ער האָט איבערגעלאָזען ביידע פרויען אליין אין הויז און זיי אָנגעזאָגט, אז ווי נור עס וועט ווערען נאכט זאָלען זיי זיך פארבאריקאדירען אין הויז.

די יונגע האָט פאר קיין זאך ניט מורא געהאט, אָבער די אלטע האָט געציטערט פאר איהר אייגענעם שאָטען און זי האָט אליץ גע'טענה'ט:

— דאָס וועט זיך ניט גוט ענדיגען! דאָס וועט זיך ניט גוט ענדיגען!

אין יענעם אבענד האָט זי זיך געשראָקען נאָך מעהר ווי אלע מאָל.

— ווייסטו ווען דער פאָטער וועט קומען אהיים? — האָט זי געפרעגט.

— פאר עלף געוויס ניט. ווען ער געהט צום מאיאָר, קומט ער אימער שפעט אהיים.

און זי האָט ארויפגעשטעלט דעם טאָפּ אויף'ן פייער, כדי צו קאָכען זופּ. זי האָט איהם גערוקט אהין און אהער. אָבער פלוצים האָט זי זיך אָבגעשטעלט, איז געבליעבען שטעהן שטיל און זיך צוגעהערט צו אַן אונבעשטימטען גערויש, וואָס זי האָט דערהערט דורך דעם קוימען פון קאמין.

זי האָט געפליסטערט:

— אימעצער געהט ארום אין וואלד. דאָס זיינען מינדעסטענס זיעבען אָדער אכט מענשען.

די מוטער איז געוואָרען צושראָקען, האָט אָבגעשטעלט איהר שפּינראָד און געמורמעלט:

— אך, מיין גאָט, און דער פאָטער איז נישטאָ!

זי האָט נאָך ניט צייט געהאט אויסצורעדען דעם לעצטען וואָרט, ווי מען האָט גענומען אזוי שטארק קלאפּען אין טיר, אז זי האָט זיך גענומען טרייסלען. אזוי ווי די פרויען האָבען ניט גע־ענטפערט, האָט אַ שטארקע האלז שטימע אַ געשריי געטהאָן:

— געעפענט זאָל ווערען!

דאן נאָך א קורצען שווייגען, האָט די שטימע ווידער אמאָל אויסגערופען:

— געעפענט זאָל ווערען, אָדער איך צוברעך די טיר!

דאָ האָט בערטא'לע ארייגגעלעגט דעם גרויסען רעוואָלווער אין קעשענע פון איהר קליידעל, האָט צוגעלעגט אן אויער צו דער טיר און געפרעגט:

— ווער איז דאָרט?

די שטימע האָט געענטפערט:

— מיר זיינען דאָ אנומעלט פארביינגאנגען.

די יונגע פרוי האָט ווידער געפרעגט:

— וואָס ווילט איהר?

— איך מיט מיינע לייט האָבען זיך פארבלאָנדזשעט אין וואלד זינט היינט אין דער פריה. עפענט אויף, אָדער איך ברעך אויף די טיר!

די וואלדוועכטערין האָט זיך ניט געקענט העלפען. זי האָט שנעל ארויסגעצויגען דעם שווערען, גראָבען ריעגעל, געעפענט די טיר, און אין דעם מאָטען שיין פון דער ליכט האָט זי דערזעהן פאר זיך זעקס מענער, פרייסישע סאָלדאטען, דיעזעלבע וואָס זיינען מיט א טאָג צוריק פארבייגעגאנגען. זי האָט געפרעגט ענטשלאָסען:

— וואָס ווילט איהר איצט דאָ?

דער אונטער־אָפיציער האָט געענטפערט:

— איך האָב פערבלאָנדזשעט, אבער אזוי פערבלאָנדזשעט אז איך וויים ניט ווי ארויסצוקריעכען. אָט דאָס הייזעל דאָ האָב איך דערקענט. איך האָב זינט היינט אין דער פריה גאָרנישט געגעסען און מיינע לייטע אויך נישט.

בערטהא האָט ערקלעהרט:

— איך בין אָבער מיט דער מוטער גאנץ אליין היינט ביי־ נאכט.

דער סאָלדאט, וועלכער האָט געשיינט צו זיין א בראַווער יונג, האָט געענטפערט:

— דאָס מאַכט ניט אויס, מיר וועלען אייך קיין בייז ניט טהאָן. אָבער איהר מוזט אונז געבען עפּעס עסען, מיר פאַלען פּשוט צו ד׳רערד פאַר הונגער און מיעדקייט.

די וואַלדוועכטערין האָט אָבגעטראָטען צוריק.

— קומט אריין! — האָט זי געזאָגט.

זיי זיינען אריין אין גאַנצען פערשאָטען מיט שנעע. זייערע זאַכען זיינען געוועזען בעדעקט ווי מיט ווייסע פוכעלאַך, און די לייטע האָבען געשיינט צו זיין טויט מיעד.

די יונגע פרוי האָט אָנגעוויזען אויף די צוויי הילצערנע בענק ביים טיש:

— זעצט זיך. איך וועל מאַכען פאַר אייך זופּ. עס איז אמת, איהר זעהט אויס מיעד.

דאַן האָט זי ווידער פערשפּאַרט די טיר מיט׳ן ריעגעל.

זי האָט ווידער אריינגעגאָסען וואַסער אין טאָפּ, אריינגעלעגט נאָך אַ שטיק פּוטער, קאַרטאָפעל, גענומען פון קאַמין אַ קעפּעל קרויט, אָבגעשניטען אַ העלפט דערפון און עס אריינגעטהאָן אין טאָפּ.

די זעקס מענער האָבען נאָכגעפאָלגט איהר יעדע בעוועגונג מיט הונגעריגע בליקען. זיי האָבען זייער געוועהר אוועקגעשטעלט אין אַ ווינקעל, זייערע היטלאַך פון אויבען ארויפגעשטעלט און איצט זיינען זיי געזעסען אַרטיג ווי שול־קינדער אויף דער באַנק און געוואַרט.

די אַלטע האָט ווידער גענומען שפּינען און נאָכאַנאַנד גע־וואָרפען פאַרצווייפעלטע בליקען אויף די ניט־געבעטענע געסט. עס האָט זיך נור געהערט אַ לייכטער גערויש פון׳ם שפּינראַד, דאָס קראַכען פון די שייטלאַך האָלץ און דאָס זידען פון די וואַסער אויף׳ן אויוועז.

אָבער פּלוצים זיינען זיי אַלע אויפגעשפּרונגען פון עפּעס אַ מאָדנעם גערויש; עפּעס ווי אַ קאַלטער ווינד וואָלט אין טיר אַ בלאָז געטהאָן, אָדער ווי דער אָטהעם פון אַ שטאַרקער, מעכטיגער חיה.

דער דייטשער אונטער־אפיציער איז צוגעשפרונגען צו די געוועהר. אבער די וואלדוועכטערין האט איהם אבגעהאלטען מיט א בעוועגונג און געזאגט שמייכלענדיג:

— דאס זיינען וועלף. זיי געהט עס פונקט אזוי ווי אייך, זיי בלאנדזשען ארום זוכען מיט וואס זייער הונגער צו שטילען.

דער מאן האט איהר ניט געוואלט גלויבען און איז אליין נעך־גאנגען נאכזעהן. אזוי שנעל ווי די טיר האט זיך געעפענט, האט ער דערזעהן צוויי גרויסע גרויע חיות, וועלכע האבען זיך געלאזט לויפען מיט לאנגע איילינגע טריט.

ער האט זיך צוריק געזעצט אויף דער באנק און געברומט:

— אזוינס וואלט איך מיר גארנישט געקענט פארשטעלען.

און ער האט געווארט, אז דאס עסען זאל פערטיג ווערען.

זיי האבען געגעסען שנעל און האבען אויפגעריסען די מיילער ביז צו די אויערען, אום וואס מעהר אין זיך אריינצושטאפען.

ביידע פרויען האבען זיך שטום צוגעקוקט צו די איילינגע בעוועגונגען פון די סאלדאטען מיט די גרויסע בלאנדע בערד.

אבער אזוי ווי די פרייסען זיינען געווען דורשטיג, איז די וואלדוועכטערין ארונטער אין קעלער, אום אנצוצאפען עפעלוויין.

זי איז לאנג געבליעבען אונטען. עס איז געווען א קליינער געמויערטער קעלער, וועלכער ווי מען האט געזאגט, איז אין דער צייט פון דער רעוואלוציאן בענוצט געווארען אלס א געפענגעניס, און אלס א פלאץ, וואו זיך צו בעהאלטען. דורך שמאלע, געדרעהטע טרעפ איז מען צוגעקומען אהין.

ווען בערטהא׳לע איז ארויסגעקומען צוריק, האט זי געלאכט, געלאכט שטיל, אין זיך, כיטרע און דערלאנגט די פרייסען א קרוג וויין צו טרינקען.

דאן האט זי אויך געגעסען מיט איהר מוטער אין דעם אנדערען עק פון קיך.

די סאלדאטען זיינען פארטיג געווארען מיט׳ן עסען און איצט זיינען זיי אלע געשלאפען ארום טיש. פון צייט צו צייט האט זיך איינער פון זיי אנגעקלאפט מיט דעם שטערן אן טיש, עס האט א דומפפען קלאפ געטהאן און דאן האט זיך יענער א כאפ געטהאן

א צושראָקענער, זיך גלייך אויפגעכאפּט און אויפגעהויבען אויף די פּיס.

בערטהאַ האָט געזאָגט צום אונטער־אָפּיציער:

— איהר קענט זיך לייגען ארום פייער, דאָ איז פאראן פּלאַץ פאר זעקס. איך געה מיט יער מוטער אין אונזער צימער.

און ביידע פרויען זיינען ארויף אויף'ן ערשטען שטאָק. מען האָט געהערט, ווי זיי האָבען דעם צימער צוגעשלאָסען און ווי זיי זיינען נאָך א ווײַלע ארומגעגאנגען אהין און צוריק. דאן איז אלעס שטיל געוואָרען.

די פּרייסען האָבען זיך אויסגעצויגען אויף דר'ערד, מיט די פּיס צום פייער, די צונויפגעוויקעלטע מאַנטלען אונטער די קעפּ און באלד האָבען אלע זעקס געכראָפּעט אויף זעקס פערשיעדענע אופנים, הויך אָדער טיעף אָבער גאכאנאנד און שטארק און הויך אויף'ן קול.

* * *

זיי האָבען שוין לאנג געהאט געשלאָפען, ווען עס האָט זיך פּלוצים דערהערט א שאָס, אָבער אזוי הויך, אז מען האָט געקענט מיינען, אז ער איז געציעלט געוואָרען גלייך אויף דאָס הויז ארויף. די סאָלדאטען זיינען גלייך אויפגעשפּרונגען, אָבער אין דעם זעלבען מאָמענט האָבען געקראכט צוויי נייע שאָסען, און באלד נאָכדעם האָבען געפּאָלגט נאָך דריי.

אויבען איז די טיר אויפגעריסען געוואָרען און די וואלדוועכטערין האָט זיך בעוויזען מיט באָרוועסע פּיס, אין איין העמד מיט אַן אונטערקלייד פון אויבען, א ליכט אין האנד און א צושראָקענע א צוטומעלטע האָט זי אויסגערופען:

— מיין גאָט, די פראנצויזען זיינען דאָ! אָם ווייניגסטענס צוויי הונדערט. ווען זיי געפינען אייך דאָ, צינדען זיי אונטער דאָס הויז. געהט שנעל אין קעלער ארונטער. אָבער שטיל, מאכט ניט קיין גערויש. ווען איהר מאכט א גערויש, זיינען מיר פארלאָרען.

דער אונטער־אָפּיציער איז געוואָרען דערשראָקען און האָט געפּליסטערט:

— פון מיינטמוועגנע, גוט. ווי אזוי געהט מען ארונטער?

די פרוי האט פארזיכטיג געעפענט א קליינעם, פיערקאנטי־גען צודעק, און די זעקס לייטע זיינען פארשוואונדען אויף די קליינע געדרעהטע טרעפ איינער נאך דעם אנדערען. זיי זיינען ארונטער הינטערוויילעכץ, כדי צו קענען אנטאפען די טרעפ מיט די פיס. אבער ווען דער שפיץ פון דער לעצטער היטעל איז פארשוואונדען, האט בערטהא א שליידער געטהאן די שווערע דעמבענע טיר, דיק ווי א וואנד און שטארק ווי אייזען, האט ארויפגעטהאן א ריגעל און א שלאס, פארשלאסען צוויי מאל און זיך דאן צולאכט, שטום און גליקליך. עס איז אויף איהר אנגעפאלען א משוגע'נער פערלאנג די געפאנגענע אויף די קעפ צו טאנצען.

זיי האבען קיין פיפס ניט געטהאן, איינגעשלאסען דארט אונטען ווי אין א פעסטען קאסטען, אין וועלכען עס איז אריינגע־קומען לופט דורך א קליין, שמאל פענסטער'ל מיט גראטעס.

בערטהא'לע האט גלייך ווידער געמאכט פייער, צונעשטעלט א נייעם קעסעל מיט זופ און געזאגט פאר זיך:

— דער פאטער וועט זיין מיעד היינט ביינאכט.

דאן האט זי זיך געזעצט און גענומען ווארטען. עס האט זיך נור געהערט דער דומפפער, מאנאטאנער קלאפען פון זייגער.

פון צייט צו צייט האט די פרוי געווארפען אן אונגעדולדינען בליק אויף דעם ציפערבלאט, וועלכער האט געשיינט צו זאגען:

— ווי לאנג עס געדויערט.

אבער באלד האט זיך איהר געדאכט, אז עפעס אימעצער ברומט אונטער איהרע פיס. דומפפע אונבעשטימטע רייד האבען זיך דערהערט דורך די געמויערטע ווענט פון קעלער. די פרייסען האבען זיך גענומען אנשטויסען, אז זי האט זיי אריינגענארט אין זאק. באלד איז דער אונטער־אפיציער ארויף אויף די קליינע, שמאלע טרעפלאך, גענומען דונערען מיט דעם פויסט אן טיר און א געשריי געטהאן:

— געעפענט זאל ווערען!

זי איז אויפגעשטאנען, צוגעקומען נעהנטער און נאכגעקרימט זיין דייטשען אקצענט:

— וואס וואלען זי?

— געעפענט זאל ווערען!

— איך עפען נים!

דער מאן איז געווארען צוקאכט.

— עס זאל גלייך געעפענט ווערען אדער איך צושמעטער די טיר.

זי האט זיך צולאכט:

— נו, נו, בעווייזט טאקע אזא קונץ. איך וויל אויך זעהן, ווי איהר צושמעטערט די טיר, מיין אינגעל.

און מיט דער הענטעל פון זיין געוועהר האט ער גענומען קלאפען אין דער דעמבענער טיר. וועלכע איז געוועזן פארשלאסען איבער זיין קאפ. אבער די טיר איז געוועזן שטארק און האט געקענט ווידערשטעהן אפילו א שטארקערע אטאקע.

בערטהא האט געהערט, ווי ער איז צוריק ארונטערגעגאנגען. דאן זיינען ארויף די סאלדאטען איינער נאך'ן צווייטען און יעדער בעזונדער האט פרובירט זיין קראפט, טאמער וועט ער קענען די טיר אויפברעכען. אבער אזוי ווי זיי האבען וואהרשיינליך איינגע־זעהן, אז זייער מיה איז אומזיסט, זיינען זיי צוריק אין קעלער ארונטער און גענומען ריידען צווישען זיך. די פרוי האט זיך צו־געהערט. דאן האט זי געעפענט די הויז־טיר און ארויסגעקוקט אין דער נאכט ארויס. פון וויטען האט זיך דערטראגען א בילען. זי האט א פייף געטהאן ווי א יעגער און כמעט אין זעלבען מאמענט האבען פון דער טונקעלהייט אויפגעטויכט צוויי גרויסע הינט און גענומען שפרינגען ארום איהר. זי האט זיי אנגענומען פאר'ן האלז און זיי געהאלטען פעסט, אום זיי זאלען ניט צוריק אנטלויפען, דאן האט זי מיט איהר גאנצער קראפט א רוף געטהאן:

— פאטער!

א קול האט געענטפערט נאך פון וויטען.

— בערטהא'לע! בערטהא'לע!

זי האט געווארט א פאאר מאמענטען, דאן האט זי נאך אמאל גערופען:

— פאטער!

שוין נעהנטער האט די שטימע געענטפערט:

— בערטהא׳לע!

דאן האט די פרוי זיך צו איהם אבגערופען:

— געה ניט פערביי דעם פענסטער פון קעלער. דארט זיינען פאראן פרייסען.

אין דעם זעלבען ... ענבליק האט זיך בעוויזען א הויכע געשטאלט פון א מאן, וועלכער איז געבליעבען שטעהן צווישען צוויי בוימער. ער האט געפרעגט מיט אנגסט:

— פרייסען אין קעלער? וואס טהוען זיי דארט?

די פרוי האט גענומען לאכען:

— דאס זיינען דיזעלבע, וואס זיינען דא נעכטען געווען. זיי האבען זיך פערבלאנדזשעט אין וואלד. איך האב זיי ארונטערגעלאזען אין קעלער, זיי זאלען זיך דארט אבקיהלען.

און זי האט דער- ... לט די גאנצע געשיכטע, ווי זי האט זיי אנגעשראקען מיט דעם שיסען פון א רעוואלווער און זיי דאן אין קעלער פארשפארט.

דער אלטער האט געפרעגט נאך אלץ ערנסט:

— אבער וואס וועלען מיר מיט זיי טהאן?

זי האט געענטפערט:

— דו מוזט רופען הערר לאווין מיט זיינע סאלדאטען און ער מוז זיי נעהמען אין געפאנגענשאפט. אך, וועט ער זיך פרייהען!

דער אלטער פישאן האט א שמייכעל געטהאן:

— דאס איז אמת, ער וועט זיך טאקע פרייהען.

זיין טאכטער האט בעמערקט:

— דא האסטו זופ, עס זיך אן און דאן געה גלייך צוריק.

דער אלטער וואלדוועכטער האט זיך געזעצט און גענומען עסען זיין זופ ערשט נאכדעם, ווי ער האט צוויי פולע טעלער אוועקגעשטעלט אויף ד׳ערד פאר די הינט.

ווען די פרייסען האבען דערהערט שטימען אין צימער, זיינען זיי אנשוויגען געווארען.

אין א פיערטעל שעה ארום איז דער וואלדוועכטער ווידער אוועק, און בערטהא האט אנגעשפארט דעם קאפ אויף די הענד און געווארט.

* * *

די געפאנגענע האבען גענומען ווערען אונרוהיג. זיי האבען געשריען און נאכאנאנד געקלאפט מיט זייערע געוועהרען אין דער אונבעוועגליכער טיר פון קעלער.

דאן האבען זיי גענומען שיסען דורך דעם פענסטער'ל פון קעלער, האפענדיג וואהרשיינליך געהערט צו ווערען פון א דייטשער אבטהיילונג, אויב אזעלכע זאל זיך געפינען ניט ווייט פון דאנען.

די פרוי האט זיך מעהר ניט בעוועגט. אבער דער טומעל און די שיסעריי האט זי געמאכט נערוועז און אויפגערעגט. א בייזער כעס האט זיך אין איהר ערוועקט. זי האט געפיהלט, ווי זיי אלע דארט אונטען צו דער'הרג'ענען, אבי זיי זאלען זיין שטיל.

דאן איז איהר אונגעדולד געווארען אזוי גרויס, אז זי האט ניט געקענט אראבנעהמען איהרע אויגען פון'ם זייגער און האט אלץ געצעהלט די מינוטען.

דער פאטער איז שוין געווען אוועק זייט אנדערהאלבען שעה. איצט מוז ער שוין זיין אין שטאדט. עס האט זיך איהר געדאכט, אז זי זעהט איהם פאר די אויגען, ווי ער זאגט אן הערר לאווין'ען וועגען דער גרויסער געשעהענים. דער מאיאר ווערט בלייך פון גרויס אויפרעגונג, קלינגט אן דער דיענסטמיידעל, זי זאל איהם דערלאנגען זיין יוניפארם און זיין געוועהר. עס האט זיך איהר זאגאר אויסגעוויזען, אז זי הערט דעם פייקלער לויפענדיג איבער די גאסען מיט זיין פויק און פויקענדיג טרעוואגע. צומישטע פנים'ער ווייזען זיך אין די פענסטער; די בירגער־מיליץ לויפען ארויס פון די הייזער האלב אנגעטהאן, זיך פארשפיליענדיג אין גאנג, און לאזען זיך לויפען צום הויז פון'ם מאיאר.

דאן לאזט זיך די קליינע ארמעע מיט דעם וואלדוועכטער אן דער שפיצע אוועק אין דער נאכט אריין, אין טיעפען שנעע צום וואלד צו.

זי האָט געקוקט אויף'ן זייגער. אין א שעה אַרום דאַרפען זיי זיין דאָ.

איצט האָט זי זיך ניט געקענט געפינען קיין פּלאַץ פאר נער־ווען אונגעדולד. די מינוטען האָבען זיך געצויגען מורא'דיג לאַנג. צום סוף האָט זיך דער ווייזער אָוועקגעשטעלט אויף דער שטונדע, אין וועלכער זי האָט געדענקט, אַז זיי דאַרפען קומען.

זי האָט ווידער געעפענט די טיר אום צו האָרכען, אויב זיי געהען שוין. און זי האָט דערזעהן אַ שאָטען, וועלכער האָט זיך פּאָרזיכטיג צוגערוקט. זי האָט זיך דערשראָקען און אַרויסגעלאָזט אַ געשריי. דאָס איז געווען איהר פּאָטער.

ער האָט געזאָגט:

— מען האָט מיר געשיקט פאַראויס, אום צו זעהן, אויב עס איז נישטאָ עטוואָס נייעס.

— ניין, גאָרנישט.

דאַן האָט ער גענומען פייפען הויך און שאַרף אין דער נאַכט אריין. דאַן האָט עפּעס אַ דונקעלער געגענשטאַנד זיך גענומען בע־וועגען צווישען די בוימער: דער אַוואַנגאַרד בעשטעהענדיג פון צעהן מאַן. דער וואַלדוועכטער האָט צו זיי אַלץ גע'טענה'ט:

— געהט ניט פאַרביי דעם קעלער פענסטער!

און די וואָס זיינען צוערשט אָנגעקומען, האָבען אָנגעוויזען די איבעריגע אויף דעם געפעהרליכען פּלאַץ.

צום סוף האָט זיך בעוויזען די הויפּט מאַכט, אין גאַנצען צוויי הונדערט מאַן, יעדער פון וועלכע האָט געהאַט מיט זיך צו צוואַנ־ציג פּאַטראָנען.

הערר לאַווין איז געווען זעהר אויפגערעגט. ער האָט זיינע לייטע אָוועקגעשטעלט אַזוי, דאָס זיי האָבען פון אַלע זייטען אַרומ־גערינגעלט דאָס קליין הייזעל, נור די קליינע, שוואַרצע לאָך ביי ד'ערד, דורך וועלכער עס איז אריין לופט אין קעלער, איז גע־בליעבען פריי.

דאַן איז ער אריין אין הויז, האָט זיך נאָכגעפרעגט אויף דער האַלטונג און דער שטאַרקייט פון'ם פיינד, וועלכער איז געוואָרען

אזוי שטום, אז מען האָט געקענט מיינען, אז ער איז פערשוואונדען געוואָרען. האָט גע׳חלש׳ט אָדער איז דורך דער קליינער לאָך אנטלאָפען.

הער לאָווין האָט א טופּע געטהאָן מיט דעם פוס אָן קעלער טיר און אויסגערופען:

— הערר אָפּיציער!

דער דייטש האָט ניט געענטפערט.

דער מאַיאָר האָט ווידער אמאָל א געשריי געטהאָן:

— הערר אָפּיציער!

אָבער עס איז געוועזן אומזיסט.

צוואנציג מינוטען נאָכאנאנד האָט ער זיך געבעטען ביים שווייגערדיגען אָפּיציער ער זאָל זיך איבערגעבען מיט די זאכען און די געוועהר, דערפאַר האָט ער איהם גאראנטירט דאָס לעבען און פערשפּראָכען פאַר איהם און פאַר זיינע סאָלדאטען אלע מיליטערישע עהרען. אָבער קיינער האָט איהם ניט געענטפערט אפילו א וואָרט. די לאַגע איז געוואָרען שווערליך.

די בירגער־סאָלדאטען זיינען ארומגעשפּרונגען אין שנעע אהין און אהער, געקלאפּט אין די הענד, ווי די קוטשערס, ווען זיי ווילען זיך אָנוואָרעמען און אלע האָבען געקוקט אויף דער לאָך פון קעלער מיט אלץ וואקסענדער קינדערשער לוסט דאָרטען פארבייצולויפען.

צום סוף האָט זיך איינער א גאנץ מאָגערער מענשעל, מיט דעם נאָמען פּאָטרעווין, אנגענומען מיט מוט, געטהאָן א לאָף און איז ווי א הירש פארביגעשפּרונגען פאַר דעם פענסטער. עס האָט זיך איהם איינגעגעבען — די געפאנגענע האָבען געשיינט צו זיין טויט.

א שטימע האָט אויסגערופען:

— קיינער איז דאָרט נישטאָ!

און א צווייטער סאָלדאט האָט אריבערגעטראָטען איבער דעם פרייען שטיק פעלד פאַר דער געפעהרליכער פענסטער לאָך. און איצט איז דערפון געוואָרען א שפּיעלכעל. אלע מינוט איז אן אנדערער פארביינעלאָפען פון איין זייט ביז דער צווייטער, פון איין

אבטהיילונג סאָלדאטען אויף איין זייט פון הויז ביז צו דער צווייטער אבטהיילונג אויף דער אנדער זייט. און ער איז געלאָפען אזוי שנעל, אז דער שנעע האָט געשפריצט הינטער איהם. אום זיך אנ־צואווארימען, האָבען זיי אָנגעצונדען אַ גרויסען פייער פון טרוקענע העלץ און די פארביילויפענדע סילועטען פון די פרייוויליגע סאָל־דאטען האָבען געוואָרפען מורא׳דיגע שאָטענס ארום. אימעצער האָט אויסגערופען:

— מאַלאיסאן, איצט איז דיין רייהע!

מאַלאיסאָן איז געוועזן אַ דיקער בעקער פון וועמעס פעטקייט אַלע האָבען געלאכט. ער האָט געצעגערט. חברה האָט איהם געזידעלט און זיך איבער איהם לוסטיג געמאכט. דאן האָט ער זיך אָנגענומען מיט מוט און זיך געלאָזט לויפען מיט קורצע שנעלע טריט אָהן אטהעם פארביי דעם שונא, אזוי דאָס זיין גראָבער בויך האָט זיך בעוועגט ארויף און אראָב.

איצט האָבען די לייט געלאכט ביז צו טרערען און כדי איהם צו מאכען מוט, האָבען זיי אויסגערופען:

— בראוואָ! בראוואָ מאַלאיסאן!

ער האָט שוין געהאַט אָבגעגאנגען אודאי צוויי דריטעל פון זיין וועג, ווען אַ לאנגער רויטער פלאם האָט אַ שאָס געטהאָן פון קעל־לערלאָך. אַ קנאַל האָט געפאָלגט און דער דיקער בעקער איז מיט אַ מורא׳דיגען געשריי געפאלען צו ד׳רערד.

* * *

קיינער האָט זיך ניט געוואגט אַ ריהר צו טהאָן, איהם צו העל־פען און אַלע האָבען צוגעקוקט, ווי ער איז אויף אַלע פיער, שטארק קרעכצענדיג געקראכען איבער דעם שנעע און אזוי שנעל ווי ער איז אוועק אזוי ווייט, אז קיין שאָס האָט איהם מעהר ניט געקענט עררייי־כען, איז ער געפאלען אין חלשות.

אַ קויל איז איהם אריין גאנץ אויבען אין די גראָבע פלייש פון פוס.

נאָך דער ערשטער איבערראשונג און דעם ערשטען שרעק האָט אויסגעפלאצט אַן אַלגעמיינער געלעכטער.

אָבער דער מאַיאָר לאַווין האָט זיך בעוויזען אויפ'ן שוועל פון הויז. ער האָט געהאַלטען אַ פּאַרטיגען פּלאַן און האָט בעפעהלען מיט אַ ציטערענדע שטימע:

— קלעמפּנער פּלאַנכוט מיט זיינע לייטע אַהער!

דריי מאַן זיינען צוגעגאַנגען צו איהם.

— נעהמט צוזאַמען די וואַסערקישקעס פון הויז.

אין אַ פיערטעל שעה אַרום האָבען זיי דעם מאַיאָר געבראַכט צוואַנציג מעטער קישקעס. און איצט האָט ער מיט דער גרעסטער פּאַרזיכטיגקייט געלאָזט אויסבויערען אַ קליינע קיילעכדיגע לאָך אין דעם ראַנד פון דער קעלער־טיר, און די קישקע איז אריינגעשטעקט געוואָרען אי דער דאָזיגער לאָך פון איין זייט און פון דער צווייטער זייט איז זי פערבונדען געוואָרען מיט דער וואַסער לייטונג. דער מאַיאָר האָט געזאָגט צופריעדען:

— מיר וועלען די הערן דייטשען געבען צו טרינקען.

זיי האָבען אַרויסגעלאָזע אַ משוגע'נעם הורראַ פאַר פערוואונדערונג, האָבען גערעוועט פאַר פרייד און געלאַכט וויפיעל זיי האָבען נור געקענט. דער מאַיאָר האָט זיי איינגעטהיילט אין איינצעלנע טהיילען, וועלכע זאָלען אַלע פינף מינוטען איבערבייטען איינעם דעם אַנדערען.

דאַן האָט ער בעפעהלען:

— פּלאָמפּען וואַסער!

און אַזוי שנעל ווי די אייזערנע הענטעל פון פּלאַמפּ האָט גענומען אַרבייטען, האָט זיך דערהערט אַ לייכטער גערויש אין דער גאַנצער לייגג פון דער קישקע, וועלכע האָט זיך געטראַגען ביז צום קעלער און איז דאָרט אַרונטערגעגאַנגען פון טרעפּעל אויף טרעפּעל מיט אַ פּליוסקעריי, ווי אַ וואַסערפאַל, איבער פעלזען.

מען האָט געוואַרט.

אַ שטונדע איז אַוועק, דאַן צוויי, דאַן דריי. דער מאַיאָר איז אַרומגעגאַנגען אַהין און אַהער איבער דער קיך אַן אויפגערעגטער, פון צייט צו צייט האָט ער צוגעלייגט דעם אויער צו ד'רערד, אום צו הערען וואָס דער שונא טהוט דאָרטען. און ער האָט זיך אַלץ גע־

פרענט אויב ער וועט זיך ניט באלד אונטערגעבען.

איצט איז דער שונא געווארען אונרוהיג. מען האט געהערט דאס קייקלען פון די פעסער אהער און אהין,ריידען, א קלאפען מיט די הענד. דאן האט זיך דערהערט א שטימע געבען דאס פענסטער פון קעלער.

— איך וואלט וועלען רעדען מיט דעם פראנצויזישען אפיציער.

לאווין האט געענטפערט פון פענסטער, ניט ארויסשטעקענדיג דעם קאפ צו ווייט:

— ניט איהר זיך אונטער?

— איך גיב זיך אונטער.

— דאן ווארפט ארויס אייער געוועהר.

און גלייך איז פון דער לאך ארויסגעווארפען געווארען א גע־וועהר און איז געפאלען אין שנעע; דאן א צווייטער, א דריטער און באלד אלע. או דיזעלבע שטימע האט אויסגערופען:

— מיר קענען נישט אויסהאלטען. עפענט שנעל אויף, מיר ווערען דערטרונקען.

דער מאיאר האט בעפעהלען:

— אויפהערען!

און די אייזערנע הענטעל פון פלאמפ איז אונבעוועגליך ארונ־טערגעפאלען.

און נאכדעם ווי ער האט די גאנצע קיך אויסגעשטעלט מיט סאלדאטען מיט זייערע געוועהר צו פוסען, האט ער לאנגזאם גע־עפענט די קעלער־טיר.

פיער נאסע קעפ האבען זיך בעוויזען, פיער קעפ מיט לאנגע בלאנדע האאר. און איינער נאך'ן אנדערען זיינען אלע זעקס דייטשען ארויסגעקומען צושראקען, קלאפענדיג א צאהן אן א צאהן און אויס־געווייקטע אזוי, אז דאס וואסער האט פון זיי גערונען.

מען האט זיי געכאפט און געבונדען. דערנאך, מורא האבענדיג פאר אן איבערפאל, האבען זיי זיך גלייך צוריק אוועקגעלאזען אין שטאדט אין צוויי אבטהיילונגען. איין אבטהיילונג מיט די געפאנ־גענע, די אנדערע מיט דעם פארוואונדעטען בעקער אויף א מאטראץ,

וועלכען מען האָט געטראָגען אויף שטאנגען.

אין טריאומף צוג זיינען זיי אָנגעקומען אין רעטהעל.

הערר לאווין האָט בעקומען אָן אָרדען דערפאר וואס ער האָט גענומען געפאנגען אָ פרייסישען פאָרפּאָסטען און דער דיקער בעקער אָ מעדאל פאָר פערוואונדעט ווערען פון'ם שונא.

די לאָך.

ער טאפּעצירער לעאָפּאָלד רענארד האָט געהאַט אויף זיך א קלאגע פון טויטשלאג און דערפאר איז ער איצט געשטאנען פאר די געשוואָרענע.

מיט איהם זיינען אריין די הויפּט עדות: די אלמנה פון דעם דער'הרג'עטען מאדאם פלאַ־מעכע, דער סטאליער לודוויג לאדורא, און דער קופּערשמיעד יאהאַן דורדענט.

נעבען דעם אָנגעקלאָגטען בעווייזט זיך זיין פרוי אין שוואר־צען אָנגעטהאָן, זי איז א קליינע, העסליכע אָבעזיאנע, פערקליידעט פאר א דאמע.

לעאָפּאָלד רענארד דערצעהלט די ריכטער ווי אזוי דער אונגליק האָט געטראָפען:

— מיין גאָט, וואָס קען איך העלפען, עס האָט פּאסירט אן אונגליק, איך בין אין דעם ניט שולדיג, אומזיסט וויל מען מיך מאכען פאר א קרבן. די פאקטען רעדען פאר זיך אליין, הערר פּרע־זידענט, איך בין אן עהרליכער מאן, אן ארבייטער, א טאפּעצירער, וועלכער וואָהנט שוין זעכצעהן יאָהר אויף איין גאס, בעקאנט, בעליעבט און געאכטעט פון דער גאנצער וועלט, אפילו פון דעם הויז־וועכטערס ווייב, וועלכע איז ניט גאר קיין טהייערע נשמה.

איך האָב ליעב מיין ארבייט, איך האָב ליעב צו זיין שפּאר־זאם, איך האָב ליעב אנשטענדיגע מענשען און אנשטענדיגע פער־גניגענס. און דאָס איז געוועזן מיין אונגליק, עס איז גענוג טרוי־עריג, אָבער געוואָלט האָב איך עס זיכער ניט און איך האָב מיר גאָרנישט וואָס אויסצואווארפען.

אלזאָ, זייט פינף יאָהר געה איך מיט מיין ווייב יעדען זונטאג

קיין פּאַיססי, אום דאָרט צו פאַרברענגען דעם טאָג. מיר אָטהעמען דאָרט פרישע לופט און דערצו זיינען מיר מיט לייב און לעבען אריינגעטהאָן אין כאַפּען פּיש. די אלטע שקאַפּע, די ווייב מיינע, מעליע האָט מיך אריינגעצויגען אין דער דאָזיגער ליידענשאַפט און זי אליין איז נאָך מעהר אין דעם פארקאָכט ווי איך. אָלל דאָס בייז קומט פון איהר, די גאַנצע געשיכטע האָב איך איהר צו פער־דאַנקען, דאָס וועט איהר גלייך אליין איינזעהן.

איך בין א גוטער יונג גאָר אָהן א גאַל, זי אָבער איז אַן אמת'ער שלאַק. זי זעהט אפילו גאָרנישט אזוי אוים, די איינגע־טריקענטע שקאַפּע, אָבער זי איז נאָך ערגער פון א מערדער. איך וויל ניט זאָגען, אז זי האָט ניט אויך איהרע גוטע זייטען, אודאי האָט זי מעלות, וואָס זיינען פאַר א געשעפטסמאַן א סך ווערטה, אָבער איהר כאַראַקטער, זאָל מיך גאָט אויסהיטען! פרעגט זיך נאָך אדרבא, אין דער נאַכבערשאַפט, טהוט א פרעג דעם הויז'וועכטערס ווייב, וועט איהר אליין הערען, וואָס מען דערצעהלט זיך אָן פון איהר.

יעדען טאָג האָט זי מיר אויפגעוואָרפען פאַר מיין מילדקייט, איך וואָלט אזוינס ניט געטהאָן, איך וואָלט אזוינם ניט ערלויבט, האָט זי אלץ גע'טענה'ט. ווען איך זאָל זי געוועזן פאָלגען, .הערר פּרעזידענט, וואָלט איך יעדען מאָנאַט געהאַט ווייניגסטענס דריי געשלעגען.

מאדאַם רענאַרד האָט איהם איבערגעשלאָגען די רייד:

— רעד נור, רעד, וועט עס לאַכט צום לעצטען, לאַכט צום בעסטען.

ער האָט זיך אומגעקעהרט צו איהר און געזאָגט גאַנץ ערנסט:

— וואָס ארט דיך, איך קען אויף דיר אויסרעדען וואָס אין קאָרט שטעהט, וועט עס דיר ניט שאַדען. דו ביזט דאָך ניט די אָנגע־קלאָגטע.

דאַן האָט ער זיך ווידער אומגעקעהרט צום פּרעזידענט:

— איך ערלויב מיר אלזאָ ווייטער צו דערצעהלען. יעדען שבת ביינאַכט געהען מיר קיין פּאַיססי, אום דאָרט באַלד פון פריה צו

כאַפּען פּיש, דאָס איז ביי אונז געוואָרען א צווייטע נאַטור, ווי מען זאָגט. דאָרט האָב איך — דעם זומער זיינען געוואָרען פּונקט דריי יאָהר — געפונען א פּלאַץ, א פּלאַץ זאָג איך אייך, אַן אַנ־טיקעל! אין שאָטען, אכט פוס וואסער מינדעסטענס און, אפשר די גאַנצע צעהן, א לאַף מיט אזא סאָרט הייהל ביים ברעג, אַן אמת'ע פּישלאַף, א גן עדן פאר פּיש כאַפּער.

הערר פּרעזידענט, די דאָזיגע לאַף איז מיר טהייער געוואָרען, ווי זי וואָלט פּונקט פאר מיר בעשאפען געווען, און אויסער דעם בין איך דאָך איינענטליך געווען איהר קאָלאָמבוס. יעדער מענש אין דער ארומיגער געגענד האָט עס געוואוסט און קיינער האָט א וואָרט ניט געזאָגט דאַגעגען. עס האָט געהייסען: דאָס איז רע־נארד'ס פּלאַץ און קיין מענש וואָלט אהין ניט געגאַנגען, ניט אפילו הערר פלומען, וועלכער האָט א נאָמען — איך וויל איהם ניט בעליידיגען — אז ער פארכאַפּט פרעמדע פּלעצער.

איך בין אלזאָ געווען גאַנץ זיכער מיט'ן פּלאַץ און בין אימער געגאַנגען אהין, ווי דער ריכטיגער בעזיצער. ווי נור איך בין יענעם שבת אָנגעקומען, בין איך אריין אין דער דאלילא מיט מיין אלטער. די דאלילא, דארפט איהר וויסען, איז מיין שיפעל, איך האָב זי געלאָזט בויען ביי פארנאיזע, זי איז א לייכטע און דאָך גאַנץ זיכערע שיפעל. אלזאָ מיר שטייגען איין אין דער דאלילא און פאָהרען פּערנארען פּיש. און אויף דעם בין איך א מאָדים. איהר ווילט אודאי וויסען ווי אזוי איך מאַך דאָס? דאָס קען איך אייך אָבער ניט זאָגען, דאָס געהערט ניט צו אונזער זאַך און איך קען אויף דערויף ניט ענטפערען, ווייל דאָס איז מיין געהיימניס. אודאי צוויי הונדערט מענשען האָבען מיך שוין וועגען דעם גע־פרעגט, זיי האָבען מיך צו א גלאָז וויין איינגעלאדען, אָדער מיט פּיש מיר געוואָלט טראַקטירען, כדי מיך צו מאכען פּלוידערען! אָה, זיי האָבען אלעס פּראָבירט, אלע האָבען געוואָלט וויסען מיין מיטעל, אָבער זיי האָבען ביי מיר נאָרנישט דערגאַנגען, נור מיין פרוי וויים מיין געהיימניס, און זי רעדט ניט א וואָרט! בין איך ניט גערעכט מעליע?

דער פּרעזידענט האָט איהם אונטערבראָכען:

— רעדט צו דער זאַך.

— דער אָנגעקלאָגטער האָט פאָרטגעזעצט:

— גלייך קום איך דערצו! גלייך קום איך דערצו! אַלזאָ שבת דעם אכטען יולי ויינען מיר אָבגעפאָהרען מיט דעם צוג, וואָס געהט אָב פינף אַזייגער מיט פינף און צוואַנציג מינוטען, און נאָך איידער מיר האָבען אָבגעגעסען, זיינען מיר ווי יעדען שבת ארויס פיש פערנארען... דאָס וועטער האָט געשיינט צו זיין גאַנץ גינ־סטיג. איך האָב זיך אָבגערופען צו מיין ווייב מעליע: "דאָס וועט אביסעל זיין צו א שענער פריהמאָרגען!" און זי האָט גע־ענטפערט: "יא, אזוי זעהט עס אויס". מעהר, דארפט איהר ווימען, רעדען מיר נישט צווישען זיך.

און דאן זיינען מיר צוריקגעקומען צום עסען. איך בין געווען גוט אויפגעלויגט און בין געווען מרא׳דיג דורשטיג, אַט דאָ ליגט דער הונד בעגראָבען, העדר פרעזידענט, אַט אין דעם ליגט די גאַנצע שולד. און איך האָב זיך אָבגערופען צו מעליע׳ן:

— דו ווייסט מעליע, עס וואָלט געווען שען, ווען איך זאָל מיר קענען פארגינען א גוט ביסעל ווייסען וויין — זי האָט גע־ענטפערט:

— טהו ווי דו ווילסט! דו וועסט זיך נאָך קראַנק מאכען און דאן וועסטו אין דער פריה ניט קענען אויפהויבען דעם קאָפּ. דאָס איז טאקע אמת, דאָס איז געווען זעהר כיטרע, זעהר פאָרזיכטיג און זעהר שארפזיניג, איך גיב עס צו, אָבער איך האָב טראָצדעם זיך ניט געקענט איינהאלטען און האָב אויסגעטרונקען מיין פלאַש וויין און דערפון איז ארויס דער גאַנצער אונגליק.

פון׳ם וויין האָב איך ניט געקענט איינשלאָפען! ביז צוויי אַזייגער ביינאכט האָב איך ניט געקענט צומאכען מיט אַן אויג און דאַן אויף איין מאָל שלאָף איך איין ווי א דער׳הרג׳עטער.

קורץ מיין פרוי וועקט מיך אויף זעקס אַזייגער. איך שפּרינג ארויס פון בעט, טהו שנעל אָן די הויזען און וואַסערקיטעל, וויש ארום דאָס פּנים מיט א גובסע און מיר שטייגען אריין אין דער

דעלילאַ. צו שפּעט. ווען איך בין צונעקומען צו מיין לאָך, איז זי געווען פאַרנומען. דאָס האָט מיר נאָך קיין מאָל ניט פּאַסירט, הערר פּרעזידענט, אין די גאַנצע דריי יאָהר. עס האָט זיך מיר געדאַכט ווי מען וואָלט מיך אונטער מיינע אויגען בע'גנב'ענען און איך האָב געזאָגט:

— צום טייפעל! צום טייפעל! צום טייפעל!

און דאָ הייבט מיין פרוי זיך אָן צו שטעכען:

— נו, עס האָט זיך דיר געוואָלט וויין... זעהסטו שוין איצט וואָס דו האָסט אָנגעמאַכט, דו אַלטער שיכור? ביזטו כאָטש צו־פריעדען?

איך האָב נישט געענטפערט, זי איז געווען גאַנץ גערעכט.

טראָצדעם בין איך ארויס אויף דער יבשה נאָהענט פון דעם פּלאַץ, אום כאָטש צו פאַרנעהמען דאָס ברעקעל, וואָס איז נאָך פריי געווען, אפשר, האָב איך מיר געטראַכט, וועט דער אַנדערער מאַן דאָ גאָרנישט כאַפּען און וועט געהן ווייטער.

ער איז געווען אַ קליינער, מאָגערער מאַן אין אַ ווייסען ליי־ווענטענעם אַנצוג מיט אַ שטרויענער הוט. ער האָט געהאַט זיין פרוי נעבען זיך. זי אַ הויכע, אַ דיקע, איז געזעסען הינטער איהם און אויסגענעהט.

ווען זיי האָבען דערזעהן, ווי מיר האָבען זיך אָבגעשטעלט אויף דעם פּלאַץ נעבען זיי. האָבען זיי ארויסגעברומט:

—איז דען ניטאָ מעהר קיין אַנדער פּלאַץ?

און מיין פרוי, אין וועלכער עס האָט אינעווייניג געקאָכט, האָט געענטפערט:

— אַנשטענדיגע מענשען פרעגען אַפריהער, איידער זיי בע־זעצען זיך אויף אַ פּריוואַטען פּלאַץ.

אָבער אַזוי ווי איך האָב ניט געוואָלט האָבען קיין געשיכטען, האָב איך זיך אָבגערופען:

— מעליע, האַלט דיין מויל, לאָז אונזערס אריבער, מיר וועלען זעהן, וואָס דאָ וועט זיין.

מיר האָבען אַלזאָ צוגעבינדען די דאַלילאַ, זיינען ארונטער

אויף דער יבשה און פאַרוואָרפען אונזער ווהודע נאָהענט פון זייערער. מעליע און איך זיינען געזעסען גאַנץ נאָהנט נעבען דעם אנדער פּאָאר פּאָלק.

און איצט הערר פּרעזידענט, מוז איך אייך דערצעהלען אַ פּאָאר איינצעלהייטען.

מיר זיינען דאָרט נאָך ניט געהאַט געזעסען קיין פינף מינוטען, ווי מיין שכנ׳ס ווהודע האָט צוויי דריי מאָל אונטערגעטויכט אונטער׳ן וואַסער און דאַן ציהט ער ארויס אַ פיש אַזוי דיק ווי מיין פוס, נו, אפשר אַביסעלע קלענער, אָבער כמעט אזוי דיק. דאָס האַרץ הייבט אָן ביי מיר צו קלאַפּען, מיר ווערט גאַנץ הייס און מעליע זאָגט צו מיר:

— זעהסטו, אַלטער שיכור, האָסטו געזעהן דעם פיש?

דאָ פאָהרט אין זיין שיפער פאַרביי הערר ברו, אַ הענדלער פון פּאַיססי, אויך אַזאַ אַלטער פאַרקאָכטער פישכאַפּער, און רופט זיך אָב צו מיר:

— וואָס איז דאָס, הערר רענאַרד, מען האָט ביי אייך צוגענומען אייער פּלאַץ?

און איך ענטפער איהם:

— יאָ, הערר ברו, עס זיינען פאַראַן גראָבע מענשען אויף דער וועלט, וועלכע ווייסען ניט ווי זיך צו האַלטען.

דער מאַן אין לייוועגטענעם אנצוג נעבען מיר מאַכט זיך ניט הערענדיג. זיין ווייב, דער דיקער חזיר, אויך ניט.

דער פּרעזידענט האָט איהם אַ צווייטען מאָל אונטערבראָכען:

— זייט פאָרזיכטיג, איהר בעליידיגט די אלמנה פון הערר פלאַמעבע, וועלכע איז דאָ אנוועזענד.

— ענטשולדיגט! ענטשולדיגט... איך בין אַביסעל צו זוויפּגערעגט.

אַלזאָ עס איז נאָך ניט אַוועק קיין פיערטעל שטונדע, ווי דער מאַן אין דעם לייוועגטענעם אנצוג כאַפּט נאָך אַ פיש און גלייך נאָכדעם נאָך איינעם און אין פינף מינוטען שפּעטער ווידער איינעם.

מיר זיינען געשטאַנען טרערען אין די אויגען און דערצו האָב

איך געפיהלט, ווי מיין אַלטע האָט זיך געטרייסעלט פאַר רציחה. זי האָט מיך געהאַלטען אין איין רייצען:

— דו זעהסט, ווי זיי גנב'ענען ביי דיר אַוועק דיינע פיש? דו ווערסט היינט גאָרנישט כאַפּען, גאָרנישט, גאָרנישט צומאָל נישט א זשאַבקע, דו ווערסט שוין זעהן!

און געטראַכט וועגען דעם, האָט דאָס בלוט אין מיר געקאָכט. איך האָב געזאָגט צו זיך אַליין: לאָמיר אַבוואַרטען מיטאָג צייט, דער גנב דאָרטען, וועט געהן עסען און דאַן וועל איך זיך צוריק זעצען אויף מיין אַלטען פּלאַץ. איך, הערר פּרעזידענט, עס אימער זונטאַג אין דרויסען אויף דער פרישער לופט, אין דער דעלילאַ.

קוים זיך דערוואַרט, עס שלאָגט צוועלף אַזייגער, אַבער דער לומפּ האָט מיטגעבראַכט מיט זיך אַ הוהן אייגגעוויקעלט אין אַ צייטונג און בעת ער עסט, כאַפּט ער נאָך אַ פיש.

מעליע און איך האָבען אויך גענומען עפּעס איבערבייסען, אַבער איהר ווייסט, עס איז אונז ניט געקראָכען אין האַלז, דאָס האַרץ איז נישט געוועזען דערביי.

דאַן נעהם איך די צייטונג און קוק אין איהר אַריין, עס איז בעסער אַזוי צו פאַרדייהען דאָס עסען, און איך לעז מיר אַזוי יעדען זונטאַג אין שאָטען ביים וואַסער דעם "גיל בלאַז". זונטאַג שרייבט דאָרט אימער קאָלאָמבינע, איהר קענט דאָך קאָלאָמבינע'ן, וועלכע שרייבט די שענע אַרטיקלען אין "גיל בלאַז". מיין אַלטע ווערט אימער אַן אויפגעקאָכטע, ווען איך זאָג איהר, אַז איך קען זי, די קאָלאָמבינע. עס איז אַבער נישט אמת, איך קען זי נישט, איך האָב זי קיינמאָל אין מיינע אויגען נישט אָנגעזעהן. אַבער וואָס אמת איז אמת, עס לעזט זיך געשמאַק וואָס זי שרייבט און דאַן פאַר אַ פרוי זאָגט זי זעהר געוואַגטע זאַכען. איך האָב זי גאַנץ ליעב, אַזוי ווי זי שרייבען ניט פיעלע!

און דאָ הויב איך אָן זיך צו רייצען מיט מיין ווייב; אַבער זי ווערט גלייך מלא רציחה און עפענט איהר פּיסקעל... ווער איך גלייך אָנשווייגען.

אין דעם דאָזיגען אויגענבליק קומען אָן פון דער אַנדערער זייט איך אונזערע ביידע עדות, וועלכע געפינען זיך איצט דאָ.

הערר לאַדוראַי און הערר דורדענט ; מיר האָבען זיך געקענט בלויז פון ווייטען.

דער קליינער האָט זיך ווידער גענומען פאַר זיין ווהורע און האָט געכאַפּט פּיש איינס נאָך'ן אַנדערען. איך זיץ און קוק און אַלעס איז מיר טרייסעלט זיך. און דאַ רופט זיך אָב זיין פרוי:

— דער פּלאַץ דאַ איז אַן אויסגעצייכענטער, דו ווייסט דער־זירע, פון היינט אָן מוזען מיר אימער אהער קומען.

אַ קעלט לויפט מיר איבער'ן רוקען אריבער און מיין פרוי זאָגט:

— דו ביסט דאָך נאָך קיין מאַן ניט. האָסט געזעהן אויף דיין לעבען אַזאַ מאַן? דו האָסט דאָך גאָר פיש־בלוט אין די אָדערען!

און איך ענטפער איהר פּלוצים:

— דו ווייסט, איך'ל בעסער אוועקגעהן פון דאַנען, אז ניט מאַך איך נאָך עפּעס אַ נאַרישקייט.

און זי זשיפּעט אויס, ווי זי וואָלט מיר אַ גליהענדען אייזען דערלאַנגט:

— דו ביזט ניט קיין מאַן! איצט ווילסטו נאָך אַנטלויפען! דיין פּלאַץ ווילסטו איבערלאָזען און אַליין זיך אַבטראָגען. פוי דו פייגלינג.

דאָס איז שוין געוועזן צופיעל, אָבער איך האַלט זיך נאָך אַלץ איין.

אָבער דאַ שלעפּט דער קליינער ווידער אַרויס אַ פּיש, אָבער אַ פּיש, איך זאָג אייך, איך האָב נאָך עפּעס אַזוינס נישט געזעהן.

און דאַ הויבט מיין פרוי אָן צו רעדען הויך אויפ'ן קול. ווי זי וואָלט גערעדט צו זיך אַליין — דערפון קענט איהר זעהן, ווי פאַרביסען זי איז. זי זאָגט:

— נו, דאָס זיינען גאַנץ פּשוט גע'גנב'עטע פּיש, מיר האָבען דאָך זיי אַליין אהער פערנאַרט מיט פּיש־שפּייז, זאָלען זיי דיר כאָטש בעצאָהלען פאַר די פּיש שפּייז, וואָס דו האָסט פערברויכט

די דיקע וואָס איז געזעסען נעבען דעם מאַן אין דעם לייוו־ענטענעם אַנצוג, האָט געפרעגט:

— איהר מיינט דאָס אונז?

— יאָ, איך רייד פון פיש גנבים, וועלכע פארכאַפּען דאָס, וואָס געהערט צו אנדערע מענשען.

— הייסט עס, אונז רופט איהר אָן פיש גנבים?

און דאָ האָט זיך אָנגעהויבען אַן ערקלעהרונג און עס האָבען זיך אַ שאָט געטהאָן גראָבקייטען, זידלערייען און שימפּפעריען, זיי האָבען אויפגעהויבען אַזאַ געוואַלד, אַז אונזערעביידע עדות, וועלכע זיינען געשטאַנען אויף יענער זייט טייך, האָבען גענומען מאַכען פון זיי שפּאַס און געזאָגט:

— שאַ, שאַ, זייט דאָרט אביסעל שטילער, אַז ניט קענען אייערע מענער גאָרנישט כאַפּען!

אויף יעדען פאַל האָבען מיר ביידע, איך און דער מאַן אין לייוועגטעגעם אנצוג, זיך גיט געריהרט מיט אַן אבר. מיר זיינען געבליעבען זיצען מיט די אויגען אויף'ן וואַסער און זיך געמאַכט ווי מיר הערען גאָרנישט.

אָבער געהערט האָבען מיר גוט און אַזעלכע ווערטער, אַז אַ מאַטראָז אָדער אַ סאָלדאַט רעדען נישט קיין ערגערע.

פּלוצים האָב איך דערהערט הינטער זיך אַ גערויש. איך קעהר זיך אום, ערשט די אנדערע, די דיקע איז ארויפגעפאַלען אויף מיינער מיט איהר שירעם און... כליאַפּ... כליאַפּ... כליאַפּ...

און אַז מיין מעליע קריעגט אַזוי גוט פאַרפאַהרען אין מאָרדע ווערט זי ווילד פאַר כעס, און ווען זי ווערט אין כעס כאַפּט זי זיך אויף שלאָגען און טהוט אַ נעהם דער דיקער פאַר די האָאַר און דאַן... באַץ... קלאַפּ... און די לופט ווערט פול מיט פּעטש און פּרעסק.

איך וואָלט די ווייבער איבערגעלאָזט צו זיך אַליין און די מענער זאָלען זיך זיין בעזונדער, מען דאַרף זיך צווישען ווייבער נישט אריינמישען, אָבער דער מאַן אין לייוועגטעגעם אנצוג טהוט זיך פּלוצים אַ הויב און וויל זיך ארויפוואַרפען אויף מיין פרוי. נאַ, וואַרט אביסעל, אַלטער פריינד, כאַפּ ניט אַזוי, איך בין אויך דאָ. און איך שטעל אוים די פויסטען צו דעם קערל און פאַרפאַהר

איהם איינס אין פיסק אריין און א צווייטען אין בויך. ער הויבט אויף די אָרעמס, הייבט אויף די פיס און פאַלט הינטערוויילעכיז אין וואַסער אריין, גראַדע אין לאַך.

איך וואָלט איהם זיכער ארויסגעשלעפּט. הערר פּרע־זידענט, ווען איך וואָלט נור געהאַט צייט, אָבער דאָ האָט די דיקע, וועלכע איז איצט געוועזן די שטארקערע, געפּראַסקעט מיין מעליעז, וויפיעל עס איז נור אין איהר אריין. איך וויים גאַנץ גוט, אז בעת דער אַנדערער האָט זיך געצאַפּעלט אין וואַסער, האָב איך ניט גע־דאַרפט צושפּרינגען צו די ווייבער, אָבער דאַן האָב איך דאָך ניט געדענקט, אז ער וועט דערטרונקען ווערען און איך האָב צו זיך אליין געזאָגט: נישקשה, עס מאַכט נישט אוים, די באָד וועט איהם גוט אָבקיהלען.

איך האָב זיך אַלזאָ ארויפגעוואָרפען אויף די ווייבער, כדי זיי פונאנדערצורייסען! און דאָ האָבען זיך אויף מיר א שאָט געטהאָן פון ביידע זייטען קלעפּ, פּרעסק, און טוסאקעס!

קורץ, עס האָט מיר גענומען אודאי פינף און אפשר גאָר צעהן מינוטען, ביז איך האָב די צוויי משוגע'נע, צוקאָכטע ווייבער אָבגעריסען איינער פון דער אַנדערער.

איך דרעה זיך אום... ס'איז גאָרנישט צו זעהן. דאָס וואַסער איז שטיל, ווי דער ים, און די מענער אויף דער צווייטער זייט טייך שרייען:

— ציהט איהם ארוים! ציהט איהם ארוים!

דאָס איז גאַנץ גרינג צו זאָגען אָבער איך קען דאָך ניט שווימען און אויפטויכען אונטער'ן וואַסער אודאי ניט.

צום סוף איז צוגעקומען דער אויפזעהער פון'ם טייך און צוויי מענער מיט שיפּלאך. אָבער דאָס האָט זיכער געדויערט א פיערטעל שטונדע. זיי האָבען איהם דערנאָך געפונען אויף'ן דעק פון דער לאַך, אכט פוס טיעף, ווי איך האָב אייך פריהער געזאָגט. אָבער ער איז שוין געוועזן טויט, דער קליינער אין דעם לייוועגטענעם אנצוג.

אזוי האָט די געשיכטע פּאַסירט, איך קען אויף דעם שווערען מיט מיין עהרענוואָרט. איך בין אונשולדיג!

און אזוי ווי די עדות האָבען בעשטעטיגט אַלעס וואָס ער האָט געזאָגט, איז דער אָנגעקלאָגטער פריי געשפּראָכען געוואָרען.

אויף דער אייזענבאהן.

י זון האט געהאלטען אין אונטערגעהן הינטער א קייט פון בערג און די לאנגע שאטענס פון די שפיצען בערג זיינען געפאלען אין דעם טיעפען טהאל פון ראיאט.

א פאאר מענשען זיינען געגאנגען הין און צוריק אין פארק פארביי דעם מוזיק פאווילאן. אנדערע זיינען געזעסען אין גרופען דא און דארט, ניט קוקענדיג אויף דעם וואס דער אבענד איז געווען א קיהלער.

איינע פון די דאזיגע גרופען האט געפיהרט א לעבעדיגען געשפרעך, דען עס האט זיך געהאנדעלט וועגען אן ערנסטע זאך, וועלכע האט דער פרוי דע סארקאנגעס, פרוי דע באלאצעללעס און פרוי דע ברידאי א סך זארג פערשאפט. אין א פאאר טעג ארום האבען זיך געזאלט אנהויבען די וואקיישאנס און זיי האבען געמוזט זייערע זיהן, וועלכע האבען זיך ערצויגען ביי די יעזואיטען, אבנעהמען אהיים.

די דאזיגע פרויען האבען ניט געהאט קיין שום לוסט צו מאכען די רייזע אהין און צוריק נאך זייערע קינדער, אבער זיי האבען ניט געוואוסט, וועמען מען קען די דאזיגע ארבייט איבערגעבען. עס איז געווען ארום סוף יולי, פאריז איז געווען אין גאנצען פארלאזען. און זיי האבען אומזיסט געזוכט עפעס א מענשען, אויף וועלכען זיי זאלען זיך קענען פערלאזען.

זייער פערלעגענהייט איז נאך געוואקסען, ווייל מיט א פאאר טעג צוריק, האט זיך אין א וואגאן פון אייזענבאהן געטראפען זעהר א מיאוס'ע געשיכטע. און די פרויען זיינען איצט געווען פעסט איבערצייגט, אז די גאנצע פרעהליכע אונטערוועלט פון דער הויפט־

שטאדט, האלט נאכאנאנד אין איין פאהרען הין און צוריק פון אוועגנע קיין פאריז און פון פאריז קיין אוועגנע. דערצו האט דער "ניל בלאז" געמעלדעט, אז פיעלע בעוואוסטע און אונבעוואוסטע לעבע־פרויען געפינען זיך אין ווישי, מאנט דארע און לא באורבאול. אזוי ווי זיי זיינען דארט געוועזן, האבען זיי דאך אודאי געמוזט אהין קומען מיט דעם אייזענבאהן און וועלען אהן צווייפעל מיט דעם זעלבען וועג אויף צוריקפאהרען.

די דאזיגע פערפלוכטע אייזענבאהנ־ליניע איז אלזא געוועזן פער־פלייצט מיט עפענטליכע מיידלאך, און די פרויען זיינען געוועזן אויסער זיך, וואס מען האט די דאזיגע פרעהליכע ווייבלאך ניט פארבאטען צו בענוצען זיך מיט דער אייזענבאהן.

און ראזשער דע סארקאננעס איז שוין געוועזן פופצעהן יאהר אלט, גאנטראן דע באלאצעללעס דרייצעהן יאהר, און ראלאנד דע ברידאי עלף יאהר. וואס זאל מען טהאן? זיי האבען דאך ניט געקענט צולאזען, אז זייערע ליעבע קינדער זאלען קומען אין בע־ריהרונג מיט יענע העסליכע באשעפענישען. וואס וואלטען די אינגלאך דארט געהערט, געזעהן, וואס וואלטען זיי געקענט לערנען, ווען זיי זאלען א גאנצען טאג, אדער גאר א גאנצע נאכט נאכאנאנד מוזען אבזיצען אין דעם זעלבען וואגאן מיט איינער אדער צוויי פון יענע פרויען, מיט איינעם אדער צוויי פון זייערע בעגלייטער.

זיי האבען זיך ניט געקענט געבען קיין שום עצה, ווען פרוי דע מארטינסעק איז פארביי געגאנגען. זי האט זיך אבגעשטעלט, אום איהרע פריינדינען צו בעגריסען און זיי האבען איהר גלייך דערצעהלט פון זייער פערלעגענהייט.

זי האט אויסגערופען:

— אך, דאס איז א קלייניגקייט, איך וועל אייך לייהען אונזער אבבע. איך גלויב, איך'ל זיך קענען בענעהן אהן איהם אכט אָדער צעהן טאג. רופ אים זאגען, עס איז ניט אזוי שווער!

פיערציג שטונדען. צוליעב די צוויי טעג וועט רודאלף'ס ערציהונג ניט פיעל ליידען. דער אבבע וועט דאן פאהרען אבנעהמען אייערע קינדער און זיי ברענגען אהיים.

אלע האבען דערצו גלייך צוגעשטימט און עס איז בעשלאסען

געוואָרען, אז דער אבבע לעקיור, א יונגער גייסטליכער, א קלונער און געלערענטער מענש, דער ערציהער פון רודאָלף דע מארטינסעק, זאָל די קומענדיגע וואָך פאָהרען קיין פאריז, און די דריי יונגע לייט ברענגען אהיים.

פרייטאָג אין דער פריה איז דער אבבע אוועקגעפאהרען און זונטאָג איז ער שוין געשטאנען אויף דעם וואָקזאל פון ליאָן'ער אייזענבאהן מיט דריי אינגלאך, וועלכע האָבען זיך געפונען אונ־טער זיין שוץ.

ער איז ארומגעגאנגען מיט זיינע שילער איבער דעם וואָקזאל, ווי א הוהן מיט איהרע קורטשאָקעס און געזוכט א לעדיגען וואגאָן, אָדער ווייניגסטענס אזעלכען, וואו אנשטענדיגע מענשען זיינען געזעסען, ווייל די מוטערס פון די אינגלאך האָבען איהם אזוי אָנגע־שראָקען וועגען דער דאָזיגער אייזענבאהן־ליניע, אז זייערע רייד האָבען איהם נאָך אין די אויערען געזשומעט.

דאָ האָט ער פלוצים דערזעהן אין א אָפענעם קופע אן אלטען מאן און אן אלטע פרוי מיט ווייסע האָאר, וועלכע האָט גערעדט מיט נאָך א פרוי וואס איז געזעסען אין דעם זעלבען וואגאָן. דער אלטער מאן איז געווען אן אָפיצער פון דעם עהרענ־לעגיאָן. און די לייטע האָבען אויסגעזעהן צו זיין זעהר אנשטענדיג. דאָ האָט דער אבבע א טראכט געטהאָן ביי זיך: אָט דאָס איז פונקט פאר מיר, האָט געהייסען זיינע שילער ארייננעהן אין דעם זעלבען וואגאָן און איז אליין אריין נאָך זיי.

די אלטע פרוי האָט געזאָגט:

— מיין ליעב קינד, זעה ניעב אכטונג אויף זיך.

די יונגע האָט געענטפערט:

— יא, יא, מאמא. איך האָב פאר קיין זאך ניט מורא.

— אזוי שנעל ווי דו וועסט זיך פיהלען ניט געזונד, זאָלסט רופען א דאָקטאָר.

— יא, יא, מאמא.

— נו, דאן אדיע, מיין קינד.

— אדיע, מאמא.

דערנאָך האָבען זיי זיך ארומגענומען און לאַנג געקושט און צום סוף האָט דער קאָנדוקטאָר צוגעמאַכט די טיר פון וואַגאָן און דער צוג האָט זיך א ריהר געטהאָן.

זיי זיינען געבליעבען אַליין. דער אבבע איז געווען גליקליך! ער האָט זיך געפרייהט מיט זיין געשיקטליכקייט און גענומען רעדען מיט די יונגע לייט, וועלכע זיינען איהם אנפערטרויט געווארען. אין דעם טאָג פון זיין אברייזע, איז אָבגעמאַכט געוואָרען, אז מאדאם דע מארטינסעק זאָל איהם ערלויבען אין וואקיישאן צייט צו געבען די דריי אינגלאָך שטונדען. און איצט האָט ער גלייך געוואָלט פרובירען זיינע נייע שילער און זעהן, ווי ווייט ער האַלט מיט זיי.

ראזשער דע סארקאנגעס, דער גרעסטער פון זיי, איז געווען א הויכער, א געוויקסינער, גאָרניט נאָך זיינע יאָהרען נאָך, בלייך און מאָגער. ער האָט גערעדט לאַנגזאם און נאאיוו.

גאנטראַן דע באלאנצעלעס איז געווען אין גענענטייל גאַנץ קליין, נידריג געוואקסען, א לעבעדינער יונג, ביטרע, שלעכט און שטענדיג אָבגעלאַכט פון דער גאַנצער וועלט, גערעדט ווי אן ער־וואקסענער און פון צייט צו צייט געמאכט א צווידייטיגע בעמער־קונג, וועלכע האָט זיינע עלטערן שטארק בעאונרוהיגט.

דער איננסטער ראַלאנד דע ברידאי, האָט ניט ארויסגעוויזען קיין שום בעזונדערע פעהיגקייטען. ער איז געווען א גוט, קליין חיה'לע, אין גאַנצען ווי זיין פאָטער.

דער אבבע האָט זיי געזאָגט, אז ער וועט זיך מיט זיי פאר־נעהמען אין די צוויי מאָנאַטען פון זייער וואקיישאן, און איצט האָט ער זיי קלאָהר געמאַכט זייערע פליכטען צו איהם און אויף וואָס פאר אן ארט ער וועט זיי ערציהען.

ער איז געווען אן איינפאכער, עהרליכער מאן, נור אביסעלע א פעדאַנט.

זיין רעדע איז אונטערבראָכען געוואָרען פון א טיעפען זיפץ, וועלכען די מיטרייזענדע האָט ארויסגעלאָזען. ער האָט א קעהר געטהאָן דעם קאָפּ צו איהר. זי איז געזעסען אין איהר ווינקעל מיט שטאַרע אויגען און עטוואָס בלייכע באַקען. דער אבבע האָט זיך צוריק געווענדעט צו די שילער.

דער צוג איז געלאָפען מיט א משוגע'נער שנעלקייט איבער פעלדער און וועלדער, אונטער און איבער בריקען און די פּאססאַ־זשירען אינעווייניג האָבען זיך נאָכאנאנד געשאָקעלט און געטריי־סעלט און זיינען קוים איינגעזעסען אויף זייערע פלעצער.

דאָ האָט גאָנטראָן דע באלאנצעלעס גענומען נאָכפרעגען זיך ביי דעם אבבע אויף ראָהאט, מיט וואָס מען קען זיך דאָרט אונ־טערהאלטען, אויב עס איז דאָ א טייך, אויב מען קען כאפּען פיש, אויב ער וועט קריגען א פערד, ווי לעצטעס יאָהר און אזוי ווייטער.

פלוצים האָט די יונגע פרוי ארויסגעלאָזען א געשריי, א מורא־דינען "אוי!" וועלכען זי האָט אָבער גלייך ווידער אונטערדריקט.

דער פּריסטער האט זי געפרעגט מיט שרעק:

— פיהלט איהר זיך שלעכט, גנעדיגע פרוי?

— ניין, הערר אבבע. עס איז גאָרנישט, א לייכטער וועהטאג. עס איז גאָרנישט, איך בין זייט א געוויסער צייט קראנק, און דאס טרייסלען פון'ם צוג טהוט מיר וועה.

איהר פּנים איז ווירקליך געוואָרען זעהר בלייך. ער האָט גע־פרעגט נאָך אמאָל:

— קען איך אייך אפשר מיט עפּעס העלפען, גנעדיגע פרוי?

— אָה ניין, איך דאנק אייך זעהר, הערר אבבע.

דער פּריסטער האָט ווידער גענומען רעדען מיט זיינע שילער.

די שטונדען זיינען געלאָפען. דער צוג האָט זיך פון צייט צו צייט אָבגעשטעלט און איז ווידער געפלויגען. די יונגע האָט איצט געשיינט צו שלאָפען, זי איז געלעגען איינגענורעט אין איהר ווינקעל און זיך מעהר ניט געריהרט. הגם א האלבער טאָג איז שוין געהאט אוועק, דאָך האָט די פרוי נאָך גאָרנישט צום מויל גענומען, און דער אבבע האָט א טראכט געטהאָן:

— די פרוי מוז זיין גוט קראנק.

זיי האָבען נאָך געהאט צוויי שטונדען צו פאָהרען ביז קלער־מאָנט־פערראנד. פלוצים האָט זיך די פרוי א כאפּ געטהאָן און גענומען שטארק קרעכצען. זי איז שיער פון איהר פּלאַץ ניט ארונ־טערגעפאלען, זי האָט זיך אָנגעשפּארט אויף איין אָרעם און מיט א

פערצווייפעלטען אויסדרוק אין פנים און מיט שטארע אויגען נע־מורמעלט:

— אך, מיין גאט! אך, מיין גאט!

דער אבבע איז צו איהר צוגעגאנגען:

— גנעדיגע פרוי, גנעדיגע פרוי, וואס איז מיט אייך?

זי האט געשטאמעלט:

— איך... איך דענק... איך געה צו קינד!

און גלייך האט זי גענומען מורא'דיג שרייען. זי האט ארויס־געלאזען א לאנגען וועה־געשריי, א צווייטען, א דריטען און באלד האט זיך דער צוג אנגעפילט מיט לאנגע הערצרייסענדע, טעמפע קולות, וועמעס מורא'דיגער קלאנג האט דערצעהלט פון דער אנגסט און פערצווייפלונג פון איהר נשמה און פון איהרע שרעקליכע קער־פערליכע ליידען. דער ארימער פריסטער איז געווארען אזוי צו־שראקען, אז ער האט ניט געוואוסט וואס ער הויבט אן צו טהאן און ער האט געשטאמעלט:

— מיין גאט, ווען איך זאל נור וויסען... מיין גאט, ווען איך זאל נור וויסען...

ער איז געווארען רויט ביז צו די ווייסלאך אין די אויגען און זיינע דריי שילער האבען מיט שרעק געקוקט אויף דער פרוי, וועלכע איז דארט געלעגען און געשריען.

פלוצים האט זי זיך פארקרימט, האט אויפגעהויבען די ארעמס ביז צום קאפ, און איהר גאנצער לייב האט גענומען צוגען, ווי פון א שטארקען קראמפף.

דער אבבע האט געמיינט, אז זי שטארבט; שטארבט אין זיין נעגענווארט, אהן הילף, אהן רעטונג, דורך זיין שולד. פלוצים האט ער געזאגט מיט אן ענטשלאסענהייט אין קול:

— גנעדיגע פרוי, איך וועל אייך העלפען. איך ווייס ניט ווי, איך פערשטעה עס ניט, אבער איך וועל אייך העלפען, אזוי פיעל ווי איך וועל קענען. איך מוז העלפען יעדער ליידענדער באשעפע־ניש, דאס איז מיין פליכט.

דאן האט ער זיך פלוצים א קעהר געטהאן צו די דריי אינגלאך און געזאגט:

— איהר וועט מיר גלייך צוגעהן צום פענסטער און ארויסקו־קען אין דרויסען, און ווען אימעצער פון אייך דרעהט זיך אום; וועט ער מיר גלייך אויף'ן•שטעל אלס א שטראף מוזען איבער־שרייבען טויזענד פערזען פון ווירגילים.

ער האט אליין צוגעמאכט די דריי פענסטער, צונעפיהרט די אינגלאך אהין און צוזאמענגעצויגען הינטער זיי די בלויע פאר־האנגען, דאן האט ער נאך אמאל געזאגט:

— ווען איהר מאכט נור איין אייכציגע בעוועגונג, וועל איך אייך די גאנצע צוויי מאנאטען פון אייער וואקיישאן ניט ערלויבען צו געהן שפאציערען. און איך זאג אייך פאראויס, איך בין שטרענג און האלט מיין ווארט.

דאן איז ער ווידער צוגעגאנגען צו דער יונגער פרוי און פאר־קאטשעט די ארבעל פון זיין פריסטער ראק...

זי האט נאך אלץ געקרעכצט און מאנכעס מאל האט זי גע־נומען שרייען. דער אבבע האט איהר געהאלפען מיט א פנים רויט און בלוי, האט צו איהר גערעדט, זי געטרויסט און אלע ווײלע זיך א קעהר געטהאן צו די אינגלאך, וועלכע האבען גע־שטארבען צו כאפען א שנעלען קוק אויף זייער נייעם לעהרער און זעהן וואס ער טהוט דארטען. זיי האבען אבער גלייך געמוזט אבקעהרען זייערע אויגען, און דער אבבע האט אויסגערופען:

— הערר דע באלאנצעלעם, איהר וועט מיר צוואנציג מאל אויפשרייבען די ווערטער "ניט פאלגען".

— הערר דע ברידאי, איהר וועט פיער וואכען צייט ניט קריעגען קיין נאכשפייז.

פלוצים האט די יונגע פרוי אויפגעהערט צו קלאגען און גלייך האט זיך דערהערט עפעס א מאדנער, שטילער געשריי, ווי א האוו־קען אדער א מיאקען, אזוי אז אלע דריי שילער האבען זיך מיט אמאל א קעהר געטהאן, ווייל זיי האבען געדענקט, אז זיי הערען א נייגעבארענעם הונד.

דער אבבע האט געהאלטען א קליינע נאקעטע עופ'עלע אין זיינע ארעמס. ער האט עם אנגעקוקט א צושראקענער, אויף זיין

פנים איז געלעגען אַן אויסדרוק אי פון גליק אי פון פערצווייפלונג, אי פון געלעכטער, אי פון געוויין. מען האָט איהם געקענט אננעהמען פאר א משוגע׳נעם, אזוי פיעל פערשיעדענע אויסדרוקען האבען אַבגעשפּיגעלט זיינע אויגען, זיינע ליפּען און אלע זיינע ציינע.

און מיט א טאָן, ווי ער וואָלט זיינע שילער מיטגעטיילט זעהר א וויכטיגע נאַכריכט, האָט ער געזאָגט:

— דאָס איז אַ אינגעל.

דאַן האָט ער צוגעלייגט:

— הערר דע סארקאגנעס, גיט מיר די וואסער פלאַש, דאָ אויבען אויף דער פּאָליצע . . . גוט, עפענט זי אויף . . . זעהר גוט איצט גיסט מיר ארויף א פּאאר טראָפּענס אויף דער האנד, נור אַ פּאאר טראָפּענס. . . אזוי איז גוט.

און דאַן האָט ער ארויפגעקאפּעט דאָס וואסער אויף דעם נאַקעטען שטערן פון דאָס קליין עופה׳לע, וועלכע ער האָט געהאַלטען אין דער אנדער האנד און געזאָגט:

— איך טויף דיך אין דעם נאָמען פון פאָטער, פון דעם זוהן און דעם הייליגען גייסט. אמן.

דער צוג איז אריינגעפאָהרען אין באהן־הויף פון קלערמאנט.

דער פּנים פון מאדאם דע ברידאי האָט זיך בעוויזען אין פענסטער. דאָ האָט דער אבבע אין גאנצען זיין קאָפּ פערלאָרען, ער האָט צו איהר אויפגעהויבען דאָס קליין, צארט מענשליך נפש׳ל וועלכען ער האָט נור וואָס געהאָלפען ברענגען אויף דער וועלט און געמורמעלט:

— מיט אָט דער פרוי האָט אויף׳ן וועג א קליין אונגליק געטראָפען.

ער האָט אויסגעזעהן, ווי ער וואָלט דאָס קינד ערגעץ אין נאָס אויפגעהויבען; זיין האַלזטוך איז איהם געהאנגען איבער די אַקסלען, דער ראָק איז געווען בעשמוצט און ער האָט עטליכע מאָל איבערגערעדט:

— די יונגע הערען האָבען גאָרנישט געזעהן, אַבער טאַקע גאָרנישט. דערפאר גאראנטיר איך. זיי האבען אלע דריי געקוקט

אין פענסטער. איך גאראנטיר, אז זיי האבען גארנישט געזעהן.

און ער איז ארויס פון וואגאן מיט פיער אינגלאך אנשטאט דריי בעפ די דריי מוטערס טויט בלייכע, האבען זיך אנגעקוקט איינע די אנדערע מיט צומישטע בליקען און ניט געפונען וואס צו ענט־פערען.

*　*　*

אין אבענד זיינען די דריי פאמיליען געזעסען צוזאמען, אופ דאס אהיימקומען פון די שילער צו פייערען. אבער זיי האבען זעהר ווייניג גערעדט. די פאטערס, די מוטערס און די קינדער זיינען געווען פערנומען, יעדערער מיט זיך אליין.

פלוצים האט דער איננסטער, ראלאנד דע ברידאי געפרעגט:

— זאג מיר מאמא, וואו האט דער אבבע געפונען דעם קליין אינגעלע?

די מוטער האט איהם פאררעדט די צייהן:

— אך, געה, עס בעסער, און לאז אונז צופריעדען מיט דיינע שאלות.

ער האט א פאאר מינוטען געשוויגען, דאן האט ער ווידער געפרעגט:

— עס איז קיינער ניט געווען אין וואגאן אויסער דער פרוי, וועלכע האט געהאט לייב־שמערצען; און וויבאלד אזוי מוז דאך דער אבבע זיין עפעס א שווארצקינסטלער, דו ווייסט, אט ווי יענער, וואס ציהט ארויס פון זיין קעשענע מיט עפעס א כשוף די וואגשאל מיט די פיש.

— זיי דאך רוהיג. דער ליעבער גאט האט דאס קינד געשיקט.

— וואו האט עס אבער דער ליעבער גאט אוועקגעלייגט? איך האב גארנישט געזעהן. עס איז א פנים דורך'ן פענסטער אריינ־געקומען?

מאדאם דע ברידאי האט פערלארען די געדולד און געענטפערט:

— נו איצט זיי שטיל. דער אינגעל איז... מען האט איהם געפונען אונטער א קעפעל קרויט, ווי אלע קליינע קינדער.

— אָבער אין וואַנען איז ניט געווען קיין קעפּעל קרוים.

דאָ האָט גאַנטראַן דע באַלאַנצעלעס, וועלכער האָט זיך צונגער־הערט מיט א כיטרער מינע, א שמייכעל געטהאָן און געזאָגט:

— אה יא, עס איז יא געווען, אָבער נור דער אבבע האָט עס געזעהן.

דער פּראָטעקטאָר.

ר וואָלט קיין מאָל ניט געגלויבט, אז ער וועט אויף אזא אופן אוועקגעהן אזוי ווייט. זשאַן מארין איז געווען דער זוהן פון א קליינשטעטעלדיגען בעאַמ־טען און איז ווי פיעלע אנדערע געקומען קיין פּאריז, אום אין לאַטיינישען קווארטאל צו שטודי־רען יוריספּרודענץ... אין די פיעלע שענקען, וועלכע ער האָט בעזוכט נאָך דער רייהע נאָך, איז ער בעקאַנט געוואָרען מיט א סך סטודענטען, וועלכע רעדען וועגען פּאָליטיק בעת זיי טרינקען ביער. ער האָט זיי בעוואונדערט און נאָכגעפאָלגט זיי פון איין שענק אין דעם צווייטען און זאָגאר פאר זיי געצאָהלט, ווען ער האָט גע־האָט געלד.

דאַן איז ער געוואָרען אַן אדוואָקאַט און געפיהרט אַלערליי פּראָצעסען, וועלכע ער האָט פערלאָרען. אָבער דאָ האָט ער איין מאָל א פריהמאָרגען איבערגעלעזען אין צייטונג, אז איינער פון זיינע אַלטע פריינד פון לאַטיינישען קווארטאל איז געוואָרען אַב־געאָרדענטער.

איצט איז ער ווידער געוואָרען יענעמס טרייער הונד, וועלכער נעהמט אויף זיך אַלע אונאַנגענעהמליכקייטען, אַלע שוועריגקייטען, וועלכען מען רופט, ווען מען דאַרף איהם האָבען און מיט וועלכען מען רעכענט זיך ניט, ווען מען נוייטיגט זיך ניט אין איהם. דאַן איז עס געשעהן, ווי עס געשעהט געוועהנליך אין פּאַראַלאַמענט, אז דער אבגעאָרדענטער איז געוואָרען מיניסטער. אין א האַלב יאָהר ארום איז זשאַן מארין געוואָרען א שטאַאטסראַט.

* * *

צוערשט האָט איהם זיין אייגענע גרויסקייט אזוי צודרומשקעט, אז ער האָט שיער דעם קאָפּ ניט פערלאָרען. ער האָט זיך ארומגע־

שלייעט איבער די נאַסען, אום זיך צו ווייזען פאַר לייטען, עפּעס אַזוי ווי מען האָט פון זיין אויסזעהן אַליין געדאַרפט דערקענען, וואָס פאַר אַ גרויסען פלאַץ ער פאַרנעהמט.

און ער האָט עס אַזוי איינגעאָרדענט, אַז צו די געשעפטסלייט, וועמעס געשעפטען ער האָט בעזוכט, אָדער אפילו צו די קוטשערס פון די דראָשקעס האָט ער ניט פאַרפעהלט צו זאָגען:

— איך אַלס שטאַאטסראַט...

און איצט האָט ער פּלוצים דערפיהלט אַ גאַנץ נאַטירליכע און אונווידערשטעהליכע בעדירפניש צו שפּיעלען די ראָלע פון אַ פּראָ־טעקטאָר. דער גאַנצער וועלט האָט ער אָנגעבאָטען זיין שטיצע, צו יעדער צייט, צו יעדער געלעגענהייט.

ווען ער האָט אויף דעם בולוואַר געטראָפען אַ בעקאַנטען, איז ער איהם אַנטקעגען געגאַנגען מיט אַ שמייכלענדיגען פּנים, גענומען איהם פאַר אַ האַנד, געפרעגט ווי עס געהט איהם און דאַן, ניט וואַרטענדיג אויף אַן ענטפער, האָט ער געזאָגט:

— איהר ווייסט דאָך, איך בין שטאַאטסראַט. איך שטעה אין גאַנצען צו אייער דיענסט. אויב איך קען אייך מיט עפּעס נוצליך זיין, בין איך עס מיט פערגעניגען בערייט צו טהאַן. אין מיין שטעלונג לאָזט זיך פיעלעס אויפטהאָן.

דאַן איז ער מיט דעם בעקאַנטען געגאַנגען אין וועלכען ניט איז שענק, זיך געלאָזט ברענגען טינט און בריעף־פּאַפּיער.

— נור איין בלאַט, קעלנער, איך מוז שרייבען אַ רעקאָמענדאַ־ציאָנס בריעף.

און ער האָט געשריעבען רעקאָמענדאַציאָנס בריעף, צעהן, צוואַנציג, פופציג אַ טאָג, געשריעבען זיי אין דעם קאַפע אַמעריקאַן, ביי בינגאָן, ביי טאָרטאָני, אין דער מאַיסאָן דאָרעע, אין קאַפע רישע, ביי העלדער, אין ענגלישען קאַפע, אין נעאַפּאָלעטאַנישען, איבעראַל, איבעראַל. ער האָט געשריעבען צו אַלע בעאַמטע פון דער רעפּובליק, פון פריעדענס־ריכטער ביז צום מיניסטער. און דאָס האָט איהם געמאַכט גליקליך, איבערגליקליך.

* * *

איין מאָל אין דער פריה, ווען ער איז ארויס פון הויז אום צו געהן אין שטאאטסראט, האָט אָנגעהויבען רעגענען. ער האָט אפריהער געוואָלט נעהמען א דראָזשקע, דאָן אָבער איז ער זיך מישב געווען און איז אוועק צופוס.

דער רעגען איז אָבער געוואָרען זעהר שטארק, האָט בעגאָסען די טראָטוארען און דער מיטען גאַס איז געוואָרען פול מיט וואסער. הערר מארין איז געווען געצוואונגען זיך צו רעטען אין א פירהויז. דאָרט איז שוין געשטאַנען א פריסטער, אַן אלטער מאַן מיט ווייסע האאר. איידער הערר מארין איז געוואָרען שטאאטסראט, האָט ער די פריסטער ניט ליעב געהאט. יעצט אָבער, זייט א קארדינאַל האָט צו איהם העפליך גערעדט און ביי איהם געפרעגט אַן עצה אין עפּעס א שווערע פראגע, האָט ער זיי גענומען בעהאנדלען מיט דער גרעסטער אכטונג. דער רעגען האָט געגאָסען ווי א מבול און די ביידע מענער האָבען געמוזט ווייטער שטעהן אין פירהויז, אום ניט בעשפריצט צו ווערען. הערר מארין, ווען עס האָט שטענדיג געקיצעלט צו רעדען, און אויף זיין גרויסקייט אויפמערקזאם צו מאכען, האָט געזאָגט:

— איז דאָס אָבער א פאַסקודנער וועטער, הערר אבבע.

דער אלטער פריסטער האָט זיך פארניינט:

— יאָ, מיין הערר. איבערהויפּט נאָך איז עס אונאַנגענעהם, ווען מען קומט בלויז אויף א פּאָאר טעג קיין פאַריז.

— אַך, איהר זייט פון דער פּראָווינץ?

— יאָ, מיין הערר. איך בין דאָ נור פארבייפאָהרענדיג.

— אַך, עס איז ווירקליך זעהר אונאַנגענעהם, ווען עס רעגענט די פּאָאר טעג, וועלכע מען פערברענגט אין דער הויפּט שטאָדט. מיר בעאמטע, וועלכע וואָהנען דאָ א גאַנץ יאָהר, קוקען זיך אויף דעם אפילו ניט ארום.

דער אבבע האָט ניט געענטפערט. ער האָט ארויסגעקוקט אין גאַס, וואו דער רעגען האָט געהאט אביסעל אויפגעהערט. פּלוצים האָט ער געפּאַסט אַן ענטשלוס, האָט אויפגעהויבען די פּאָלעס פון זיין לאַנגער דאָלמע, ווי די פרויען הויבען אויף זייערע קליידער

און זיך געלאָזט געהן צו דעם נאָסען טראָטואַר.

הערר מאַרין האָט איהם געזעהן אַוועקגעהענדיג און האָט אויס־געשריען:

— הערר אבבע, איהר וועט ווערען פּיטש נאַס. וואַרט נאָך אַ אויגענבליק, עס הערט באַלד אויף.

דער אַלטער מאַן איז געבליעבען שטעהן אונזיכער און געזאָגט:

— איך האָב אָבער זעהר קיין צייט ניט. איך מוז זיך זעהר נויטיג מיט אימעצען טרעפען.

הערר מאַרין האָט געשיינט צו זיין אויסער זיך:

— איהר וועט דאָך אָבער ווערען אויסגעוווייקט. קען איך פרע־גען אין וועלכער געגענד איהר געהט?

דער פּריסטער האָט געשיינט צו צענערן, דאַן האָט ער געזאָגט:

— איך געה צו דעם פּאַלאַץ ראָיאַל.

— אָך, דאַן קען איך אייך בעשיצען אונטער מיין רעגענשירם, הערר אבבע. איך געה אין דעם שטאַאַטסראַט. איך בין אַ שטאַאַטס־ראַט.

דער אַלטער פּריסטער האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ, אַנגעקוקט זיין שכן. דאַן האָט ער געזאָגט:

— איך בין אייך זעהר דאַנקבאַר, הערר שטאַאַטסראַט, איך נעהם אָן אייער שוץ מיט פערגעניגען.

דאַן האָט הערר מאַריז איהם גענומען אונטער'ן אָרעם און אוועקגעשלעפּט מיט זיך. ער האָט איהם געפיהרט, געהיט, און אַלע ווייַלע אויסגערופען:

— גיט אַכטונג הערר אבבע! פריהער פאַר אַלץ היט זיך פאַר די רעדער פון די וועגען ! מאַנכעס מאַל פערשפּריצען זיי פון קאָפּ ביז די פיס. און דאַן גיט אַכטונג אויף די רעגענשירעמס פון די פאַרביינגעהער. עס איז נישטאָ קיין געפעהליכערע זאַך פאַר די אויגען, ווי אָט אַזאַ מין רעגען־דאַך. איבערהויפּט די פרויען, זיי זיינען דערמיט שרעקליך אונפאָרזיכטיג. זיי קוקען ניט אויף קיין זאַך, זיי שטופּען אייך שטענדיג דעם שפּיץ פון זייער זון אָדער רעגענשירם גלייך אין פּנים אריין. זיי רעכענען זיך נישט מיט קיין מענשען. ווירקליך, עס מאַכט דעם איינדרוק, ווי די גאַנצע

שטאָרט וואָלט געהערען בלויז צו זיי אליין. אויף דעם טראָטואַר פונקט ווי אויפ׳ן מיטען, הערשען זיי גאַנץ אליין. איך דענק, אַז זיי זיינען זעהר שלעכט ערצויגענע געוואָרען.

און הערר מארין האָט זיך צולאַכט.

דער פּריסטער האָט ניט געענטפערט. ער האָט געקוקט אונטער זיך און געזוכט די פלעצער, וואו דעם פוס אַרויסצושטעלען, אַזוי אַז ער זאָל ניט איינגעצען ניט די שיך און ניט זיין לאַנגען פּריסטערשען מאַנטעל.

הערר מארין האָט ווייטער גערעדט:

— איהר קומט אודאי אין פּאַריז, אום זיך דאָ אַביסעל צו אונטערהאַלטען?

דער אַלטער מאַן האָט געזאָגט:

— ניין, איך האָב דאָ עטוואָס צו טהאָן.

— אַך אַזוי! עטוואָס וויכטיגעס? קען איך אפשר וויסען וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך? אויב איך קען אייך אין עפּעס נוצליך זיין, בין איך מיט פערגעניגען בערייט פאַר אייך צו טהאָן אַלעס וואָס איז נור אין מיינע קרעפטען.

דער פּריסטער איז געוואָרען פאַרלעגען, ער האָט געשטאַמעלט:

— אַך, עס איז אַ פּערזענליכע זאַך... אַ קליינע שוועריגקייט מיט מיין בישאָף... עס איז אַ... אַ... אַ אינעווייניגסטע אַנגעלעגענהייט פון... פון אַ ריין פּריסטערליכען אַרט.

הערר מארין איז געוואָרען לעבעדיג:

— אָבער גראַדע דער שטאַאַטסראַט פאַרנעהמט זיך מיט אַזעלכע זאַכען, ער דאַרף די דאָזיגע אַנגעלעגענהייטען איינאָרדנען. איך בעט אייך, פערלאָזט זיך אין דעם אין גאַנצען אויף מיר.

— יאָ, הערר שטאַאַטסראַט. איך געה איצט גראַד אין דעם שטאַאַטסראַט. איהר זייט זעהר לעבענסווירדיג. איך מוז זיך זעהן מיט דעם הערר לערעפּער און הערר סאַוואַן און פּילייכט וועל איך אויך מוזען זעהן דעם הערר פּעטיטפּאַס.

הערר מארין איז געבליעבען שטעהן, ווי צוגעשמידט צו זיין פּלאַץ.

— אָבער דאָס זיינען דאָך מיינע פריינד, הערר אבבע. מיינע בעסטע פריינד. זיי זיינען אויסגעצייכענטע קאָלעגען, ליעבע מענשען. איך וועל אייך צו זיי אַלעמען דריי רעקאָמענדירען, ווארעם רעקאָמענדירען. איהר קענט זיך אויף מיר פארלאָזען.

און דער פּריסטער האָט געדאַנקט, זיך פיעל מאָל ענטשולדיגט, און הערר מארין איז געווען גליקליך.

זיי זיינען געקומען אין שטאאטסראט. הערר מארין האָט דעם פּריסטער אריינגענומען צו זיך אין ביורא, איהם דערלאַנגט א שטול, אוועקגעזעצט איהם נעבען פייער, דאן האָט ער זיך אַליין געזעצט ביים שרייבטיש און גענומען שרייבען:

"מיין ליעבער קאָלעגע, ערלויבט מיר אייך צו רעקאָמענדירען א עהרווירדיגען, פערדיענטען פּריסטער, הערר אבבע....."

דאָ האָט ער זיך אונטערבראָכען און געפרעגט:

— קען איך וויסען אייער נאָמען?

— אבבע צעינטורע.

הערר מארין האָט ווידער גענומען שרייבען:

"הערר אבבע צעינכורע, וועלכער נויטיגט זיך אין אייער פערמיטלונג אין א קליינער אנגעלעגענהייט, וועלכע ער וועט אייך שוין אליין ערקלעהרען. ביי דער דאָזיגער געלעגענהייט, פרעה איך זיך אויסצודריקען אייך, ליעבער קאָלעגע, מיין אכטונג און . . . . "

דאָ האָבען געפאָלגט די איבעריגע העפליכקייטס פאָרמען. און נאָכדעם ווי ער האָט אָנגעשריעבען דריי בריעף, האָט ער זיי איבערגעגעבען זיין נייעם שיצלינג, וועלכער איז מיט זיי אוועק, נאָכדעם ווי ער האָט טויזענד מאָל געדאַנקט.

* * *

הערר מארין איז אָבגעזעסען זיין צייט אין ביורא און דאן זיך אומגעקעהרט צוריק אהיים. דער טאָג איז אוועק גאַנץ רוהיג, מארין איז געשלאָפען אין פריעדען, האָט זיך אויף מאָרגען אויפגעכאפּט אין דעם בעסטען מוטה און זיך געהייסען ברענגען די צייטונגען.

צוערשט האָט ער געעפענט א ראדיקאלע בלאט און איבערגעלעזען:

"אונזערע נייסטליכע און אונזערע בעאמטע.

"ווידער און אבער שטויסען מיר זיך אָן אויף דער גייסטליכקייט, וועלכע ערלויבט זיך אונגלויבליכע זאכען. א פּריסטער מיט'ן נאָמען צעינטורע, וועלכער האָט אונטערגעגראָבען די בעשטעהענדע רעגיערונג, וועלכער ווערט בעשולדיגט אין אַלערליי מיאוס'ע זאכען, פון וועלכע עס ווילט זיך אפילו ניט רעדען, וועלכער שטעהט אויך אין פערדאַכט, אַז ער איז פריהער געווען א יעזואיט און איז איצט א פּראָסטער פּריסטער; א מאַן, וועלכען דער בישאָף האָט אראָבגעזעצט פון זיין אמט פאַר גרינדע, וועלכע מען קען אפילו ניט אָנריהרען אין דער עפענטליכער פּרעסע, און וועלכער איז נערופען געוואָרען קיין פּאַריז, אום זיך צו פערענטפערען. האָט געפונען א הייסען פערטהיידיגער אין א געוויסען שטאַאַטס־ראַט מאַרין. דער ראַזיגער מאַרין האָט זיך ניט געשעהמט צו געבען דיעזען פערברעכער אין פּריסטערשע קליידער' רעקאָמענדאַציאָנען צו אַלע בעאַמטע פון דער רעפּובליק.

"מיר וועלען דעם מיניסטער אויפמערקזאַם מאַכען אויף דער אונפערשעהמטער האַנדלונג פון דעם ראַזיגען שטאַאַטסראַט".

הערר מאַרין האָט א שפּרונג געטהאָן אין דער לופטען, זיך שנעל אָנגעטהאָן און איז אַנטלאָפען צו זיין קאָלעגע פּעטיטפּאַס, וועלכער האָט איהם געזאָגט:

— הערט אויס, איהר זייט הפנים משוגע געוואָרען, מיר צו רעקאָמענדירען דעם אַלטען זינדיגען טייפעל!

און הערר מאַרטין האָט געשטאַמעלט שטאַרק צושראָקען:

— אָבער איך האָב גאָרנישט געמיינט. איהר ווייסט, איך בין געווען גענאַרט, בעטראָגען. ער האָט אויסגעזעהן אַזוי אַנשטענדיג. ער האָט מיך אויסגענאַרט, מיך שרעקליך פאַרפיהרט. איך בעט אייך, לאָזט איהם בעשטראָפען, שטרענג בעשטראָפען. איך וועל אַלעס אָנווענדען, טהאָן אַלע נויטיגע שריט, אום ער זאָל בעשטראָפט ווערען איך וועל געהן צום גענעראַל פּראָקוראַטאָר, צום ערצבישאָף פון פּאַריז, יאָ, צום ערצבישאָף.

און גלייך האָט ער זיך געזעצט ביי דער הערר פּעטיטפּאַס שרייבטיש און אָנגעשריעבען:

— איך ערלויב מיר אונטערטהעניג אייער היילינקייט מיטצו־טהיילען, אז איך בין געפאַלען אלס אָפּפער פון די אינטריגען און ליגענס פון אַ געוויסען אַבבע צעינטורע, וועלכער האָט מיין פער־טרויען שענדליך אויסגענוצט. פארפיהרט פון די בעהויפּטונגען פון דעם דאזיגען פריסטער האָב איך . . . .

ווען ער האָט דערגאַך דעם בריעף אונטערגעשריעבען און פאַר־חתמ'עט, האָט ער זיך געווענדעט צו זיין קאָלעגע און געזאָגט:

— איהר זעהט, ליעבער פריינד, היט זיך ווי פאַר פייער, ווען עס איז צו רעקאָמענדירען.

* * *

די אַלטע מויד.

ראף עסטאשע ד'עטשעגאריי'ס איינזאמער גוט האט אויסגעזעהן, ווי די היים פון אַן אָרימאַן, וואו די מענשען האבען ניט אַלע טאָג געגוג צו עסען און וואו די פלאשען ווערען אָפטער אנגעצאַפּט מיט וואסער ביים פּלאמפּ, ווי מיט וויין פון קעלער און וואו מען וואַרט ביז עס ווערט גאַנץ פינסטער איידער מען צינדט אַן ליכט.

עס איז געווען אַן אַלטע, העסליכע געביידע; פון די ווענט האבען זיך געשאָטען שטיקער, דער אייזערנער פּאַרקאַן איז געווען אויפגעפרעסען פון זשאַווער, די צובראָכענע שויבען זיינען געווען פארקלעפּט מיט אַלטע צייטונגען, אבער די פאַמיליען־פאָרטרעטען, וועלכע זיינען געהאנגען אויף די ווענט, האבען געצייגט, אַז ניט האָרעפּאשנע ערד־ארבייטער, ניט קיין פאַרהאָרעוועטע פון שוועדער פּראַצע געבליבענע פאַבריק־ארבייטער זיינען געווען די בעל הבית'ים פון דעם דאָזיגען האַלב איינגעפאַלענעם הייזעל. גרויסע פערצווייגטע עלם־ביימער האבען זי פאַרשטעלט ווי מיט אַ הויכער גרינער וואַנט און אַ גרויסער גאָרטען פול מיט ביימער פון ווילדע ראָזען, מיט צואוואָרפענע פלאַנצען און קרענקליכע גרינסען, וועלכע זיינען האַלב פאַרוועלקטע ארויסגעקומען פון דער טרוקענער, זאַמדיגער ערד ארויס, האָט זיך געצויגען ביז צום ברעג פון טייך.

פון הויז ארויס האָט מען געקענט הערען דעם איינטאָניגען הוי־זשען פון דאס וואַסער, וועלכע איז מאַנכעס מאָל געווען געל און האָט זיך האַסטיג געטראָגען צום ים צו. אבער באַלד, עפּעס ווי פון אַ געהיימער קראַפט געטריבען, האָט עס גענומען פליסען צוריק צו דער שטאָדט צו, וועלכע האָט זיך געזעהן פון ווייטען מיט איהרע שפּי־ציגע טורעמס, איהרע קאַזאַרמעס, איהרע פאַראַנקערטע שיפען ביים

ברעג און איהר פעסטונג, וועלכע איז געשטאנען אויף דעם שפיץ פון א בארג.

א שטארקער ים גערוך האט זיך געטראגען פון ברעג, אויסגע־מישט מיט דעם גערוך פון סאסנאווע קלעצער און פון די גרויסע נעצען, וואס האבען זיך געטריקענט אויף דער זון.

קיינער האט נישט געוואוסט פאר וואס האט הערר ד'עטשע־נאריי, וועלכער איז אין אלגעמיין געווען א גאנץ לעבעדיגער מענש, זיך בעגראבען אין דעם דאזיגען איינזאמען ארט, נעבען דעם שטוי־ביגען וועג פון'ם דארף באוקאו, וואס איז געלעגען ניט ווייט פון א שטאדט, וואו די סאלדאטען האבען פערבראכט זייערע זונטאגען, טרינקענדיג וואסערדיגען וויין אין די שענקען און שטעהענדיג מיט די מיידלאך.

קיינער האט ניט געוואוסט וואס פאר א געהיימע אורזאכע האט איהם געצוואונגען צו פארקויפען זיין פאלאץ אין בעיאן, וועלכער האט זיך געפונען ניט ווייט פון'ם בישאף'ס פאלאץ און אויף אזא אויף'ן פערווארטיילען זיין טאכטער, א ניינצעהן־יאהריג מיידעל צו אזא אומעדיגען, איינזאמען, פוסטען לעבען, ווי דאס לעבען פון א נאננע. די מעהרסטע מענשען האבען געזאגט, אז ער האט פערלא־רען גרויסע סומען געלד אין אונזיכערע ספעקולאציעס און אויף אזא אופן גע'פטר'ט זיין אייגענם און פערלארען דעם קרעדיט. זיי האבען זיך געוואונדערט צו ער האט נאך אלץ געבענקט נאך דער צאר־טער איידעלער פרוי, וועלכע איז ביי איהם געשטארבען איין מאל אז אבענד נאך יאהרען פון קרענקען און ליידען. זי איז אויסגעגאנ־גען ווי א לאמפ. ווע־מעס אויל עס איז אין גאנצען פערברויכט גע־ווארען. האט ער געזוכט רוה און פארגעסענהייט אויף דעם שויס פון דער נאטור? אבער ווי האט ער זיך געקענט צופריעדען שטע־לען מיט אזא לעבען — מיט די שלעכטע עסענס, דער אונציכטיגער. אבגעלאזענער הויז־העלטערין און מיט די אבגעקראכענע, אבגע־ניצטע קליידער, וואס ער האט געמוזט טראגען?

זיינע פיעלע קרובים זיינען אנהויב געווען אונרוהיג וועגען דעם, האבען פרובירט איהם אויסהוילען פון זיין מעלאנכאליע און איהם שטארק צוגערעדט עפעס צו טהון. אבער אזוי ווי ער איז גע־

ווען איינגעשפּארט, האָט זיי אויסגעמידען און מיט שטאָלץ ענט־זאגט זיך פון זייער פריינדליכער הילף, האָבען זיי איהם ביסלעכ־ווייז פערלאָזען און אפילו זיינע אייגענע ברידער האָבען זיך פון איהם ענטזאגט. זייער גאַנצע ליעבע איז איצט אריבער צו דאָס אָרימע קינד, וועלכע האָט מיט איהם פערבראַכט אין איינזאַמקייט און האָט אריבערגעטראָגען איהר עלענדען לעבען מיט דער אויפ־אָפּפערונג פון אַ הייליגער. אַ דאַנק זיי האָט זי זיך צייטענווייז אַרויסגעריסען פון איהר געפאַנגענשאַפט כדי צו האָבען אַ ביסעל פערגעניגען, איז נישט געווען געקליידעט ווי אַ בעטלערקע און האָט ווען ניט ווען געקריגען איינלאַדונגען צו אַ באָל, אַ קאָנצערט, אַ טע־נים שפּיעל. פאַר די דאָזיגע פערגעניגענס איז דאָס מיידעל איהרע קרובים געווען זעהר דאַנקבאַר, הגם זי האָט געפיהלט, אַז עס וואָלט פאַר איהר אַ סך גלייכער געווען, ווען זיי זאָלען איהר איבערלאָזען אין דער היים צו איהר טרויעריגען שיקזאָל, דען דאַן וואָלט דאָס לעבען ניט געוועקט אין איהר קיין חלומות, קיין בענקעניש, קיין האָפנונגען, וואָלט ניט געוועקט אין איהר די יוגענד און ניט דער־מאָנט איהר אַן איהר שטאָלץ.

מיט איהר טיעף פיהלענדער און שטאָלצער נאַטור האָט זי גע־פיהלט, אַז זי ווערט אין געזעלשאַפט ניט בעהאַנדעלט פּונקט אַזוי ווי אַלע אַנדערע, אַז מענשען ווייזען איהר אַרוים אָדער צופיעל מיט־לייד אָדער צופיעל גלייכגילטיגקייט, אַז אַלע ווייסען ווענען איהר לעבען, איהר ניט פערדיענטער אָרימקייט און, אַז אין די פאַל־דען פון איהר קלייד דערשמעקען זיי דעם שימעל פון איהר היים. און אויב זי איז געווען בעוועגט און פרעהליך ווען זי האָט איהר הויז פערלאָזען, אויב אַ געהיימע האָפנונג האָט איהר האַרץ אַנגע־פילט, אַ שמייכעל אויף איהרע ליפען בעוויזען, אַ פייערעל אין איה־רע אויגען אַנגעצונדען ווען זי איז פון טויער אַרוים און די פערד האָ־בען זי אַוועקגעטראָגען מיט אַ שנעלען גאַלאָפּ אין שטאָדט אַריין, דאַן איז זי, ווען זי איז אַהיים געקומען, געווען אַלץ טרויעריגער, אַלץ אונ־מוטיגער, אַלץ עלענדער. דאַן פלעגט זי זיך פערמאַכען אין איהר צי־מער און בעשולדיגען זיך אַליין, פאַר וואָס זי קען זיך ניט האַלטען, אַזוי ווי איהר פאָטער, קאַלט און שטאָלץ און האָט ביי זיך יעדעס מאָל

אבגעמאכט זיך צו דערוויטערען פון איהרע קרובים און זיי ביס־לעכווייז צווינגען איהר צו פערלאזען, ווי מען פערלאזט א קראנקען אין א שפיטאל, ווען ער איז אונהיילבאר און מוז שטארבען.

און וואס עלטער דער גראף איז געווארען אלץ ווייניגער איז געווען וואס צו עסען אין דעם קליינעם הייזעל און אלץ שווערער און ביטערער איז דארט דאס לעבען געווארען. טאמער איז געבליבען א ברעקעל ברויט אויף'ן טיש, טאמער האט מען דערלאנגט עפעס אן עקסטרען געריכט, אדער זי האט אריינגעפלאכטען א שטיקעל לענ־טע אין די האר, איז ער איהר בעפאלען מיט בעליידיגונגען, מיט שרעקליכע פארווירפע, מיט סטראשונקעס, ווי א משוגענער. הערר ד' עטשעגאריי האט אבגעזאגט דעם בעדיענטען און אריינגענומען א הויז־העלטערין, ווען ער האט אין זינען געהאט אויסצוצאהלען איהר געהאלט ביסלעכווייז אין קליינע סומען און ער האט גענומען אליין געהן אין מארק אריין מיט א קאשעק אין די הענד.

ער האט פערשלאסען יעדען ברעקעל שפייז, פלעגט איבערצעהלען יעדען שטיקעל צוקער און יעדען קויהל און האט זיך אויפגעהאלטען א גאנצען טאג אין א גרויסען צימער, וועלכער האט אמאל געדינט אלס זאאל. מאנכעס מאל פלעגט ער זיין פריינדליכער ווי געוועהנ־ליך און געמאטערט פון עפעס א בייזען געדאנק פלעגט ער זאגען צו דער טאכטער מיט א ציטערנדער שטימע: „דו וועסט ביי מיר קיין מאל ניט פרעגען קיין רעכנונגען, ניט אמת? דו וועסט ביי מיר קיין מאל ניט פאדערען דיין מוטער'ס פערמעגען?“

זי האט עס איהם צוגעזאגט, האט איהם ניט געמאטערט מיט קיין פראגען, מיט קיין פארווירפע און זיך קיין מאל ניט בעקלאגט. נור קוקענדיג אויף איהרע שוועסטער־קינדער, וועלכע זיינען געווען רייך און האבען געוואקסען גליקליך און צופריעדען אין גוטע אומ־שטענדען, אין א שען הויז צווישען וואונדער־שענע אלטע מעבעל, זיכער געליעבט צו ווערען און צו הייראטען ווען עס איז, האט זי זיך אליין געפרעגט, פארוואס דער שיקזאל איז אזוי שלעכט צו מאנכע מענשען און אזוי גוט צו אנדערע, און וואס אזוינס זי האט גע־טהאן, וואס זי האט פארדיענט אזא ביטער מזל.

מאריע ד'עטשעגאריי, הגם זי איז ניט געווען קיין פארשוין

האט דאך געהאט דעם חן פון דער יוגענד און אלע האבען זי ליעב געהאט. זי איז געווען הויך און שלאנק ווי א ליליע מיט העלע, ליכטיגע, זיידענע האאר און אויגען פון אן אונבעשטימטען טונקע־לען קאליר, וועלכע האבען ווי א שפיעגעל אמאל אבגעשפיעגעלט די גרינקייט פון בלעטער, אן אנדער'ס מאל זיינען זיי געווען ווי ווייאלעט אבער מעהרסטען טהייל זיינען זיי געווען שווארץ און ווייך ווי סאמעט. איהר גאנצע ערשיינונג האט געהאט אין זיך עטוואס קינדערשעס און נאך עפעס וואס לאזט זיך ניט בעשרייבען, וואס איז אבער געווען אנגענעהם, סימפאטיש און ליבּ.

זי האט געלעבט שטיל און עהרליך. האפענדיג צו געפינען א מאן, וועלכער וועט איהר געבען זיין נאמען, איז אויסגעשטאנען פיעלע נסיונות און האט איינגעהאלטען א גוטען עהרליכען נאמען.

ווען זי איז אלט געווארען איין און צוואנציג יאהר האט מאריע ד'עטשעגאריי זיך פערליעבט און אין איהרע שענע, דונקעלע, אונ־רוהיגע אויגען האט זיך צום ערשטען מאל אנגעצונדען א פייער'ל פון פער'חלומ'טען גליק. א מאן האט זי באמערקט; האט געטאנצט מיט איהר אפטער, ווי מיט אלע איבעריגע מיידלאך, גערעדט צו איהר מיט א שטיל קול, זיך נאכגאנגען ארום איהר ארומגעדרעהט און זי אזוי צוגומען, אז זי איז רויט געווארען ביז איבער די אויערן, אזוי שנעל ווי זי האט זיין שטימע דערהערט.

זיין נאמען איז געווען אנדרע דע גערדע; ער האט זיך נור וואס געהאט צוריקגעקעהרט פון סענעגאל, וואו ער האט עטליכע מאנאטען טאג טעגליך זיך געשלאגען מיט זיינע חיל אין דער וויס־טעניש, פאר וואס ער איז בעלאהנט געווארען מיט די עפאלעטען פון א לייטענאנט.

זיין פנים איז געווען לאנג, ברוין, פון דער זון פערברענט, זיינע ברייטע שולטערן האבען זיך עפעס ניט אריינגעפאסט אין דעם אפיציערסקען ראק, וואס האט זיי ענג ארומגעכאפט און זיינע ארעמס, וועלכע זיינען געוואהנט געווען צו קלאפען רעכטס און לינקס האבען זיך אין די ענגע ארבעל געפיהלט ווי אין קארסעטען. אין אלגעמיין האט ער אויסגעזעהן ווי א ים רויבער פון די אלטע צייטען.

ער האט געהערט צו א ראסע פון בוקאנירען אדער העלדען, עס האט זיך בלויז געווענדט אן דעם ווי דער ווינד האט געבלאזען. ער איז געווען אין חובות איבער'ן קאפ און איז געווען געצוואונגען צו פארזעצען די לעצטע פאאר אקערלאנד, וועלכע ער האט נאך פערמאגט פאר א סך אונטער זייער ווערטה. אבער ניט קוקענדיג אויף דעם האט ער איינגעהאלטען זיין שטעלונג און געשפיעלט א געוויסע ראלע אין זיין קרייז. ער האט זיך קיין מאל ניט אונטער־געגעבען, האט קיין מאל ניט געוויזען די קלעפ, וואס ער האט גע־קריגען און געלעבט מיט דער האפנונג, אז אלעס וועט זיך ענדערן, דערווייל האט ער געזוכט קראפט און מוט אין די לאסקעס פון פרויען.

מאריע ד'עטשעגאריי האט איהם אויסגעוויזען צו זיין א שפיעלצייג מיט וועלכער ער קען זיך שפיעלען ווי נור ער וויל. זי האט געהאט אין זיך דעם חן פון אונרייפע פרוכט; ער האט זי גוט פערשטאנען און געוואוסט, אז זייענדיג שטענדיג אליין און סענטי־מענטאל, ווי זי איז געווען, וועט זי ניט לאנג קענען ביישטעהן זיי־נע אטאקעס און וועט גאנץ גיך זיך מוזען אונטערגעבען צו זיין ווילען. און ווען זי וועט איהם דערעסען און ער וועט איהר אוועק־ווארפען, וועט זי איינבויגען איהר קאפ פאר דאס אונפערמיידליכע, וועט איהם ניט מאכען קיין סצענעס, איהם נישט פערפאלגען און זיך נישט שטעלען איהם אין וועג.

און ער האט פערשפרייט ארום איהר א נעץ מיט זיין גוטס־קייט און פריינדליכקייט און ביסלאכווייז זי אלץ מעהר און מעהר צו זיך צוגעצויגען. ער האט אין גאנצען געוואונען איהר הארץ און איהר צוטרויען און געקראגען אויף איהר אזא איינפלוס. אז הגם ער האט פון איהר גארנישט פערלאנגט און איהר גארנישט צוגע־זאגט, דאך האט זי געטהאן אלס נור ווי ער האט געוואלט.

נאך מיט א צייט צוריק, איידער הערר דע נעדרע האט גע־רעדט צו איהר פון ליעבע, פון ליידענשאפט, האט איהר געמאכט וועלכע ניט איז פערשפרעכענס, וועלכע וואלטען געקענט ארויסרו־רופען צווישען זיי א נאהנטקייט, האט שוין מאריע ד'עטשעגאריי אויפגעדעקט פאר איהם דעם סוד פון איהר הארצען. זי האט עס

געטהאָן מיט דער אָפענהערציגקייט פון אַ קינד, וועלכעס דענקט ניט, אַז עס טהוט עטוואס שלעכטעס און קען ניט בעהאַלטען איהרע געדאַנקען, איהרע טרוימען, איהר טיעפע ליעבע. איצט האָט זי שוין מעהר נישט געפיהלט דעם שרעק פאַר'ן לעבען, וועלכער האָט זי ביז אַהער געמאַטערט. זי האָט זיך שוין מעהר ניט געפיהלט איינזאַם, אַליין, ווי זי האָט זיך פריהער געפיהלט — אַזוי אַליין, אַזוי פערלאָרען אפילו צווישען איהרע אייגענע מענשען, אַז אַלעס ארום איז איהר געווען גלייכגילטיג.

עס איז איהר געווען אַנגענעהם, אַזוי בערוהיגענד צו ליעבען און צו דענקען, אַז זי ווערט געליעבט. צו האבען פאַר זיך אַ צוקונפט און אַ געהיימע פערבינדונג מיט אַן אנדער האַרץ. זיך פאַרצושטעלען, אַז ער דענקט וועגען איהר אין דערזעלבער צייט, ווען זי דענקט וועגען איהם, זיך צו שטעלען אין גאַנצען אונטער זיין שוץ, צו פיהלען זיך אַזוי אונגליקליך יעדעס מאָל, ווען זי פערלאָזט איהם און זיין אַזוי איבערגליקליך יעדעס מאָל, ווען זיי טרעפען זיך ווידער.

זי האָט איהם געשריעבען לאַנגע בריעף, וועלכע זי האָט ניט געוואַגט אָוועקצושיקען, ווייל זי איז געווען שעמעוודיג און האָט מורא געהאַט ער זאָל ניט לאַכען פון איהר. אָבער זי איז ארומ־בעגאַנגען גאַנצע טעג אַ פרעהליכע און געזונגען ווי אַ לערכע־פויגעלע, וואָס איז פער'שכור'ט פון דער זון, אַזוי אַז הערר ד'עטשע־נאַריי האָט זי גאַרנישט דערקענט.

אין גיכען האָבען זיי גענומען האַבען צוזאַמענקונפטען ערגעץ אין אַ פערלאָזענעם פּלאַץ, האָבען זיך געטראָפען אויף אַ פּאָאַר מינוטען אין די דורכגאַנגען פון קירכע און הינטער דער פעסטונג. אָדער אויף דער פראָמענאַדע פון די מאַרינע אַלעען, וועלכע זיינען אימער געווען פינסטער, צוליעב די געדיכטע, פערצווייגטע בוימער.

און צום סוף איין מאָל אַז אבענד אין יוני, ווען דער הימעל איז אויסגעשטערענט מיט מיליאָנען שטערנ'דלאַך, איז הערר דע געדרע אריין אין דעם גרויסען, פערנאַכלעסיגטען גאַרטען.

מאַריע האָט אויף איהם געוואַרט אויף אַ שטילען וועג מיט עלם־בוימער פוןביידע זייטען. זי האָט זיך צוגעהערט צו דעם

קלענסטען גערויש, געקוקט אויף די פערמאכטע פענסטער פונ'ם הויז און שיער נישט גע'חלש'ט פאר שרעק פונקט אזוי ווי פאר גליק. זיי האבען גערעדט מיט א שטיל קול. זי איז נעגאנגען גאהנט נעבען איהם; ער האט געמוזט הערען דאס קלאפען פון איהר הארצען, און וועלכען ער האט אריינגעווארפען די ערשטע זוימען פון ליעבע. ער האט זי ארומגענומען, זי צוגעדריקט צו זיך מיט צערטליכקייט, ווי זי וואלט געווען א קליין פויגעלע, וועמען ער האט מורא וועה צו טהאן, אבער וועלכע ער וויל נישט זאל אנטלויפען.

זי האט ניט געוואוסט מעהר וואס זי טהוט, זי האט זיך איין גאנצען פערבלארען אין א געפיהל פון העכסטען גליק. זי האט זיך געטרייסעלט און איהר גאנצער קערפער האט זיך אנגעצונדען ווי מיט א העליש פייער און דאס בלוט האט היים געשטראמט דורך די אדערן. זי האט ניט געהאט די קראפט זיך צו ווערהרעז, איז ניט געווען אומשטאנד צו טהאן איין טראט און אינסטינקטיוו האט זי אנגעשפארט איהר קאפ אויף אנדרע'ס שולטערן. ער האט גע־קושט איהרע האאר, בעריהרט דעם שטערן מיט זיינע ליפען און דערנאך איינגעזויגט זיך אין איהרע ליפען. דאס מיידעל איז פער־שטארבען אין זיינע ארעמס אונבעוועגליך און ציטערענדיג מיט אויגען פול מיט טרערען.

צוויי מאנאטען נאכאנאנד איז ער געקומען צו איהר כמעט יע־דען אבענד. זי האט ניט געהאט דעם מוטה איהם אבצושטויסען אדער צו רעדען מיט איהם ערנסט וועגען דער צוקונפט. אבער ביי זיך אין הארצען האט זי זיך געוואונדערט, און ניט געקענט פאר־שטעהען, פארוואס ער בעט ניט ביים פאטער איהר האנד, ווי ער האט עס איהר צוגעזאגט נאך מיט א צייט צוריק. ביז איין מאל א זונטאג, ווען זי איז נעגאנגען מיט איהרע שוועסטער־קינדער פון קירכע, האט מאריע דערהערט דעם פאלגענדען געשפרעך פון א גרופע אפיציערען צווישען וועלכע אנדרע איז געשטאנען. ער איז געווען דער רעדנער:

— אה ניין! — האט ער געזאגט — איהר האט אין גאנצען א טעות; איך וואלט קיינמאל ניט געטהאן אזא נארישקייט. א

מאַן ווי איך האָט ניט חתונה מיט אַ מיידעל אָהן אַ סענט: אַזאַ מאַן מאַכט אַזאַ מיידעל פאַר זיין גליעבטע.

דאָס אונגליקליכע מיידעל האָט זיך באַהערשט, גלייך מיט אַלעמען איז זי אַוועק ווייטער, ביז זי איז צוגעקומען צו דער דיענסט, וואָס האָט זי געדאַרפט בעגלייטען צו איהר אַהיים. אַבער איהר הארץ איז צוריסען געוואָרען, ווי פון אַ גרויסען אונגליק. די דאָזיגע אונערוואַרטעטע שטיקעל נייעס האָט זי געמאַכט ערנסט קראַנק און וואָכען נאָכאַנאַנד איז זי געלעגען אין אַ שרעקליכען פיבער צווישען לעבען און טויט. ווען זי האָט אין אַ צייט אַרום זיך געגומען אביסעל בעסערען און אַ קוק געטהאָן אויף זיך אין שפּיע־געל, האָט זי דערזעהן פאַר זיך אַ שאָטען פון דער פריהערדיגער גוטמוטהיגער מאַריע.

איהרע אויגען זיינען געווען אויסגעלאָשען, איהרע באַקען בלייך און איינגעפאַלען און אין איהרע ליכטיגע זיידענע האָאָר האָבען זיך געזעהן ווייסע פאָסען. פאַרוואָס איז זי ניט געשטאָר־בען פון איהר קראַנקהייט? פאַרוואָס האָט דער שיקזאַל איהר גע־שטעלט אין אַזאַ נסיון און נאָך אונגליקליכער געמאַכט איהר אָרעם לעבען מיט ענטוישטע האָפנונגען?

אַבער ווען די דאָזיגע פּראָטעסטירענדע געפיהלען זיינען אַרי־בער, האָט זי אַלעס אָנגענומען פאַר ליעב, האָט פאַרטריבען אַלע חלומות פון איהר קאָפּ, אַלע האָפנונגען פון איהר האַרצען און זיך געסטאַרעט צו פאַרגעסען אַלעס, אַלעס, וואָס האָט זיך איינגעקריצט אין איהר נשמה. און אַ דיקען שוואַרצען שלייער האָט זי אויס־געשפּרייט צווישען זיך און דער פערגאַנגענהייט.

איצט האָט זי מעהר קיינמאָל ניט שפּאַצירט אין גאָרטען, ניט געגאַנגען צו קיין אונטערהאַלטונגען און געוואָלט זיך דערשטיקען מיט די אייגענע הענד. ווען געגען איהר אייגענעם ווילען, האָט זי ווען עס איז זיך דערמאָנט אָן איהר פריהערדיגען גליק, און ווען אַ געפיהל פון בענקעניש האָט זיך אויפ'ס ניי ביי איהר ערוועקט.

אַזוי זיינען אַוועק פיער יאָהר, וועלכע האָבען אין גאַנצען פער־ניכטעט איהר פריהערדיגע שענקייט. זי האָט שוין געקריגען די פיגור און די האַלטונג פון אַן אַלטער מויד, ווען איהר פאָטער איז

פלוצים געשטארבען. דער אדוואקאט, וועלכער איז גלייך געריפען געווארען, האט גענומען זוכען אין די שאפעס, אין די קאמארען, האט איבערגעקעהרט אלע שופליאדען און צום סוף האט ער געפונען א מאסע ווערטהפאלע פאפירען, באנק־נאטען און געלד, וועלכע גראף ד'עטשעגאריי האט יאהרען לאנג געקליעבען און בעהאלטען. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז פריילין מאריע ד'עטשעגאריי, וועלכע איז געווען זיין איינציגע יורש'טע, האט געקראגען א פערמעגען, וואס האט אריינגעבראכט פופציג טויזענד פראנק א יאהר.

די דאזיגע נייעס האט זי אויסגעהערט רוהיג און קאלט, דען וואס פאר א בעדייטונג האט איצט פאר איהר געהאט דער רייכטום און וואס האט זי געקענט טהאן מיט איהם? דער ים טרערען, וואס זי האט פארגאסען, האבען איהר געעפענט די אויגען און דאס הארץ, וואס איז געווען צו טיעף פערוואונדעט, האט שוין איצט ניט געקענט מעהר ניט האפען און ניט גלויבען. עס איז אויף איהר אנגעפאלען א מעלאנכאליע ביים געדאנק, אז איצט וועלען די מענער זיך צו איהר א לאז טהאן פון אלע זייטען, צו איהר, וועלכער זיי האבען אויסגעמיעדען, ווי א צרעת. מיט אונגעדולד וועלען זיי נאכלויפען נאך איהר געלד, און איצט, ווען זי איז אבגעלעבט און מיאוס און מיעד פון אלעס און אלעמען, וועט זי האבען גענוג חתנים, וועמען אבצוזאגען. און אפשר וועט ער אליין נאך אויך צוריקקומען. צוגעצויגען פון דער גרויסער סומע געלד, ווי א יאסטרעב וואס לויערט אויף זיין רויב. ער וועט פרובירען אויפלעבען דאס פערלאשענע פייער, אויפבלאזען דארט נאך א טליהענדען פונק און זוכען פערצייהונג פאר זיין פריהערדיגע פאלשקייט.

אך! מיט וואס פאר א פערגעניגען וואלט זי ארויסגעווארפען די דאזיגע טויזענדער אין גאס ארויס, צו די אבגעריסענע בעטלער, אדער עס פארטהיילט צווישען די יעניגע, וואס ליידען פון הונגער און קעלט און וואס האבען ניט קיין היים און קיין דאך איבער'ן קאפ!

און ווירקליך איז זי אין גיכען געווארען דאס ציעל־ברעט, צו וועלכען אלע האבען געשטרעבט. און די וואס האבען פריהער איהר

אפען ארויסגעצייגט זייער פעראכטונג, האבען נאך מעהר פון אלע אנדערע זיך איצט גענומען יאגען נאך איהר.

עס האט ניט פיעל גענומען און הערר דע געדרע איז, ווי זי האט פריהער פאראויסגעזעהען, געווען אין די רייהען פון איהרע חתנים. עס האט איהר ווענה געטהאן צו זעהען איהם, ווי ער איז צוריקגעקומען צו איהר אן ערניעדריגטער מיט אן ארונטערגעלא־זענעם קאפ און איז איהר געלעגען צו די פיס און ווידער געשפיעלט א קאמעדיע. מיט אלע קרעפטען האט ער זיך געמאטערט זי איבער־צורעדען און ווידער צו געווינען דאס הארץ, וואס איז אמאל גע־ווען אין גאנצען זיינע און וועלכע איז איצט געווען פארשלאסען פאר איהם.

און מאריע ד'עטשעגאריי האט איהם געליעבט אזוי טיעף, אז זיינע בריעף אין וועלכע ער האט דערמאנט די פערגאנגענהייט און צוריק ארויסגערופען די עראינערונגען פון זייער ליעבע, זייערע קו־שען, זייערע טרוימען, האבען געגען איהר אייגענעם ווילען ווייכער געמאכט איהר פארשטיינערט הארץ. עפעס א ליכטיגער פאס האט זיך דורכגעריסען דורך איהר מורא'דיגער טרויעריגקייט, ווי דער אבגלאנץ פון א פייער, וועלכער באלייכט פון ווייטען אויף איין מינוט דעם פינסטערן קעמערל פון א געפענגניש.

ער אליין איז געווען ארעם און האט ניט געוואלט — אזוי האט ער געזאגט — זי אריינשלעפען אין א לעבען פון ארימקייט און דחקות. זי האט א טראכט געטהאן פאר זיך אליין, אז אפשר איז ער געווען גערעכט. און ווי אן איבערגעגעבענע מוטער אדער אן עלטערע שוועסטער, וועלכע מאכט צו די אויגען און די אויערען אויף אלעם און אויף אלעמען, בערייט אימער און אלעס צו פאר־געבען — האט זי איהם מוחל געווען. זי האט געזוכט אלעס צו פארגעסען און גערענקען בלויז די פאאר מאנאטען פון ליעבע, צערט־ליכקייט, פול גליק, און אז ער איז געווען דער ערשטער און דער איינציגער מאן, וועלכער האט אין פערלויף פון איהר גאנצען אונ־גליקליכען, פערלארענעם לעבען, איהר געגעבען א ביסעלע פרייד, א קורצען טרוים, און זי געמאכט גליקליך, יוגענדליך און פול מיט ליעבע.

ער איז געווען גוט צו איהר און זי וועט זיין צו איהם נאך טויזענד מאל בעסער. זי האט זיך בעשלאסען צו ווערען זיין וואהל־טעטעריַן און דאס האט זי ווידער גליקליך געמאכט. זי האט גע־פיהלט, אז אפילו ער, מיט זיין שלעכט הארץ, וועט אויך מוזען ווערען געריהרט און מיט דאנקבארקייט וועט ער אנעהמען דעם אפפער פון א פרוי, וועלכע האט ווי פיעלע אנדערע איהם געקענט אומקעהרען שלעכטעס פאר שלעכטעס. אבער זי האט בעסער אויס־געקליעבען צו זיין צו איהם גוט און מוטערליך נאכדעם ווי זי האט איהם אמאל ליעב געהאט.

און דער דאזיגער בעשלוס איהרער האט איהר אין גאנצען אומגעענדערט און אויף א געוויסער צייט איהר צוריקגעגעבען עט־וואס פון איהר פארשוואונדענער יוגענד. און כדי צו אנטלויפען פון איהר אייגען הארץ, פון א נייעם נסיון, איז זי, ווי אן אמת'ע היי־ליגע אוועק אין דעם קארמעליטען קלויסטער און אלעס וואס זי האט געהאט, האט זי געזעצליך איבערגעשריעבען אויף דעם נאמען פון הערר דע גערדע.

.די האָר

י ווענט פונ'ם קעמערעל זיינען געווען הײלע, נאַקעטע מיט קאַלך באַשמירט. אַ שמאָל פענסטערעל מיט גראַטעס גאַנץ הויך פון אויבען, אַזוי, דאָס מען זאָל צו איהם ניט קענען צוקומען, האָט בעלויכטען דעם העלען, קלאָהרען און דאָך אומעדיגען צימער. און דער גייסטיג־קראַנקער, וועלכער איז געזעסען אויף אַ שטוהל מיט אַ שטרייענעם זיץ, האָט אויף אונז אויסגעגלאָצט אַ פּאָאַר שטאַרע, אונזיניגע, פון משוגעת געקוועלטע אויגען. ער איז געווען זעהר מאָגער, האָט געהאַט איינגעפאַלענע באַקען און כמעט ווייסע האָאַר, אָבער עס איז קענטיג געווען, אַז זיי זיינען נור אין אַ פּאָאַר מאָנאַטען וויים געוואָרען. זיינע קליידער האָבען געשיינט צו זיין בריוט פאַר זיינע אויסגעדאַרטע גליעדער, פאַר דער איינגעפאַלענער ברוסט, דעם אויסגעטריקענטען לייב. עס האָט זיך געפיהלט, אַז עפּעס אַ פיקס ־ אידעע, אַ משוגענער געדאַנק פרעסט אויף דעם דאָזיגען מענשען, ווי אַ וואָרעם טאַטשעט אַ פרוכט. אין זיין הייסען קאָפּ האָט זיך איינגעגעסען דער פאַרצעהרענדער, קוועלענדער געדאַנק, וואָס האָט בּיסלאַכווייז זיין קערפּער אויפגעפרעסען.. דער דאָזיגער אונפאַסבאַרער, אונזיכטבאַרער, אונפיהלבאַרער געדאַנק האָט צופרעסען זיין פלייש, אויסגעזויגען זיין בלוט, און האָט איהם אין קבר געטריעבען.

וואָס פאַר אַ מאָדנער רעטעניש איז דיעזער מאַן, ווען אַ טרוים האָט געטויטעט. קוקענדיג אויף דעם דאָזיגען קראַנקען האָט מען געפיהלט מיטלייד, אַנגסט און פיין. וואָס פאַר אַ זעלטענער שרעקליכער, בייזער טרוים האָט זיך בעזעצט הינטער זיין שטערן, אין וועלכען ער האָט טיעפע קנייטשען איינגעגראָבען, קנייטשען וואָס האָבען זיך אָהן אויפהער בעוועגט.

דער דאָקטאָר האָט צו מיר געזאָגט:

— ער האט מורא'דיגע אנפעלע. ער איז איינער פון די זעל־טענסטע קראנקע, וואס איך האב ווען עס איז געטראפען. ער ליידעט פון עראטישער משוגעת. צום גליק האט ער געשריעבען א טאגעבוך, וועלכער מאכט אונז זיין קראנקהייט פאלשטענדיג קלאהר. איך וואלט געזאגט, אז זיינע ליידען קען מען דארטען אנ־טאפען מיט די הענד. אויב עס אינטערסירט אייך, קענט איהר עס דורכלעזען.

איך בין אוועק מיט'ן דאקטאר אין זיין צימער. ער האט מיר געגעבען דעם טאגעבוך פון דעם אונגליקליכען קראנקען און האט דערביי געזאגט:

— לייענט עס איבער און זאגט מיר, וואס איהר דענקט דער־פון.

אט וואס עס איז געשטאנען אין דעם העפט:

* * *

ביז צו מיין צוויי און דרייסיגסטען יאהר האב איך געלעבט גאנץ רוהיג אהן וועלכער ניט איז ליעבע. דאס לעבען האט מיר אויסגעוויזען איינפאך, גוט און לייכט. איך בין געוועזן רייך, פיעל פערשיעדענע זאכען האבען מיר פערגעניגען פערשאפט, אבער צו קיין איינציגער זאך האב איך ניט געפיהלט קיין גרויסע ליידענ־שאפט. אך, איז דאס לעבען שען געוועזן! א גליקליכער האב איך אין דער פריה ערוואכט אום צו טהאן נור דאס, וואס מיר איז אנגענעהם. א צופריעדענער האב איך זיך געלייגט שלאפען מיט דעם רוהיגען געדאנקען וועגען מארגען, וועגען דער צוקונפט.

איך האב געהאט א פאאר ליעבעס, אבער מיין הארץ איז דערביי קיינמאל ניט שטארק פארכאפט געווארען. עס איז שען אזוי צו לעבען... עס איז נאך שענער צו ליעבען, אבער עס איז מורא'דיג... יענע מענשען, וואס קענען ליעבען אזוי ווי די גאנצע וועלט, האבען געווים אין דער ליעבע געפונען גרוים גליק, אבער זייער גליק קומט ניט צו מיינעם. דען מיין ליעבע איז איבער־מעכטיג, און געקומען איז זי אויף אן אונגעוועהנליכען שטייגער.

אזוי ווי איך בין געוועזן רייך, האב איך ליעב געהאט צו קויפען אלטע זאכען און אלטע מעבעל. און אפט האב איך געטראכט פון

אונבעקאנטע הענד, וואס האבען די דאזיגע זאכען אין די פינגער געהאלטען. פון אויגען, וואס האבען זיי בעוואונדערט, פון די הער־צער, וועמען זיי זיינען טהייער געווען. דען מען ליעבט די זאכען, וועלכע מען האט ארום זיך.

אפט האב איך געקענט אבשטעהען שטונדען נאכאנאנד און בעטראכטען א קליין זייגער׳ל פון דעם פאריגען יאהרהונדערט. עס איז געווען אזוי שען, אזוי אינטערעסאנט מיט זיין עמאליע פון גראַ־ווירטען גאלד. און ער איז היינט געגאנגען נאך פונקט אזוי ווי דאן, ווען א פרוי האט איהם געקויפט, א גליקליכע צו בעזיצען דאס דאזיגע קליין שטיקעל ציערונג. ער האט ניט אויפגעהערט צו שלאָ־גען, צו לעבען דעם מעכאנישען לעבען און איז זייט הונדערט יאהר געגאנגען מיט זיין רעגעלמעסיגען גאנג. ווער האט געקענט זיין די ערשטע, וואס האט איהם אויף איהר ברוסט געטראגען אזוי, אז דאס הארץ פונ׳ם זייגער זאל האבען געשלאגען אנטקעגען דאס הארץ פון דער טרעגערין? וועלכע האנד האט איהם אין די ווארי־מע פינגער געהאלטען, איהם אנגעצויגען און אנגעדרעהט? ווער האט איהם אבגעווישט, ווען א טהוי האט איהם בארעקט? וועלכע אויגען האבען אויף דעם דאזיגען, מיט בלומען בעפוצטען, ציפער־בלאט געקענט ערווארטען די שטונדע גליק, די שטונדע פון ליעבע?

אה, איך וואלט אזוי גערן געוואלט זעהן די פרוי, וועלכע האט אויסגעזוכט דעם דאזיגען זעלטענעם און געשמאקפולען אנטיקעל. זי איז אבער טויט. און אין מיר האט ערוואכט א פערלאנג נאך די פרויען פון פארגאנגענע צייטען. איך ליעב פון דער ווייטער ווייט־קייט די, וועלכע האבען אמאל געליעבט. די געשיכטע פון די שענע פרויען פון דער פערגאנגענהייט פילט אן מיין הארץ מיט טרויער, מיט בעדויערען. אה, אל די שענהייט, דער שמייכעל, די האפנונג און די יונגע ליעבע, האט ניט געקענט אויביג געדויערען.

ווי האב איך געכט גאנצע די ארימע פרויען פון אמאל בע־וויינט, וועלכע זיינען געווען אזוי שען ,אזוי צערטליך, אזוי ליעב. וועמעס ארעמס עס האבען זיך געעפענט א קוש צו עמפפאנגען... און וועלכע זיינען איצט טויט. דער קוש איז אונשטערבליך. פון ליפען געהט ער צו ליפען, פון יאהרהונדערט צו יאהרהונדערט, פון

עפּאָכע צו עפּאָכע. די מענשען עמפּפאַנגען איהם, גיעבען איהם און שטאַרבען.

די פערגאַנגענהייט ציהט מיך צו, די געגענוואַרט שרעקט מיך, ווייל די צוקונפט איז דער טויט. איך בעדויער אַלעס, וואָס שטאַרבט, איך באַוויין אַלע, וועלכע האָבען געלעבט, איך וואָלט וועלען די צייט איינהאַלטען, דער שטונדע דעם וועג פאַרשפּאַרען. אָבער זי לויפט און לויפט. זי פליהט אַוועק און געהט פאַרביי... און מיט יערען מאָמענט נעהמט זי עפּעס ביי מיר אַוועק. און איך וועל מעהר קיינמאָל ניט ווידער לעבען.

לעבט וואָהל איהר אַלע, וועלכע האָבען אַמאָל געלעבט, איך ליעב אייך!

אָבער מיך איז נישטאָ וואָס צו בעדויערען. איך האָב זי געפונען, זי, וועמען איך האָב ערוואַרט. און דורך איהר האָב איך גענאָסען דאָס גרעסטע גליק.

אין אַ געוויסען זונטאָג אין דער פריה האָב איך אַרומגעבאַלאַנקעט איבער פּאַריז אין דער גליקליכסטער שטימונג, און האָב בעטראַכט די קראָמען מיט דעם אונבעשטימטען אינטערעס פון אַ פאַרבייגעהער. פּלוצים האָב איך דערזעהן אין אַן אַנטיק-געשעפט אַ איטאַליענישע שטיק מעבעל פונ'ם זיעבענצעהנטען יאָהרהונדערט. עס איז געווען זעהר שען, זעהר זעלטען. איך האָב די אַרבייט צוגעשריבען צו אַ ווענעציאַנישען קינסטלער מיט'ן נאָמען פיטעלל, וועלכער איז אין יענער צייט געווען שטאַרק בעריהמט.

דאַן בין איך אַוועק ווייטער.

אָבער פאַרוואָס האָט מיך דער געדאַנק אַן דעם דאָזיגען שטיק מעבעל אַזוי פערפאָלגט, אַז איך האָב זיך געמוזט אומקעהרען צוריק? איך בין געבליעבען שטעהן פאַר'ן קראָם, אום עס נאָך אַמאָל צו זעהן און האָב געפיהלט, אַז עס ציהט מיך צו ווי אַ מאַגנעט.

ווי מערקווירדיג איז אַזאַ צוציהונג! מען קוקט אויף אַ געגענשטאַנד און ביסלעכווייז פאַרפיהרט ער אייך, בעוועגט ווי אַ פּנים פון אַ פרוי. זיין רייץ באַהערשט אייך. אַ מאָדנער רייץ, וועלכער קומט פון זיין געשטאַלט, זיין פאַרב, זיין אויסזעהן. מען האָט איהם שוין ליעב, מען באַגעהרט איהם, מען וויל איהם האָבען.

דער פערלאַנג צו בעזיצען דעם דאָזיגען געגענשטאַנד איז צוערשט שוואַך. אָבער גאַנץ אונבעמערקט ווערט ער שטאַרקער און העפטי־גער, ביז ער ווערט אונווידערשטעהליך.

און די הענדלער שיינען צו דערקענען אין אונזער בליק דעם אימער וואַקסענדען פערלאַנג.

איך האָב געקויפט דאָס שטיק מעבעל און עס גלייך געלאָזט ברענגען צו מיר אין הויז, איך האָב עס אוועקגעשטעלט אין מיין צימער.

אָך, ווי איך בעדויער יענע מענשען, וואָס ווייסען ניט פון'ם פערגעניגען, וואָס דער קונסט־זאַמלער האָט די ערשטע צייט פון זיין נייעם איינגעהאַנדעלטען אוצר. מען לאַסטשעט עס מיט דעם בליק, מיט דער האַנד, ווי עס וואָלט געוועזען אַ לעבעדיגע זאַך. יע־דען אויגענבליק קעהרט מען זיך אום צו דעם צוריק. מען דענקט וועגען דעם וואו מען זאָל ניט געהן און וואָס מען זאָל ניט טהאָן. זיין אַנבליק שוועבט פאַר אין גאַס, אין דער געזעלשאַפט, איבעראַל וואו איהר שטעהט און געהט. און קומט מען צוריק אַ היים, לויפט מען גלייך אַהין, נאָך איידער מען האָט הוט און האַנדשוה אויסגע־טהאָן, אום עס ווידער צו בעטראַכטען מיט דער צערטליכקייט פון אַ ליעבהאָבער.

איך האָב אַכט טאָג נאָכאַנאַנד דאָס דאָזיגע שטיק מעבעל איינפאַך פאַרגעטערט. אַלע מינוט האָב איך געעפענט זיינע טיר־לאַך, זיינע שופלאַדען און בין געוועזען גליקליך, וואָס איך בעזיץ עס, וואָס עס איז מיינס.

דאַן, איין מאָל אַן אָבענד, ווען איך האָב געוואָלט אַנטאַפּען ווי גראָב עס איז די הינטערשטע וואַנד, האָב איך דערפיהלט, אַז דאָרט געפינט זיך אַ געהיימער שופלאַד. מיין האַרץ האָט גענומען קלאַפּען. די גאַנצע נאַכט האָב איך פערבראַכט זוכענדיג צו ענטדע־קען דאָס געהיימניס, אָבער איך האָב גאָר נישט געקענט געפינען. צום סוף האָב איך עס געפונען ערשט אויף דעם צווייטען טאָג, ווען איך האָב אַריינגערוקט אַ מעסער אין אַ שפּאַרע פון דעם האָלץ. אַ ברעט איז אַרויסגעפאַלען. און דאַן האָב איך אויף שוואַרצען סאַ־מעט דערזעהן אַ וואונדערשעהנעם פרויען־צאָפּ.

יאַ, אַ צאָפּ. אַ לאַנגען צאָפּ, בלאָנדע האָאַר, כמעט רויטליכע. וואָס איז וואהרשיינליך געווען אבגעשניטען גאַנץ נאָהנט צום קאָפּ, און איז געווען צונויפגעבונדען מיט אַ גאָלדענעם שנירעל.

איך בין געוואָרען ווי געלעהמט, אין גאַנצען צומישט. אַ לייכטער געריך, אַזוי לייכט, ווי עס וואָלט געווען די נשמה פון אַ געריך, האָט ארויסגעשטראָמט פון דעם דאָזיגען געהיימניספאָלען שופליאַר, פון דיעזען הייליגען אנדענקען.

איך האָב פאַרזיכטיג ארויסגענומען דעם צאָפּ פון זיין באַהעלטניש. גלייך האָט ער זיך פאַראנגדערגעוויקעלט און איז געפאַלען ווי אַ גאָלדענער שטראָם כמעט ביז צו ד'ערדע, ער איז געווען לייכט און געדיכט, ווייך, גלאַנציג, ווי דער פייערדיגער עק פון אַ קאָמעטע.

עפּעס אַ מאָדנע ריהרענדע שטימונג איז אויף מיר אנגעפאַלען. וואָס אזוינס איז דאָס געווען? וואָס זאָל עס האָבען בעדייטעט? וואָרום זיינען די האָאַר געווען בעהאַלטען אין דעם דאָזיגען שטיק מעבעל? וואָס פאַר אַ פּאַסירונג, וואָס פאַר אַ דראַמאַ האָט זיך בעהאַלטען הינטער דעם?

ווער האָט דעם צאָפּ אבגעשניטען? אַ געליעבטער אין צייט פון אבשייד? אַ מאַן אין טאָג פון ראַכע, אָדער זי, וועלכע האָט עס אַליין געטראָגען, אין אַ שטונדע פון פערצווייפלונג?

האָט זי איבערגעלאָזען איהרע האָאַר דאָ, אלס אַ לעצטען אנדענקען פאַר די לעבעדינגע, איידער זי איז אין קלויסטער אוועק? צו האָט ער, וועלכער האָט די יונגע, שענע טויטע געליעבט, אין דער לעצטער שטונדע, ווען איהר טויטער קאָסטען איז פאַרקלאַפּט געוואָרען, איהרע האָאַר אבגעשניטען, אום עס ביי זיך צו לאָזען, דאָס איינציגע, וואָס ער האָט געקענט פון איהר בעהאַלטען אלס אנדענקען? דעם איינציגען לעבעדיגען טהייל פון איהר קערפּער, וואָס שטאַרבט ניט אָב, דעם איינציגען, וועלכען ער האָט נאָך געקענט ליעבען און לאַסטשען און קושען אין שמערץ פון פערצווייפלונג?

איז עס ניט מערקווירדיג, וואָס די האָאַר זיינען נאָך אַלץ פאַרבליעבען דאָ, איצט, ווען קיין איין גליעד איז שוין פון איהר לייב ניט פערבליבען?

די האאר האבען זיך געגליטשעט דורך מיינע פינגער און מיר מיט א זעלטענער צערטליכקייט די הויט געגלעט, איך האב גע־פיהלט ווי א לאסקע פון א טויטער. איך בין געווארען ווייך גע־שטימט, עס האט זיך מיר אזש געוואלט וויינען.

לאנג, לאנג האב איך געהאלטען די האאר אין מיינע הענד. מיר האט זיך אויסגעדאכט, ווי עפעס וואלט מיך אויפגערעגט, ווי וואס עס איז פון דער טויטער נשמה וואלט דא איבערגעבליבען און געשוועבט ארום מיר. און איך האב צוריק אוועקגעלעגט דעם צאפ אויף דעם סאמעט, וועלכען די צייט האט אבגעבליאקירט, אריינגעלייגט אין שופליאד, פארשלאסען דעם שטיק מעבעל און ארויסגעלאפען אין גאס, אום צו טרוימען.

* * *

פארטיעפט אין טרויעריגע געדאנקען, בין איך געגאנגען מייז וועג, אין יענער טיעפער בעוועגונג, וואס בלייבט אין אונז נאך די קושען פון א געליעבטער. מיר האט זיך אויסגעוויזען, אז איך האב שוין פריהער אמאל געלעבט, אז איך האב די דאזיגע פרוי אמאל געמוזט קענען.

ווען איך בין אהיים געקומען איז אויף מיר אנגעפאלען אז אונווידערשטעהליכער פערלאנג, דעם זעלטענעם געפינס ווידער צו זעהן. איך האב איהם גענומען, ארומגעטאפט, איהם געגלעט און עפעס א מארנער שוידער איז מיר איבער אלע גליעדער ארי־בער.

אבער עטליכע טעג נאכדעם איז מיין צושטאנד געבליבען ווי געוועהנליך, הגם די לעבהאפטע עראינערונגען אן די האאר האט מיך מעהר ניט פערלאזען.

אזוי שנעל, ווי איך בין געקומען אהיים, האב איך עס געמוזט זעהן און נעהמען אין האנד אריין. איך האב געעפענט די שאפע מיט יענעם ציטערן, מיט וועלכען מען עפענט די טיר פון דער גע־ליעבטער. אין מיינע הענד און אין מיין הארץ האט געציטערט אז אונבעשטימטע באדערפנים, א זעלטענער, שטענדיגער, זינליכער פערלאנג, דעם דאזיגען וואונדערבארען שטראם רויטע האאר דורך מיינע פינגער דורכצולאזען.

און ווען איך האב עס דאן שוין געהאט גענוג געגלעט און האב די שאפע ווידער פארשלאסען, האב איך נאך אלץ געפיהלט די האאר ווי א לעבעדיג באשעפעניש, ווי א געפאנגענעם, וועלכער וואלט דארט אין שאפע געווען בעהאלטען. איך האב עס געפיהלט און נאכאנאנד נאכדעם געבענקט. און אז אונווידערשטעהליכער וואונש האט מיך באהערשט, עס ווידער אין האנד צו נעהמען, עס צו בעריהרען און זיך ביז צו משוגעת בערוישען אין דעם קאלטען, אויפרעגענדיגען, משוגענעם פערגעניגען, וואס איך האב געפיהלט, גלעטענדיג און לאסטשענדיג עס מיט מיינע פינגער.

אזוי איז אוועק א מאנאט אדער צוויי... איך וויים אליין ניט מעהר. די האאר האבען מיר אין גאנצען פאר'כשופ'ט. איך בין געווען גליקליך און דאך האב איך געליטען, עפעס אזוי ווי איך וואלט ערווארטען צערטליכקייטען, גראדע ווי נאך א ליעבעס ער־קלעהרונג מוזען זיין אומארמונגען.

איך האב זיך איינגעשלאסען אין מיין צימער מיט די האאר, כדי זיי צו פיהלען אויף דער הויט, כדי איינצוגראבען אין זיי מיין ליפ, זיי צו קושען און צו בייסען. איך האב עס ארויפגעלעגט אויף מיין פנים, איך האב זיי אין גאנצען אין זיך ארייננגעזויגען. איך האב איינגעגראבען מיינע אויגען אין דעם גאלדענעם פלוס און דורך דעם געקוקט אויף דער שטראהלענדיגער ליכטיגקייט.

איך האב זיך פארליעבט אין די האאר, איך האב זיי ליעב געהאט. איך האב זיך מעהר ניט געקענט מיט זיי צושיידען. קיין איין שעה וואלט איך ניט געקענט אויסהאלטען אהן זיי.

און איך האב ערווארטעט... איך האב ערווארטעט... וואס? איך וויים ניט... זי!

איין נאכט האב איך זיך פלוצים אויפגעכאפט מיט דעם גע־פיהל, אז איך בין ניט אליין אין צימער.

און דאך בין איך געווען אליין. אבער איך האב שוין מעהר ניט געקענט איינשלאפען. איך האב זיך ארומגעווארפען אין א פיבערהאפטער היץ אהין און אהער און צום סוף בין איך אויפגע־שטאנען, אום די האאר צו בעריהרען. זיי האבען מיר געשיינט צו זיין ווייכער, לעבעדיגער, ווי געוועהנליך. קומען די טויטע צו־

ריק? די קושען מיט וועלכע איך האב זיי באדעקט, האבען שיער מיר ניט משוגע געמאכט פאר גליק. איך האב זיי גענומען מיט מיר אין בעט. איך האב זיך אריינגעלעגט, און צוגעדריקט זיי צו מיינע ליפען, ווי א געליבטע, וועלכע מען אומארמעט.

די טויטע קומען צוריק! זי איז געקומען. יא, איך האב זי געזעהן. איך האב זי אין מיינע ארעמס געהאלטען, איך האב זי בעזעסען אזוי, ווי זי איז אמאל געווען א לעבעדיגע: א הויכע, א בלאנדע מיט קאלטע בריסט און רונדע היפטען.

יא, איך האב זי בעזעסען, טעגליך, יעדע נאכט. זי איז צו מיר געקומען, די טויטע, די שענע טויטע, די פארגעטערטע, דער וואונדער, די אונבעקאנטע. יעדע נאכט.

מיין גליק איז געווען אזוי גרויס, אז איך האב עס מעהר ניט געקענט בעהאלטען. ביי איהר האב איך געפיהלט א איבערמענש־ליכע גליקזעליגקייט, דאס אונערקלעהרליכע, אונפאסבארע גליק, צו בעזיצען די אונפאסבארע, די אונגרייפבארע, די טויטע! קיין ליעב־האבער האט קיין מאל ניט גענאסען אזעלכע גליהענדע און אזעלכע מורא'דיגע פריידען.

איך האב מיין גליק ניט געקענט בעהאלטען. איך האב זי געליעבט אזוי משוגע, אז איך האב זי מעהר ניט געוואלט פארלא־זען און איך האב זי שטענדיג און אומעדום מיט מיר מיטגענומען. איך האב זי מיטגענומען אין שטאדט, ווי מיין פרוי, א'ן טהעאטער. אין פערבארגענע לאושען ווי מיין געליעבטע, אבער מען האט זי געזעהן... מען האט זי דערפיהלט... מען האט זי ביי מיר צוגענו־מען... און מען האט מיך אריינגעווארפען אין געפענגניס, ווי א פערברעכער... מען האט זי געראובט... גרויס איז מיין אומגליק!

* * *

דא איז דער מאנוסקריפט געווען אפגעהאקט. און פלוצים, ווען איך האב דעם דאקטאר צושראקען אנגעקוקט, האט זיך איבער'ן גאנצען הויז דערהערט א מורא'דיגער געשריי, א רעווען ווי פון אהנמעכטיגען צארן און פערצווייפעלטע פערלאנגען.

— הערט, וואס ער גיט אן — האט געזאגט דער דאקטאר —

דעם ווילדען משוגענעם מוזען מיר פינף מאָל אין טאָג מאַכען אַ קאַלטען דוש.

איך האָב געשטאַמעלט גאַנץ בעווענט פאַר ערשטוינען, שרעק און מיטלייד.

— אָבער... די האָאַר... האָבען זיי דען ווירקליך עקזעסטירט?

דער דאָקטאָר איז אויפגעשטאַנען, געעפענט אַ שאַפע פול מיט פלאַשען און אינסטרומענטען און אַ וואָרף געטהאָן מיר קווער איי־בער'ן צימער, ווי אַ לאַנגע, בלאָנדע ראָקעטע, דעם צאָפּ האָאַר, וועל־כער איז ווי אַ גאָלדענער פויגעל גלייך אויף מיר אָרויפגעפלויגען.

איך האָב זיך אַ טרויסעל געטהאָן, ווען עס האָט לייכט און צערטליך מיין האַנד בעריהרט, און דאָס האַרץ האָט מיר גענומען קלאַפּען פאַר עקעל און לוסט: פאַר עקעל, ווי ביי דער בעריהרונג פון אַ בעוויז פאַר אַ מאָרד, פאַר אַ לוסט, ווי עטוואָס זעלטענעס, עטוואָס שרעקליכעס וואָלט מיך גערייצט.

דער דאָקטאָר האָט אַ דריק געטהאָן מיט די אַקסלען:

— דער מענשליכער גייסט איז צו אַלעם פעהיג.

די פערבלאָנדזשעטע.

א, די ערינערונג אַן יענעם אבענד וועט זיך קיינמאל ניט אויסלעשען פון מיין זכרון. א האלב שעה נאכאנאנד האב איך געפיהלט, אז פונ'ם שיקזאל קען מען זיך אין ערגעץ ניט בעהאלטען, און האב אויפגעשאדערט מיט מיין גאנצער נשמה. — איך האב דעם פינסטערען אב־גרונד פון מענשליכען עלענד בעריהרט, און האב בעגריפען, אז פאר געוויסע מענשען איז אונמעגליך צו זיין עהרליך, צו לעבען אנ־שטענדיג.

עס איז געווען נאך האלבער נאכט, איך בין געגאנגען פון א וואדעוויל טעאטער צו דער רו דרואט. איבער'ן בולוואר זיינען מענשען געגאנגען מיט שנעלע טריט, האלטענדיג אפענע שירעמ'ס. א דראבנער רעגענ'דעל האט געפלאטערט אין דער לופט, פארצוי־גען די גאז לאמטערנעס ווי מיט א שלייער און צוגעגעבען דער גאס אן אומעדיגען אויסזעהן. דער טראטואר האט געגלאנצט און אויס־געזעהן מעהר גליטשיק ווי נאס. דער עולם האט זיך געאיילט, איז געלאפען ניט אומקוקענדיג זיך אויף קיינעם.

די פראסטיטוטקעס זיינען געשטאנען אין דער דונקעלהייט פון די טירען מיט פאריסענע קליידער ביז איבער די פאלקעס; ביים בלאסען שיין פונ'ם בייגאכטיגען ליכט האבען זיך ארויסגעזעהן זייערע ווייסע זאקען, זיי האבען גערופען אדער פארבייגעלאפען פארביי די מענער און זיי אריינגעשושקעט א פאאר גראבע, שמוי־ציגע ווערטער אין אויער אריין. דאן זיינען זיי א פאאר אויגענ־בליקען נאכגעגאנגען נאך די מענער און פון הינטען געאטהעמט אויף זיי מיט זייער פארפעסטעטען אטהעם. און ווען זיי האבען דערזעהן, אז זייער מיה איז אומזיסט, האבען זיי מיט א שנעלער אונצופריעדענער בעוועגונג יענע מענער פערלאזען און גענומען געהן הין און צוריק, דרעהענדיג מיט די היפטען.

איך בין געגאנגען מיין וועג און פון אלע זייטען האבען זיי

צו מיר געערדט, מיך געשלעפּט פאַר'ן אַרבעל, גערופען צו זיך און ביי מיר אַרויסגערופען אַ טיעפען עקעל. פּלוצים האָב איך דערזעהן דריי פון זיי, וועלכע זיינען געלאָפען ווי משוגענע און אין גאַנג געזאָגט אַ פּאָאַר ווערטער צו די אַנדערע. און די אַנדערע האָבען זיך אויך גלייך אַ לאָז געטהאָן און גענומען לויפען מיט אַלע קרעפ־טען, זיי האָבען הויך פערקאַשערט זייערע קליידער כדי וואָס שנע־לער צו אַנטלויפען. אין יענעם טאָג איז געמאַכט געוואָרען אַן אַב־לאַווע אויף די פּראָסטיטוטקעס.

און פּלוצים האָב איך דערפיהלט אַ האַנד אונטער מיין אָרעם, בעת אַ פערצווייפעלטע שטימע האָט מיר געשעפּטשעט אין אויע־ער: — איך בעט אייך, מיין העדר, ראַטעוועט מיך, ראַטעוועט מיך. לאָזט מיך ניט אָב.

איך האָב אַ קוק געטהאָן אויף דאָס מיידעל, זי איז נאָך ניט געוועזען קיין צוואַנציג יאָהר אַלט, הגם שוין אין גאַנצען פאַרוועלקט. איך האָב געזאָגט: — גוט, בלייב דאָ. — זי האָט געפּליסטערט:— איך דאַנק אייך טויזענד מאָל!

מיר זיינען צוגעקומען צו אַ קייט פון פּאָליציסטען, זיי האָבען אונז דורכגעלאָזען, און איך בין אַוועק אין דער רו דרואַט.

מיין בעגלייטערין האָט געפרעגט:

— געהסט דו מיט מיר?

— ניין.

— פאַרוואָס ניט? דו האָסט מיר געטהאָן אַ גרויסע טובה, איך וועל עס דיר קיין מאָל ניט פאַרגעסען.

כדי פון איהר פּטור צו ווערען, האָב איך געענטפערט:

— איך בין פערהייראַט.

—וואָס מאַכט עס אונז?

— ניין, מיין קינד, עס איז גענוג. איך האָב דיר געהאָלפען, איצט לאָז מיך צופריעדען.

די גאַס איז געווען שוואַרץ, פאַרלאָזען און אומעדיג. און דאָס דאָזיגע מיידעל, וועלכע האָט מיין אַ־עם געדריקט, האָט נאָך פאַר־גרעסערט דעם געפיהל פון אומעט, וואָס איז אויף מיר אָנגעפאַלען.

זי האָט מיך געוואַלט קושען, מיט עקעל האָב איך זיך פון איהר אָבגערוקט און געזאָגט מיט אַ האַרבען קול:

— טראָג זיך אָב פון דאַנען, געה צום טייפעל!

זי איז פּלוצים געוואָרען צוקאָכט, דאַן האָט זי מיט אַמאָל גענומען שלוכצען. איך בין געווען גערירט און ערשטוינט און האָב ניט פערשטאַנען וואָס דאָס מיינט. איך האָב געפרעגט:

— וואָס איז מיט דיר?

זי האָט געפּליסטערט מיט טרערען:

— אַך, ווען דו זאָלסט וויסען ווי שווער דאָס איז! עס איז נאָר נישט פערהלאַך.

— וואָס דען?

— דאָס לעבען.

— יאָ, אָבער פאַר וואָס האָסטו זיך אויסגעקליבען אַזאַ לעבען?

— איז דאָס דען מיין שולד?

— וועמעס דען שולד איז דאָס?

— דאָס ווייס איך נישט.

עפּעס אַן אינטערעס האָט אין מיר ערוועקט די דאָזיגע עלענ־דע און איך האָב געפרעגט:

— ווילסטו מיר דערצעהלען דיין געשיכטע?

און אָט וואָס זי האָט מיר דערצעהלט.

* * *

איך בין געווען אַלט זעכצעהן יאָהר און געדיענט אין וועטאָט ביי הערר לעראַבלע, אַ תבואה הענדלער. מיינע עלטערען זיינען געווען געשטאָרבען, איך האָב באַמערקט, אַז מיין בעל הבית קוקט אויף מיר מיט עפּעס מאָדנע אויגען און גלעט מיר אָפּט די באַקען, אָבער מיר איז גאָר נישט איינגעפאַלען. איך האָב שוין דאַן אַלעס געוואוסט, געווים, אין דאָרף איז מען ניט אַזוי נאַריש, אָבער הערר לעראַבלע איז געווען אַ פרומער מאַן, וועלכער איז יעדען זונטאָג געגאַנגען אין קירכע. איך האָב איהם ניט געהאַלטען פאַר פעהיג אויף אַזאַ זאַך.

ביז איין מאָל אַן אָבענד איז ער מיר בעפאַלען ביי מיר אין

קיך, איך האב געקעמפפט געגען איהם און ער איז אוועק מיט נאר־נישט.

אנטקעגען אונז האט געוואהנט הערר דיוטאן, א סוחר פון מאטעריאל וואהרען, וועלכער האט געהאט א זעהר שענעם פריי־קאזמשיק און אין דעם האב איך זיך פערליעבט. דאס פאסירט מיט יעדער'ן, ניט אמת? איך האב אלזא געלאזען מיין טיר אפען און ער פלעגט קומען צו מיר.

אבער דא האט איין מאל בייגאכט הערר לעראבלע דערהערט א גערויש, ער איז ארויפגעקומען און געפונען ביי מיר אנטאן'ען. ער האט איהם גלייך געוואלט דער'הרג'נען, זיי האבען זיך געשלא־גען מיט שטולען, געווארפען מיט טעפ, מיט וואס עס איז זיי נור אין די הענד אריין. איך האב ארויפגעווארפען אויף זיך דאס קליידעל און בין ארויסגעלאפען אין גאס. איך האב געוואלט אוועק. איך האב שרעקליך מורא געהאט. הינטער א טויער פון א פרעמדר הויז האב איך זיך אנגעטהאן, דאן בין איך אוועק וואו די אויגען האבען מיך געטראגען.

עס האט זיך מיר אליין געדאכט, אז איינער פון זיי איז שוין זיכער טויט און די פאליציי זוכט מיך. איך בין צוגעקומען צום שאסעע, וואס פיהרט נאך רועז און איך האב א טראכט געטהאן אז אין רועז וועל איך מיך קענען בעסער בעהאלטען.

עס איז געווען אזוי פינסטער, אז מען האט ניט געקענט אונ־טערשיידען די גריבער און איך האב געהערט ווי די הינד בילען אין די הויפען. מען ווייס אליין ניט וואס פאר א קולות מען הערט ביי דער נאכט: מיר האט זיך געדאכט, אז איך הער פויגעל שריי־ענדיג ווי מענשען, וועלכע מען ערמארדעט, חיות האבען געברומט, געשריען, דאן נאך פערשיעדענע גערוישען, וועלכע מען קען ניט אונטערשיידען. איך האב געהאט א מורא'דיגען אנגסט און ביי יעדען גערויש האב איך זיך געצלם'ט. איהר קענט זיך גארנישט פארשטעלען די יסורים, ווען אויף איינעם פאלט אן א מורא. ווען עס איז טאג געווארען איז מיר ווידער אריין דער געדאנק וועגען דער פאליציי און איך האב זיך געלאזט לויפען. דאן בין איך אבי־סעל רוהיגער געווארען. איך האב ניט פערמאגט קיין איין סו. איך

האב אין איילעניש מיין געלד פארגעסען, מיין גאנץ איינענס וואס איז בעשטאנען פון אכטצעהן פראנק.

איך בין אוועק ווייטער מיט א ליידיגען מאגען. עס איז געווען ווארעם, די זון האט געברענט, די מיטאג שטונדע איז אוועק און איך בין נאך אלץ געלאפען און געלאפען. פלוצים האב איך דערהערט דאס קלאפען פון פערדישע קאפיטעס הינטער מיר. איך האב זיך אומגעקוקט: די פאליציי. דאס הארץ האט ביי מיר אויפגעהערט צו קלאפען, איך האב געדענקט, אז איך פאל צו דער ערד, אבער איך האב זיך קוים, קוים איינגעהאלטען אויף די פיס. זיי האבען מיך דעריאגט און מיך אנגעקוקט און איינער פון זיי, דער עלטערער האט געזאגט:

— גוט מארגען פריילען.

— גוט מארגען.

— וואוהין לויפט איהר אזוי?

— איך געה קיין רועז דיענען.

— ווי אט אזוי גאר, צופוס?

— יא, צופוס.

מיין הארץ האט געקלאפט, אז איך האב ניט נעקענט רעדען און איך האב אלץ געטראכט: יעצט כאפען זיי מיך. די לוסט צו אנטלויפען איז אין מיר געווען זעהר גרויס. אבער איהר פערשטעהט דאך, אז זיי וואלטען מיך גלייך ווידער געכאפט.

דער אלטער האט אנגעהויבען:

— לאמיר געהן צוזאמען ביז בארענטין, מיר געהן מיט'ן זעלבען וועג.

— זעהר גערן.

איצט האבען מיר זיך גענומען אונטערהאלטען. איך האב זיך געסטארעט צו זיין אזוי ליעבענסווירדיג ווי נור מעגליך און זיי האבען דערפון געדרונגען שליסע, וועלכע זיינען געווען אין גאנצען פאלש. און ווען מיר זיינען צוגעקומען צו א וואלד, האט זיך דער אלטער צו מיר אבגערופען: — איצט, פריילין, וועלען מיר זיך אפשר א ווייליע אויסרוהען אין גראז?

איך האב געענטפערט ניט נאכדענקענדיג:

— ווי איהר ווילט.

ער קריכט אַרונטער, גיט דעם אַנדער'ן זיין פערד צו האַל־טען און מיר גערָן בּיידע אין וואַלד אַריין.

איך האָב שוין ניט געקענט זאָגען ניין. וואָס וואַלט איהר אויף מיין פּלאַץ געטהאַן? ער האָט געטהאַן מיט מיר וואָס ער האָט געוואָלט, דאַן האָט ער געזאָגט: — לאָמיר ניט פאַרגעסען מיין קאַמעראַד — און ער האָט זיך אומגעקעהרט צו האַלטען די פערד בעת דער אַנדערער איז צו מיר געקומען. איך האָב זיך אַזוי גע־שעהמט, אַז איך האָב געוואָלט וויינען, שלוכצען. אָבער איך האָב ניט געוואָגט צו ווידערשטעהן, איהר פאַרשטעהט עס דאָך אַליין.

מיר זיינען אַוועק ווייטער. איך האָב מעהר ניט גערעדט, מיר איז געווען צו טרויעריג. און דערצו האָב איך ניט געקענט מעהר געהן, אַזוי הונגעריג בין איך געווען. אָבער זיי האָבען מיר אין אַ דאָרף געגעבען אַ גלאַז ווייַן און דאָס האָט מיר אויף אַ קורצע ווייַלע ווידער אויף די פיס געשטעלט. און דאַן זיינען זיי אַוועק, אום ניט צו ווייזען זיך מיט מיר אין בּאַראַנטין. דאַ האָב איך זיך געזעצט נעבען אַ גראָבען און געוויינט, געוויינט, וויפיעל איך האָב נור געקענט.

דריי שטונדען בין איך נאָך געלאָפען, ביז איך בין אַנגעקומען קיין רוען.

עס איז געווען זיעבען אַ זייגער אין אָבענד. צוערשט האָבען אַלע ליכטער מיר די אויגען פאַרבלענדעט און דאַן האָב איך ניט גע־וואוסט וואו איך זאָל זיך זעצען. אין דאָרף זיינען דאָ גראָבענס און גראָז, וואו מען קען זיך צולייגען און אפילו שלאָפען, אָבער אין שטאָדט איז אַזוינס נישטאָ.

די פיס האָבען מיר וועה געטהאַן, פאַר די אויגען האָט גע־שווינדעלט און איך האָב געפיהלט, אַז איך פאַל צו דר'ערד. און דאַן האָט אַנגעהויבען צו גיסען אַ רעגען, אַ דראָבנער רעגען ווי היינט ביינאַכט, וועלכער געהט אייך דורך און דורך, הגם עס דוכט זיך, אַז מען זעהט גאָר קיין רעגען ניט. איך האָב ניט קיין גליק, ווען עס רעגענט. איך האָב גענומען לויפען איבער די גאַסען, בעַ־קוקט די הייזער און געזאָגט צו זיך אַליין: דאָ זיינען אומעדום

דאַ בעטען און אַזוי פּיעל ברויט און איך האָב גאַרנישט, נישט אַפּילו אַ שטיקעל סקאַרינקע קען איך קריגען מיין הונגער צו שטי־לען און אַ שטרויענעם שעניק וואו די קאָפּ אַנצושפּאַרען. איך בין צוגעקומען צו די גאַסען, וואו די מיידלאַך פּאַרטשעפּען די מענער און רופען זיי צו זיך. אין אַזאַ פאַל טהוט מ׳ן וואָס מען קען, און איך האָב זיי נאָכגעטהאָן און אויך גערופען, אָבער קיינער האָט זיך ניט אָבגערופען. איך האָב זיך געוואונשען דעם טויט. דאָס האָט געדויערט ביז אַרום האַלבע נאַכט. איך האָב ניט געוואוסט מעהר, וואָס איך טהו. צום סוף האָט איינער זיך צו מיר צוגעהערט. ער האָט געפרעגט: — וואו וואָהנסטו?

די נויט לערנט גיך אויס און איך האָב געענטפערט:

— איהר קענט מיט מיר ניט מיטגעהען, ווייל איך וואָהן ביי מיין מוטער. אָבער איז דען נישטאָ עפּעס אַ הויז, וואו מען קען אריינגעהן?

ער האָט געענטפערט: — איך זאָל נאָך אויסגעבען צוואַנציג סו פאַר אַ צימער אויך?

דאַן האָט ער אַ ווײַלע נאָכגעטראַכט און געזאָגט: — קום מיט מיר, איך ווייס פון אַ שטילען אָרט, וואו מען וועט אונז ניט שטערען.

איך האָב געמוזט געהן איבער אַ בריק, דאַן האָט ער מיך פאַר־שלעפּט ערגעץ אויף דעם אַנדערען עק שטאָדט אויף אַ פעלד, ניט ווייט פון אַ טייך. איך האָב ניט געקענט מעהר שלעפּען די פיס.

איך האָב זיך געמוזט צוזעצען און ער האָט אָנגעהויבען מיט דעם, צוליעב וואָס מיר זיינען געקומען. אָבער עס האָט געדויערט זעהר לאַנג, און איך בין געווען אַזוי מיעד, אַז איך בין איינגעשלאָפען.

ער איז אַוועק און האָט מיר גאַרנישט געשענקט. איך האָב עס אַפּילו ניט בעמערקט. עס האָט גערעגענט, ווי איך האָב אייך שוין פריהער געזאָגט. פון יענעם טאָג אָן האָב איך מאַנכעס מאָל שמערצען, פון וועלכע איך קען ניט לויז ווערען, ווייל איך האָב די גאַנצע נאַכט געשלאָפען אין נאַסקייט און בלאָטע.

צוויי פּאָליציסטען האָבען מיך אויפגעוועקט, אַוועקגעפיהרט אין סטיישאַן הויז, פון דאָרט אין געפענגעניש. דאָרט בין איך

געזעסן אכטצעהן טעג. אין דער צייט האבען זיי אלץ געזוכט אויסצוגעפונען, ווער איך בין, פון וואנען איך קום. איך אליין האב עס ניט געוואלט אויסזאגען אויס מורא פאר די פאלגען.

זיי האבען זיך אבער פארט דערוואוסט ווער איך בין. מען האט מיך בעפרייט און געלאזט לויפען.

איצט האב איך ווידער געמוזט זוכען עפעס א ווינקעל פאר זיך. איך האב געזוכט א שטעלע, איך האב געוואלט ארבייטען, אבער מען האט מיך אין ערגעץ ניט אנגענומען, ווייל איך בין געזעסן אין אסטראג. דא האב איך זיך דערמאנט אז אן אלטען ריכטער, וועלכער בעת ער האט מיך פעראורטהיילט צו זיצען, האט געקוקט אויף מיר מיט די זעלבע בליקען, ווי דער אלטער לעראבלע אין וועטאן. צו איהם בין איך אוועק. איך האב קיין טעות ניט געהאט. ווען איך בין פון איהם אוועק האט ער מיר געגעבען הונדערט סו און געזאגט: — דו קריגסט יעדעס מאל אזוי פיעל געלד אבער דו טארסט ניט קומען אפטער ווי צוויי מאל א וואך.

און נעהמענדיג אין אנבעטראכט זיין עלטער האב איך איינגעזעהן, אז ער איז גערעכט. אבער דאס האט מיך ארויפגעפיהרט אויף א געדאנק. איך האב געזאגט צו זיך אליין: די יונגע זיינען פרעך, זיי הולטאיעווען נור און אונטערהאלטען זיך, אבער קיין געלד האבען זיי ניט, די אלטע אבער זיינען שוין א גאנץ אנדער זאך. און דערצו האב איך זיי שוין איצט געקענט, די אלטע פארזעהענישען.

ווייסט איהר וואס איך האב אצינד געטהאן? איך האב זיך פארקליידט אלס אם, וועלכע געהט פון מארק און בין ארומגעלאפען איבער די גאסען הין און צוריק זוכענדיג מיינע „זויג קינדער". איך האב זיי דערקענט אויף דעם ערשטען בליק און גלייך צו זיך נעזאגט: — אן יענער איז מיינער.

איינער איז צוגעקומען נעהנטער און אנגעהויבען:

— א גוטען טאג, פריילען.

— א גוטען טאג, מיין הערר.

— וואוהין געהט איהר דאס?

— איך געה אהיים צו מיינע בעלי בתים.

— וואהנען דיינע בעלי בתים ווייט?

— אַט אַזוי זיך.

דאָ האָט ער ניט געוואוסט וואָס נאָך צו פרעגן. איך בין געגאַנגען לאַנגזאַם ווייטער, כדי ער זאָל קענען רעדען.

דאַן האָט ער מיר געמאַכט אַ פּאָר קאָמפּלימענטען און געזאָגט, איך זאָל ווען עס איז צו איהם אַרויפקומען. איך האָב זיך אַ פריהער געלאָזען אַביסעל בעטען, און דאַן האָב איך עס געטהאָן. פון דעם סאָרט האָב איך געהאַט צוויי אָדער דריי יעדען אין דער פריה און יעדען נאָכמיטאָג בין איך געוועזען פריי. דאָס איז געווען די שעהנסטע צייט אין מיין לעבען, דאַן האָב איך ניט געוואוכט פון קיין זאָרג.

אָבער מען קען ניט אויביג לעבען רוהיג. צום אונגליק בין איך געוואָרען בעקאַנט מיט אַ רייכען חברה־מאַן פון דער געזעלשאַפט, אַ זאַמאַליגען פּרעזידענט, וועלכער איז אַלט געווען אודאי אַ יאָהר פינף און זיבעציג.

איין מאָהל אַן אָבענד האָט ער מיך מיטגענומען אין אַ דערבייאיגען רעסטאָראַן און דאַן, ווייסט איהר, ער האָט ניט געוואוסט פון קיין מאָס... און איז געשטאָרבען ביי'ם דעסערט.

מען האָט מיך אַריינגעזעצט אין געפענגניס אויף דריי מאָנאַטען, ווייל איך בין ניט געוועזען אונטער דער קאָנטראָלע פון דער פּאָליציי. און דאַן ערשט בין איך אוועק נאָך פּאַריז.

אַך, דאָ איז דאָס לעבען שווער. גישט יעדען טאָג איז דאָ וואָס צו עסען. עס זיינען דאָ צופיעל אַזעלכע. אָבער וואָס העלפט עס, יעדער האָט זיך זיין פּעקעל, ניט אמת?

* * *

זי איז אנשווינגען געוואָרען. איך בין געגאַנגען נעבען איהר מיט אַ פאַרקלעמט האַרץ. פּלוצים האָט זי מיר ווידער געזאָגט:

— קומסטו ניט מיט, קליינער?

— ניין, איך האָב דיר שוין איין מאָהל געזאָגט.

— אויב אַזוי, דאַן אויף ווידערזעהן, אַ דאַנק. איך בין אויף דיר ניט בייז, אָבער איינס מוז איך דיר זאָגען, דו ביזט אַ נאַר.

און זי איז אוועק, באלד האט דער דראבנער רעגענרעגל זי ווי אין א שלייער איינגעהילט. איך האב זי נאך געזעהן, ווי זי האט געשפרייזט אונטער א גאז־לאטערנע, דאן איז זי פארשוואונדען אין דער דונקעלהייט. ארימע באשעפעניש!

די פרוי און די געליעבטע.

ים צוליעב איהרע לאנגע, זיידענע לאקען וועלכע האבען צוגעדעקט איהר קליין פעען ארטיג קעפעל, ווי מיט א גאלדענער קרוין, אדער איהר שענער געזיכטס־פארב, אדער איהר מויל, וועלכער איז געווען פריש ווי א קנאספע, אויך ניט א דאנק איהר ריינער אונ־שולד, וועלכע האט זיך ארויסגעוויזען אין איהר פלוצומדיגען רויט־ווערען, און ניט איהר קינדערשע, נאאיווע האלטונג איז עס געווען, וועלכע האט אנגעגריפען און בעזיעגט דזשארדזש דע־הארדעמעס' הארץ. ער האט געהאט א מאדנע נאטור: יעדער גדאנק פון א יאך האט איהם געשראקען און געמאכט גלייך צו אנטלויפען פון דער קלענסטער געפאהר. זיין אונבעשטענדיגע הארץ איז ניט פעהיג גע־ווען אויף קיין לאנגער דויערענדער פארבינדונג און ער האט זיך אונ־טערגעגעבען אונטער יעדען נסיון, וועלכער איז איהם נור געקומען אין וועג אריין, אבער די דאזיגע אלע ליעבעס געשיכטען האבען אויף איהם ניט איבערגעלאזען מעהר שפורען, ווי מען קען געפינען אויף'ן ברעג, וועלכער ווערט נאכאנאנד געוואשען פון די ים־כוואליעס.

עס איז ניט געווען דער טרוים פון א לעבען פול איבערגעגעב־בענהייט, פול רוה, ניט דער פערלאנג צו ליעבען און געליעבט ווע־רען, וועלכען א לעב־מאן פיהלט אזוי אפט צווישען דרייסיג און פיערציג יאהר. עס זיינען איהם נאך ניט מיאוס געווארען די אלע אונצעהליגע פערגעניגענס פון זיין בחור'שען לעבען, ארום וועלכע ער האט זיך נאכאנאנד ארומגעדרעהט, ווי א פערד אין א צירק. און די פוסטקייט, וועלכע איז ביסלעכווייז געווארען ארום איהם, נאך דעם ווי פיעלע פון זיינע פריינד האבען געהייראט האט איהם אויך ניט שטארק געארט, ער האט אויף זיי געקוקט, ווי אויף פערעטהער, הגם ער האט זיי אין הארצען מקנא געווען, און דאך האט ער צום סוף זיך צוגעהערט צו דעם געבעט און דעם ראטה פון זיין אלטער מאמע, צו הייראטען מיט פריילען סוזאננע דע־גאוברעס. זי האט

איהם בעזיענגט, ווען ער האט זי געזעהן שפּיעלענדיג זיך מיט רוהיגע קליינע קינדער, וועלכע זי האט געקושט און געהאלזט און אויף וועלכע זי האט געקוקט מיט בליסטשערינגע, בעגייסטערטע אויגען. ווען ער האט זי געהערט רעדענדיג פון די פריידען און די זארג פון מוטערס, פון זייער אמת'ן גליק, האט ער אין די געדאנקען דערזעהן פאר זיך א בילד פון א גליקליכע היים, פון א הויז פול מיט געלעכ־טער און געזאנג און פול סוויסטשערענדע פויגעלאך.

אין דער אמת'ן האט הערר דע הארדערמעס ליעב געהאט קינ־דער. ווי מאנכע מענער האבען ליעב חיות, זיי האבען איהם צוגע־צויגען צו זיך און ער האט זיך אינטערעסירט מיט זיי, ווי מיט עפּעס אן אנגענעהמער פארשטעלונג.

ער איז מיט זיי געווען זעהר צערטליך, גוט און אויפמערקזאם, האט אויסגעטראכט פאר זיי שפּיעלערייען, זיי געהאלטען ביי זיך אויף'ן שויס, איז קיין מאל ניט מיעד געווארען זיי צו הערען פּלוי־דערענדיג, אדער צוצוקוקען זיך, ווי זיי ווערען ענטוויקעלט, ווי עס וואקסען אין זיי די אינסטינקטען, דער פערשטאנד אין זייערע קליי־נע צארטע נשמות.

ער פלעגט געהן זיצען אין פּארק מאנסעאן און אויף די סקווערס און בעאבאכטען ווי די קינדער שפּיעלען און שפּרינגען און טאנ־צען ארום איהם, און איין מאל אין א געוויסען טאג האט אימע־צער — אן אויפערזיכטיגע געליעבטע אדער עפּעס א פריינד — איהם אויף שפּאס צוגעשיקט א טשעפּיק פון א ניאנקע מיט לאנגע ראזעווע לענטעס.

אין אנהויב איז ער געווען אונטער דעם איינפלוס פון דעם צווי־בער, וואס דער אנהויב פון א נייע אינטימע בעקאנטשאפט האט גע־וועהנליך אויף אונז. די ערשטע קושען האבען איהם בערוישט און איהר גאנצער וועזען וועלכער איז איהם נאך געווען אזוי ניי האט איהם בעצויבערט.

ער האט פון קיין זאך ניט געטראכט אויסער ווי אזוי נאך צו פארגרעסערען די הייסע ליעבע, וואס זיין פרוי האט איהם ארויסגע־וויזען און האט געלעבט אין א צושטאנד פון שטענדיגער פארגעמטע־רונג. סוזאננע'ס געפיהלען, די אומוואנדלונג פון איהר אונבעריהר־

טען הארצען, וואס האט גענומען צאפלען און ציטערען פאר ליעבע, איהר ליידענשאפט, איהר שעהמעוודיגקייט, אלעם וואס זי האט איבערגעלעבט, זיינען פאר איהם געווען אנגענעהמע סורפריזען.

ער האט געפיהלט דעם פיבערהאפטען פערגעניגען פון א רייזענדען וועלכער האט ענדעקט עפעס א וואונדערבארען גן עדן און פערליערט זיין קאפ. און מאנכעם מאל קוקענדיג אויף איהר מיט א לאנגען, פערליעבטען, שטאלצען בליק, פלעגט ער זי ארומכאפען מיטביידע הענד ארום טאליע און דריקענדיג איהר צו זיך אזוי שטארק, אז עס האט איהר וועה געטהאן, פלעגט ער אויסשרייען בעגייסטערט:

— אך! איך בין זיכער אז אין ערגעץ אין דער גאנ[illegible] זיינען נישטא נאך צוויי מענשען, וועלכע ליעבען זי[illegible]הן פאר זיך ווי מיר ביידע און וועלכע זיינען אזוי גליקליך [illegible] וואקסט צווישען שפעטער זיך ענדיגען טהייערע!

עם זיינען אוועק מאנאטען פון [illegible] שטעכעדיגע פארווירפע, אבער דזשארדש האט זיך ניט [illegible] זיי אן אייזערנע וואנט. ליעבט און פארגעטערט [illegible]בענד, ווען דזשארדש דע־הארדערמעס, אויף א האר קלענער [illegible] בעלײדיגט מיט שטעך־ווערטער און בייזע

דאן האט ער [illegible] א בלייכע, א ציטערענדע איהם אונטערברא־ ניט קוקענדיג [illegible]ט א פארשטיקט קול:

איהם גארניי לאנג ווי דו ליעבסט מיך ניט מעהר, ווארום זאלסטו ער איז געו זאגען איינפאך און אפען, אנשטאדט מיך צו בעליידיבען איהר[illegible] געבען שפילקעס פון דער זייט, און איבערהויפט, צורייצ[illegible]ען מיר נאך ווייטער לעבען צוזאמען? דו ווילסט דיין

ע[illegible] און איך בין בערייט עם דיר צוריק צו געבען; דו האסט בע, ו[illegible]רמעגען, איך האב מיינעם. לאמיר זיך צושיידען אהן א זיך א[illegible]ל און אהן א געזעצליכען פראצעס, אזוי אז פון אונזער ליע־ וואס, כאטש איבערבלייבען אביסעלע פריינדשאפט. איך וועל

בען פאריז און וועל געהן וואהנען אויף׳ן לאנד מיט מיין מור־ וויסע [illegible]ט איז מיין עדות. אז איך ליעב דיך נאך אלץ, מיין ארע־ טאטש[illegible]ארדש. און אז איך וועל בלייבען דיין ווייב, צו איך וועל האט צ דיר, צו איך וועל זיין פון דיר געשיעדען!

שטאנען אז ער וועט זיך קיין מאל ניט צוגעוואהנען צו אזא עקזיס־
טענץ, אז ער קען ניט ליעבען א פרוי, וועלכע איז, ווי עס שיינט, ניט
פעהיג צו ווערען א מוטער, וועלכע ערניעדריגט זיך צו דער שטופע
פון א געזעצליכער געליעבטער און וועלכע האט ניט ערפילט איהרע
פליכטען אלס פרוי און מוטער.

וועה! צו ערוואכען פון אזא חלום, צו זיין געצוואונגען מודה
זיין זיך, אז ער וועט שטענדיג מוזען מקנא זיין דעם גליק פון אנ־
דערע, אז ער אליין וועט קיין מאל ניט קושען א קליין, געקרויזט,
שמייכלענדיג קעפעלע פון א קינד, וואס וועט טראגען א עהנליכ־
קייט פון איהם. ער וועט מוזען אפלעבען דעם רעשט פון זיינע
צוגעמעסענע יאהרען אין עלענדקייט, צובראכען, מיט מעהר גאר נישט ווי אלט־
עפעס אין
ער איז מ ... מיט דעם געדאנק אין מוח, מיט דעם געפיהל אין
האט אויסגעטראכט ... יינג וועט אמאל ארויסשפראצען פון זייז פאמי־
ליע־בוים, איז קיין מ... וויטען בעט וועט ניט זיין קיינער, ווער עס
אויף'ן שוים, איז קיין מ... וויטען בעט וועט ניט זיין קיינער, ווער עס
דערענדיג, אדער צוצוקוקען ...ן, ווער עס זאל א טרעהר ארויסלאזען,
וואקסען אין זיי די אינסטינקטען ...ש, בלוט פון זיין בלוט פאר ווע־
נע צארטע נשמות. ... געוועזן זיך. גלייכגילטיגע

ער פלעגט געהן זיצען אין פארק מאנס...וויטען־בעט שטעהן און
און בעאבאכטען ווי די קינדער שפיעלען און... אויף א טהייערען
צען ארום איהם, און איין מאל אין א געוויסען ט...
צער — אן אויפערזיכטיגע געליעבטע אדער עפעס ... ר געפיהלען
איהם אויף שפאס צוגעשיקט א טשעפיק פון א ניאנקע בעמערקען
ראזעווע לענטעס. ... ז פראגען,

אין אנהויב איז ער געוועזן אונטער דעם איינפלוס פון ...צענעס.
בער, וואס דער אנהויב פון א נייע אינטימע בעקאנטשאפט ...ו הייס,
וועהנליך אויף אונז. די ערשטע קושען האבען איהם בער... עמאכט
איהר גאנצער וועזען וועלכער איז איהם נאך געוועזן אזוי ע...
איהם בעצויבערט. ... ז יעדען

ער האט פון קיין זאך ניט געטראכט אויסער ווי אזו ...פן ניט
פארגרעסערען די הייסע ליעבע, וואס זיין פרוי האט איהם ...לט ווע־
וויזען און האט געלעבט אין א צושטאנד פון שטענדיגער ...ען ווארר־
רונג. סוזאננע'ס געפיהלען, די אומוואנדלונג פון איהר א...

טען און האט זיך ענטזאגט צו גלויבען, אז זי וועט קיין מאל ניט ווערען מוטער.

געהן צו א דאקטאר אדער צו א בעל מופת, ווי עס טהוען פיעלע פרויען אין זייער פערצווייפלונג, האט זי ניט געוואלט, זי האט אויף דעם געקוקט ווי אויף אן ערנידריגונג. און איהר שטאלצע, געטרייע און ליעבענדע נאטור האט צום סוף פראטעסטירט געגען דער שלעכטער בעהאנדלונג פון איהר מאן, וועלכער האט מיט זיין פארביסענעם שווייגען און מורא'דיגער קאלטקייט זי ארויסגעבראכט פון זיך, בעת מיט א גוט פריינדליךווארט וואלט ער געקענט ביי איהר פועל'ן אלעס אין דער וועלט.

מיט פערצווייפלונג אין דער נשמה, האט זי געזעהן פאר זיך דעם סוף פון זייער ליעבע, האט געפיהלט, ווי עס וואקסט צווישען זיי די ביטערקייט, וועלכע מוז פריהער אדער שפעטער זיך ענדיגען מיט מורא'דיגע קריעגערייען, מיט בייזע, שטעכעדיגע פארווירפע, וואס וועלען אוועקשטעלען צווישען זיי אן אייזערנע וואנט.

צום סוף, איין מאל אן אבענד, ווען דזשארדש דע־הארדערמעס, אן אויפגערעגטער. האט זי בעליידיגט מיט שטעך־ווערטער און בייזע וויצען, האט סוזאננע, א בלייכע, א ציטערענדע איהם אונטערבראכען און געזאגט מיט א פארשטיקט קול:

— אזוי לאנג ווי דו ליעבסט מיך ניט מעהר, ווארום זאלסטו עס מיר ניט זאגען איינפאך און אפען, אנשטאדט מיך צו בעליידיגען און מיר געבען שפילקעס פון דער זייט, און איבערהויפט, צו־וואס זאלען מיר נאך ווייטער לעבען צוזאמען? דו ווילסט דיין פרייהייט און איך בין בערייט עס דיר צוריק צו געבען; דו האסט דיין פארמעגען, איך האב מיינעם. לאמיר זיך צושיידען אהן א סקאנדאל און אהן א געזעצליכען פראצעס, אזוי אז פון אונזער ליע־בע זאל כאטש איבערבלייבען אביסעלע פריינדשאפט. איך וועל פארלאזען פאריז און וועל געהן וואהנען אויף'ן לאנד מיט מייז מו־טער. גאט איז מיין עדות, אז איך ליעב דיך נאך אלץ, מיין ארע־מער דזשארדש. און אז איך וועל בלייבען דיין ווייב, צו איך וועל זיין מיט דיר, צו איך וועל זיין פון דיר געשיעדען!

דזשארדדש האט געציטערט א ווײַלע אײדער ער האט געענט־פערט. דאן האט ער אבגעקעהרט דעם קאפ און מיט אן אונרוהי־גען און אומעריגען אויסדרוק אויף זײַן פנים, האט ער געזאגט:

— יא, דאס וועט אפשר זײַן דאס בעסטע פאר אונז ביידען!

זיי האבען מיט זייער אייגענעם ווילען געבראכען זייער הייי־ראטס־קאנטראקט. זי האט געהאלטען איהר ווארט, איז אוועק און האט זיך בעגראבען אין איינזאמקייט, אין עלענדקייט, ווייט פון לע־בען, פון מענשען, פון גליק. זי האט זיך איבערגעגעבען צו איהר שיקזאל רוהיג, מילד, אהן טענות ווי נור געטרייע און איבערגעגע־בענע נשמות קענען עס טהאן.

זיי האבען געשריבען איינער צום צווייטען, און זי האט זיך אליין גענארט מיט דער האפנונג, אז דזשארדזש וועט זיך צוריקקעה־רען צו איהר, אז ער וועט זי צוריק רופען צו זיך, אז ער וועט זיך ארויסרייסען פון זיינע פריהערדיגע פריינדה, וועט זיך כאפען פון וואס פאר א טיעפע ליעבע ער האט זיך מיט זיין אייגענעם ווילען אבגעזאגט און וועט זי ווידער ליעבען, ווי ער האט זי אמאל גע־ליעבט. איהרע פריינד האבען איהר נאכאנאנד בעוויזען, אז זי געפינט זיך אין א פאלשער, אין א לעכערליכער לאגע און איהר גע־ראטהען, זי זאל זיך גט'ען מיט'ן מאן און ווערען פריי, אבער זי האט דערפון ניט געוואלט הערען און האט אלץ געהאפט.

אבגעלעבט עטליכע מאנאטען אין איינזאמקייט, וואו א מאן אום צו פארטרייבען די לאנגווייליגקייט, געהט איבער פון די ארעמס פון איין פרוי צו די ארעמס פון א צווייטער און בענוגענט זיך מיט צופעליגער ליעבע, האט דזשארדש פלוצים זיך געמאכט א נייע היים. ער האט זיך פארבונדען מיט א פרוי, וועלכע ער האט צופעליג געטראפען אויף א אונטערהאלטונג פון פריינד, א פרוי וועל־כע האט פארשטאנען ווי אזוי איהם צו געפעלען און איהם אמוזי־רען.

זיין פערלאזענע פרוי האט זיך וועגען דעם דערוואוסט, אבער זי האט דערשטיקט אין זיך די אויפערזוכט און דעם וועהטאג, האט געמאכט א פרעהליכען שמייכעל און געטראכט, אז מיט דער וועט

זיין פונקט אזוי ווי מיט זיינע פריהערדיגע געליעבטע, פון וועלכע ער איז שפעטער פטור געווארען.

איז עס נאך אלעמען ניט געוועזן דער בעסטער מיטעל ארויסצו־רופען אין איהם די ענדערונג אויף וועלכער זי האט געהאפט, נאך וועלכער זי האט אזוי געבענקט? וועט ניט די צוויי־פעלהאפטע ליי־דענשאפט, די נאהענטקייט מיט זיין נייער געליעבטער צווינגען איהר מאן צו פערגלייכען די פרוי, וועלכע ער בעזיצט מיט דער פרוי, וואס ער האט פערלאזען? וועט עס ניט ערוועקען אין איהם א פער לאנג נאך דעם פערלארענעם גן עדן און דער הארץ פון פארגעבונג, פול ליעבע, פול גוטסקייט, וועלכע האט איהם נאך אלץ ניט פערגע־סען און איז גרייט זיך אומצוקעהרען צו איהם אויף דעם ערשטען וואונק זיינעם?

און איהר גלויבען אין א גליקליכערע צוקונפט איז געוועזן אזוי שטארק, אז ניט די בעווייזע, וואס איהרע פריינד האבען איהר צו־געשטעלט דאס הערר דע־הארדערמעס ווערט אלץ מעהר און מעהר צוגעבונדען צו זיין נייער געליעבטער, ניט דער שווייגען, וועלכען ער האט געענטפערט אויף אלע איהרע גוטע און פריינדליכע בריעף, זיינען אימשטאנד געוועזן איהם צו צוברעכען. איהר האלטונג איז געוועזן אזא ליעבליכע, אזא ריהרענדע, אז די, וואס האבען זי גע־קענט, האבען געקוקט אויף איהר ווי אויף א הייליגער.

צום סוף האבען די פריינד, וועלכע האבען איהר ליעב געהאט און אזוי פיעל מאל פרובירט צו ראטעווען די יונגע פרוי, זי אויסצו־היילען און איהר די אויגען עפענען, פערלארען זייער געדולד און האבען זיך אין גאנצען אויפגעהערט וועגען איהר צו קימערען. אי־בערגעלאזט צו זיך אליין, האט סוזאננע ווייטער געטרוימט איהר שענעם טרוים און געלעבט נור מיט דעם אליין.

צוויי יאהר זענען דערווייל אוועק, זייט זי האט אויפגעהערט צו לעבען מיט איהר מאן און זייט ער האט אויף איהר פלאץ גע־האלטען די פערהאסטע געליעבטע. זי האט פערלארען יעדען שפור פון זיי, האט גארניט געהערט פון איהם און טראצדעם אלעמען האט זי ניט אויפגעגעבען איהר האפנונג איהם ווידער צו זעהן און צוריק

צו פארנעהמען איהר פלאץ אין זיין הארצען. ווען און דורך וואס פאר א גס האט זי ניט געוואוסט, אבער זיכער ווערט עס געשעהען פריהער ווי די אויגען, וועלכע ער האט אזוי ליעב געהאט. וועלען מיער ווערען צו פערגיסען טרערען, און די העלע ליכטיגע האר, וועלכע ער האט אזוי אפט מיט קושען בעשאטען, וועלען האבען ווייס געווארען. און יעדען אין דער פריה, און יעדען פארנאכט, ווען דער פאמשטאליאן איז אנגעקומען האט זי זיך געטרייסעלט פאר אויפרעגונג און דאס הארץ האט זיך ביי איהר געצאפעלט פאר ער־ווארטונג.

אין א געוויסען טאג, ווען מאדאם דע־הארדערמעס איז געפאה־רען אין פאריז, האט זי זיך געפונען איינע אליין מיט א פויערטע אין דער פרויען אבטהיילונג פון וואגאן, וואוהין זי איז אין איילע־ניש אריינגעשפרונגען. די פויערטע איז געווען אנגעטהאן אין איה־רע בעסטע זונטאגדיגע קליידער און אויף'ן שויס האט זי געהאלטען א קליין קינד מיט ראזעווע בעקלאך און רויטינקע ליפעלאך. דאס קינד איז געווען איינער פון יענע לעבעדיגע מלאכים'לעך מיט חן גריבעלאך אין פנים'ל, ווי מען זעהט זיי אויף די בילדער פון די הייליגע.

די אמם האט גערעדט צו דעם קינד צערטליכע רייד, האט גע־סמאטשקעט מיט ליפען, עס איינגעוויקעלט אין די פאלדען פון איהר קלייד און אפט געגעבען א הויכען, קלינגענדיגען קוש, בעת דאס עופה'לע האט זיך געשפיעלט מיט די הענטלאך, געמאכט פער־שיעדענע חן'דעלאך און געלאכט אויפ'ן קול. סוזאננע האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געכאפט דאס קינד אין איהרע ארעמס, האט זי אויסגערופען:

— אך וואס פאר'א זיס קינדעלע דאס איהר!

אין אנהויב האט זיך דאס קינד דערשראקען פאר דעם פרעמ־דען פנים און אנגעשטעלט די ליפעלאך ווי צו וויינען; אבער דער־נאך האט עס זיך בערוהיגט און גענומען שמייכלען צו דער פרעמ־דער פרוי, וועלכע האט געקוקט אויף עס מיט אזוי פיעל גוטסקייט. און באלד האט עס זיך געשפיעלט און געטאנצט אין איהרע ארעמס.

די צוויי פרויען האבען זיך צורעדט און ניט וויסענדיג צו־וואס, האט מאדאם ד'הארדערמעס גענומען אויספרעגען די אם פון וואנען זי קומט און וואוהין זי פיהרט דאס קליין עופה'לע.

די פויערטע האט זיך געפיהלט געשמייכעלט, וואס סוזאננע איז אזוי געפעלען דאס קינד און וואס זי אינטערעסירט זיך מיט זיי און זי האט געענטפערט מיט שטאלץ, אז זי וואהנט אין באיס־לע־ראי, און אז איהר מאן איז א פוהרמאן.

דאס קינד האבען איהר אנפערטרויט א פאר פאלק, וועלכע וואהנט אין פאריז און שיינט צו זיין זעהר גליקליך און זעהר רייך. און די אמם האט צוגעלייגט מיט א קאמישען טאן:

— די מאדאם קען אפשר מיינע הערשאפטען, זיי הייסען הערר און מאדאם דע הארדערמעס?

סוזאננע איז אויפגעשפרונגען ווי פון א שלאנג געביסען און איז געווארען אזוי בלייך ווי איהר גאנץ בלוט וואלט פון א וואונד ארויסגעשטראמט. דענקענדיג, אז זי האט אפשר ניט ריכטיג געהערט, האט זי זיך איינגעגעסען מיט איהרע אויגען אין דער פויערטע און מיט ציטערענדע ליפען געפרעגט לאנגזאם, ווי יעדערווארט וואלט איהר אין הארצען געשניטען:

— איהר זאגט זיי הייסען הערר און מאדאם דע־הארדערמעס?

— יא מאדאם: קענט איהר זי?

— איך... יא... איך האב זיי אמאל געקענט; אבער דאס איז שוין לאנג צוריק.

זי האט קוים געקענט רעדען און איז געוועזען בלייך ווי דער טויט; זי האט ניט קלאהר געוואוסט וואס זי רעדט. איהרע אויגען האבען נור געזעהן דאס קינד, וועלכעס דזשארדזש מוז אזוי שטארק ליעב האבען.

און ער האט א שוועב געטהאן פאר איהר. עפעס אזוי ווי מען וואלט פלוצים א פענסטער געעפענט און דארט הינטער יע־נעם פענסטער, וואו פריהער איז אלס פינסטער געוועזן, האט זי זיי דערזעהן שטעהענדיג ארומגענומען, שטראהלענדע פאר גליק, מיט דער קליינער, ליכטיגער קעפעלע, דעם לעבעדיגען, שמייכלענדיגען

בעוויזן פון זייער ליעבע, צווישען זיי ביידען.

זיי וועלען קיינמאל ניט פארלאזען איינער דעם אנדער׳ן; זיי זיינען שוין איצט געווען כמעט אזוי ווי פערהייראט און האבען ביי איהר אוועקגערויבט דעם נאמען, וועלכען זי האט געהיט און פארטהיידיגט, ווי דאס אויג אין קאפ.

עס וועט איהר קיינמאל ניט געלינגען צו צוברעכען אזא פער־בינדונג. איהר לעבענסשיף איז אונטערגעגאנגען, אונטערגעגאנגען אין מיטען ים און קיינער און קיין זאך איז ניט אומשטאנדע זי צו ראטעווען.

און גרויסע טרערען האבען זיך גענומען קייקלען פון איהרע אויגען איינע נאכ׳ן אנדער׳ן, האבע זיך געקייקעלט איבער איהרע באקען און נאס געמאכט דעם שלייער.

דער צוג האט זיך אבגעשטעלט ביי א סטאנציאן און די אם האט גענגען איהר ווילען צוגענומען דאס קינד פון סוזאננע׳ן, וועל־כע האט עס פערצווייפעלט געדריקט צו איהר קלאפעדיגער ברוסט און געקושט אזוי היים, ווי זי וואלט עס געוואלט אריינזויגען אין זיך. זי האט זיך אבגערופען:

— איך פארשטעה, דאס קינד דערמאנט אייך הפנים אויף איינס, וואס איהר האט פערלארען, מיין ארימע מאדאם, אבער אין אייערע יאהרען קען מען אזא פערלוסט לייכט צוריקגעווינען: א צווייטע קינד איז פונקט אזוי גוט ווי אן ערשטע, אז מען וויל נור...

מאדאם דע־הארדערמעס האט איהר צוריקגעגעבען דאס קינד, איז ארויסגעלאפען פון וואגאן אפריהער פון איהר, ווי עפעס א פער־פאלגטע חיה און האט זיך אריינגעווארפען אין דער ערשטער בעס־טער קארעטע וואס זי האט דערזעהן.

זי האט פערקלאגט איהר מאן און געקריגען א גט.

אַ משוגע'נער.

ר איז געשטאָרבען אַלס דער פּרעזידענט פון אַ הויכען געריכט און איבערגעלאָזט נאָך זיך אַ נאָמען פון אַ עהרליכען, עהרענהאַפטען בעאַמטען, וועמעס אידעאַלער לעבען איז געוואָרען אַ שפּריכוואָרט אין די יוריסטישע קרייזען פון פראַנקרייך. די אַדוואָקאַטען, די בעאַמטע און די יונגע ריכטער האָבען מיט גרויס דרך ערץ בעגריסט זיין בלייך פּנים, אויף וועלכען עס האָבען געלויכטען צוויי גרויסע בליסטשענדיגע אויגען.

זיין גאַנץ לעבען האָט ער פערפאָלגט פערברעכער און געשטיצט די, וועלכע זיינען געווען אין געפאַהר פון זיי. גנבים און מערדער האָבען ניט געהאַט קיין ערגערען שונא, ווי איהם. וואָרום ער האָט געהאַט עפּעס אַ מין קראַפט אריינצודרינגען אין זייערע נשמות, לעזען זייערע געהיימסטע געדאַנקען און מיט אַ בליק פון זיין אויג דערגעהן אַלע זייערע שפּיצלעך און פאַלשקייטען.

ער איז געשטאָרבען אין עלטער פון פיער און אַכציג יאָהר אין גרויס כבוד און אין גדולה. אַ גאַנץ פאָלק האָט איהם בעוויינט, סאָלדאַטען אין פּאַראַדנער יוניפאָרם האָבען איהם בעגלייט ביז'ן קבר, און הערען אין ווייסע קראַוואַטען האָבען איבער זיין גרוב וואַרימע רעדעס געהאַלטען און טרערען פערגאָסען.

און דאָ האָט דער צושראָקענער נאָטאַריוס אין דעם שרייבטיש פון'ם פערשטאָרבענעם צווישען די אַקטען פון די גרויסע פאַרברעכער געפונען דעם פאָלגענדען מערקווירדיגען שריפטליכען דאָקומענט:

ו ו אָ ר ו ם ?

20טען יוני, 1851. — איך קום נור וואָס פון דער זיצונג. איך האָב געלאָזט פער'משפּט'ען בלאָנדעל'ן. וואָרום האָט דער דאָזיגער מאַן געטויטעט זיינע אייגענע פינף קינדער? וואָרום?

אפט בַּעגעגענט מען מענשען, פאר וועמען דער מארד שיינט צו זיין אן אמת'ער פערגעניגען, און עס מוז טאקע זיין א פארגעניגען, אפשר דער גרעסטער פון אלע פערגעניגענס. שטעהט דען דער טויט ניט אם נעהנסטען צום בעשאפען? בעשאפען און צושטערען! די דאזיגעביידע ווערטער ענטהאלטען אין זיך די גאנצע געשיכטע פון דער וועלט, פון אלעם, אלעס, וואס עקזיסטירט. פארוואס זאל זיין אזוי אנגענעהם צו טויטען?

25 יוני. — ווען מען טהוט א טראכט, אז דא לעבט א מענשליך בעשעפעניש... דאס דאזיגע לעבעדיגע זאך, וועלכע בעוועגט זיך, האט א ווילען, וועלכער רעגולירט זיינע האנדלונגען. די דאזיגע זאך איז מיט קיין זאך נישט פארבונדען, עס איז ניט צוגעוואקסען צו דער ערד, עס איז נור גלאט אזוי עפעס א שטיק לעבען, וועלכעס בעוועגט זיך אויף דער ערד, און דעם דאזיגען אבגעריסענעם שטיקעל לעבען, וועלכער גאט ווייסט פון וואנען ער איז געקומען, קען מען צושטערען, אויב מען וויל, און דאן בלייבט פון איהם גארנישט, ער ווערט פערפוילט און נאר.

26 יוני. — פאר וואס איז עס א פארברעכען צו טויטען? וואָרום? איז געגענטהייל. עס איז א נאטור־געזעץ. יעדער באשעפעניש איז געבארען אום צו טויטען. עס טויטעט אום צו לעבען און עס טויטעט אום צו טויטען. דער מארד ליגט אין אונזער נאטור. מיר מוזען טויטען. די חיה טויטעט אהן אויפהער יעדען טאג, יעדע רגע פון איהר לעבען. דער מענש מארדעט נאכאנאנד. כדי זיך צו שפייזען און אויך ווייל ער האט א באדערפעניש צו טויטען. פאר זיין פערגעניגען האט ער זיך אויסגעטראכט דאס געיעג. דאס קינד אפילו טויטעט די אינסעקטען, וואס עס געפינט, די פויגעלעך אין די נעסטען, אלע יענע קליינע חיה'לאך, וועלכע קומען איהם אונטער די פינגער. אבער דאס זעטיגט נאך ניט דעם אונווידערשטעהליכען פערלאנג צו מארדען, וועלכער ליגט אין אונז. מיר בענוגענען זיך ניט דערמיט, וואס מיר טויטען חיות, מיר מוזען טויטען מענשען אויך. אמאל, אין די פריהערדיגע צייטען האט מען, צוליעב דעם, מענשען געאפפערט. היינט ווערט דער מארד בעטראכט אלס פארברעכען פון אונזער געזעלשאפט. מען פאר־

אורטיילט און בעשטראפט דעם מערדער. אבער אזוי ווי מיר קענען נים לעבען אהן דעם, אז מיר זאלען בעפרידיגען אונזער זעהר גאַ־טירליכען טריב צו טויטען, פארגרינגערען מיר זיך פון צייט צו צייט מיט מלחמות, וואו א גאנץ פאלק הרג'עט אויס אן אנדער פאלק, דאן בארען זיך אלע אין בלוט, גאנצע ארמעען ווערען מיט אמאל בלוט־דורשטיג. עס פאלט אויף זיי אן עפעס א מין בלוטיגע שכרות, מיט וועלכער זיי שטעקען אן די בירגער, די פרויען און קינדער, ווען יענע לעזען ביינאכט ביי דעם שיין פון א לאמפ די שילדערונגען פון די בלוטיגע שלאכטען.

מען האט געקענט דענקען, אז די וועלט וועט פעראכטען די מענשען, וועמעס בערוף עס איז צו מאכען אזעלכע מענשען־שלאכ־טען. אבער עס הויבט זיך גארנישט אן, מען ווייזט זיי ארום גרויס כבוד, מען טהוט זיי אן אין בליסטשענדיגע יוניפארמען, זיי טראגען קוקארדעס אויף דעם קאפ און ארדענס אויף דער ברוסט. מען גיט זיי פערשיערענע טיטלען, מעדאליען. זיי זיינען שטאלץ, געאכטעט, געליעבט פון די פרויען, פארעהרט פון די מאסען און דאס נור דערפאר, ווייל זייער אויפגאבע איז צו פערגיסען מענשען־בלוט. זיי געהען ארום איבער די גאסען און קלינגען מיט זייערע מארד־אינסטרומענטען און די פארביינגעהער אין ציווילע קליידער קוקען אויף זיי מיט קנאה. ווייל מארד איז דער גרעסטער געזעץ, וואס די נאטור האט איינגעפלאנצט אין מענשען. עס איז נישטא קיין שענערע און קיין עהרענהאפטערע זאך, ווי צו טויטען.

30 יוני. — מארד איז א געזעץ, ווייל די נאטור האט ליעב די עביגע יוגענד. פון אלע איהרע אונבעוואוסטע טהאטען הערט זיך א געשריי: שנעלער! שנעלער! וואס מעהר זי צושטערט, אלץ שנעלער בענייט זי זיך.

2 יולי. — וואס איז איינענטליך דער מענש? אלעס און גאר־נישט. דורך דעם געדאנק איז ער אלעס. דורך זיין געדעכעניש און וויסען איז ער אן אבגעריסען שטיקעל פון דער וועלט, וועמעס געשיכטע ער טראגט אין זיך. ער איז א שפיעגעל פון די ארומיגע זאכען און טהאטען. יעדער מענשליך באשעפעניש ווערט איז דער גרויסער וועלט א קליין וועלטעלע פאר זיך.

אבער קוקט זיך ארום, ווען איהר זייט אויף א רייזע און זעהט ווי גאנצע ראססען שוועבען פארביי, דאן האט דער מענש שוין גאר קיין בעדייטונג, דאן איז ער א גארנישט, א גארנישט, א גאר־נישט. נעהט ארויף אויף א שיף, פאהרט אב אביסעל פון ברעג און באלד וועט איהר גארנישט מעהר זעהן אויסער דעם האפען. דאס קליינע, אונבעמערקליכע בעשעפעניש איז פארשוואונדען, אזוי קליין און אזוי אונבעדייטענד איז דאס. פאהרט דורך אייראפא אין א שנעלצוג און קוקט דורכ'ן פענסטער ארויס: איבעראל זעהט איהר מענשען, ניט אבצוצעהלען, אומעדום מענשען! זיי זיינען פול אויף די פעלדער, זיי שטופען זיך אין די גאסען; נארישע פויערים, וועלכע פארשטעהען קיין אנדער זאך ניט אויסער זייער פעלד, העסליכע ווייבער, וועלכע קענען קיין אנדער זאך, אויסער פאר דעם מאן די טעפ־לאך קאכען און קינדער האבען. פאהרט קיין אינדיען, קיין חינא. דאן וועט איהר ווידער זעהן מיליארדען פון מענשליכע בעשעפעני־שען, וועלכע ווערען געבארען, לעבען און שטארבען, ניט איבערלא־זענדיג נאך זיך מעהר שפורען, ווי די מוראשקע, וואס מען צוטרעט אויף'ן וועג. פאהרט אין יענע לענדער, וואו די שווארצע וואהנען אין זייערע פארשמירטע הייזלאך, וואו די אראבער זיצען אונטער זייערע ברוינע געצעלטען, וועלכע פלאטערען אין ווינד, און דאן וועט איהר בעגרייפען, אז דער איינצעלנער אז און פאר זיך בעדייטעט גארנישט, אבסאלוט גארנישט. די ראססע איז אלעס. וואס בעדיי־טעט איין מענש, איין איינציג בעשעפעניש ביי וועלכען ניט איז נא־מאדען שטאם פון דער וויסטעניש? די דאזיגע מענשען זיינען ווי פילאסאפען, זיי האבען ניט מורא פאר דעם טויט, דער מענש איז ביי זיי גארנישט. מען פיהרט שטענדיג קריעג, מען טויטעט דעם שונא.

יא, פאהרט ארום איבער דער וועלט און קוקט אויף די מחנות אונצעליגע אונבעקאנטע מענשען. אונבעקאנט? אט אין דעם ליגט טאקע דאס גאנצע פראבלעם. דער מארד איז געווארען א פארברע־כען, ווייל מיר האבען די מענשליכע בעשעפענישען נומערירט. ווען זיי ווערען געבארען, טראגט מען זיי איין אין ביכער, מען גיט זיי א נאמען, מען טויפט זיי. זיי שטעהען אונטער דעם געזעץ. אין

דעם ליגט די גאנצע געשיכטע. די בעשעפעניש, וועלכע איז ניט פארשריבען, וועלכע האט ניט קיין נומער, איז א גארנישט. דער־הרג'עט עס וואו עס אין דער ווישטעניש, ערמארדעט עס אין די בערג אדער אין די טהאלען און עס וועט גארניט פאסירען. די נא־טור האט ליעב דעם טויט, זי שטראפט ניט.

אבער די געזעלשאפט שיצט די מענשען. זי זאגט, אז דער מענש איז הייליג, מען טאר איהם ניט אנריהרען, ווייל ער שטעהט פארשריבען אין די ביכער. דערפאר מוזט איהר האבען רעספעקט. דאס איז דער אמת'ער גאט.

דער שטאאט אבער מעג טויטען, ווייל ער האט דאס רעכט די ליסטען מיט די נעמען פון די מענשען צו פארענדערען. ווען ער לאזט אויסשלאכטען אין א מלחמה צוויי מאל הונדערט טויזענד מענ־שען, דאן מעקט ער זיי פשוט אויס פון די ליסטען דורך דער האנד פון זיינע בעאמטע. און אויס מיט זיי. מיר אבער, וועלכע קענען די ביכער פון'ם שטאאט ניט ענדערען, מוזען רעספעקטירען דאס לע־בען. די מאכט, וואס געפינט זיך אין די טעמפלען פון די בעאמטע איז שטארקער פון דער נאטור.

3 יולי. — עס מוז זיין א זעלטענער, א גרויסער פערגעניגען צו טויטען. אט זעהסטו פאר זיך א לעבעדיג, דענקענדיג וועזען און דו מאכסט אין איהם א לאך, נור איין קליין לעכעלע און עס גיט א גאס די רויטע פליסיגקייט, וועלכע מען רופט בלוט און אויף וואס עס האלט זיך דאס לעבען, און באלד האסטו פאר זיך א הויפען ווייכען, קאלטען פארגליווערטען פלייש, אהן א הויך פון לעבען.

5 אוגוסט. — וואס וואלט געווען, ווען איך אליין זאל מיט מיי־נע אייגענע הענד אימצען טויטען, איך, וועלכער האט זיין גאנץ לעבען בעשטראפט מערדער, זיי געטויטעט מיט דער גילאטינע דער־פאר וואס זיי האבען געטויטעט מיט'ן מעסער? ווער וואלט עס דאן אויסגעפונען?

10 אוגוסט. — וואלט אויף מיר געפאלען א חשד, איבערהויפט נאך ווען איך זאל אויסקלייבען א מענשען, אין וועמעס טויט איך האב קיין שום אינטערעס ניט?

15 אוגוסט.— דער נסיון, דער נסיון איז אין מיר אריינגע־

קראַכען ווי אַ ווארעם. ער פערפאָלגט מיר, ער געהט מיר נאָך, ער קלינגט מיר נאַכאַנאַנד אין די אויערען און מיר דאַכט, אַז איך הער נאַכאַנאַנד עטוואַס מורא'דיגעס, עטוואַס וואונדערליכעס, הערצריי־סענדעס, ווי דער לעצטער געשריי פון אַ מענשליך וועזען. און דאַס צוברענט אין מיר מיינע פערלאַנגען, עס שטופּט מיינע פיס און שלעפּט זיי צו געהן אהין, וואו עס זאָל געשעהן. מיינע הענד ברע־נען און ציטערען פאַר'ן פערלאַנג צו טויטען. אך ווי געשמאַק מוז עס זיין; ווי פיין און ווירדיג פאַר אַ פרייען מענשען, וועלכער שטעהט העכער פון די איבעריגע, וועלכער פאַרשטיקט זיין געוויסען, כדי דורכצופּלעבען אונגעוועהנליכע געפיהלען.

22 אוגוסט. — איך האָב מעהר ניט געקענט אויסהאַלטען. איך האָב געטויטעט אַ קליין חיה'לע, אום צו מאַכען אַ פּראָבע, אַז אָנ־הויב.

מיין דיענער זשאַן האָט געהאַט אַ פויגעל, ועמעס שטייגעל עס איז געהאַנגען אויף דעם פענסטער פון עס־צימער. איך האָב דעם דיענער אוועקגעשיקט, ער זאָל פאַר מיר עפּעס בעזאָרגען און דאַן האָב איך גענומען דאָס קליין פויגעלע אין האַנד אריין. איך האָב געפיהלט, ווי זיין הערצעלע קלאַפּט. ער איז געוועזען וואַרעם. איך בין אוועק אין מיין צימער און גענומען דריקען מיין האַנד אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער. זיין האַרץ האָט גענומען קלאַפּען שנע־לער. עס איז געוועזען מורא'דיג און מחיה'דיג צוגלייך. איך האָב איהם שוין געוואָלט אַזוי דערשטיקען, אָבער דאַן וואָלט איך ניט גע־זעהן קיין בלוט.

איך האָב גענומען אַ שער, אַ קורצע נעגעל־שערעל און האָב איהם גאַנץ לאַנגזאַם מיט דריי שניטען איבערגעשניטען די האַלז. ער האָט געעפענט דעם שנאָבעל, האָט געוואָלט אוועקפליהען פון מיר, אָבער איך האָב איהם געהאַלטען, געהאַלטען פעסט. דאַן האָב איך דערזעהן בלוט. אך ווי שען!... רויט, לויכטענדיג, העל, בלוט, בלוט! איך האָב דערפיהלט אַ אונווידערשטעהליכען פערלאַנג עס צו טרינקען. איך האָב מיט'ן שפּיץ צונג עס גענומען לעקען. עס האָט גוט געשמעקט. דאָס אָרעם פויגעלע האָט אָבער געהאַט אַזוי ווייניג בלוט! איך האָב גאָר קיין צייט ניט געהאַט עס גענוג אָנ־

צוקוקען! עס מוז זיין א גרויס פערגעניגען צוצוזעהן, ווי א שטיער געהט אב מיט בלוט.

און דאן האב איך געטהאן, ווי א ריכטיגער מערדער. איך האב אבגעווישט די שערעלע, מיר אויסגעוואשען די הענד, דאס וואסער אויסגעגאסען, דעם קערפער, דעם קליינעם טויטען קערפער'ל אין גארטען אוועקגעטראגען, כדי איהם דארט צו באגראבען. און איך האב איהם פארשארט אונטער א בוימעל יאגדעס. מען וועט איהם קיין מאל ניט געפינען. איך וועל איצט אלע טאג עסען א יאגדע פון דעם דאזינגען בוימ'על. אך, ווי מען קען הנאה האבען פון לעבען, ווען מען פארשטעהט איהם נור ריכטיג.

מיין דיענער האט געוויינט. ער דענקט, אז זיין פויגעל איז אוועקגעפלויגען. ווי קען איהם רעז איינפאלען אויף מיר א חשד? כא־כא־כא!

25 אוגוסט. — איך מוז א מענשען טויטען. איך מוז.

30 אוגוסט. — עס איז געשעהן.

איך בין געגאנגען שפאציערען אין וואלד פון ווערנעס. איך האב וועגען קיין זאך ניט געטראכט, וועגען קיין זאך. פלוצים האב איך אויף'ן וועג געטראפען א קליין קינד, א איינגעל, וועלכער האט געגעסען ברויט מיט פוטער.

ער האט זיך אבגעשטעלט, מיך אנגעקוקט און געזאגט:

— גוט מארגען, הערר פרעזידענט!

און דא האט מיר א געדאנק א שאס געטהאן אין מוח: טאמער וואלט איך איהם געטויטעט?

איך האב געענטפערט:

— ביזטו אליין, מיין איינגעל?

— יא, הערר פרעזידענט.

— איינער אליין אין וואלד?

— יא, הערר פרעזידענט.

דאן האט די לוסט צו טויטען מיך בערוישט, ווי אלקאהאל. איך בין גאנץ לאנגזאם צוגעגאנגען צום איינגעל, איך האב געמיינט, אז ער וועט אנטלויפען. און איך האב איהם א כאפ געטהאן פאר'ן האלז און איהם צוזאמענגעדריקט מיט אלע מיינע קרעפטען. ער

האט מיך אנגעקוקט מיט שרעקליכע אויגען, גאנץ רונד, טיעף, קלאר, שרעקליך! איך האב קיין מאל ניט איבערגעלעבט אזא אויפ־רעגונג. עס איז נור געווען צו קורץ! ער האט זיך איינגעקלאמערט אן מיינע פויסטען מיט זיינע קליינע הענדלאך און זיין גאנצער קער־פער האט זיך גערדעהט ווי א פעדער. ווען מען האלט פאר א ליכט. דאן האט ער זיך מעהר נישט בעוועגט.

מיין הארץ האט געקלאפט. עס האט געשפרונגען ווי דאס הער־צעל פון דער פויגעלע. איך האב דעם קערפער אין א גרוב אריינ־געווארפען און דאן עס בעשאטען מיט גראז.

דאן בין איך אהיים געגאנגען און דאס עסען האט מיר זעהר געשמעקט, אזוי ווי עס וואלט גארניט געשעהן. דעם אבענד בין איך געווען זעהר לוסטיג, עפעס ווי איך וואלט גאר איגגער געווא־רען, איך האב זעהר גוט די צייט פארבראכט ביים פרעפעקט. אלע האבען מיך בעטראכט פאר זעהר גייסטרייך.

אבער איך האב קיין בלוט ניט געזעהן. איך בין גאנץ רוהיג.

30 אוגוסט. — מען האט געפונען דעם טויטען קערפער. מען זוכט דעם מערדער. כא! כא!

1טען סעפטעמבער. — מען האט ארעסטירט צוויי טרעמפס. קיין בעווייזע זיינען נישטא.

2טען סעפטעמבער. — די עלטערען זיינען צו מיר געקומען. זיי האבען געוויינט. כא! כא!

6טען אקטאבער. — מען האט גארנישט אויסגעפונען. עפעס א לאנדשטרייך האט עס געמוזט טהאן, אזוי דענקט מען. כא! כא! ווען איך וואלט נור געזעהן זיין בלוט, איך גלויב, אז דאן וואלט איך געווען רוהיג.

10טען אקטאבער. — די לוסט צו טויטען לויפט מיר דורך אלע אדערען. עס איז ווי דער ליעבעס פייער, ווען מען איז צוואנ־ציג יאהר אלט.

20טען אקטאבער. — נאך איינעם. איך בין געגאנגען שפא־ציערען אויף'ן ברעג טייך און דא האב איך דערזעהן, ווי א פישער שלאפט אונטער א בוים. עס איז געווען מיטאג צייט. אין דעם נאהענטען קארטאפעל־פעלד האט געשטעקט א האק, עפעס אזוי

ווי צוגעגרייט אומישנע דערפאר. איך האב זי א כאפ געטהאן, האב זיך צוגע׳גנב׳עט צו דעם שלאפעדיגען, האב אויפגעהויבען די האנד מיט דער האק און מיט איין אייגציגען קלאפ דעם פישער דעם קאפ צושפאלטען. האט ער אבער געבלוטיגט! רויטע בלוט אויסגעמישט מיט מארך האט זיך פון איהם געגאסען און געגאסען און לאנגזאם אראבגעשטראמט אין וואסער אריין. און דאן בין איך גאנץ ערנסט און פול ווירדע אוועקגעגאנגען. אך ווען כאטש איין מענש וואלט עס געקענט זעהן! איך וואלט געווארען אז אויסגעצייכענטער מער־דער.

25טען אקטאבער. — די געשיכטע מיט׳ן פישער מאכט אז א גרויסען רעש. מען פארדעכטיגט זיין פלימעניק, וועלכער איז שטענדיג מיט איהם געגאנגען כאפען פיש.

26טען אקטאבער. — דער אונטערזוכונגס־ריכטער בעהויפ־טעט, אז דער פלימעניק איז דער אמת׳ער מערדער. אין שטאדט גלויבען עס אלע. כא! כא!

27טען אקטאבער. — דער פלימעניק פארטיידיגט זיך זעהר נאריש! ער זאגט אז ער איז אין יענער צייט אוועק אין שטאדט צו קויפען ברויט און קעז. ער שווערט, אז מען האט דעם אנקעל ערמארדעט, ווען ער איז געווען אין שטאדט. אבער ווער וועט עס איהם גלויבען!

28טען אקטאבער. — דער פלימעניק האט זיך כמעט מודה געווען, אזוי האבען זיי זיך אויף איהם אנגעזעצט. כא! כא! אונ־זערע געריכטען און אונזערע פערברעכער!

15טען נאוועמבער. — מען האט שטארקע בעווייזע נעגען דעם פלימעניק, וועלכער האט געוואלט ירשנ׳ען זיין אנקעל. איך וועל זיין דער פרעזידענט פון דער געריכטספערהאנדלונג.

25טען יאנואר. — צום טויט... צום טויט פאראורטיילט. איך האב איהם געלאזט פאראורטיילען צום טויט. דער פראקוראר האט גערעדט, ווי א מלאך פון נקמה. כא! כא! כא! נאך איינער. איך וועל זיין ביי דער הינריכטונג.

10טען מערץ. — אויס מיט איהם. היינט אין דער פריה האט מען איהם הינגעריכטעט. ער איז זעהר שען געשטארבען, זעהר שען,

ס'האט מיר א סך פערגעניגען פערשאפט, עס איז שרעקליך אינטע־רעסאנט צוצוקוקען, ווי מ'האקט איינעם דעם קאפ אראפ. דאס בלוט האט א שאס געטהאן ווי א שטראם, ווי אן אמת'ער שטראם. ווען איך זאל קענען, וואלט איך זיך אין דעריין געבאדען. דער גע־דאנק: זיך צו לייגען אונטען און דאס בלוט זאל ארונטעררינען אויף די האר און אויף דעם פנים און דאן אויפשטעהען אין גאנצען א רויטער. וואונדערבאר! אך ווען מען זאל וויסען...

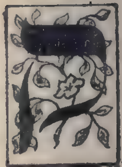
איצט וועל איך ווארטען, איך קען ווארטען. איך קען נאך דורך עפעס א קלייניגקייט ארייגפאלען ......

דער מאנוסקריפט האט פארנומען נאך א סך זייטלאך, אבער פון קיין נייע פארברעכענס האט זיך דארט מעהר נים גערעדט.

די דאקטוירים פאר משוגעים, וועמען מען האט עס איבערגעגע־בען, בעהויפטען, אז צווישען אונז געפינען זיך א סך פארריקטע, פון וועלכע מען ווייסט גארנישט און וועלכע זיינען פונקט אזוי גע־פעהרליך פאר'ן כלל ווי אט די דאזיגע משוגענע, ווילדע בריה.

שפעטער.

ינדערלעך מיינע,—האט געזאגט די גרעפין,—איהר מוזט געהן שלאפען.

די דריי קינדער, צוויי מיידלעך און א אינגעל, האבען זיך אויפגעהויבען א קוש צו טהאן זייער באבע'ן.

זיי האבען געזאגט „א גוטע נאכט" צו דעם פריסטער, וועלכער האט געגעסען מיטאג אין שלאס, ווי ער האט עס געטהאן יעדען דאנערשטאג.

דער אבבע מאודויט האט ארויפגעזעצט צוויי פון די קינדער צו זיך אויף די קניה און ארומגענומען זיי מיט זיינע ארעמס ארום האלז, האט ער צוגעצויגען זייערע קעפלעך צו זיך און מיט א פאטערליכער בעוועגונג, זיי ווארים און צערטליך אויפ'ן שטערען בעקושט.

דאן האט ער זיי ווידער ארונטערגעלאזען אויף דער ערד און די קליינע ווידליקעס זיינען ארויסגעגאנגען, דער אינגעל אין פאר־אויס, און די מיידלעך נאך איהם.

— איהר האט ליעב קינדער, הערר אבבע, — האט געזאגט די גרעפין.

— יא, זעהר ליעב, מאדאם.

די אלטע פרוי האט אויפגעהויבען איהרע ליכטיגע אויגען צו דעם פריסטער.

— און... אייער איינזאמקייט איז אייך קיין מאל ניט געפא־לען צו לאסט ?

— יא, מאנכעס מאל.

ער איז אנשווייגען געווארען, זיך א ווייל געשלאגען מיט

דער דעה און דאן צוגעלעגט : — אבער איך בין ניט בעשאפען געווארען פאר א געוועהנליך לעבען.

— ווי אזוי ווייסט איהר עס ?

— אה ! איך ווייס עס זעהר גוט. איך בין בעשאפען צו זיין א פריסטער : און איך בין אוועק אויף דעם וועג, אויף וועל־כען מיין בעשעפער האט מיך געשיקט.

די גרעפין האט ניט אראבגענומען פון איהם איהרע אויגען :

— זאגט מיר, הערר אבבע, זאגט מיר, איך בעט אייך... ווי איז עס געקומען, וואס איהר האט זיך אויף אייביג ענטזאגט פון דעם לעבען, וועלכער איז אונז אלעמען אזוי ליעב און טהייער ? וואס אזוינס האט אייך בעוועגט, האט אייך געטריבען צו פערלא־זען דעם גרויסען נאטירליכען וועג, וואס פיהרט צו א פערהייראַ־טהען לעבען, צו א פאמיליע ? אויף וויפיעל איך קען אייך, זייט איהר ניט קיין ענטהוזיאסט און ניט קיין פאנאטיקער, איהר זייט אויך ניט קיין פערטרויערטער, אומעדיגער מענש. היינט ווי קומט עס ? האט מיט אייך פאסירט עפעס אן אונגעוועהנליכער צופאל, אן אונגליק, וואס האט געפיהרט דערצו, אז איהר זאלט זיך אויף אייביג פונ׳ם גאנצען לעבען אבזאגען ?

דער אבבע מאודויט האט זיך אויפגעהויבען, איז צוגעקומען נעהנטער צום פייער און אויסגעצויגען צו די פלאמען זיינע גרויסע שיך, וועלכע עס טראגען געוועהנליך די דארפישע פריסטער. עס האט געשיינט, אז ער שלאגט זיך נאך אלץ מיט דער דעה, וואס פאר אן ענטפער צו געבען.

ער איז געווען א הויכער אלטער מאן, מיט ווייסע האר, און פאר די לעצטע צוואנציג יאהר דער פריסטער פון דער געמיינדע סיינט־אנטאן־דו־ראשער. די בויערים האבען וועגען איהם געזאגט : „אט דאס איז א גוטער מענש !" און ער איז ווירקליך געווען א גוטער מענש, וואהלטהעטיג, פריינדליך צו אלעמען, גוטמוטהיג, מיט א ווארימער הארץ און אן אפענער האנד. ווי דער הייליגער מאר־טין, האט אויך ער זיין מאנטעל אין צווייען צוריסען. ער האט הערצליך געלאכט און אויך אפט געוויינט פאר א ליארע קלייניגקייט,

ווי א פרוי. דאס לעצטע האט אפט ארויסגערופען געגען איהם א פאראורטהייל ביי די פערהארטעוועטע דארפס־לייט.

די אלטע גרעפין דע סעווילע, וועלכע האט געלעבט צוריקגע־צויגען אין איהר שלאס פון ראשער און האט דארט ערצויגען איהרע איניקלעך, וואס זיינען געבליבען יתומים נאך דעם טויט פון איהר זוהן און דער שנור, איז געוועזן זעהר צוגעבונדען צו דעם אבבע און פלעגט וועגען איהם זאגען: „ער האט א גוט הארץ!"

יעדען דאנערשטאג איז דער אבבע געקומען פערברענגען א אבענד אין שלאס, און זיי זיינען געוועזן נאהענטע פריינד. צווישען זיי האט עקזיסטירט א אפענע און עהרליכע פריינדשאפט פון אלטע לייט.

זי איז צו איהם צוגעשטאנען.

— הערט אויס, הערר אבבע! אלע מאל קומען מענשען צו אייך, כדי זיך פאר אייך מתודה צו זיין, איצט איז אייער צייט זיך אליין אויסצורײידען דאס הארץ.

ער האט געזאגט נאך אמאל:

— איך בין ניט בעשאפען געווארען פאר א לעבען ווי אלע אנדערע מענשען. צום גליק האב איך עס איינגעזעהן אין צייט, און איך האב דערנאך געהאט געגוג בעווייזע, אז איך האב קיין טעות ניט געהאט.

מיינע עלטערען, וועלכע זיינען געוועזן סוחרים אין ווערדיערס און זיינען געוועזן גאנץ רייך, האבען אויף מיר געלעגט גרויסע האפ־נונגען. זיי האבען מיך אוועקגעשיקט אין א פאנסיאן, ווען איך בין נאך געוועזן גאנץ יונג. איהר קענט זיך ניט פארשטעלען, וואס א איינגעל קען זיך אויסליידען אין דער שוהלע צוליעב דעם, וואס ער איז אליין, איז איינזאם, ווייט פון זיינע פריינד. דאס איינ־טאניגע לעבען, אהן ליעבע, אהן א לאסקע, איז פאר מאנכע גוט, אבער פאר אנדערע איז עס אונערטרעגליך. ביי יונגע מענשען זיינען די הערצער אפט מעהר געפיהלפול, ווי מיר רעגקען, און וועקשיקענדיג זיי צו פריה ווייט אוועק פון די, וועמען זיי האבען ליעב, פערשליסען מיר מיט גוואלד זייערע הערצער. עס איז דאן מעגליך, אז ביי זיי זאל זיך ענטוויקלען א געוויסע נייגונג, אדער א

צארט געפיהל, וואס קען אין שפעטערדיגען לעבען ווערען גע־פעהרליך.

איך האב כמעט קיין מאל ניט געשפיעלט ; איך האב קיין מאל ניט געהאט קיין חברים ; איך האב פערבראכט מיינע שטונ־דען טראכטענדיג ווענען דער היים מיט בענקעניש אין הארצען, און די נעכט האב איך געוויינט ליענענדיג אין בעט. איך האב געזוכט ארויסצורופען אין מיין פאנטאזיע עראינערונגען פון דער היים, ער־אינערונגען פון פערשיעדענע פאסירונגען, פערשיעדענע קלייניגקיי־טען. איך האב נאכאנאנד געטראכט פון די יעניגע, וועלכע איך האב דארט איבערגעלאזען. צום סוף בין איך געווארען אזוי נער־ווען, אזוי פול מיט געפיהל, אז די קלענסטע זאך האט אויף מיר געווירקט און מיר פערשאפט די גרעסטעליידען.

צוזאמען מיט דעם בין איך געבליבען אליין, אין גאנצען אריינ־געטהאן אין זיך, אהן פריינד, אהן פערטרויטע. דאס איז געווען נאריש, אבער איך האב זיך ניט געקענט העלפען. קינדערשע נער־ווען ווערען שנעל אויפגערעגט ; מען מוז נעהמען אין אנבעטראכט, אז זיי לעבען אין פאלשטענדיגער רוהיגקייט, ביז זיי ווערען אין גאנצען ענטוויקעלט. דערפאר אבער מאכט אויף א קינד אן אונ־גערעכטיגקייט, אדער א בעליידיגונג פונקט אזא שטארקען איינ־דרוק, ווי דער טויט פון א פריינד אין שפעטערדיגען לעבען. טהוט אימיצער ווען עס איז א טראכט, אז יונגע נשמות ליידען מאנכעס מאל צוליעב א קליינער אורזאכע מורא'דיגע יסורים, און אין א גאנץ קורצער צייט ווערען זייערע נשמות צוריסען און אונהיילבאר ?

אזוי איז געווען מיט מיר. אין א קורצער צייט איז דאס גאנ־צע לעבען פאר מיר געווארען איין לאנגע קייט פון יסורים.

איך האב ווענען דעם ניט גערעדט ; איך האב אווארט ניט געזאגט. אבער ביסלאכווייז בין איך געווארען אזוי געפיהלהאפט, אז מיין נשמה האט געקענט פארגליכען ווערען צו א לעבעדיגער וואונד. יעדע זאך, וואס האט זי אנגעריהרט, האט איהר וועה גע־טהאן און מיין הארץ האט נאכאנאנד געציטערט און זיך געצאפעלט. גליקליך זיינען יענע מענער, וועלכע זיינען געבארען געווארען מיט

א רוהיג, קאלט הארץ און וועלכע קענען אויף אלעם קוקען מיט גלייכגילטיגקיים.

איך בין געווארען זעכצעהן יאהר אלט. עפעס א מין דער־שלאגענקייט איז אויף מיר אנגעפאלען פון דעם שטענדיגען ליידען צוליעב יעדער קלייניגקייט. איך האב זיך געפיהלט אונבעשיצט און איך האב מורא געהאט פאר יעדער פאסירונג, יעדע ענדערונג אין מיין שיקזאל, יעדען צופאל. איך האב געלעבט אין שטענדיגער מורא פאר דעם מארגען און האב שטענדיג ערווארטעט עפעס אן אונגליק. צווישען מענשען האב איך ניט געוואגט צו רעדען אדער עפעס צו טהאן. מיר האט זיך אויסגעדאכט, אז דאס לעבען איז א מלחמה, א מורא׳דיגע שלאכט אין וועלכער דער מענש קריגט נאכ־אנאנד שרעקליכע קלעפ, פייניליכע, טיעפע וואונדען. אנשטאט ווי אלע מענשען, צו האפען אויף א גליקליכען מארגען, האב איך זיך פאר דעם מארגען געשראקען און געפיהלט עפעס א מאדנעם פער־לאנג זיך צו בעהאלטען, צו אנטלויפען פון אלעם און אלעמען.

אזוי שנעל ווי מיין שטודיום האט זיך געענדיגט, האבען מיר מיינע עלטערן געגעבען זעקס מאנאטען צייט, זיך אויסצוקלייבען א פראפעסיאן. פלוצים האט א גאנץ איינפאכער צופאל מיר געעפענט די אויגען און מיר קלאהר בעוויזען מיין קראנקהאפטען צושטאנד. עס האט מיר געגעבען צו פערשטעהן די געפאהר און מיר געצוואונ־גען זיך ענטשליסען צו אנטלויפען דערפון.

וועררדיערס איז א קליין שטעדטעל ארומגערינגעלט מיט פעלדער און וואלד. אין דער הויפט גאס איז געשטאנען מיינע עלטערן׳ס הויז. א צייט לאנג האב איך פערבראכט מיינע טעג ווייט פון דער היים, צו וועלכער עס האט מיך אזוי געצויגען, נאך וועלכער איך האב אזוי געבענקט. איצט, ווען איך בין צוריק אהיים געקומען, האבען טרוימען אין מיר ערוואכט און איך בין ארומגעגאנגען איי־נער אליין איבער די פעלדער און געטראכט און גע׳חלומ׳ט. מיין פאטער און מוטער, שטארק פערנומען אין געשעפט און מיט די זארג וועגען מיין צוקונפט, האבען מיט מיר נור גערעדט וועגען זייערע פראפיטען און מיינע שפעטערדיגע פלענער. זיי האבען מיך ליעב געהאט אויף זייער שטייגער, אויף דעם שטייגער פון טרוקענע,

פראקטישע מענשען; עס איז געווען מעהר רעכנונג ווי הארץ אין זייער ליעבע צו מיר. איך האב געלעבט איינגעשלאסען אין מיינע אייגענע געדאנקען און אויפ'ן הארצען איז מיר געווען שווער, דריי־סענד שווער.

דאן איין מאל אין אבענד, נאך א לאנגען שפאציערגאנג, ווען איך האב זיך אומגעקעהרט אהיים מיט שנעלע טריט, כדי ניט צו קומען שפעט, האב איך געטראפען א הונד לויפענדיג אנטקעגען מיר. ער איז געווען פון דעם סארט רויטע שפאנישע הינד, זעהר מאגער, מיט לאנגע געקרויזטע האאר.

ווען ער איז געווען צעהן טריט ווייט פון מיר, האט ער זיך אב־געשטעלט. איך האב געטהאן דאס אייגענע. דאן האט ער גענומען דרעהען מיט'ן עק, און איז צוגעקומען צו מיר מיט קורצע טריט, עפעס אזוי ווי ער וואלט ביי מיר עפעס געבעטען. ער האט געשא־קעלט מיט'ן קאפ און האט געמאכט אזא אומעדיגע, אזא טרויעריגע מינע, אז איך האב דערפיהלט, ווי טרערען פילען אן מיינע אויגען. איך בין צו איהם צוגעקומען נעהענטער; ער איז אנטלאפען; דאן איז ער צוריקגעקומען. איך האב זיך איינגעבויגען און געזוכט איהם צו רופען צו זיך מיט ווייכע רייד. צום סוף איז ער צוגעקומען גאנץ נאהענט און איך האב איהם צערטליך אנגעכאפט מיט די הענד.

ער איז געווארען דרייסטער, האט זיך בישלאכוייז אויפגע־הויבען און ארויפגעלעגט זיינע לאפקעס אויף מיינע שולטערן. האט ער מיר גענומען לעקען דאס פנים. ער איז מיר נאכגעגאנגען ביז צום הויז.

אין דער אמת'ן איז דאס געווען דאס איינציגע בעשעפניש, וואס איך האב ליידענשאפטליך געליעבט, ווייל עס האט מיר גע־ענטפערט אויף מיין ליעבע. מיין צוגעבונדענקייט צו דער דאזיגער חיה איז געווען איבערטריבען און לעכערליך. איבערהויפט נאך, ווייל מיר האט זיך אויסגעדאכט, אז מיר זיינען צוויי ברידער, פערלארענע אויף דער דאזיגער וועלט, איינזאמע און שוצלאזע, איי־נער פונקט אזוי ווי דער צווייטער. ער האט קיינמאהל ניט אבגע־טראטען אויף קיין איין מינוט פון מיין זייט. ער איז געשלאפען צופוסען פון מיין בעט, האט געגעסען ביים טיש ניט קוקענדיג אויף

דעם פּראָטעסט פון מיינע עלטערן און איז מיר נאָכגעגאַנגען אויף מיינע איינזאַמע שפּאַציערגענג.

איך האָב זיך אָפּט אָבגעשטעלט אַן דער זייט פון אַ גראָבען, און זיך אוועקגעזעצט אין גראָז. סעם פלעגט ליגען אויף מיינע קניע, און פלעגט אויפהויבען מיין האַנד מיט זיין נאָז, אום איך זאָל איהם גלעטען.

איין טאָג ארום סוף יוני, ווען מיר זיינען געווען אויפ׳ן וועג פון סיינט־פּיעררע־דע־שאָווראָל, האָב איך דערזעהן דעם דיליזשאַנס קומענדיג פון פאָווערען. זיינע פיער פערד האָבען זיך געטראָגען אין אַ גאַלאָפּ. עס האָט געהאַט אַ געלען זיץ ווי אין אַ לאָזשע און ארום איז עס געווען רייך בעצויגען מיט שוואַרצען לעדער. דער קוטשער האָט אַ שמיץ געטהאָן מיט׳ן בייטש; אַ וואָלקען שטויב האָט זיך אויפגעהויבען פון אונטער די רעדער פון׳ם שווערען וואָגען און זיך דאָן גענומען ציהען פון הינטען ווי אַ לאַנגער פאַס רויך.

און פּלוצים, ווען דער וואָגען איז צוגעקומען גאַנץ נאָהענט צו מיר, האָט סעם, מסתמא צושראָקען פון דעם גערויש און וועלענדיג געהן צוזאַמען מיט מיר, דערלאַנגט אַ שפּרונג פאָראויס. אַ פערד׳ס פוס האָט איהם אומגעוואָרפען. איך האָב געזעהן, ווי ער האָט זיך איבערגעקוליעט, האָט זיך אומגעדרעהט און צוריקגעפאַלען אויף אַלע פיער, און דאָן איז דער גרויסער, שווערער וואָגען אריבערגעפאָהרען און הינטער איהם האָב איך דערזעהן עטוואָס זיך צאַפּלענדיג אין דעם שטויב פון׳ם וועג. ער איז געווען כמעט איבערגעשניטען אין צוויי. זיין גאַנצע אינגעווייידע איז ארויסגעהאַנגען דורכ׳ן לייב, וועלכער איז געווען אויפגעריסען און אַ שטראָם בלוט האָט זיך גע־גאָסען אויף דער ערד. ער האָט פּרובירט זיך אויפהויבען, צו געהן, אָבער ער האָט בלויז געקענט בעוועגען זיינע צוויי פאָדערשטע לאַ־פּעס, און דראַפּען מיט זיי די ערד, ווי צו מאַכען אַ לאָך. די צוויי הינטערשטע זיינען שוין געווען טויט. און ער האָט מורא׳דיג גע־וואיעט, משוגע פון וועהטאָג.

ער איז געשטאָרבען אין אַ פּאָאר מינוטען. איך קען ניט אי־בערגעבען וואָס איך האָב געפיהלט און וויפיעל איך האָב געליטען. איך בין אָבגעלעגען אַ מאָנאַט צייט אַ קראַנקער אין מיין צימער.

דאן, איין מאהל א נאכט, זעהענדיג ווי איך לייד אזוי פיעל צו־ליעב אזא קליינינקייט, האט מיין פאטער אויסגערופען:

— וואס וועט זיין. ווען דו וועסט האבען איבערצולעבען אמת'ע אונגליקען, ווען עס וועט דיר אויסקומען צו פערלירען ווייב און קינדער?

און איך האב אנגעהויבען קלאהר ארייינצוקוקען אין מיין אייגענעם הארצען. איך האב פארשטאנען פארוואס די אלטעגליכע קליינע צרות נעהמען אן אין מיינע אויגען די געשטאלט פון גרויסע אונגליקען. איך האב דערזעהן, אז איך בין געבויט אויף אזא אופן, אז איך האב מורא'דיג געליטען פון יעדער זאך, אז יעדער פיינליכער איינדרוק איז אין מיין קראנקהאפטער, צארטער נשמה פערגרעסערט געווארען אויף כפל כפלים. און א מורא'דיגער שרעק פאר'ן לעבען איז אויף מיר אנגעפאלען. איך האב ניט געהאט קיין ליידענשאפטען, קיין בעזונדערע שטרעבונגען, קיין אמביציאן, און איך האב בעשלאסען אויפצואפפערען מעגליכע פריעדען כדי אויסצומיידען זי־כערע יסורים. דאס לעבען איז קורץ, אבער איך האב בעשלאסען עס צו פארשווענדען אין דיענסט פאר אנדערע, העלפענדיג זיי אין זייערע ליידען און מיטפיהלענדיג זייערע פריידען. ניט זיי־ענדיג אליין אין א לאגע, וואו איך זאל אויף מיין אייגענער פעל מו־זען דורכלעבען אי דאס ערשטע אי דאס צווייטע, וועט דאס לעבען מיר ניט זיין אזוי מורא'דיג, אזוי שווער.

און דאך ניט קוקענדיג אויף דעם, ווען איהר זאלט וויסען, ווי איך לייד, ווי איך מוטשע זיך אפילו פון פרעמדע יסורים.

די ליידען, וועלכע איך זעה זיך אן טאג טעגליך, וואלטען גע־ווען פאר מיר אונערטרעגליך, ווען זיי וואלטען געפאלען אויף מיין אייגען הארץ. איך וואלט ניט געקענט זעהן מיינס א קינד שטאר־בענדיג, אז איך זאל ניט שטארבען צוזאמען מיט איהם. און טראצ־דעם איז אין מיר פארבליבען עפעס א מין אימה'דיגע מורא פאר די אומשטענדע. דער אנבליק פון פאטשטאליאן, וועלכער קומט צו מיר אין שטוב אריין, מאכט מיר ציטערן פון קאפ ביז די פיס, הגם איך האב איצט גארנישט פארוואס מורא צו האבען.

דער אבבע מאודויט האט אויפגעהערט רעדען. זיינע פאר־

טראכטע אויגען האבען געקוקט אויף דאס פייער אין קאמין, אזוי ווי זיי וואלטען דארט געזעהן געהיימניספולע זאכען, בילדער פון א אונ־בעקאנט לעבען, וואס ער האט געקענט פיהרען, ווען ער זאל ניט זיין אזוי שוואך, אזוי שרעקעדיג.

דאן האט ער צוגעלייגט מיט א שטיל קול:

— איך בין געווען גערעכט. איך בין ניט בעשאפען געווארען פאר דער וועלט.

די גרעפין האט אין אנהויב גארנישט געענטפערט; אבער צום סוף האט זי נאך א לאנגען שטילשווייגען געזאגט:

— ווען איך זאל ניט האבען מיינע אייניקלאך, דאכט זיך מיר, אז איך וואלט ניט געהאט דעם מוטה צו לעבען.

און דער אבבע האט זיך אויפגעהויבען ניט זאגענדיג מעהר א ווארט.

און ווייל די דיענער האבען שוין אלע געשלאפען אין קיך, האט זי איהם אליין בעגלייט ביז צו דער טיר, וואס האט געפיהרט אין גארטען און האט געזעהן ווי זיין הויכער שאטען ווערט פערשוואונ־דען אין דער נאכט אריין.

דאן איז זי אריין צוריק, האט זיך געזעצט פאר'ן פייער און זיך געוואונדערט איבער די אלע זאכען, פון וועלכע מען טראכט קיינמאהל ניט אזוי לאנג ווי מען איז יונג.

שרעק.

אכ'ן עסען זיינען מיר ארויף אויפ'ן דעק. פאר אונז איז געלעגען דער ים רוהיג און פלאך. קיין ווינטעלע האט ניט בעוועגט זיין אבערפלעכע, די שטילע לבנה האט זיך געשפיעגעלט אין די וואסערען. דאס מעכטיגע שיף האט זיך געגליטשט אין פאראויס און ארויסגעלאזען א שווארצען רויך וועלכער האט זיך צום אויסגעשטערענטען הימעל געשלענגעלט. הינטער אונז האט דאס וואסער אויסגעזעהן אין גאנצען ווייס, אויפגערודערט דורך דאס שנעלע פאהרען פון דער גרויסער שיף: פון דער ראד געשמיסען, האט עס געשפריצט הויך און געקאכט מיט אזוי פיעל ליכטיגען, העלען שוים, אז עס האט אויסגעזעהן, ווי קאכענדיגע לבנה־שיין.

מיר זיינען געזעסען שווייגענדיג, פול בעוואונדערונג, מיט די בליקען אויף די ווייטע אפריקאנישע ברעגעס געריכטעט, צו וועלכע מיר זיינען געפאהרען. מיר זיינען געווען זעקס אדער זיעבען מאן. דער קאפיטאן האט זיך צוגעזעצט צו אונז, געראויכערט א ציגאר און פלוצים פארגעזעצט דעם געשפרעך, וועלכען מיר האבען געפיהרט ביים טיש.

— יא, יענעם טאג האב איך ווירקליך מורא געהאט. מיין שיף, פון כוואליעס געשמיסען, איז אבגעלעגען זעקס שעה נאכאנאנד מיט א ריס אין לייב אויף איין ארט. א דאנק גאט זיינען מיר אין אבענד געראטעוועט געווארען פון אן ענגלישער קוילען־שיף, וועלכע האט אונז בעמערקט און ארויפגענומען צו זיך.

דא האט זיך צום ערשטען מאל, זינט מיר זיינען אויפ'ן שיף, אריינגעמישט אין געשפרעך א הויכער מאן מיט א ערנסטען פון דער זון פארברענטען פנים. איינער פון יענע מענער, אויף וועלכע מען דערקענט גלייך, אז זיי האבען דורכגעמאכט ווייטע און געפעהרליכע רייזעס. זיין רוהיגע אויג האט דאכט זיך אין איהר טיעפעניש אבגעשפיעגעלט עפעס פון די זעלטענע, ווייטע לענדער.

ער איז געווען א מאן, וועלכער רופט ארויס צו זיך צוטרויען און גלויבען, אז ער וועט זיך פאר קיין זאך נים שרעקען. ער האט אנגעהויבען:

— קאפיטאן, איהר זאגט, אז איהר האט מורא געהאט. דאס גלויב איך ניט. איהר האט א טעות, איהר בעצייכענט ניט ריכטיג דעם געפיהל, וועלכען איהר האט דורכגעמאכט. א רעכטער מאן, ווען ער קומט אין געפאהר, האט קיין מאל קיין מורא ניט. ער קען זיין אויפגערעגט, בעזארגט, אבער די מורא איז א גאנץ אנדער זאך.

דער קאפיטאן האט געענטפערט לאכענדיג:

— צום טייפעל. איך פארזיכער אייך, אז איך האב ווירקליך מורא געהאט.

דאן האט דער מאן מיט דער דונקעלער הויטפארב געזאגט לאנגזאם:

— ערלויבט מיר אייך צו ערקלעהרען וואס איך מיין. די מורא — און דער מוטיגסטער מענש קען מורא האבען — איז עטוואס שרעקליכעס, דאס איז א מורא'דיגער געפיהל, עפעס אזוי ווי די גאנצע נשמה וואלט צוריסען געווארען. דאס איז אן אימה'דיגער קאמפף צווישען דעם קאפ און דאס הארץ. די עראינערונגען נור וועגען דעם מאכט, א שווידער זאל אייך איבער'ן גאנצען לייב אריבער. אבער דאס טרעפט נים מיט א מוטהיגען מענשען, ניט פאר א שלאכט, ניט פאר א זיכערען טויט און ניט פאר קיינע פון די בעקאנטע געפאהרען. ניין, דאס טרעפט בלויז אין גאנץ אויסערגעוועהנליכע צופאלען אונטער געוויסע וואונדערליכע איינפלוסען, פאר גאנץ אונבעשטימטע געפאהרען. די אמת'ע מורא איז ווי די עראינערונגען אן א שרעק, וועלכען מען האט שוין אמאל דורכגעלעבט אין דער פאנטאזיע. איינער וואס גלויבט אין רוחות און בילדעט זיך איין, אז ער זעהט ביינאכט א גייסט, דער לעבט דורך דעם געפיהל פון שרעק, פון אימה'דיגער מורא.

איך האב עטוואס פון דער דאזיגער מורא דורכגעפיהלט פאר צעהן יאהרען אין מיטען העלען ליכטיגען טאג; און פאר א יאהרען ווינטער אין א דעצעמבער נאכט ווידער אמאל.

און דאך האב איך שוין פערשיעדענעם דורכגעלעבט, ביז ווי

מען זאגט, דורך פייער און וואסער אדורך, אפט איז דער טויט גאנץ נאהנט פאר מיר פארביינגעגאנגען, איך האב זיך גאנץ אפט געשלאגען. נאך א קאמפף מיט גנבים האט מען מיך אמאל געלאזט ליגען אלס א טויטען. אין אמעריקא האט מען מיך אמאל פארורטהיילט צום טויט, פאר א געוויסען אויפשטאנד. אויף די כינעזישע ברעגעס האט מען מיך א מאל ארונטערגעווארפען פון דעק פון א שיף אין וואסער אריין. יעדעס מאל האב איך געדענקט, אז איך בין שוין פערלארען. און יעדעס מאל האב איך דאס צוגענומען פאר ליעב, אהן ריהרונג, זאגאר אהן בעדויערען.

אבער דאס איז נישט די מורא.

זי האב איך אין אפריקא געפיהלט און דאך איז זי א טאכטער פון דער נארד. די זון פארטרייבט די מורא, ווי א נעבעל. מיינע הערצען, איהר מוזט וויסען, אז ביי די אריענטאלישע פעלקער איז דאס לעבען א נארנישט, זיי זיינען שטענדיג אויף אלעם בעריים. די נעכט זיינען דארט העל, קיין גייסטער געהען ניט ארום. אין די נשמות פון די דאזיגע מענשען פעהלען די דונקעלע פארשטעלונגען און די שאטענס, וועלכע מאטערן די מוחות פון אונזערע מענשען. אין אריענט וויים מען פון אויפרעגונג, פון צוטומעלטקייט, אבער פון מורא האט מען דארט אפילו ניט קיין בעגריף.

און איצט וויל איך אייך דערצעהלען, וואס עס האט מיט מיר פאסירט אויף דעם אפריקאנישען בארען.

איך האב דורכגעקרייצט די זאמדינגע וויסטעס פון קווארגלא. דאס איז איינע פון די וואונדערבארסטע געגענדען אין דער וועלט. אייך איז בעקאנט דער זאמד, ווי ער ליגט אויף אונענדליך גרויסע, פלאכע שטיקער לאנד, ביי די ברעגעס פון ים. איצט שטעלט זיך פאר דעם ים אליין א פערוואנדעלטען אין זאמד אין צייט פון א שטורעם! שטעלט זיך פאר כוואליעס פון זאמד, וועלכע זיינען אין א געוויטער שטאר און אונבעוועגליך געווארען. זיי זיינען הויך ווי די בערג, די דאזיגע כוואליעס, ניט אומעדום גלייך. וועללענארטיג און בליסטשענדיג ווי זיידענס. אויף דעם דאזיגען מורא'דיגען, שוויינגענדען, אונבעוועגליכען ים שיקט די ברענענדיגע זון פונ'ם זידען נאכאנאנד איהרע הייסע שטראהלען. אויף דיזען בארג

פון גאָלדענעם שטויב מוז מען אַרויפקלעטערן, אַרונטערפאַלען און ווידער אַרויפקלעטערן און קלעטערן אָהן אַ סוף אין דער ברענענדיגער היץ. די פערד סאָפּען, זינקען ביז אין די קניע אין זאַמד אַריין און קייקלען זיך צוריק פונ'ם באַרג אַראָב.

איך בין געווען מיט אַ פריינד. מיר האָבען מיט זיך געהאַט אַכט פערד און פיער קעמלען מיט זייערע אַנטרייבער. מיר האָבען מעהר ניט געריעדט, די היץ האָט אונז שטאַרק אויסגעמאַטערט און מיעד געמאַכט, מיר זיינען געווען האַלב פאַרשמאַכט פון דורשט ווי די גאַנצע גליהענדע וויסטעניש. פּלוצים האָט איינער פון די לייטע אַרויסגעלאָזט עפּעס ווי אַ געשריי. אַלע האָבען זיך אָבגעשטעלט און זיך צוגעהערט, איבערראַשט פון עפּעס אַן אונקלעהרליכען פענאָמען, וועלכער בעווייזט זיך פאַר רייזענדע אין דיעזער פערלאָרענער געגענד.

ערגעץ וואו נאָהנט, אין אַ ריכטונג, וועלכע מען האָט ניט געקענט גענוי פעסטשטעלען, האָבען מיר דערהערט דאָס קלאַפּען פון אַ פּויק, דאָס איז געווען דער געהיימניספולער פּייקלער פון דער וויסטעניש. ער האָט געקלאַפּט גאַנץ דייטליך אויפ'ן פּויק, אַ מאָל שטאַרקער, אַמאָל שוואַכער. באַלד האָט עס אויפגעהערט און באַלד האָט זיך דאָס פאַנטאַסטישע פּויקען פון דאָס ניי געהערט.

די אַראַבער האָבען זיך צושראָקען אומגעקוקט און איינער פון זיי האָט געזאָגט אין זיין שפּראַך:

— דער טויט איז הינטער אונז!

און דאָ פּלוצים איז מיין בעגלייטער, מיין פריינד, וועלכער איז מיר געווען כמעט ווי אַ ברודער, געפאַלען מיט'ן קאָפּ אַראָב פון פערד אַרונטער, געטראָפען פון זונען שטיך.

צוויי שטונדען נאָכאַנאַנד, בעת איך האָב אומזיסט געזוכט זיין לעבען צו רעטען, האָט מיר דער געהיימניספולער פּייקלער געקלאַפּט אין די אויערען מיט זיין פּויק. און איך האָב געפיהלט, ווי דער שרעק האָט זיך מיר אין אַלע גליעדער אַריינגע'גנב'עט, די אמת'ע אימה'דיגע מורא ,קוקענדיג אויף דעם געליעבטען טויטען אין דעם דאָזיגען צוגליהטען טהאָל צווישען די פּיער זאַמד־בערג, בעת אַז אונערקלעהרליכע עכאָ האָט אונז אָהער, צוויי הונדערט מייל ווייט

פונ'ם פראנצויזישען בארען, דערטראגען דעם שנעלען קלאפען פון פויקען.

אין יענעם טאג האב איך בעגריפען וואס הייסט מורא. און אן אנדער מאל איז עס מיר נאך קלאהרער געווארען.

דער קאפיטאן האט אונטערבראכען דעם ערצעהלער:

— ענטשולדיגט מיר, אבער פון וואנען קומט דארט דער פויקעדגערויש?

דער רייזענדער האט געענטפערט:

— איך וויים ניט. קיין מענש וויים עס ניט. די אפיצערען, וועלכע האבען אפט געהערט דעם דאזיגען גערויש, דענקען, אז דאס זיינען זאמדינגע קערנער, וועלכע זיינען פארהארטעוועט געווארען, און, געיאגט פונ'ם ווינד, קלאפען זיי זיך אב אן בינטלאך טרוקענע גראז און דערפון קומט עס ארוים דער דאזיגער גערויש, ווייל מ'האט בעמערקט, אז דער פענאמען בעווייזט זיך שטענדיג נאהענט פון פארטריקענטע פלאנצען, וועלכע זיינען הארט ווי פערגאמענט.

עס קען זיין, אז דער דאזיגער פויקען־גערויש איז ניט מעהר ווי אן אבקלאנג. אבער דאס האב איך ערשט שפעטער געהערט.

לאזט מיר אייך דערצעהלען פונ'ם צווייטען מאל, וואו דער געפיהל פון מורא איז מיר קלאהר געווארען.

דאס איז געווען לעצטען ווינטער אין א וואלד אין נארד־איסט פראנקרייך. דער הימעל איז געווען אזוי טונקעל, אז עס איז נאכט געווארען מיט צוויי שטונדען פריהער. א פויער האט מיך געפיהרט. ער האט געטראטען ביי מיין זייט. מיר זיינען געגאנגען אויף א גאנץ שמאלען וועג צווישען הויכע טענען־בוימער, אין וועלכע דער ווינד האט געיאמערט. אויבען צווישען די שפיצען האב איך געזעהען אבגעריסענע וואלקענס זיך יאגענדיג, צוריסענע, צובראכענע, ווי זיי וואלטען פון עפעס שרעקליכעס אוועקגעפלויגען. מאנכעס מאל נאך א שטארקען שטויס פון ווינד, האט זיך דער גאנצער וואלד געבויגען אין דערזעלבער ריכטונג מיט הויכע קרעכצען. און טראץ דעם שנעלען גאנג און מיין ווארימען אנצוג, האב איך געפיהלט די ביטערע קעלט.

ביי א געוויסען וואלדוועכטער, וועמעס הויז האט זיך גע־

פונען ניט ווייט, האבען מיר געזאלט אבעסען און איבערנעכטיגען. איך בין דארטען געגאנגען אויף געיעג.

מיין פיהרער האט פון צייט צו צייט געקוקט אויפ'ן הימעל און געזאגט:

— א טרויעריגער וועטער!

דאן האט ער מיר דערצעהלט פון די לייטע, צו וועלכע מיר האבען געוואלט געהן. דער פאטער האט פאר צוויי יאהרען דער־שאסען א גנב פון חיות און זייט דאן איז ער ארומגעגאנגען א צו־מישטער, עפעס אזוי ווי עס וואלט איהם געמוטשעט די ערינערונג אן דעם טהאט. זיינע ביידע פערהייראטע זיהן האבען געוואהנט צוזאמען מיט איהם.

די נאכט איז געווארען נאך שווארצער. איך האב מעהר ניט געזעהען קיין איין טריט פאר מיר און פון אהין און אהער באווע־גענדע בוימער האט זיך נאכאנאנד געטראגען א קרעכצען און א יאמערען. צום סוף האב איך דערזעהען א ליכט און באלד האט מיין בעגלייטער אנגעקלאפט אן א טיר. שטילע פרויען שטימען האבען אונז געענטפערט. דאן א מענער שטימע, א געדריקטע שטימע און געפרעגט:

— ווער איז דארט?

מיין פיהרער האט אנגערופען זיין נאמען. מ'יר זיינען אריין אינעווייניג און דא האב איך דערזעהען א בילד, וועלכען איך וועל קיינמאל ניט פארגעסען.

איין אלטער מאן מיט ווייסע האאר, מיט צומישטע בליקען, דאס געלאדענע געוועהר אין האנד, האט אונז ערווארט שטעהענדיג אין מיטען קיך, בעת צוויי הויכע, יונגע מענער מיט ביקסען בעוואפענט האבען בעוואכט די טיר. אין א דונקעלען ווינקעל האב איך געזעהען צוויי פרויען שטעהענדיג אויף די קניע מיט די פנים'ער אין וואנט איינגעגראבען.

איך האב די לייטע ערקלעהרט נאך וואס איך בין געקומען. דער אלטער האט אוועקגעשטעלט זיין געוועהר נעבען וואנט און געהייסען מיר צורעכט מאכען א צימער. אבער אזוי ווי די פרויען האבען זיך ניט געריהרט פון ארט, האט ער געזאגט צו מיר קורץ:

— איך האָב פאַר צוויי יאָהרען אין דער זעלבער נאכט דער־שאָסען אַ מענשען אויף טויט. פאַר אַ יאָהרען איז ער צוריקגעקומען, אום מיך צו רופען. איך ערוואַרט איהם היינט ביינאַכט ווידער.

דאַן האָט ער צוגעלייגט אין אַזאַ טאָן, אַז איך האָב געמוזט אַ שמייכעל טהאָן:

— צוליעב דעם קענען מיר היינט ניט געהען שלאָפען.

איך האָב איהם בערוהיגט, וויפיעל איך האָב נור געקענט, איך האָב זיך געפרעהט, וואס איך בין אַנגעקומען גראַד אין דעם אבענד, און וועל איצט קענען צוקוקען די סצענע פון זייער אַבערגלויבישען שרעק. איך האָב זיי דערצעהלט געשיכטען און עס איז מיר געלונגען זיי אַלע אַביסעל צו בערוהיגען.

נעבען אויוועז האָט געשלאָפען אַן אַלטער, כמעט בלינדער הונד, דעם קאָפּ אויף די לאַפּעס אַנגעשפּאַרט, איינער פון יענע הינד, וועלכע זעהען אויס עהנליך צו ווענמען עס איז פון די בעקאַנטע.

אין דרויסען האָט געיאָמערט און געפייפט דער ווינד און דורך אַ קליין פענסטעריל, וועלכער האָט זיך געפונען אין טהיר, האָב איך פאַר'ן שיין פון בליץ געזעהען, ווי די בוימער בויגען זיך אונטער'ן ווינד.

ניט קוקענדיג אויף אַלע מיינע בעמיהונגען זיי צו בערוהיגען, האָב איך געפיהלט, אַז אַ אימה'דיגע מורא דריקט זיי אַלעמען אויף די נשמות און אַזוי שנעל ווי איך האָב אויף אַ ווייל אויפגעהערט צו רעדען, האָבען זיי אַלע זיך צוגעהערט צו יעדען מינדסטען גע־רויש ווייט אין דרויסען אַרוים. מיר איז דערעסען זיך נאָך לענגער צוקוקען צו זייער לעכערליכע מורא און איך האָב שוין געוואָלט בעטען, זיי זאָלען מיר אַנווייזען מיין צימער, ווען דער אַלטער וואַלד־וועכטער איז פּלוצים מיט איין שפּרונג אויפגעשפּרונגען פון זיין שטוהל, צוריק אַ כאַפּ געטהאָן זיין געוועהר און ציטערענדיג פאַר שרעק אַרויסגעמורמעלט:

— אָט איז ער! אָט איז ער! איך הער איהם.

ביידע פרויען זיינען ווידער געפאַלען צו ד'רערד אין זייער

ווינקעל און בעהאלטען די פנים׳ער. די זיהן האבען געכאפט זיי־ ערע העק אין האנד. איך האב נאך אמאל געוואלט פּראווען זיי בערוהיגען. דא האט דער הונד זיך פלוצים אויפגעכאפּט, האט אויפ־ געהויבען דעם קאפּ, אויסגעצויגען די האלז, געקוקט מיט זיינע אויסגעלאשענע אויגען אויפ׳ן פייער און גענומען עפּעס אזוי דומפּף ביללען. אלע האבען אנגעקוקט דעם הונד. ער איז איצט געווען אונבעוועגליך, איז געשטאנען אזוי ווי ער וואלט עפּעס געזעהן, האט ווידער גענומען ביללען אנטקעגען עטוואס אונבעקאנטעס, אונזיכט־ בארעס, אהן צווייפעל עטוואס מורא׳דיגעס, ווארום זיין גאנצע פעל האט זיך געטרייסעלט.

דער וואלד־וועכטער איז געווארען בלייך ווי קאלך און האט אויסגערופען:

— ער שפירט איהם. ער איז געווען דערביי, ווען איך האב איהם דערשאסען.

און די צושראקענע פרויען האבען גענומען רעווען צוזאמען מיט׳ן הונד. געגען מיין ווילען איז מיר א שוידער איבער׳ן לייב אריבער, עס איז געווען שרעקליך צו קוקען אויפ׳ן הונד אין יענער צייט צווישען די מורא׳דיג צושראקענע דארפס־לייט.

דער הונד האט אבגעביללט א שעה נאכאנאנד זיך ניט ריה־ רענדיג פון ארט. ער האט געביללען ווי אין א מורא׳דיגען חלום, און די מורה, די אימה׳דיגע מורא איז מיך בעפאלען, די מורא... פארוואס? איך וויים ניט. עס איז געווען די מורא, די מורא אהן א פארוואס.

מיר זיינען געבליבען שטעהען אונבעוועגליך און געווארט אויף עפּעס א שרעקליכע פאסירונג. מיר האבען זיך צוגעהערט צום דרויי־ סען מיט קלאפּענדיגע הערצער און זיינען צוציטערט געווארען ביים קלענסטען גערויש. און איצט האט דער הונד גענומען ארומלויפען איבער׳ן צימער, געשמעקט די ווענט און נאכאנאנד געוואיעט. ער האט אונז משוגע געמאכט. דא האט דער פויער, וועלכער האט מיך אהער געבראכט, זיך א ווארף געטהאן אויף דעם הונד ווילד פאר־ שרעקט, געעפענט די טיר, וואס איז ארויסגעגאנגען אויף א קליינער קויף, און ארויסגעיאגט די חיה אין דרויסען ארויס.

עס איז אַנשווינגען געוואָרען און מיר זיינען געבליבען אין אַ שטילקייט, וועלכע איז געווען נאָך אפשר שרעקליכער. אָבער פּלוצים האָבען מיר אַלע מיט איין מאָל זיך אַ צאַפּעל געטהאָן. אין דרויסען, אין דער זייט וואָס פיהרט צום וואַלד האָט זיך אַ מיניע געטהאָן עפּעס אַ בעשעפעניש, האָט פאַרביינעשוועבט פאַר דער וואַנט, איז דאָן צוגעקומען צו דער טיר, וועלכע עס האָט, דוכט זיך, אַנגעטאַפּט מיט אַ אונזיכערער האַנד. דאָן האָט מען צוויי מינוטען לאַנג גאָרנישט געהערט און אין די דאָזיגע צוויי מינוטען זיינען מיר שיער ניט משוגע געוואָרען. דאַן האָט זיך ווידער דער־הערט אַ גערויש, עפּעס אַ מין טאַפּען, אַ מין קראַצען אַן וואַנט, ווי אַ קינד וואָלט עס מיט די נעגעל געקראַצט און פּלוצים האָט זיך אין׳ם שייבעל פון׳ם קליין פענסטערעל בעוויזען אַ ווייסער קאָפּ מיט בליסטשענדיגע אויגען און פון זיין האַלז האָט זיך ארויס־געריסען עפּעס אַ קוויטש, אַן אונבעשטימטער, קלאַגעדיגער טאָן.

פּלוצים האָט זיך אין קיך דערהערט אַ מורא׳דיגער גערויש. דער אַלטער וואַלד־וועכטער האָט אויסגעשאָסען און גלייך האָבען זיך די זיהן אַ וואָרף געטהאָן צום טיר, פאַרשטאָפּט דאָס קליין פענ־סטערעל און פאַרשטעלט דעם אריינגאַנג מיט׳ן טיש און דעם שווע־רען בופעט.

און איך קען אייך פערזיכערען, אַז ביי דעם קנאַל פון׳ם שאָס, אויף וועלכען איך האָב זיך ניט געריכט, איז אויף מיר אַנגעפאַלען אַזאַ שרעק, אַז איך האָב געמיינט, איך חלש, איך פאַל צו דער ערד פאַר אימה.

ביז טאָג זיינען מיר אַזוי געבליעבען שטעהן אונבעוועגליך, ניט רעדענדיג אַ וואָרט, פול אונבעגרייפליכען שרעק.

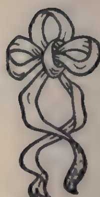
ערשט ווען דורך די לאָדען פון די פענסטער האָט זיך אַ פּאַס ליכט פון דעם אַנקומענדיגען טאָג אריינגעריסען, האָט מען זיך אַנ־גענומען מיט מוט און דעם אריינגאַנג ווידער פריי געמאַכט.

ביים וואַנט פאַר דער טיר איז געלעגען דער אַלטער הונד מיט אַ צושאָסענעם קאָפּ.

ער האָט זיך פון הויף ארויסגעריסען, אויסגראָבענדיג אַ לאָך אונטער׳ן פּאַרקאַן...

דער מאַן מיט'ן פאַרברענטען פּנים איז אַנשווייגען געוואָרען. דערנאָך האָט ער צוגעלייגט:

אין דער דאָזיגער נאַכט האָב איך ניט דורכגעמאַכט קיין גע־פאַהר. אָבער טראָצדעם וואָלט איך ליעבער דורכגעמאַכט אַלע מורא'דיגע מינוטען פון מיין לעבען, וואו איך האָב זיך געפונען אויג אויף אויג מיט אמת'ע געפאַהרען, איידער נאָך אַ מאָל איבערצולע־בען די איינציגע מינוט אין וועלכער דער שאָס איז געפאַלען אויף דעם בעוואַקסענעם קאָפּ נעבען דעם קליינעם פענסטערעל.

א דועל.

ס איז געווען שוין נאָך דער מלחמה. די דייטשען האָבען פערנומען פראַנקרייך. דאָס לאַנד האָט זיך געשטיקט ווי אַ פייטער, וואָס ליעגט אונטער'ן קניה פון זיין זיעגערישען געגנער.

נאָך דעם, ווי פּאַריז האָט אַ צייט לאַנג געלעבט אין אַנגסט, אין ציטערניש, אין ליידען און פּיין, האָבען די באַהנען זיך ביסלעכווייז גענומען בעוועגען דורך די שטעדט און שטעדטלעך. די פּאַסאַזשירען האָבען ארויסגעקוקט דורך די פענסטער אויף די צוטראַטענע פעלדער און פערברענטע תבואות. וואו נאָר דער בליק איז געפאַלען, האָבען זיך געוואָרפען אין די אויגען פּרייסישע סאָל־דאַטען אין זייערע שוואַרצע היטלען מיט די מעשענע שפּיצען. זיי האָבען געריטען אויף זייערע פערד, אָדער זיינען געזעסען אויף שטוה־לען פאַר די הייזלעך, וועלכע זיינען פון זייערע הענט נאָך גאַנץ גע־בליבען. מאַנכע האָבען עפּעס געטהאָן, אָדער גערעדט, ווי זיי וואָל־טען געווען ביי זיך אין דער היים. פאַרבייפאַהרענדיג פער־שיעדענע שטעדט, האָט מען זיך אַנגעשטויסען אָן גאַנצע רעגימענ־טען, וועלכעהאָבען זיך מושטירט אין די סקווערס, און ניט קוקענדיג אויף דעם טומעל אין די גאַסען, דעם גערויש פון די קאַרעטען, האָט מען דאָך יעדע ווייַלע געקענט הערען די שטרענגע ווערטער פון קאָמאַנדיר.

הערר דובאַיס, וועלכער האָט אין דער גאַנצער צייט פון בע־לאַגערונג געדיענט אַלס איינער פון דער נאַציאָנאַלער גוואַרדיע אין פּאַריז, איז איצט געפאָהרען צו זיין פרוי און טאָכטער, וועלכע ער האָט פון זיכערקייט וועגען נאָך מיט אַ צייט צוריק אַוועקגעשיקט אין דער שווייץ.

די צרות און די שווערע צייטען האבען ניט קלענער געמאכט דעם גרויסען בויך, וועלכער איז אזוי כאראקטעריסטיש פאר דעם רייכען און פריעדליכען בירגער. די שרעקליכע פאסירונגען פון דעם פערגאנגענעם יאהר האט ער איבערגעלעבט מיט בערויערען, מיט וועהטאג, מיט ביטערע פארווירפע צו די מענשען פאר זייער אונמענשליכער ווילדקייט. איצט, ווען ער איז צוגעקומען צום גרענעץ, שוין נאך דער מלחמה, האט ער דערזעהן די פרייסען צום ערשטען מאל, הגם ער איז אפט געשטאנען אויפ'ן וואך ארום פעסטונג און האט בעוואכט די שטאדט אין קאלטע נעכט.

שרעק און כעס זיינען געווען אין זיינע בליקען, ווען ער האט געקוקט אויף די דאזיגע בערדיגע און בעוואפענטע מענער, וועלכע האבען איצט פערפלייצט גאנץ פראנקרייך און וועלכע האבען זיך דארט געהאלטען ווי ביי זיך אין דער היים. און ער האט דערפיהלט אין זיין נשמה א טיעפען וועהטאג, א געפיהל פון ערוואכטען פאטריאטיזם. אין דעם זעלבען וואגאן זיינען געזעסען צוויי ענגלענדער, וועלכע זיינען געקומען אהער אין לאנד אלס באבאכטער און זיי האבען געקוקט ארום זיך מיט נייגעריגע אויגען. זיי זיינען ביידע געווען בעלייבטע פארשוינען און האבען נאכאנאנד גערעדט אויף זייער אייגען לשון, מאנכעס מאל ארייננקוקענדיג אין זייער וועג־ווייזער און אויסרופענדיג אויפ'ן קול די נעמען פון די פלעצער, וועלכע זיינען דארט געווען אנגעצייכענט.

פלוצים האט זיך דער צוג אבגעשטעלט אויף א סטאנציע ביי א קליין שטעדטעל און א פרייסישער אפיציער איז אריינגעשפרונגען קלינגענדיג מיט זיין שווערד, וואס האט זיך געקלאפט אן דעם פאל פון וואגאן. ער איז געווען הויך, האט געטראגען אן ענגען יוניפארם, און זיין פנים איז געווען שטארק בעוואקסען. זיינע האאר זיינען געווען רויט ווי פייער און זיינע לאנגע וואנצעס און די בארד, וועלכע האבען ארויסגעשטארטשעט אין ביידע זייטען, האבען זיין פנים ווי אין צווייען צושניטען.

ביידע ענגלענדער האבען איהם גלייך גענומען בעטראכטען מיט א שמייכעל פון נייעם אינטערעס, בעת הערר דובאיס האט זיך געמאכט לעזענדיג די צייטונג. ער איז געזעסען אין א ווינקעל

איינגעהויקערט, ווי א גנב אין דער אנוועזענהייט פון א זשאנדאר.

דער צוג האט זיך ווידער געלאזט לויפען. די ענגלענדער האָבען ווייטער געפלוידערט און ארויסגעקוקט דורך די פענסטער, זוכענדיג נייע סצענעס פון פערשיעדענע שלאכטען. און פלוצים, ווען איינער פון זיי האט אויסגעשטרעקט די האנד אנטקעגען דעם האריזאנט, אנווייזענדיג אויף א געוויסער שטעדטעל, האט דער פריסישער אפיציער בעמערקט אויף פראנצויזיש, אויסציהענדיג זיינע לאנגע פיס אין פאראויס און אבווארפענדיג דעם קאפ אהינטער:

— אין יענער שטעדטעל האבען מיר דער'הרג'עט א טוץ פראנצויזען און מעהר ווי הונדערט האבען מיר גענומען געפאנגען.

די ענגלענדער זיינען געווארען פעראינטערעסירט און האבען גלייך געפרעגט:

— אזוי? און ווי הייסט יענע שטעדטעל?

דער פריים האט געענטפערט:

— פהארסבורג.

ער האט נאך צוגעלעגט:

— מיר האבען געכאפט די דאזיגע פראנצויזישע פאסקודניאקעס פאר די אויערען.

און ער האט א קוק געטהאן אויף הערר דובאיס'ען, לאכענדיג אין זיינע וואנצעס מיט א בעליידיגענדען געלעכטער.

דער צוג איז ווייטער געלאפען, און אויפ'ן גאנצען וועג האבען זיך געזעהן דערפלעך פערנומענע מיט דער זיעגרישער ארמעע. דייטשע סאלדאטען האבען זיך געזעהן די גאנצע צייט אויף די פעלדער, שטעהענדיג פאר די הייזער, אדער פלוידערענדיג לעבען די קאפעעס. זיי האבען פערפלייצט די ערד ווי די היישעריקען.

דער אפיציער האט א מאך געטהאן מיט'ן האנד און געזאגט:

—ווען איך וואלט געהאט א דעה, וואלט איך גענומען פאריז, אלעס פערברענט און אלעמען אויסגע'הרג'עט. א סוף, אויס פראנקרייך!

די ענגלענדער האבען געענטפערט פון העפליכקייט ונעגען:

— אה ! יעס.

ער האט ווייטער גערעדט :

— אין צוואנציג יאהר ארום וועט גאנץ אייראפא געהערען צו אונז, אלעס וועט זיין אונזערע. פרייסען וועט רעגיערען די וועלט.

די ענגלענדער האבען זיך איצט גענומען פיהלען א ביסעל אונ־בעקוועם און האבען דאס מאל גאר ניט געענטפערט. זייערע פנים׳ער, וועלכע זיינען איצט געווען רוהיג און קאלט, האבען אויס־געזעהען ווי וועקסענע, הינטער די לאנגע בערד.

דער פרייסישער אפיציער האט גענומען לאכען. און דאן, אבווארפענדיג דעם קאפ שטאלץ אהינטער, האט ער גענומען שפא־טען. ער האט געשפאט איבער פראנקרייך׳ס נידערלאגע, בעליידיגט דעם געפאלענעם שונא ; ער האט געלאכט איבער עסטרייך, וועל־כע איז ניט לאנג איינגענומען געווארען ; האט געלאכט פון דאס מיליטער, וואס האט זיך אזוי שטארק, אזוי מוטהיג און דאך אזוי אומזיסט פערטהיידיגט ; געלאכט פון די פרייוויליגע סאלדאטען און דער נוצלאזער ארטילעריע. ער האט ערקלעהרט, אז ביסמארק וועט איצט אויפבויען א גאנצע אייזערנע שטאדט פון די קאנאנען, וואס זיי האבען פערכאפט. און פלוצים האט ער מיט זיין שטיוועל א שטורכע געטהאן הערר דובאיס אין זייט אריין. יענער האט אבגעקעהרט די אויגען און איז רויט געווארען ביז צו די ווארצלען פון זיינע האאר.

די ענגלענדער זיינען איצט געזעסען פון ווייטען און געמאכט אן אנשטעל, אז זיי אינטערעסירט מעהר קיין זאך ניט.

דער אפיציער האט ארויסגענומען זיין ליולקע און קוקענדיג גלייך אויף דעם פראנצויז, האט ער געזאגט :

— איהר האט דאך ניט קיין טאבאק, הא ?

הער דובאיס האט געענטפערט :

— ניין, מיין הערר.

דער דייטש האט געזאגט :

— איהר קענט אראבגעהן, ווען דער צוג וועט זיך אבשטעלען און קויפען פאר מיר א ביסעל טאבאק.

און זיך ווידער צולאכט, האט ער צוגעלעגט :

— איך וועל אייך דערפאר געבען אויף טרינקגעלד.

דער צוג האט גענומען פייפען און זיך לאנגזאמער בעוועגען. זיי זיינען צוגעקומען צו א סטאנציאן, וועלכע איז אין גאנצען אראב מיט פייער, און דא האט מען זיך אבגעשטעלט.

דער דייטש האט געעפענט די טהיר פון וואגאן און כאפענדיג הערר דובאים פאר'ן ארעם, האט ער געזאגט:

— געהט, און טהוט וואס איך האב אייך געהייסען... *שנעל, שנעל!*

אן אבטהיילונג פון פרייסישע סאלדאטען האט פערנומען די סטאנציע. נאך אנדערע סאלדאטען האבען ארויסגעקוקט פון אהינ־טער הילצערנע גראטעס. דער לאקאמאטיוו האט זיך שוין גענומען אנפילען מיט דאמפף, אום ווייטער צו געהן. דאן האט הערר דובאים א שפרונג געטהאן אויף דער פלאטפארמע, און ניט קוקענדיג אויף דער ווארנונג פון דעם אויפזעהער פון דער סטאנציע, איז ער אריינ־געשפרונגען אין צווייטען וואגאן.

* * *

ער איז געוועזען אליין! ער האט אויפגעריסען זיין רעקעל, זיין הארץ האט האסטיג געקלאפט, און שווער אבכאפענדיג דעם אטהעם, האט ער אבגעווישט דעם שוויים פון זיין שטערען.

דער צוג איז צוגעקומען צו א צווייטער סטאנציע. און פלוצים האט זיך דער פרייסישער אפיציער בעוויזען אין טהיר פון וואגאן און איז אריינגעשפרונגען אינוועניג. באלד נאך איהם האבען זיך בעוויזען די צוויי ענגלענדער, געטריבען פון נייגעריגקייט. דער דייטש האט זיך געזעצט אנטקעגען דעם פראנצויז און נאך אלץ לאכענדיג, האט ער געזאגט:

— איהר האט מיר ניט געפאלגט און האט ניט געטהאן, וואס איך האב אייך געהייסען.

הערר דובאים האט געענטפערט:

— ניין, מיין הערר.

דער צוג האט נאר וואס געהאט פערלאזען די סטאנציע, ווען

דער אפיציער האט געזאגט :

— דאן וועל איך אבשניידען אייערע וואנצעס און דערמיט אנ־פילען מיין פיפקע.

און ער האט אויסגעשטרעקט זיין האנד צו דעם פראנצויז'ס פנים.

די ענגלענדער האבען אויסגעשטעלט זייערע אויגען און גע־קוקט, וואס דא וועט זיין. דער דייטש האט שוין געהאט אנגענו־מען א וואנצע און עס פרובירט א ציה טהאן, ווען הערר דובאים האט א שטוים געטהאן פון זיך דעם אפיציער'ס ארעם און אנגע־כאפט איהם פאר'ן קראגען, האט ער איהם א שמיץ געטהאן צוריק אויף זיין פלאץ. דאן א צורייצטער, א צוקאכטער, אין גאנצען פון זיך ארויסגעבראכט, מיט אנגעצויגענע אדערען און אויסגעפוטשעטע אויגען, האט ער מיט איין האנד זיך איינגעשטשעמעט אין זיין גאר־געל און מיט דעם צווייטען צוזאמענגעדריקטען פויסט איהם געפראס־קעט איבער'ן פנים. דער פריים האט זיך געראנגעלט, האט זיך געמאטערט ארויסצושלעפען זיין שווערד און דערלאנגען איהם דער־מיט. אבער הערר דובאים האט זיך ארויפגעווארפען אויף איהם מיט דער גאנצער שווערקייט פון זיין בויך, ניט געלאזען איהם זיך א ריהר טהאן און אהן אטהעם איהם געשלאגען, ניט קוקענדיג וואו די קלעפ פאלען. בלוט האט א שטראם געטהאן איבער'ן פנים פונ'ם דייטש. ער האט זיך געווארגען, אין האלז, האט ביי איהם גע־כארכעלט, ער האט אויסגעשפיגען זיינע אויסגעבראכענע צייהן און זיך אומזיסט געמאטערט אראבצואווארפען פון זיך דעם צוקאכטען מאן, וועלכער האט איהם גע'הרג'עט.

די ענגלענדער זיינען אויפגעשפרונגען פון זייערע פלעצער כדי בעסער צו זעהן. זיי זיינען געבליבען שטעהן ניט ווייט, פרעהליכע, פעראינטערעסירטע, גרייט זיך צו וועטען, אז דער אדער יענער פון די שלעגער וועט געווינען.

און פלוצים איז הערר דובאים א פערמאטערטער פון דער מורא'דיגער אנשטרענגונג אוועק צוריק צו זיין פלאץ און זיך גע־זעצט, ניט זאגענדיג א ווארט.

דער פריים האט איהם ניט אטאקירט, ווייל דער ווילדער אנפאל

האט צוטומעלט און דערשראָקען דעם אָפיציער. ווען ער האָט אבגעכאפּט דעם אָטהעם און איז געקומען א ביסעל צו זיך, האָט ער געזאָגט:

— סיידען איהר וועט איינוויליגען זיך צו שלאָגען מיט מיר מיט פּיסטאָלעטען; אז ניט, וועל איך אייך דער׳הרג׳ענען.

הערר דובאים האָט געענטפערט:

— צו יעדער צייט, ווען נאר איהר ווילט. איך בין גרייט.

דער דייטש האָט זיך אָבגערופען:

— דאָ איז די שטעדטעל שטראַסבורג. איך וועל דאָ קריגען צוויי אָפיציערען, זיי זאָלען זיין מיינע סעקונדאַנטען, און מיר וועלען האָבען גענוג צייט, ביז דער צוג וועט פערלאָזען די סטאַנציאָן.

הערר דובאים, וועלכער האָט געסאָפּעט פונקט אזוי שטאַרק, ווי דער לאָקאָמאָטיוו, האָט זיך געווענדעט צו די ענגלענדער:

— ווילט איהר זיין מיינע סעקונדאַנטען?

זיי האָבעןביידע געענטפערט אין איין קול:

— אָה! יעס.

דער צוג האָט זיך אָבגעשטעלט.

אין א מינוט ארום האָט דער פּריים געפונען צוויי קאַמעראַדען, וואָס האָבען געהאט ביי זיך פּיסטאָלעטען און זיי זיינען אוועק צו די פעסטונגען.

די ענגלענדער האָבען נאָכאַנאַנד געקוקט אויף זייערע זייגערס, געוויגט זיך אויף די פיס און געאיילט די אָפיציערען, זיי זאָלען וואָס שנעלער פערטיג ווערען מיט זייערע פּאָרבערייטונגען, ווייל זיי האָבען מורא געהאט, אז זיי וועלען פערשפּעטיגען דעם צוג.

הערר דובאים האָט אין זיין לעבען ניט געהאַלטען קיין פּיסטאָלעט אין די הענט. זיי האָבען איהם אוועקגעשטעלט צוואַנציג טריט ווייט פון זיין שונא. דערנאָך האָט מען איהם געפרעגט:

— זייט איהר פערטיג?

און בעת ער האָט געענטפערט: — יאָ, מיין הערר — האָט ער בעמערקט, אז איינער פון די ענגלענדער האָט געעפענט זיין שירעם, כדי צו פערשטעלען די שטראַהלען פון דער זון.

א שטימע האָט א קאָמאַנדעווע געטהאָן:

— שיסט !

הערר דובאים האט אויסגעשאסען גלאט אין דער וועלט אריין, ניט טראכטענדיג אפילו וואס ער טהוט. און ער איז געווארען פער־וואונדערט, ווען ער האט דערזעהן, ווי דער פריים פאר איהם האט זיך א שאקעל געטהאן אויף די פיס, אויפגעהויבען די ארעמס, און גלייך נאך דעם א פאל געטהאן אין דער פולער לענג אויפ'ן פנים. ער האט דערשאסען דעם אפיציער.

איינער פון די ענגלענדער האט ארויסגעלאזען אן „אה !", אין וועלכען עס האט זיך געהערט אי פערגעניגען, אי בעפריעדיגטע נייגעריגקייט, אי אונגעדולד. דער צווייטער, וועלכער האט נאך אלץ געהאלטען זיין זייגער אין האנד, האט א כאפ געטהאן הערר דובאים אונטער'ן ארעם און מיט דאפעלטער שנעלקייט גענומען לויפען מיט איהם צו דער סטאנציע. זיין לאנדסמאן איז אוועק נאך זיי מיט די הענט אין די זייטען, צעהלענדיג זייערע טריט : „איינס ! צוויי ! איינס ! צוויי !"

און אזוי מארשירענדיג זאלבע־דריט אין איין אטהעם, זיינען זיי אין גיכען צוגעקומען צו דער סטאנציע, ווי דריי אויפפאלענדע פיגורען פון א קאמישער צייטונג.

דער צוג האט זיך נאר וואס גענומען ריהרען. זיי זיינען אריינגעשפרונגען אין זייער וואגאן. דאן האבען די ענגלענדער ארונטערגענומען זייערע רייזע היטלער, א פאכע געטהאן מיט זיי דריי מאל איבער זייערע קעפ און אויסגעשריען :

— הוררא ! הוררא ! הוררא !

דאן האבען זיי מיט אן ערנסטער מינע איינער נאכ'ן אנדערען אויסגעצויגען זייער רעכטע האנד צו הערר דובאים, און ערשט נאך דעם זיינען זיי אוועק אין זייער ווינקעל און זיך געזעצט אויף זייערע פלעצער.

דער קריפּעל.

י דאָזיגע געשיכטע האָט מיט מיר געטראָפען אינ'ם יאהר 1882.

איך האָב זיך געהאט נאָר וואָס געזעצט אין אַ ווינקעל פון אַ ליידיגען וואַגאָן, האָב צוגעמאַכט די טהיר הינטער זיך, מיט דער האָפנונג צו בלייבען אליין. אָבער די טהיר האָט זיך פּלוצים ווידער געעפענט און איך האָב געהערט אַ שטימע, זאָגענדיג:

— גיט אַכטונג, מיין הערר, דער טרעפּל איז זעהר אַ הויכער.

אַן אַנדער שטימע האָט געענטפערט:

— האָט קיין מורא ניט, איך האַלט זיך שוין פעסט.

דאַן האָט זיך בעוויזען אַ קאָפּ מיט אַ רונדען הוט, און צוויי הענט האָבען זיך אָנגעכאַפּט אַן די לעדערנע האַלטערס, וועלכע זיינען געהאָנגען רעכטס און לינקס פון דער וואַגאָן־טהיר; באַלד האָט זיך אויך בעוויזען אַ דיקער קערפּער, וועמעס פיס האָבען גע־קלאַפּט אויף דער פּלאַטפאָרמע און אָנגעמאַכט אַ גערויש, ווי אַ שטעקען, וואָס קלאַפּט זיך אַן אַן דער ערד.

ווען דער מאַן האָט דאַן אריינגעשטופּט זיין קערפּער, האָב איך אין די הויזען, וועלכע זיינען אויף איהם געהאָנגען ווי זעק, דערזעהן אַ פּאָאר הילצערנע פיס.

הינטער דעם מאַן, וואָס איז אין וואַגאָן אריין, האָט זיך בע־וויזען נאָך אַ קאָפּ און געפרעגט:

— דאַרפט איהר נאָך עפּעס האָבען, גנעדיגער הערר?

— ניין, מיין אינגעל.

— נו, טאַ אַט זיינען אייערע פּעקלעך און די קוליעס.

און אַ דיענער, וועלכער האָט אויסגעזעהן ווי אַ סאָלדאַט, איז אריין אין וואַגאָן מיט אַ הויפען פּעקלעך אין שוואַרצע און געלע פּאַפּיער איינגעוויקעלט, שעהן פערבונדען, אונטער'ן אָרעם. ער

האָט זיי אַוועקגעלעגט איינס נאָכ'ן אַנדערען אויף דער פּאָליצע אי־בער זיין הערר'ס קאָפּ. דאַן האָט ער געזאָגט:

— אַט אַזוי, דאָס איז אַלעס. דאָ זיינען פינף פּעקלעך: די קאָנפעקטען, די ליאַלקע, דער פּייקעל, דאָס געוועהר און די לעבער־וואורשט.

— גוט, מיין אינגעל.

— אַ גליקליכע רייזע, גנעדיגער הערר.

— אַ דאַנק. זיי געזונד.

דער מאַן איז אוועק, האָט צוגעמאַכט די טהיר, און איך האָב גענומען בעטראַכטען מיין מיטרייזענדען.

ער האָט געמוזט אַלט זיין אַרום פינף און דרייסיג יאָהר, הגם זיינע האָאָר זיינען געווען כמעט אין גאַנצען ווייס. ער האָט גע־טראָגען אַן אָרדען, האָט געהאַט אַ פּאָאָר גרויסע וואָנצעס, איז גע־ווען זעהר דיק, בעלייבט, ווי קרעפטיגע מענשען, וועלכע זיינען צו־ליעב עפּעס אַ פעהלער פעראורטהיילט צו אַן אונבעוועגליכען לעבען.

ער האָט זיך אַבגעווישט דעם שטערן, אַבגעצויגען דעם אטהעם און מיך אַנגעקוקט. דאַן האָט ער געפרעגט:

— וועט אייך שטערן, ווען איך זאָל רויכערן?

— ניין. רויכערט, איך בעט אייך.

איך האָב געווים געקענט די דאָזיגע אויגען. די שטימע, דאָס פּנים. אָבער ווען? וואו? פון וואַנען? איך האָב דעם דאָ־זיגען מענשען שוין זיכער אמאָל געטראָפען, האָב מיט איהם גע־רעדט, איהם די האַנד געדריקט. דאָס האָט געמוזט זיין שוין לאַנג, לאַנג צוריק און עס האָט זיך אין יענעם נעבעל פערלאָרען, וואו דער גייסט זוכט אַפּט אַלטע עראינערונגען, זוכט און קען זיי ניט אימער געפינען. איצט האָט ער מיך אויך אַנגעקוקט מיט אַ בע־שטענדיגען שטאַרען בליק, ווי איינער, וואָס שטויסט זיך אָן עפּעס אָן, איז אָבער נאָך ניט זיכער אין זיין זאַך.

צום סוף האָבען זיך אונזערע אויגען אָבגעקעהרט, פערלעגען פון דאָס שטענדיגע אָנקוקען איינע די אַנדערע. אָבער אין אַ פּאָאָר מאָמענטען אַרום האָבען זיך אונזערע בליקען ווידער געטראָפען.

געטריבען פון דעם געדרעכעניש, וואָס האָט געאַרבייט אין אונז. און איך האָב אָנגעהויבען:

— זאָגט מיר, איך בעט אייך, וואָלט ניט בעסער געווען, אַנ־שטאָט צו גלאָצען מיט די אויגען איינער אויף דעם צווייטען, אַז מיר זאָלען זיך צוזאַמען דערמאָהנען פון וואַנען מיר קענען זיך.

מיין שכן האָט געענטפערט גוט אויפגעלעגט:

— איהר זייט גאַנץ גערעכט.

איך האָב אָנגערופען מיין נאָמען:

— איך הייס הענריך באַנקלאַיר און בין אַ בעאַמטער.

ער האָט געצעגערט אַ פּאָאַר סעקונדען, דאַן האָט ער געזאָגט מיט יענער אונבעשטימטקייט אין בליק און אין דער שטימע ווי ביי שאַרפען נאָכדענקען:

— אַך, מיר האָבען זיך פריהער געטראָפען ביי דער פּאַינסעל, פאַר דער מלחמה. עס איז שוין אַ יאָהר צוועלף אין דעם.

— יאָ, יאָ. איצט דערמאָהן איך זיך, איהר זייט דער לייטע־נאַנט רעוואַליער.

— יאָ. איך בין זאָגאַר געווען קאַפּיטאַן רעוואַליער, ביז איך האָב ביידע פיס פערלאָרען, ביידע אויף אַמאָל, דורך איין שאָס.

מיר האָבען זיך ווידער אָנגעקוקט איצט, ווען מיר האָבען זיך ביידע דערקענט.

און איך האָב זיך גאַנץ גענוי דערמאָהנט אָן דעם שלאַנקען, שעהנעם מאַן, וועלכער האָט מיט אַזאַ גראַציעזער לעבהאַפטיגקייט געטאַנצט, אַז מען האָט איהם אַ נאָמען געגעבען „דער ווירבעל־ווינד". אָבער הינטער יענעם בילד, וועלכער האָט איצט אַזוי קלאָהר אָב־געלעבט פאַר מיר, איז אין מיין געדרעכעניש געבליבען נאָך עטוואָס, אויף וואָס איך האָב זיך ניט געקענט דערמאָהנען, עפּעס אַ געשיכטע, וועלכע איך האָב געוואוסט און דערנאָך פערגעסען, איינע פון יענע געשיכטען, ווענען וועלכע מען טראַכט אַ קורצע צייט און וועלכע לאָזען איבער נאָר אַ לייכטען איינדרוק אין אונזער עראינערונג.

עס איז עפּעס געווען פון ליעבע דערביי. אויף דעם האָב איך זיך אָנגעשטויסען, אָבער מעהר האָב איך ניט געדענקט.

אָבער ביסלעכווייז איז די דונקעלהייט פערשוואונדען, און אַ

פּנים פון אַ מיידעל האָט פאַר מיינע אויגען אַ שוועב געטהאָן. דאָן פּלוצים ווי אַ באָמבע, וועלכע ווערט צופּלאַצט, איז מיר איינ־געפאַלען איהר נאָמען: פריילין דע מאַנדראָל. און איצט האָב איך זיך אָן אַלסדינג דערמאָהנט. עס איז ווירקליך געווען אַ ליעבעס גע־שיכטע, הגם אַ גאַנץ געוועהנליכע. דאָס דאָזיגע יונגע מיידעל האָט געליעבט דעם יונגען מאַן, דאָן ווען איך האָב זיי געקענט, און מען האָט גערעדט, אַז זיי וועלען חתונה האָבען. ער האָט געשיינט צו זיין זעהר פערליעבט און זעהר גליקליך.

איך האָב אַ קוק געטהאָן אויף דער פּאָליצע, וואו עס זיינען געלעגען די פּעקלעך, וועלכע מיין שכנ׳ס דיענער האָט אריינגע־בראַכט. און די שטימע פון׳ם דיענער האָט מיר אָבגעקלונגען אין די אויערען, ווי ער וואָלט נאָר וואָס געהאָט גערעדט.

ער האָט געזאָגט:

— אָט דאָ, גנעדיגער הערר, זיינען אַלע פּעקלעך. עס זיינען דאָ פינף שטיק: די קאָנפעקטען, די ליאַלקע, דער פּייקעל, דאָס געוועהר און די לעבער־וואורשט.

דאָ איז אין מיין קאָפּ אין איין מינוט בעשאַפען געוואָרען אַ ראָמאַן און זיך ענטוויקעלט. ער איז געווען זעהר עהנליך צו די ראָמאַנען, וועלכע איך האָב אַמאָל געלעזען, וואו דער יונגער מאַן, אָדער די מיידעל, דער חתן, אָדער די כלה, הייראַטהען צוזאַמען, נאָכ־דעם ווי מיט איינעם פון זיי האָט פּאַסירט עפּעס אַן אונגליק פון פי־נאַנציעלער, אָדער קערפּערליכער אַרט. דער אָפיציער, וועלכער איז צוקאַליעטשעט געוואָרען אין צייט פון מלחמה, האָט נאָכדעם מסתמא געטראָפען דאָס מיידעל, וועלכע האָט איהם איהר וואָרט געגעבען. און זי האָט איהר וואָרט געהאַלטען און איז זיין פרוי געוואָרען.

איך האָב עס געפונען פאַר שעהן און איינפאַך, ווי עס געפעלט איינעם איבערהויפּט יעדע אויפּאָפּפערונג און יעדער גוטער סוף אין די ביכער און אין טהעאַטער. ווען מען לעזט, אָדער מען הערט פון מענשליכער גוטהערציגקייט, פון שעהנע טהאַטען, דאָן פיהלט יעדער איינציגער, ווי ער אליין וואָלט מיט פערגעניגען געאָפּפערט

מיט זיין אייגענעם איך. אבער אויף דעם צווייטען טאָג ווערט מען אויסער זיך, ווען אַן אָרימער פריינד קומט לייהען עפּעס געלד.

דאַן איז מיר פּלוצים איינגעפאַלען אַ וועניגער פּאַטהעטישער און מעהר רעאַליסטישער געדאַנק: פיליכט האָט ער געהייראַטה פאַר דער מלחמה, נאָך איידער דער שרעקליכער אונגליק האָט איהם געטראָפען, נאָך פריהער ווי די קויל האָט איהם ביידע פיס אַבגעריסען. זי האָט געמוזט זיין פערצווייפעלט, אבער דאָך האָט זי צוגענומען איהר מאַן מיט טרייהייט און איבערגעבענהייט, האָט איהם געפּפלעגט, געטרייסט, צוגעגעבען מוטה דעם אָרימען, אונגליקליכען מאַן, וועלכער איז אַוועק אין קריעג אַזאַ שעהנער, אַזאַ שטאַרקער און איז צוריקגעקומען מיט אַרונטערגעהאַקטע גליעדער, אַ פעראורטהיילטער צו פיהרען אַן אונבעוועגליכען לעבען.

איז ער געוועזען גליקליך, אָדער אונגליקליך? איצט איז אויף מיר אַנגעפאַלען אַן אונווידערשטעהליכער פערלאַנג צו וויסען, ווי איהם האָט זיך געלעבט, אָם וועניגסטענס די הויפּט זאַך, אַזוי אַז איך זאָל זיך קענען אַנשטויסען אויף דעם, וואָס ער וועט מיר ניט וועלען, אָדער ניט קענען זאָגען.

בעת איך האָב וועגען דעם געטראַכט, האָב איך זיך מיט איהם אונטערהאַלטען. מיר האָבען גערעדט פון געוועהנליכע זאַכען, און איך האָב געטראַכט, קוקענדיג אויף די פּעקלעך: ער האָט אַלזאָ דריי קינדער. די קאָנפעקטען זיינען פאַר דער פרוי, די ליאַלקע פאַר דער קליין מיידעלע, דער פייקעל און געוועהר פאַר זיינע זיהן, און די לעבער־וואורשט פאַר איהם אליין.

דערפאַר האָב איך ביי איהם געפרעגט:

— איהר האָט קינדער?

ער האָט געענטפערט:

— ניין.

איך בין פּלוצים געוואָרען צומישט, ווי איך וואָלט אַ גרויסע נאַרישקייט בעגאַנגען, און האָב ווייטער גערעדט:

— ענטשולדיגט מיר, עס איז מיר איינגעפאַלען, ווען איך האָב געזעהן, ווי אייער דיענער האָט געבראַכט דאָס שפּיעלצייג. ניט

ווילענדיג הערט מען אמאל צו פרעמדע רייד און מען ציהט זיך אייגענע שליסע.

ער האט א שמייכעל געטהאן און געזאגט :

— ניין, איך בין אפילו ניט פערהייראטה. איך האב ניט צייט געהאט צו קומען דערצו.

איך האב געמאכט אן אנשטעל, ווי איך וואלט זיך פלוצים דערמאהנט.

— אך, עס איז אמת, איהר זייט געוועזן א חתן, ווען איך האב אייך געקענט. איך גלויב פאר פריילין דע מאנדאל.

— יא, ריכטיג. איהר האט אן אויסגעצייכענטען גערעכעניש.

דאן האב איך זיך אנגענומען מיט מוטה און בעמערקט :

— איך גלויב, אז איך האב אויך געהערט, אז פריילין מאנדאל האט געהייראטה מיט דעם הערר... הערר...

— הערר דע פלעורעל.

— יא, יא, יעצט דערמאהן איך זיך. ביי דער דאזיגער געלעגענהייט האט מען זאגאר גערעדט דערפון, אז איהר זייט פערוואונדעט געווארען.

איך האב אויף איהם א קוק געטהאן, ער איז רויט געווארען.

ער האט געענטפערט נערוועז, מיט דער פלוצימדיגער אויפרעגונג פון א מענשען, וועלכער פערטהיידיגט א פערלארענע זאך, א פערלארענע אין זיין הארצען און אין זיין גייסט, אבער וועלכע עס ווילט זיך דאך פערטהיידיגען, גערעכט מאכען :

— עס איז א גרויסע עולה צו פערבינדען מיין נאמען מיט דעם נאמען פון מאדאם דע פלעורעל. ווען איך בין פון דער מלחמה צוריקגעקומען אהן פיס, וואלט איך קיין מאל, קיין מאל ניט דערלאזען, אז זי זאל ווערען מיין פרוי. איז עס דען געווען מעגליך ? מען הייראטה דאך ניט, אום זיך צו בעריהמען מיט דער גוטהערציגקייט, זאנדערען דעם גאנצען לעבען, יעדען טאג, יעדע מינוט, יעדע סעקונדע צו פערברענגען נעבען דעם מאנ'ס זייט. און ווען דער מאן איז א קריפעל, אזוי ווי איך, דאן נעהמט מען אויף זיך, ווען מען הייראטה מיט איהם, גרויסע ליידען, וועלכע דויערען ביז אין טויט. יעדע אויפאפפערונג, יעדע הינגעבונג, קען איך בעגריי־

פען און בעוואונדערען ביז צו א געוויסער גרענעץ. אבער איך קען ניט פערשטעהן, אז א פרוי זאל אויפגעבען איהר גאנץ לעבען, איהר גאנצען גליק, אלע איהרע פריידען, אלע טרוימען, נאר דערפאר, אז מען זאל לויבען איהר גוטהערציגקייט. ווען איך הער, ווי מיינע הילצערנע פיס קלאפען אז פאל פון מיין צימער, און מיינע קוליעס מאכען ביי יעדען טריט א גערויש ווי א מיהל, דאן ווער איך אזוי פערצווייפעלט, אז איך כאפ אזש ניט ווערגען מיין דיענער. גלויבט איהר, אז מען קען פערלאנגען פון א פרוי, אז זי זאל ליידען דאס, וואס מען קען אליין ניט אריבערטראגען? און דאן דענקט איהר, אז מיינע איבערגעהאקטע קניה זיינען זעהר שעהן?

ער איז אנשוויגען געווארען. וואס האב איך געזאלט ענטפערען? ער איז געווען גערעכט. האב איך זי דען געקענט טאדלען, פעראכטען, איהר אונרעכט געבען? ניין. און דאך האט מיין פאעטישער פאנטאזיע ניט געשמעקט די דאזיגע קלוגע, געוועהנליכע און ריכטיגע אויסרעכענונג. עס האט זיך מיר געוואלט הערען פון עפעס א גרויסען אפפער, און איך בין געווען א ביסעל ענטוישט.

דאן האב איך פלוצים געפרעגט:

— האט מאדאם דע פלעורעל קינדער?

— יא. א מיידעל מיט צוויי אינגלעך. זיי ברענג איך עס דאך שפיעלצייג. איהר מאן און זי זיינען זעהר גוט אנטקעגען מיר.

דער צוג איז געלאפען איבער דעם אייזענבאהן דאמם פון סיינט זשערמאן, האט זיך דורכגעגליטשט דורך דעם טונעל, אריינגעפאהרען אין באהנהויף און זיך אבגעשטעלט.

איך האב נאר וואס געוואלט אנבאטען מיין ארעם דעם פער־קריפעלטען אפיציער, כדי איהם צו העלפען אויסשטייגען, ווען דורך דער אפענער טהיר האבען צוויי הענט זיך צו איהם אויסגעשטרעקט:

— א גוטען טאג, פלעורעל!

— א גוטער טאג, מיין ליעבער קעוואליער!

הינטער דעם מאן איז געשטאנען די פרוי, א שטראהלענדיגע, א שמייכלענדיגע, נאך א שעהנע, און האט איהם פון ווייטען גע־גריסט מיט דער האנד. א קליין מיידעל ביי איהר זייט האט אונ־טערגעטאנצט פאר פרייד און צוויי אינגלעך האבען געקוקט מיט

בלישטשענדיגע אויגעלעך אויף דעם פּייקעל און דעם ביקסעל, װעלכע זייער פֿאָטער האָט אַרונטערגענומען. פֿון דער פּאָליצע.

װען דער קריפּעל איז אַרונטער אויף דער פּלאַטפֿאָרמע, האָבען אַלע קינדער איהם אַרומגעכאַפּט. דאַן האָבען זיי זיך געלאָזט געהן. דאָס קליין מיידעלע האָט זיך מיט איהר קליין הענטעל אָנגעהאַלטען אָן איין זייט פֿון דער קוליע, עפּעס אַזוי װי געהענדיג נעבען זיין זייט, װאָלט זי איהר גרויסען פֿריינד אָנגעכאַפּט פֿאַר אַ פֿינגער.

ערינערונג.

ך, וויפיל ערינערונגען פון דער יונגענד ערוואכען עס אין מיר ביי דעם ערשטען ווארימען שטראהל פון דער זון. אין די יונגע יאָהרען דאכט זיך אונז אז אלסדינג איז שען, לוסטיג, פרעהליך און גוט. ווי וואונדערשען זיינען די ערינערונגען אַן פער־גאַנגענע פריהלינגס! . . .

געדענקסט איהר נאָך פריינדע, ברידער מיינע, יענע פרעהליכע יאָהרען, ווען דאָס גאַנצע לעבען האָט אויסגעזעהן, ווי אַ לוסטיגער יום טוב, ווי איין פרעהליכער געלעכטער? געדענקסט איהר נאָך יענע טעג, ווען מיר פלעגען זיך ארומשלעפען ארום פאַריז, אונזער אַרימקייט, פון וועלכער מיר האָבען געלאַכט, אונזערע שפאַציערען אין דעם גרינעם וואַלד? ווי מיר פלעגען פאַר׳שיכור׳ט ווערען בלויז פון דער ריינער לופט אין יענע קליינע שענקלאָך אויף׳ן ברעג פון דער סעין? געדענקסט איהר נאָך אונזערע באַנאַלע און דאָך אַזעלכע אַנגענעהמע קליינע ליעבעס־געשיכטען?

איך וויל אייך דערצעהלען איינע פון זיי.

פאַסירט האָט זי ערשט מיט צוועלף יאָהר צוריק, אָבער מיר ווייזט זי זיך אויס אַזוי אַלט, אַזוי ווי זי וואָלט געלעגען אויף דעם אַנדערען זייט פון מיין לעבען...

איך בין דעמאָלט אַלט געוועזען פינף און צוואַנציג יאָהר, בין נור וואָס געקומען קיין פאַריז, ביז געוועזען אַ בעאַמטער אין אַ מיניסטעריום, און די זונטאַגס האָבען מיר אויסגעוויזען, ווי שענע, פרעהליכע יום טובים, פול פרייד און גליק, הגם אין די דאָזיגע טעג האָט מיט מיר קיינע בעזונדערע זאַכען ניט פאַסירט.

היינט איז תמיד זונטאַג; אָבער איך טראַכט מיט בעדויערען

אָן יענער צייט, ווען זונטאג איז געווען נור איין מאָל אין וואָך!
און איך האָב דאָך דאָן גּיט געהאט מעהר ווי זעקס פראנק אויס־
צונעבען.

איך האָב זיך אויפגעכאפּט אין יענעם פריהמאָרגען מיט א
געפיהל פון פרייהייט, וועלכער איז גוט בעקאנט צו די בעאמטע,
מיט א געפיהל, אז הייַנט איז מיין טאָג, הייַנט קאָן איך רוהען,
קאָן זיך פרעהען, קאָן אויסגעהן, הייַנט בין איך אונאבהענגיג.

איך האָב געעפענט דעם פענסטער, עס איז געווען א וואונדער־
שענער וועטער. דער הימעל, א גאנץ בלויער, האָט זיך אויסגע־
צויגען איבער'ן שטאָדט, פול מיט ליכט, מיט זון און פויגעל־געזאנג.

איך האָב זיך שנעל אָנגעטהאָן און בין אוועק. איך האָב גע־
וואָלט פערברענגען דעם טאָג אין'ם וואלד, אטהעמען די פרישע
לופט פון דער שמעקעדיגער, גרינער וועלט... איך בין דאָך אליין
פון'ם דאָרף, איך בין אויף די פעלדער און צווישען די בוימער
אויפגעוואקסען.

פאריז האָט זיך אויפגעכאפּט פרעהליך, אין גאנצען בעגאָסען
מיט ווארימען ליכט. די פראָנטען פון די הייזער האָבען געבלים־
טשעט; די קאנאריקלאָך פון די שווייצארען האָבען געשוויש־
צערט אין זייערע שטייגלאָך און א פרעהליכקייט האָט זיך געטראָ־
גען איבער די גאסען. אלסדינג האָט געשמייכעלט. ביי אלעמען
איז געווען זון־אויפגאנג. גליק און צופריעדענהייט האָט געשיינט
אויף אלע פנים'ער, אויף אלע ארומיגע זאכען...

איך בין אוועק צו דער סיין און האָב געוואָלט ארויף אויף
דער ״שוואלב״, וועלכע געהט קיין סען־קלו. אך, ווי איך האָב ליעב
געהאט דאָס ווארטען אויף'ן בריק, ביז דאָס שיף וועט אָנקומען,
עפּעס אזוי ווי איך זאָל זיך אוועקלאָזען אין עק פון דער וועלט,
אין נייע, זעלטענע לענדער...

איך האָב דאָס שיף דערזעהן נאָך פון ווייט, ווייט, הינטער
דעם צווייטען בריק, מיט א וואָלקען רויך איבער איהם. עס האָט
אויסגעזעהן קליין, גאָר קליין. באלד אָבער איז עס גרעסער געוואָ־

רען, גרעסער און גרעסער און אין מיין פאנטאזיע איז עס אויסגע־וואקסען צו א גרויסען דאמפפער.

דאָס שיפעל איז צוגעקומען צום ברעג און איך בין ארייננגע־שטיגען.

אינעווייניג זיינען שוין געזעסען מענשען אין יום־טוב'דיגע בגדים, אין העלע, אויפאלענדע קליידער, מיט בונט־קאָלירטע לענ־טעס און פרעהליכע, צוהיצטע פּנים'ער.

איך בין געבליעבען שטעהן גאַנץ פון פאָרענט, האָב געקוקט אויף פארביישוועבענדע ברעגעס, אויף די הייזער, די בוימער, די בריקען. און פּלוצים האָב איך דערזעהן דעם גרויסען וויאדוקט פוען־דיור־זשור, וועלכער שניידט איבער דעם גאַנצען טייך.

דאָ איז געווען דער עק פון פּאריז און דער אָנהויב פון דאָרף, און די סיין האט זיך פלוצים שטארק פערשפרייט, עפּעס אזוי ווי זי וואָלט זיך ארויסגעריסען פון געפאנגענשאפט און וואָלט זיך דערפיהלט פראנק און פריי. זי איז מיט אמאָל געוואָרען א שע־נער, רוהיגער פלוס, וואָס שטראָמט איבער פלאכען לאנד, אין מי־טען פון פעלדער און פארביי וועלדער.

נאכדעם ווי מיר זיינען פארבייגעפאהרען צוויי אינזלען, האט זיך „די שוואלב" פארקירעוועט און איז געפאָהרען פארביי א הויכען, גרינעם ברעג, פון וואנען עס האָבען זיך געזעהן א סך ווייסע הייזלאך און א שטימע האָט אויסגערופען:

— באַ־מעדאָן!

דאָן אביסעל ווייטער:

— סעוור!

און נאָך ווייטער:

— סען־קלו!

איך בין ארונטער פון'ם שיף און מיט איילינגע טריט בין איך אוועק מיט'ן וועג, וואָס פיהרט צום וואלד. איך האָב מיטגענומען א קארטע פון דער אומגעגענד, כדי ניט צו פארבלאָנדזשען אויף די וועגען, וועלכע שניידען איבער די וועלדער אין אלע ריכטונגען.

אזוי שנעל ווי איך האָב זיך געפונען אין'ם שאָטען, האָב

איינגעזווינגען אין זיך די שמעקעדיגע, זאפטיגע לופט. איך בין געגאנגען מיט לאנגזאמע טריט, האב ניט געטראכט מעהר וועגען אקטען, וועגען מיין ביורא, שעף, קאלעגען; איך האב נור געטראכט פון פערשיעדענע גליקען, וואס וועלען מיך טרעפען.

טויזענדע עראינערונגען פון דער קינדהייט האבען ערוואכט אין מיר, ארויסגערופען פון די אלע שמעקעדיגע ריחות פון'ם וואלד, און באדענדיג זיך אין גרינס און אין זונען־שטראהלען, בין איך זיך געגאנגען מיין וועג. פון צייט צו צייט האב איך זיך צוגעזעצט, און זיך ארומגעקוקט. ארום און ארום איז געווען וואלד, קליינע בלימלאך האבען געוואקסען ארום מיר, זייערע נעמען האב איך געוואוסט נאך פון לאנג, איך האב זיי אלע גלייך ווידער דערקענט, אזוי ווי זיי וואלטען געווען די אייגענע, ווי ביי מיר אין דערהיים. זיי זיינען געווען געל, רויט, פיאלעט, אויף דינע, לאנגע שטעקעלאך. אדער גאר אויף ד'ערד. אויף די בלעטעלאך אין'ם גראז זיינען ארומגעקראכען פליגעלאך פון אלע פארבען און פארמען, אנדערע צודרעהטע און צוקרימטע און אנדערע גלייכע און שלאנקע; אנ־דערע העסליכע און גרויסע און ווידער אנדערע קלייניקע, ברעקע־לאך, אז מען האט זיי קוים געקענט זעהן.

דאן בין איך געשלאפען א פאאר שטונדען אין א גראבען, און א ארויסגערוהטער, א געשטארקטער פון שלאף, בין איך אוועק ווייטער.

פאר מיר האט זיך געעפענט א בעצויבערנדע אלעע. דורך די ניט־גאר געדיכטע בוימער האט די זון געווארפען איהרע גאלדענע שטראהלען, וועלכע זיינען, ווי ליכטיגע פלעקען, געפאלען אויף די ווייסע מארגאריטקעס.

די אלעע האט זיך געצויגען לאנג אהן א סוף, א שטילע און א ליידיגע, נור איין גרויסע, זשומענדע פליעג איז ארומגעפלויגען און זיך צייטענווייז אבגעשטעלט, כדי צו זויגען פון א בלום, דאן איז זי גלייך ווידער אוועקגעפלויגען, אום אביסעל ווייטער ווידער צו רוהען.

אבער פלוצים האב איך אויף דער אנדערער זייט אלעע דער־

זעהן צוויי מענשען, א מאַן און א פרוי, וועלכע זיינען מיר געגאַנגען אנטקעגען. מיך האָט פערדראָסען, וואָס מען צושטערט מיין רוהיגען שפּאַציער־גאַנג, און איך האָב זיך געוואָלט בעהאַלטען צווישען די בוימער; אָבער דאָ האָט זיך מיר אויסגעוויזען, אז מען רופט מיך.

און ווירקליך, די פרוי האָט געמאַכט צו מיר מיט'ן שירעם, און דער מאַן, אין זיין זשילעט, מיט'ן רעקעל אויפ'ן ארם, האָט מיט דער אנדער האַנד געמאַכט צו מיר פערצווייפעלטע צייכענס.

איך בין אוועק צו זיי. זייביידע זיינען געווען זעהר רויט, זי האָט געטראָטען מיט קליינע טריט, ער האָט געשפּרייזט מיעד. אויף זייערע פּנים'ער האָט זיך אָנגעזעהן א מיעדקייט און אז זיי זיינען שלעכט אויפגעלייגט.

די פרוי האָט מיך גלייך געפרעגט:

— קענט איהר מיר ניט זאָגען, וואו מיר געפינען זיך? מיין מאַן, דער פּרה אדם, האָט פערבלאָנדזשעט, פאַרזיכערענדיג מיך אז ער קען גוט די געגענד.

איך האָב געענטפערט מיט דער גרעסטער זיכערהייט:

— איהר געהט נאָך סען־קלו, הינטער אייך ליגט ווערסאַל.

זי האָט געזאָגט מיט א צורייצטען בליק אויף איהר מאַן:

— אזוי גאָר, מיר געהען פון ווערסאַל? אָבער אהין ווילען מיר דאָך געהן עסען!

— איך געה אויך אהין מאַראָם.

זי האָט געזאָגט עטליכע מאָל, דריקענדיג מיט די אַקסלען:

— מיין גאָט! מיין גאָט! מיין גאָט!

מיט יענעם בעזונדערען פערעכטליכען טאָן, וועלכען פרויען געברויכען, ווען זיי ווילען אויסדריקען זייער פערדרוס.

זי איז געווען א יונגע, שענע ברונעטקע מיט א לייכטען שאָטען פון וואָנסילאָך אויף דער אויבערשטער ליפּ.

ער אָבער האָט געשוויצט און זיך געווישט דעם שטערן. זיי זיינען הפנים געווען קליינע פּאַריזער בורזשואַס. דער מאַן האָט אויסגעזעהן גאַנץ דערשלאָגען, טויט־מיעד און פערצווייפעלט. ער האָט געברומט:

— אבער מיין טהייערע, דו . . .

זי האָט איהם ניט געלאָזען ווייטער רעדען:

— נו יאָ, איך!.. איצט בין איך שולדיג! נאַטירליך, איך! ווער דען? דאָס האָב איך דאָך געוואָלט געהן ניט וויסענדיג וואוהין, ניין? דאָס האָב איך דאָך געוואָלט געהן רעכטס, דאָס האָב איך דאָך פערזיכערט, אַז איך וועל דערקענען דעם וועג? הא? דאָס האָב איך געוואָלט נעהמען מיט זיך קאַשאַן?

זי האָט נאָך ניט צייט געהאַט אויסצוריידען די לעצטע ווערטער, ווי איהר מאַן, עפּעס ווי אין אַן אַנפאַל פון משוגעת, האָט ארויסגעלאָזען אַ לאַנגען, דורכדרינגליכען געשריי, עפּעס אַ מין לאַנגען וואָיען ווי אַ ווילדער, וואָס מען קען אין קיין שפּראַך ניט איבערגעבען, עס האָט געקלונגען ווי:

— טיטיטיטיטיטי!

ווי עס האָט געשיינט, האָט עס דער יונגער פרוי ניט פאַרוואונדערט ניט און אויפגערעגט, זי האָט נאָך אַלץ גערעדט איהרס:

— עס זיינען אַבער דאָ נאַרען אויף דער וועלט, דענקען, אַז זיי זיינען נאָך גערעכט: בין איך געווען די יעניגע, וואָס האָט זיך פאַר־אַ־יאָהרען געזעצט אין דעם צוג וואָס פיהרט קיין דיעפּפּ. אַנשטאָדט צו נעהמען אַ צוג קיין האוור, זאָג, בין איך עס געווען, הא? האָב איך זיך געוועט, אַז הערר לע טורנער וואָהנט אויף דער רו דע מערטירס? דאָס האָב איך ניט געוואָלט גלויבען, אַז סעלעסטינע איז אַ גנב'טע, הא?..

און זי האָט מיט אַ שאַרף צינגעלע, פול גיפט, געוואָרפען איהם אין פּנים בעשולדיגונגען, אויפגעוואָרפען איהם זאַכען פון זייער טעגליכען לעבען און פון זייערע אינטימסטע פערהעלטניסע.

זי האָט איהר מאַן אויפגעוואָרפען אַלעס, וואָס ער האָט געטהאָן, זיינע געדאַנקען, זיין בענעהמען זיך, זיינע האַנדלונגען, אַלע זיינע פערזוכען, אַלע זיינע אַנשטרענגונגען, זיין גאַנץ לעבען, פון זייער חתונה ביז'ן היינטיגען טאָג...

ער האָב געפּרופט זי איינצושטילען, זי צו בערוהיגען און האָט געשטאַמעלט:

— אָבער מיין טהייערע, די אַלע רייד זיינען דאָך איבעריג... פאַר דעם פרעמדען מענשען... מיר דארפען דאָך ניט געבען קיין פאַרשטעלונג... דאָס אינטערעסירט דעם הערר זעהר וועניג!..

און ער האָט פערצווייפעלט געקוקט אויף די בוימער, ווי ער וואָלט וועלען אויסמעסטען זייער שווייגענדע, געהיימניסספולע טיעפּ־קייט, כדי זיך דאָרט ארייננצוואָרפען, אנטלויפען, בעהאַלטען זיך פון אַלעמענס בליקען, און פון צייט צו צייט האָט ער ווידער ארויס־געלאָזען א הויכען, משונה'דיגען געשריי:

— טיטיטיטיטיטי!

דעם דאָזיגען שאַרפען, דורכדרינגענדען געשריי האָב איך אָנ־גענומען פאַר א נערוועזע קראַנקהייט.

די יונגע פרוי האָט זיך פּלוצים געווענדעט צו מיר:

— אויב איהר ערלויבט, געהען מיר מיט אייך צוזאַמען, דאַן וועלען מיר כאָטש ניט פארבלאָנדזשען א צווייטען מאָל.

איך האָב זיך פארנייגט; זי האָט מיך גענומען אונטער'ן אָרם און דערצעהלט טויזענד זאַכען פון איהר לעבען, פון איהר פאַמיליע, פון איהר געשעפט. זיי האָבען געהאַט א האַנשוה־קראָם אין דער־רו סיינט לאַזאַר.

איהר מאַן האָט געשפּרייזט נעבען איהר, געקוקט מיט אויפ־גערעגטע בליקען אין וואַלד אריין און געקוויטשעט:

— טיטיטיטיטיטי!

צום סוף האָב איך געפרעגט:

—פאַרוואָס שרייט איהר עפּעס אַזוי מאָדנע?

— איך האָב פארלאָרען מיין הונד!

— וואָס? איהר האָט פארלאָרען אייער הונד?

— יאָ, ער איז נאָך קיין יאָהר ניט אַלט און ער איז נאָך קיין מאָל פון קראָם נישט ארויס; איך האָב איהם געוואָלט מיטנעהמען, אום ער זאָל זיך דורכגעהן אין וואַלד שפּאַציערען. ער האָט נאָך קיין מאָל ניט אָנגעזעהן קיין גרינס, קיין גראָז, און ווען מיר זיינען אין וואַלד אריין, איז ער ווי משוגע געוואָרען. ער האָט זיך געלאָזט לויפען האַווקענדיג און איז פערשוואונדען אין וואַלד. איך דאַרף

איך אויך בעמערקען, אז אין'ם אייזענבאהן האט ער זיך אויך שטארק געשראָקען. עס קאָן זיין אז דאָס האָט איהם צוטומעלט איך האָב איהם גערופען און גערופען, אָבער ער איז ניט צוריק־געקומען, און דאָ, אין'ם וואלד, וועט ער דאָך שטארבען פאר הונגער.

די יונגע פרוי האָט געזאָגט, ניט קוקענדיג אויף איהר מאַן:

— ווען דו וואָלסט איהם געהאלטען פאר א שטריקעל, וואלט עס ניט פּאסירט. ווען מען איז אזא פרא אדם ווי דו, דארף מען קיין הונד ניט.

ער האָט זיך אָנגערופען ניט דרייסט:

— אָבער מיין טהייערע, דו האסט דאָך.…

זי איז פּלוצים געבליעבען שטעהן, ווי צוגעוואקסען צו ד'רערד, האָט איהם אָנגעקוקט שארף אין די אויגען, ווי זי וואָלט זיי וועלען ארויסקראצען, און איהם ווידער גענומען ווארפען אין פּנים אריין איין פאָרוואורף נאָך'ן אנדערען.

די נאכט איז צוגעפאלען. לאנגזאם האָט זיך א נעבעלדיגער שלייער איבער'ן דארף אויפגעשפרייט און די לופט איז פול גע־וואָרען מיט יענער פּאָעטישער שטימונג, וועלכע פיהלט זיך פאר־נאכט אין א קיהלען, שמעקעדיגען וואלד.

פּלוצים האָט זיך איהר מאַן אָבגעשטעלט, זיך נערוועז גענג־מען טאפּען פון אלע זייטען און דאן אויסגערופען:

— מיין גאָט, מיר דאכט זיך, איך האָב...

זי האָט איהם אָנגעקוקט:

— נו, וואָס נאָך?

— איך האָב ניט בעמערקט, אז איך טראָג מיין אויבערראָק אויף'ן אָרם.

— נו?

— איך האָב פערלאָרען מיין בריעף־טאש, מיין גאנץ געלד איז דאָרט.

זי האָט געציטערט פאר כעס און אזש ניט געקענט רעדען:

— מעהר פון דאָס האָט ניט געפעהלט! מען קען פון דיר משוגע ווערען! אזא עזעל! אזא אָקס! ווי אזוי האָב איך גאָר געקענט

חתונה האָבען מיט אזא פּערז ? יעצט געה זוך און דו זאָלסט מיר געפינען דאָס געלד, דו הערסט ! איך געה מיט דעם הערר א־ן ווערסאַל, איך האָב ניט קיין חשק צו נעכטיגען דאָ אין'ם וואלד !

ער האָט געשטאַמעלט גאַנץ מילד :

— יא, טהייערע, אָבער וואו וועל איך דיך געפינען ?

מען האָט מיר רעקאָמענדירט א רעסטאָראַן, איך האָב אָנגע־געבען דעם אדרעס.

דער מאַן האָט זיך אומגעקעהרט צוריק, און מיט'ן קאָפּ צו ד'רערד געבויגען, זוכענדיג מיט אונרוהיגע אויגען אַרום, איז ער אוועק שרייענדיג אַלע ווייַלע :

— טיטיטיטיטיטי !

עס האָט גענומען א צייט לאַנג ביז ער פערשוואונדען ; צום סוף איז אויך זיין שאָטען פערלאָרען געגאַנגען אין דער טיעפקייט פון דער אַלעע, אָבער לאַנג נאָכדעם האָט זיך נאָך געהערט זיין טרויעריגער :

— טיטיטיטיטיטי !

די נאַכט איז צוגעפאַלען. א גליקליכער בין איך געגאַנגען מיט שנעלע טריט אין דער שטילקייט פון דער נאַכט מיט דער ראָזיגער קליינער, אונבעקאַנטער פרוי, וועלכע האָט זיך אָנגע־שפּאַרט אויף מיין אָרם.

איך האָב געזוכט העפליכע ווערטער און זיי ניט געקענט גע־פינען. און איך בין געגאַנגען שטום, צומישט און ענטציקט.

פּלוצים האָט א גרויסער שאָסעע איבערגעהאַקט אונזער אַלעע, און רעכטס, אין א טהאָל, האָב איך דערזעהן א גאַנצע שטאָדט.

וואָס זאָל דאָס זיין פאַר א געגענד ?

עס איז פאַרביי געגאַנגען עפּעס א מענש. איך האָב איהם געפרעגט און ער האָט געענטפערט :

— דאָס איז בוזשיוואַל.

איך בין געוואָרען ערשטוינט :

— וואָס רעדט איהר ? ווי קומט דאָ בוזשיוואַל ? זייט איהר אין דעם זיכער ?

— געוויס, גאנץ זיכער!

די קליינע פרוי האָט געלאכט ווי א משוגע'נע! איך האָב איהר פאָרגעשלאָגען צו גענעהמען א קארעטע און פאָהרען אין ווער־סאַל, אָבער זי האָט געענטפערט:

— ניין, זאָל שוין זיין, די גאנצע געשיכטע איז צו קאָמיש און איך בין צו הונגעריג. דעם אמת געזאָגט, בין איך גאנץ רוהיג; מיין מאן וועט נים פערלאָרען ווערען, ער וועט שוין ווי עס איז אליין טרעפען אהיים. מיך פרעהט נור וואָס איך וועל פון איהם לויז ווערען אויף עטליכע שטונדען.

מיר זיינען אלזאָ אוועק אין א רעסטאָראן אויף'ן ברעג פון א טייך און איך האָב זיך ערלויבט צו נעהמען פאר אונז ביידע א קליין צימער.

זי האָט גוט אריינגעגאָסען, איז געוואָרען פרעהלאך, האָט גע־זונגען, געטרונקען שאמפאניער, געמאכט אלערליי נארישקייטען און צום סוף...... זאָגאר די גרעסטע פון אלע!..

דאָס איז געווען מיין ערשטער טריט פון'ם גלייכען וועג!

דעם פֿאַרמער'ס ווייב.

געוויסען טאָג האָט בּאַראָן רענע דע טרעללעס זיך אָבּגערופען צו מיר:

— ווילסטו קומען צו מיר אויף מיין פֿאַרמע אין מאַרינוויל און עסענען מיט מיר דעם געיעג־סעזאָן? דו וואָלסט מיר דערמיט פֿערשאַפֿט גרויס פֿערגעניגען. אויסער דעם בּין איך גאַנץ אַליין. און דאָס הויז, וואו איך שלאָף, איז אַזוי אַלט־פֿריינקיש, אַז איך קען אַהין בּרענגען בּלויז מיינע נאָהענטסטע פֿריינד.

איך האָבּ אָנגענומען זיין איינלאַדונג. און שבת זיינען מיר אַרויסגעפֿאָהרען מיט'ן אייזענבּאַהן, וואָס לויפֿט קיין נאָרמאַנדיע און זיינען אָנגעקומען צו דער סטאַנציע פֿון אַלווימאַרע. דער בּאַראָן האָט מיר אָנגעוויזען אויף אַ דאָרפֿישען וועגעל, געצויגען פֿון אַן אונטערשפּרינגענדיג פֿערדעל און אָנגעטריבּען פֿון אַ הויכען פּויער מיט ווייסע האָאר, און געזאָגט:

— אָט דאָס איז אונזער עקיפּאַזש, ליעבּער פֿריינד.

דער פּויער האָט אויסגעצויגען זיין האַנד צו זיין גוט־בּעזיצער, און דער בּאַראָן האָט איהם וואַרים בּעגריסט און געפֿרעגט:

— ווי געהט עס אייך, הערר לעבּרומענט, וואָס מאַכט איהר?

— אָט ווי אימער, הערר בּאַראָן.

מיר זיינען אַריינגעשפּרונגען אין וועגעל, וועלכער האָט זיך גע־שאָקעלט אויף צוויי גרויסע רעדער. דאָס יונג פֿערדעל האָט זיך אַ לאָז געטהאָן און גענומען לויפֿען אין גאַלאָפּ, טרייסלענדיג און וואַרפֿענדיג אונז ווי די פּילקעס. יעדען וואָרף, וואָס עס האָט אונז געטהאָן הינטערווייל'עכץ אויף דער הילצערנער בּאַנק, האָט אונז פֿערשאַפֿט מוראַ'דיגע יסורים.

דער פויער האָט נאָכאַנאַנד איבערגע׳חזר׳ט מיט זיין רוהיגען און איינטאָניגען קול:

— אַט אַזוי, אַט אַזוי! אַזוי איז גוט, מאָוטאַרד, גוט!

אָבער מאָוטאַרד האָט קוים געהערט, וואָס מען רעדט צו איהם און נאָכאַנאַנד געשפּרונגען און פאָבריקעוועט ווי אַ קאָזיאָל.

אונזערע צוויי הינט זיינען געשטאַנען גלייך, אַהינטער אונז אין וועגעל, און האָבען געשמאַרעט מיט די נעז־לעכער אין דער לופט, ווי זיי וואָלטען אין די ווייטע פעלדער ווילד דערשמעקט.

דער באַראָן האָט געקוקט אין דער וויטקייט מיט אַן אומעדיגען בליק. אַ גרויסע נאָרמאַנישע לאַנדשאַפט, איינטאָניג און מעלאַנ־כאָליש, ווי אַ ריעזיגער ענגלישער פּאַרק, מיט פאַרמערשע הויפען, אַרומגערינגעלט פון צוויי אָדער פיער רייהען בוימער, האָט זיך גע־צויגען פאַר אונזערע אויגען. די הייזער זיינען אין גאַנצען פער־שטעלט געוואָרען פון עפּעל־בוימער, און אַזוי ווייט ווי דאָס אויג האָט געקענט כאַפּען, איז עס געפאַלען אויף אַלטע וואַלד־בוימער, אויף קוסטעס און ראָנדען־בוימער, מיט וועלכע גערטנער פערצאַמען פריצ׳ישע הויפען.

און באַראָן רענע האָט פּלוצים אויסגערופען:

— איך האָב ליעב אַט די ערד; טיעפע וואָרצלען בינדען מיך צו צו איהר.

ער איז געווען אַן עכטער נאָרמאַנער, הויך און שטאַרק, מיט אַ לעבעדיגער נאַטור, וועלכע האָט איהם געטריבען צו זוכען אַוואַנ־טיורען איבער דער גאַנצער וועלט. ער איז אַלט געווען אַ יאָהר פופציג, מיט אַ יאָהר צהן אינגער ווי דער פאַרמער, וועלכער האָט אונז געפיהרט. דער לעצטער איז געווען אַן אויסגעדאַרטער פויער, הויט און ביינער, איינער פון יענע מענער, וואָס לעבען הונדערט יאָהר.

נאָך צוויי שטונדען פאָהרען אויף שטיינערנע וועגען, איבער דעם גרינעם פלאַכען איינטאָניגען פעלד, איז דער וועגעל צוגעקומען צו איינעם פון די פרוכט־גאַרטענס, וועלכע בעציערען דעם פאַרענט פון די פאַרמערשע הייזלעך, און האָט זיך אָבגעשטעלט פאַר אַן אַלטער, האַלב־איינגעפאַלענער געביידע, וואו אַן אַלטע דיענסט איז

געשטאַנען און געוואַרט ביי דער זייט פון אַ יונגען בחור, וועלכער האָט אַ נעהם געטהאָן דעם פערד פאַר'ן צוים.

מיר זיינען אַריין אין הויז. די פעררויכערטע קיך איז געווען הויך און גרויס. די קופּערנע און ערדענע כלים האָבען געבלישטשעט אונטער דעם אָבשיין פונ'ם גרויסען פייער. די קאַץ איז געלעגען אונטער'ן טיש און געשלאָפען. אינוועניג האָט זיך געהערט אַ גע־רוך פון מילך, פון עפּעל, פון רויך, יענער אונבעשרייבליכער גערוך, וואָס איז אַזוי אייגענטהימליך אין אַלטע הייזער, וואו פּויערים וואָהנען. עס שמעקט דאָרט מיט ערד, מיט די ווענט, מט די מעבעל, מיט ניט פרישע זופּ, מיט וועש. עס מישט זיך צוזאַמען אַ גערוך פון חיות, פון עופות, פון מענשען, פון צייט און זאַכען, וועלכע זיינען שוין לאַנג אויף דער וועלט ניטאָ.

איך בין אַרויסגעגאַנגען אַ קוק צו טהאָן אויף דעם הויף. ער איז געווען גרויס, פול מיט אַלטע עפּעל־בוימער, קלענערע און גרע־סערע, און בעלאָדען מיט פרוכט, וואָס איז געפאַלען אַרום און אַרום אויפ'ן גראָז. אין דעם דאָזיגען הויף איז דער גערוך פון די עפּעל געווען אַזוי שטאַרק ווי דער דופט פון די פּאָמעראַנצען־בוימער, וועלכע בליהען אויף די ברעגעס פון די זידליכע וואַסערען.

פיער רייהען ביכען־בוימער האָבען אַרומגערינגעלט דעם דאָ־זיגען איינגעשלאָסענעם ווינקעל. זיי זיינען געווען אַזוי הויך, אַז זיי האָבען, דאַכט זיך, מיט זייערע שפּיצען ביז צו די וואָלקענס דער־גרייכט. אַ קיהלער בייגאַכטיגער ווינד האָט צווישען די צווייגען געהורזשעט און ד גרויסע, מעכטיגע בוימער האָבען געשאָקעלט מיט זייערע קעפּ אַזוי אומעדיג, אַזוי טרויעריג.

איך בין צוריק אין הויז אַריין. דער באַראָן האָט געוואַרעמט די פיס ביים פייער און זיך צוגעהערט צום פאַרמער, וועלכער האָט איהם דערצעהלט, וואָס עס הערט זיך אין דאָרף. ער האָט גערעדט וועגען חתונות, געבורטען און טויטען, דאַן וועגען דעם נידעריגען פרייז אויף קאָרן און ווי עס האַלט מיט דעם לעצטען פּרייז אויף פיה. ער האָט אויך דערצעהלט, אַז די קוה „וועלאַרדע“ האָט זיך אָבגעקאַלבט אין מיטען יוני. דער קוואַס איז ניט געווען שטאַרק

גערזאַטענע לעצטען יאָהר. די עפּעל צום טריקענען, ווערען אין גאַנצען פערשוואונדען.

דאָן האָבען מיר גענעסען דינער. עס איז געווען אַ גוטער גע־שמאַקער מאָהלצייט, איינפאַך און מיט דער פולער האַנד. און בעת מיר האָבען געגעסען, האָב איך בעמערקט עפּעס אַ בעזונדער מין פריינדליכע נאָהענטקייט צווישען דעם באַראָן און דעם פּויער, וועלכע האָט זיך מיר געוואָרפען אין די אויגען פון אָנהויב אָן.

אין דרויסען האָבען די ביכען־בוימער נאָך אַלץ געיאָמערט, פון דעם בייגאַכטיגען ווינד געטרייסעלט, און אונזערע רייזע הינט, אין אַ שטאָהל פערשפּאַרט, האָבען געוואָיעט און געבולען אַהן אַן אויפ־הער. דער פייער אין דעם גרויסען אויווען האָט גענומען אָבשטאַר־בען. די דיענסט איז אוועק שלאָפען. דער אַלטער פּויער האָט זיך צום סוף אָבגערופען:

— אויב איהר האָט ניט דאַגעגען, הערר באַראָן, וועל איך געהן צו בעט. איך בין ניט געוועהנט צו זיין אויף אַזוי שפּעט.

דער באַראָן האָט צו איהם אויסגעשטרעקט זיין האַנד און גע־זאָגט: „געה, מיין פריינד". אין אַזאַ העפליכען טאָן, אַז אַזוי שנעל ווי דער אַלטער איז אַרויס, האָב איך געפרעגט:

— ווי עס שיינט, איז דער פּאַרמער זעהר צוגעבונדען צו דיר?

— יאָ, זעהר שטאַרק, מיין פריינד! עס איז אַ דראַמאַ, אַן אַלטע דראַמאַ, אַן איינפאַכע און טרויעריגע, וועלכע בינדעט איהם צו מיר. איך וועל דיר דערצעהלען די געשיכטע:

— ווי דו ווייסט, איז מיין פאָטער געווען אַ פּאָלקאָווניק אין אַ קאַוואַלעריע־רעגימענט. דער דאָזיגער אַלטער, אַ זוהן פון אַ פּויער, דאָן אַ יונגערמאַן, איז געווען זיין דענשטשיק. דאָן ווען מיין פאָ־טער איז אַרויס פון דיענסט אין דער אַרמעע, האָט ער גענומען דעם אויסגעדיענטען סאָלדאַט, דעמאָלט אַ יאָהר פיערציג אַלט, צו זיך אַלס בעדיענער. איך בין דאָן אַלט געווען אַ יאָהר דרייסיג. מיר האָבען דאָן געוואָהנט אין אונזער אַלטען שלאָס פון וואַלרעננע.

אין יענער צייט האָט מיין מוטער געהאַט אַ קאַמער־מיידעל, איינע פון די שעהנסטע מיידלעך, וואָס דו קענסט זיך פאָרשטעלען, מיט ליכטיגע האָאָר, אַ שלאַנקע, אַ מונטערע, אַ לעבעדיגע, פול מיט

לעבען, וואס מען זעהט עס גאר נים היינט צו טאג. היינט ווערען אזעלכע בעשעפענישען אויסגעלאסען, נאך איידער זיי וואקסען אוים. פאריז מיט דער הילף פון אייזענבאהנען ציהט זיי צו צו זיך, זי רייסט זיי און שלעפט זיי און כאפט זיי אריין אזוי שנעל, ווי זיי וואקסען פון זייערע קורצע קליידלעך ארוים. יעדער מאן האט זיי אזוי לאנג פערפאלגט, פערדארבען, צולאזען — די כשר׳ע בהמה׳לעך — ביז וואנען עס זיינען געבליבען דיענען בלויז מיאוס׳ע, העסליכע, שלעכט געוואקסענע און פערגרעבטע מיידלעך, וועלכע זיינען צו מיאוס פאר עפעס אנדערש. אין די אלטע צייטען אבער זיינען זיי געבליבען איינפאכע, ארימע דיענסטמיידלעך.

אלזא, דאס דאזיגע מיידעל איז געווען א וואונדערבארע פאר־שוין, און איך האב איהר אפט געגעבען א קוש אין א פינסטערען ווינקעל... ניט מעהר, דאס שווער איך דיר! זי איז געווען טוגענד־האפט, און אויסער דעם, האב איך געהאט דרך־ארץ פאר מיין מו־טער׳ס הויז, וואס מען קען אויך ניט זאגען וועגען די היינטיגע יונגע לייטלעך.

דארף זיך טרעפען, אז מיין פאטער׳ס דיענער, דער אויסגע־דיענטער סאלדאט, דער אלטער פארמער, וועלכען דו האסט נאר וואס געזעהן, זאל זיך פערליעבן אין דער מיידעל, אבער פערליעבען זיך אויף עפעס א גאנץ בעזונדערען שטייגער. די ערשטע זאך, וואס מיר האבען בעמערקט, אי געווען, א ער האט עפעס ווי פערלארען זיין געדעכעניש. ער האט מעהר ניט געוואוסט, וואס עס טהוט זיך ארום איהם.

מיין פאטער האט נאכאנאנד צו איהם גערעדט:

— הער אוים, זשאן! וואס טהוט זיך מיט דיר? ביזטו קראנק?

— ניין, ניין, הערר באראן. איך בין געזונד. מיר פעהלט גארנישט.

זשאן איז געווארען מאגער. אפט, ווען ער האט אונז בעדיענט ביים עסען, האט ער צובראכען גלעזער און די טעלער זיינען איהם פון די הענט ארויסגעפאלען. מיר האבען געמיינט, אז ער ליידעט פון עפעס א נערוועז־קראנקהייט, און מיר האבען געשיקט נאך א

דאקטאר, וועלכער האט ערקלעהרט, אז ער געפינט ביי איהם סימפ־טאמען פון א רוקען קראנקהייט.

דאן האט מיין פאטער שטארק געזארגט וועגען זיין געטרייען דיענער, זיך בעשלאסען איהם אריינצונעבען אין א פריוואטען שפי־טאל. ווען דער ארימער יונג האט דערהערט, וואס מיין פאטער האט בדעה צו טהאן, איז ער ארוים מיט לשון:

— הערר באראן...

— וואס, מיין איינגעל?

— איהר פערשטעהט... איך מיין... די זאך וואס מיר פעהלט איז ניטא אין שפיטאל.

— הא! וואס אזוינס פעהלט דיר דען?

— חתונה האבען.

— וואס... וואס זאגסטו?

— חתונה האבען.

— חתונה האבען? אזוי גאר? דו ביזט גאר פערליעבט, דו, אלטער עזעל?

— יא, הערר באראן, אזוי איז דאס.

און מיין פאטער האט זיך צולאכט אזוי הויך אויפ'ן קול, אז מיין מוטער האט דורך דער וואנט פון צווייטען צימער אויסגערופען:

— אום גאטעס ווילען, וואס טהוט זיך דארט מיט דיר, גאנ־טראן?

מיין פאטער האט געענטפערט:

— קום אהער, קאטערינא.

און ווען זי איז אריינגעקומען, האט ער איהר געזאגט מיט טרעהרען אין די אויגען פאר געלעכטער, אז זיין אידיאטישער דיע־נער איז ליעבעס־קראנק.

אבער מיין מוטער, אנשטאט צו לאכען, איז געווארען שטארק גערירהרט.

— אין וועמען האסטו זיך פערליעבט, מיין ארימער יונג? — האט זי געפרעגט.

ער האט געענטפערט גלייך אויפ'ן שטעל:

— אין לואיזען, מאדאם באראנעסע.

מיין מוטער האט געזאגט מיט דער גרעסטער ערנסטקייט:

— מיר וועלען טהאן אלעס וואס מיר וועלען קענען, כדי אויס־צופיהרען דעם שידוך.

מען האט גערופען לואיזען, און מיין מוטער האט איהר נע־פרעגט, וואס זי האט צו זאגען אויף דעם. זי האט געענטפערט, אז זי וויים אלעס וועגען זשאנ'ס ליעבע, אז ער האט מיט איהר וועגען דעם שוין עטליכע מאל גערעדט, אבער זי האט איהם ענט־זאגט, ווייל זי וויל איהם ניט. פאר וואס, האט זי ניט געוואלט זאגען.

און צוויי מאנאטען זיינען אוועק, און וועלכע מיין פאטער און מוטער זיינען ניט אבגעשטאנען פון דער מיידעל, זי זאל חתונה האבען מיט זשאנ'ען. אזוי ווי זי האט ערקלעהרט, אז זי איז ניט פערליעבט אין קיין אנדער מאן, האט זי ניט געקענט אנגעבען קיין ערנסטע אורזאכע פאר איהר אבזאג. צום סוף האט מיין פאטער גובר געווען איהר איינגעשפארטקייט מיט א גרויסע סומע געלד, וואס ער האט איהר געשענקט אלס פרעזענט, און האט דאס פאאר פאלק בעזעצט אויף א פארמע אין זיין גוט — אט די איינענע פארמע. אין דריי יאהר ארום האב איך זיך דערוואוסט, אז לואיזע איז געשטארבען פון אויסצעהרונג. אבער מיין פאטער און מוטער זיינען דערווייל אויך געשטארבען, און עס זיינען אוועק נאך צוויי יאהר, איידער איך האב זיך ווידער געטראפען מיט זשאנ'ען.

צום סוף, איין מאל אין אן אסיענדינגען טאג, ארום ענדע אקטא־בער, איז מיר איינגעפאלען צו געהן אויף געיעג אין דעם טהייל פון מיין גוט. איך האב שוין לאנג געהערט, אז די וועלדער דא זיינען פול מיט חיות און פויגלען.

און איין מאל אן אבענד, א נאסען, רעגענדיגען אבענד, בין איך אנגעקומען אהער אין הויז אריין. איך בין געווען ערשטוינט, ווען איך האב דערזעהן מיין פאטער'ס אמאליגען דיענער. זיינע האאר זיינען געווען אין גאנצען ווייס, הגם ער איז בלויז אלט געווען פינף־זעקס און פיערציג יאהר. איך האב איהם געצוואונגען צו עסען מיט מיר ביי דעם זעלבען טיש, וואו מיר זיצען איצט. עס האט שטארק גערעגענט. מיר האבען געהערט, ווי דער רעגען פליוכעט

איבער'ן דאך, איבער די ווענט, די פענסטער, גיסט גאנצע שטרא־מען איבער'ן הויף; און מיין הונט האט געהאווקעט אין שטאהל, וואו די אנדערע הינט האווקען היינטיגע נאכט.

פלוצים, ווען די דיענסט איז אוועק שלאפען, האט דער מאן זיך אבגערופען צו מיר מיט א ציטעריג קול:

— הערר בעראן....

— וואס איז, מיין ליעבער זשאן ?

— איך האב אייך עפעס צו זאגען.

— זאג, מיין ליעבער זשאן.

— איהר געדענקט לואיזען, מיין פרוי ?

– געווים, געדענק איך זי.

— זי האט מיר געהייסען, איך זאל אייך פון איהר עפעס אי־בערגעבען.

— וואס אזוינס ?

— איהר לעצטען וואונש, איהר מענט עס אנרופען איהר בייכטע.

— הא ! און וועגען וואס האט זיך עס געהאנדעלט ?

— וועגען... וועגען... איך וואלט א סך ליעבער אייך גאר ניט דערצעהלט וועגען דעם... אבער איך מוז... איך מוז. אלזא, עס איז אט וואס... זי איז ניט געשטארבען פון אויסצעהרונג. פון הארץ־וועהטאג, פון פיין איז זי אויסגעגאנגען, אט וואס. אזוי שנעל ווי זי איז געקומען וואהנען אהער, נאך דעם ווען מיר האבען חתונה געהאט, איז זי געווארען אויסגעטריקענט; זי האט זיך אזוי פער־ענדערט, אז זי איז געווארען ניט צו דערקענען אין צייט פון זעקס מאנאטען. איהר אליין, הערר בעראן, וואלט זי ניט דערקענט, ווען איהר וואלט זי געזעהן. זי איז, דוכט זיך, געוועזען די אייגענע ווי פריהער, איידער איך האב מיט איהר חתונה געהאט, און דאך עפעס אז אנדערע, עפעס גאר אז אנדער מענש.

איך האב געשיקט נאך א דאקטאר. ער האט געזאגט, אז איהר לעבער איז אנגעגריפען און האט געזאגט נאך עפעס אזעלכע הויכע ווערטער, וועלכע איך האב ניט געקענט פערשטעהן. אלזא, הערר בעראן, איך האב דאן פאר איהר געקויפט מעדיציז, גאנצע

בערג מיט פלעשלעך, וועלכע האבען מיר געקאסט ארום דריי הונ־דערט פראנק. אבער זי האט קיינס פון זיי ניט איינגענומען. זי האט ניט געוואלט. זי האט געזאגט : „עס איז אומזיסט, מיין ארימער זשאן, עס וועט מיר גאר ניט העלפען". איך האב איינגע־זעהן, אז זי האט עפעס א פערבארגענעם שמערץ. איין מאל האב איך זי געפונען וויינענדיג און איך האב ניט געוואוסט, וואס מען הויבט אן צו טהאן. האב ניט געוואוסט, ווי אזוי איהר צו העלפען. איך האב פאר איהר געקויפט הייבלעך, קליידער, פאמאדע פאר די האאר און אויער־רינגלעך. עס האט גאר ניט געהאלפען ! איך האב געזעהן, אז זי געהט אוים. און איין מאל א נאכט, צום סוף נאוועמבער, ווען אין דרויסען האט געשנעעט און זי איז א גאנצען טאג פון בעט ניט ארויס, האט זי מיר געהייסען שיקען נאכ'ן פריס־טער. איך בין אליין אוועק איהם רופען. אזוי שנעל ווי ער איז געקומען, האט זי איהם אריינגענומען צו זיך אין צימער. דאן האט זי איהם געהייסען, ער זאל מיך ארייגרופען און האט געזאגט צו מיר : „זשאן, איך וויל זיך איצט פאר דיר מתודה זיין. איך בין פערפליכטעט עס צו טהאן פאר דיר, זשאן. איך בין דיר קיין מאל ניט געוועזן פאלש, קיין מאל ניט ! ניט פאר און ניט נאך דער חתונה. דער הערר אבבע איז דא און ער קען עס בעשטעטיגען, ער קען מיין נשמה. אלזא, הער אוים, זשאן. אויב איך שטארב, איז עס בלויז דערפאר, ווייל איך האב זיך ניט געקענט טרייסטען נאך דעם ווי איך האב פערלאזען דעם שלאס... ווייל... איך בין געוועזן צו פיעל צוגעבונדען צו דעם יונגען באראן, הערר רענע... איך האב איהם צו פיעל ליעב געהאט... פערנעם אבער ניט, זשאן... אז קיין שלעכטס איז אין דעם ניט געוועזן ! דאס איז די זאך, וואס דער'הרג'עט מיך. ווען איך האב איהם מעהר ניט געקענט זעהן, האב איך געפיהלט, אז איך קען עס ניט אויסהאלטען, אז איך וועל דערפון שטארבען. ווען איך וואלט איהם בלויז געקענט זעהן, וואלט איך אפשר נאך געלעבט : א קוק טהאן נאר אויף איהם, מעהר גאר נישט. איך וויל, אז דו זאלסט עס איהם זאגען ווען עס איז, ווען איך וועל שוין זיין טויט. דו וועסט עס איהם זאגען... שווער, אז דו וועסט עס טהאן, זשאן... שווער עס אין דער אנוועזענהייט

פון דעם הערר אבבע ! עס וועט מיך בערוהיגען, דער געדאנק, אז ער וועט זיך אמאל דערוויסען... די אמת׳ע אורזאכע פון מיין טויט... וועט מיך טרייסטען !

איך האב איהר צוגעזאגט, הערר בעראן, און... איך האב גע־האלטען מיין ווארט.

ער איז אנשוויגען געווארען, און זיינע אויגען האבען זיך מיט טרעהרען אנגעפילט. — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

דו קענסט זיך ניט פארשטעלען, מיין פריינד, וואס פאר א טיעפען איינדרוק עס האט אויף מיר געמאכט די געשיכטע פון דעם דאזיגען ארימען טייפעל, וועמעס ווייב איז געשטארבען צוליעב מיר. הגם איך בין אין דעם ניט שולדיג געווען. איך בין געבליבען זיצען יענע נאכט, רעגענדיגע נאכט אין דער אייגענער קיך, וואו מיר זיצען היינט, טיעף געריהרט און ניט געקענט אויסרעדען א ווארט.

צום סוף האב איך אויסגערופען :

— אך, מיין ארימער זשאן ! מיין ארימער זשאן !

ער האט געמורמעלט :

— דאס איז אלעס, הערר בעראן. אזוי צו אזוי, איך האב גאר ניט געקענט העלפען... און איצט איז אלעס פארביי !

איך האב געכאפט זיין האנד איבער׳ן טיש און זיך צואוויינט.

ער האט געפרעגט : „ווילט איהר געהן א קוק טהאן אויף איהר קבר ? " איך האב א שאקעל געטהאן מיט׳ן קאפ, רעדען האב איך ניט געקענט. ער האט זיך אויפגעהויבען, אנגעצונדען א לאמ־טערנע און מיר זיינען אוועק אין דעם שלאגס רעגען.

ער האט געעפענט א טהויער און איך האב דערזעהן עטליכע צלמים פון שווארצען האלץ.

פלוצים האט ער געזאגט : „אט דא איז דאס ! " ער האט זיך אבגעשטעלט פאר א מארמארנעם שטיין און צוגעטראגען די לאמטערנע גאנץ נאהענט, כדי איך זאל קענען לעזען די אויפשריפט :

„דא ליעגט לואיזע הארטענזע מארינעט,

די ווייב פונ׳ם פארמער זשאן פראנצעז לעברומענט.

זי איז געווען א געטרייע ווייב. גאט, גיב רוה צו איהר נשמה!"

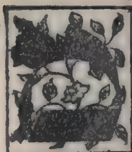
מיר האבען זיך ארָאבגעלאָזען אויף די קניה אין דעם נאסען גראז, ער און איך, מיט דער לאַמטערנע צווישען אונז, און איך האב געזעהן, ווי דער רעגען קלאַפּט אויף דעם ווייסען מאַרמאָרנעם שטיין. און איך האב געטראַכט פון דער הארץ פון דער, וועלכע רוהט דאָרט אין איהר קבר. אך! אָרימע הארץ! אָרימע הארץ!

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

זייט דאַן קום איך אַהער יעדעס יאהר. און איך ווייס אליין ניט פאר וואס, אבער איך פיהל, ווי איך וואלט געווען שולדיג אין עפּעס א פערברעכען אנטקעגען דעם מאַן, וועלכער ווייזט מיר אימער ארויס, אַז ער האט מיר פערגעבען.

די אונבעקאַנטע.

עז האט גערעדט פון זעלטענעם גליק, און יעדער איי־
נער האט געהאט צו דערצעהלען פון וואונדערליכע,
רייצענדע בעגעגענישען, אויף דער אייזענבאהן, אין
האטעל, אויף רייזען,ביים ים. די באדע פלעצער ארום
ים, האט ראזשער דע אננעטס בעהויפטעט, זיינען
אויסערגעוועהנליך גינסטיג פאר דער ליעבע.

איין גאנטראן האט געשוויגען. מען האט איהם געפרעגט,
וואס ער דענקט דעריבער, און ער האט געענטפערט:

— איך גלויב, אז פאריז איז נאך א גינסטיגערער באדען. א
פרוי איז ווי אן אנטיק, מיר שעצען זי אם מייסטען דארט, וואו מיר
ערווארטען זי ניט צו געפינען. אבער פאר דער ליעבע איז פאריז
פארט דער בעסטער פלאץ.

ער האט געשוויגען א פאר אויגענבליקען. דאן האט ער אנ־
געהויבען איבער א נייעם:

— אך, שעהן איז אין א פריהלינגס פריהמארגען צו וואנדערען
איבער די גאסען פון פאריז. די קליינע מיידלעך, וואס שפרינגען
ארום אין דער גאנצער לענג פון די הייזער, זעהען אונז אויס, ווי
אויפגעבליהטע בלומען. אך, איז עס שעהן, וואונדער שעהן!
איבעראל אויף די טראטוארען פיילכען דופט, פיילכען אויף די קליי־
נע וועגלעך, וועלכע די בלומען פערקויפערינס פיהרען לאנגזאם דורך
די גאסען.

די גאנצע שטאדט איז לוסטיג און פרעהליך און מען קוקט
אויף אלע מיידלעך אונטער'ן הוט ארונטער. מיין גאט, ווי ריי־
צענד זעהען זיי אויס אין זייערע העלע, לייכטע טואלעטען, דורך
וועלכע די הויט זעהט זיך דורך. מען וואנדערט ארום, מען

און מען דערזעהט אין מען בעקוקט אלעם ! אך, אזא פריהמארגען איז א פערגעניגען !

שוין פון ווייטען פיהלט מען, אויב א פרוי וועט אונז גע־פעלען, ווען זי וועט צוקומען נעהענטער. אויף הונדערט טריט קען מען דאס שוין דערקענען. אן דער בלום אויפ'ן הוט, אן א בעווע־גונג מיט'ן קאפ, אן דער ארט ווי זי געהט, דערקענט מען שוין, אויב זי איז עס, אדער ניט. זי קומט צו און מען ווייס גלייך אויף זי־כער : יא, דאס איז זי. און דאן לויפט מען איהר נאך און מען קוקט איהר אריין אונטער'ן הוט.

צו איז דאס א קליין מיידעלע, וואס לויפט א גאנג פאר איהר געשעפט, צו א יונגע פרוי, וועלכע קומט פון דער קירכע, אדער געהט צו איהר געליעבטען, דאס איז גאנץ גלייך. דער בוזעם איז רונד אונטער דער דורכזיכטיגער קלייד. אך, ווען מען וואלט גע־קענט דארט די פינגער, אדער די ליפען ארויפלעגען. זי קוקט פער־שעהמט, אדער פרעך אויף אייך, איז ברוין, אדער בלאנד, גאנץ גלייך. קומט זי צו נעהענטער, דאן לויפט איינעם א שוידער אי־בער'ן לייב אריבער. און א גאנצען טאג נאכאנאנד דענקט מען פון איהר. איך דערמאהן זיך אם ווייניגסטענס אן צוואנציג אזעלכע וועזענס, וועלכע איך האב איין מאל, אדער צעהן מאל אויף דעם דאזינען אופן בעגעגענט, און אין וועלכע איך וואלט זיך וואהרשייני־ליך פערליעבט, ווען איך וואלט מיט זיי נעהענטער בעקאנט גע־ווארען. אבער, ליידער, ווערט מען ניט בעקאנט מיט די, אין וועלכע מען וואלט זיך זיכער משוגע פערליעבט. האט איהר דאס שוין אמאל בעמערקט ? עס איז מערקווירדיג. פון צייט צו צייט זעהט מען אמאל א פרוי, וועמעס בלויזער אנבליק וואלט אייך גע־קענט משוגע מאכען, אבער מען זעהט זי נאר, און עס איז אונמעג־ליך צו איהר צו צוקומען. און ווען איך טהו א טראכט פון אלע שעהנע, זיסע מיידלעך, וועלכע איך האב אין פאריז אויף דער גאס בעגעגענט, דאן פאלט אויף מיר אן אזא בייז צארן, אז כאטש נעהם און הענג זיך אויף. וואו זיינען זיי ? ווער זיינען זיי ? וואו קען מען זיי ווידער זעהן, זיי טרעפען ? עס איז דא א ווערטעל : „דאס גליק איז נאהענט געוועזן ! “ נו, יא, איך ווייס

געווים, אז איך בין נאהענט פון דער יעניגער פארביינעגאנגענע, וועמעס יונגע לייב עס וואלט פאר מיר א מאגנעט געווען, ווי דער בליק פון א שלאנג פאר א פויגעל.

ראזשער דע אננעטס האט מיט א שמייכעל זיך צוגעהערט. ער האט געזאגט:

— מיר איז געגאנגען פונקט אזוי ווי דיר. הערט א מעשה, וואס האט אמאל געטראפען מיט מיר:

מיט א יאהר פינף צוריק האב איך אויף דעם פאנט דע לא קאנקארד בעגעגענט א הויכע, יונגע, עטוואס פולע פרוי, וועלכע האט אויף מיר געמאכט אן איינדרוק, א שטארקען אונפערגעסליכען איינדרוק. זי איז געווען ברוין, רונד, מיט ליכטיגע האר, וואס זיינען איהר אויפ'ן שטערן אראבגעהאנגען, און ברעמען, וועלכע האבען זיך אין א שעהנער פארמע ביז צו די שלייפען געצויגען, און וועלכע זיינען אין מיטען צווישען די אויגען צוזאמענגעוואקסען געווען. זי איז געווען הויך געוואקסען און האט געהאט א הויכען בוזעם, וועלכער האט אייך עפעס ווי ארויסגעפאדערט, אייך אין נסיון געשטעלט. איהר אויג האט אויסגעזעהן, ווי א שווארצער טינט־פלעק אויף א ווייסער עמאליע. עס איז אייגענטליך גאר ניט געווען קיין אויג, נאר א שווארצע לאך, א טיעפער, שווארצע לאך אין קאפ, דורך וועלכער מען האט אין איהר אריינגעקוקט ביז אין איהר טיעפסטער טיעפעניש. אך, דער דאזיגער זעלטענער דונקעלער און דאך לעערער בליק, אזוי אהן אויסדרוק און דאך אזוי שעהן!

איך האב זיך איינגערעדט, אז זי מוז זיין א אידיש קינד. איך בין איהר נאכגעגאנגען. פיעלע מענער אויף דער גאס האבען זיך צו איהר אומגעדרעהט. זי האט געטראטען אויף א גאנץ בעזונדערען אופן, ניט אזוי גראציעז ווי צוציהענד. אויף דעם פלאץ דע לא קאנקארד האט זי גענומען א דראזשקע. ווי אן אקס פאר א בארג בין איך נעבען די אבעליסקען שטעהן געבליבען, מיט דעם ברענענדיגסטען וואונש אין הארצען, וועלכען איך האב ווען עס איז געהאט.

דריי וואכען נאכאנאנד האב איך ניט אויפגעהערט פון איהר

אטהעמט אריין אין זיך די פרישע לופט, מען ווערט גאנץ לעבעדיג צו טראכטען. דאן האב איך זי פערגעסען.

א האלב יאהר שפעטער האב איך זי אין דער רו דע לא פעיקס ווידער דערזעהן, און ווען איך האב זי דערזעהן, האט מיר דערלאנגט אזא שטאך אין הארצען, ווי ווען מען דערזעהט א פרוי, וועלכע מען האט פריהער אמאל משוגע ליעב געהאט. איך בין געבליבען שטעהן, אום זי צו בעטראכטען. ווען זי איז מיר פארבייגעגאנגען, און האט מיך כמעט אנגעריהרט, איז מיר געווא־רען היים, זודיג היים, ווי איך וואלט פאר אן אפענער טהיר פון א ברענענדיגען אויווען געשטאנען. און ווען זי איז אוועק, האב איך געהאט א געפיהל, ווי א פרישער ווינטעלע וואלט מיר דאס פנים א גלעט געטהאן. איך האב איהר ניט נאכגעפאלגט. איך האב מורא געהאט עפעס א דומהייט צו בעגעהן. פאר זיך אליין האב איך מורא געהאט.

אבער זי האט מיך אפט אין מיינע טרוימען געמאטערט. דער געפיהל איז דיר בעקאנט, ניט אמת ?

א גאנצען יאהר נאכאנאנד האב איך זי מעהר ניט געזעהן. דאן איין מאל אין אבענד, איז אנהויב מאי, ווען די זון האט שוין געהאלטען אין אונטערגעהן, האב איך זי פלוצים דערקענט, געהענדיג ניט ווייט פון מיר צו די טשאמפ עליסעים צו.

די טריאומפף ארק האט זיך אבגעצייכענט אויף דעם ליכטי־גען, אויסגעשטערנטען הימעל. א גאלדיגער שטויב, אזא מין נע־בעל פון רויטליכען ליכט געוועבט, האט אין דער לופט געשוועבט. עס איז געווען איינער פון יענע וואונדערבארע אבענדען, אין וועלכע פאריז איז אזוי אונבעשרייבליך שעהן.

איך בין אוועק נאך איהר מיט דעם גליהענדען וואונש צו רע־דען מיט איהר, פאר איהר צו קניהען און מודה זיין זיך אין מיין אויפרעגונג, אין וועלכער זי איז שולדיג געווען.

צוויי מאל בין איך איהר פארבייגעגאנגען, זיך ווידער אומגע־קעהרט, אום איהר אנטקעגען צו געהען. און צוויי מאל געהענ־דיג פארביי איהר, האב איך ווידער דערפיהלט דעם זעלבען

האָט זיי אָוועקגעלעגט איינס נאָכ'ן אַנדערען אויף דער פּאָליצע אי־בער זיין הערר'ס קאָפּ. דאַן האָט ער געזאָגט :

— אָט אַזוי, דאָס איז אַלעס. דאָ זיינען פינף פּעקלעך : די קאָנפּעקטען, די ליאַלקע, דער פּייקעל, דאָס געוועהר און די לעבער־וואורשט.

— גוט, מיין אינגעל.

— אַ גליקליכע רייזע, גנעדיגער הערר.

— אַ דאַנק. זיי געזונד.

דער מאַן איז אוועק, האָט צוגעמאַכט די טהיר, און איך האָב גענומען בעטראַכטען מיין מיטרייזענדען.

ער האָט געמוזט אַלט זיין אַרום פינף און דרייסיג יאָהר, הגם זיינע האָאָר זיינען געווען כמעט אין גאַנצען וויים. ער האָט גע־טראָגען אַן אָרדען, האָט געהאַט אַ פּאָאָר גרויסע וואָנצעס, איז גע־ווען זעהר דיק, בעלייבט, ווי קרעפּטיגע מענשען, וועלכע זיינען צו־ליעב עפּעס אַ פּעהלער פּעראורטהיילט צו אַן אונבעוועגליכען לעבען.

ער האָט זיך אָבגעווישט דעם שטערען, אָבגעצויגען דעם אָטהעם און מיך אָנגעקוקט. דאַן האָט ער געפּרעגט :

— וועט אייך שטערען, ווען איך זאָל רויכערען ?

— ניין. רויכערט, איך בעט אייך.

איך האָב געווים געקענט די דאָזיגע אויגען. די שטימע, דאָס פּנים. אָבער ווען ? וואו ? פון וואַנען ? איך האָב דעם דאָ־זיגען מענשען שוין זיכער אַמאָל געטראָפען, האָב מיט איהם גע־רעדט, איהם די האַנד געדריקט. דאָס האָט געמוזט זיין שוין לאַנג, לאַנג צוריק און עס האָט זיך אין יענעם נעבעל פּערלאָרען, וואו דער גייסט זוכט אַפּט אַלטע ערינערונגען, זוכט און קען זיי ניט אימער געפינען. איצט האָט ער מיך אויך אָנגעקוקט מיט אַ בע־שטענדיגען שטאַרען בליק, ווי איינער, וואָס שטויסט זיך אָן עפּעס אָן, איז אָבער נאָך ניט זיכער אין זיין זאַך.

צום סוף האָבען זיך אונזערע אויגען אָבגעקעהרט, פּערלעגען פון דאָס שטענדיגע אָנקוקען איינע די אַנדערע. אָבער אין אַ פּאָאָר מאָמענטען אַרום האָבען זיך אונזערע בליקען ווידער געטראָפען.

געטריבען פון דעם נערדעבעניש, וואָס האָט נעארבייט אין אונז. און איך האָב אָנגעהויבען:

— זאָגט מיר, איך בעט אייך, וואָלט ניט בעסער געווען, אַנ־שטאָט צו גלאָצען מיט די אויגען איינער אויף דעם צווייטען, אז מיר זאָלען זיך צוזאַמען דערמאָהנען פון וואַנען מיר קענען זיך.

מיין שכן האָט געענטפערט גוט אויפגעלעגט:

— איהר זייט גאַנץ גערעכט.

איך האָב אָנגערופען מיין נאָמען:

— איך הייס העגריך באַנקלאַיר און בין א בעאַמטער.

ער האָט געצעגערט א פּאָאר סעקונדען, דאן האָט ער געזאָגט מיט יענער אונבעשטימטקייט אין בליק און אין דער שטימע ווי ביי שאַרפען נאָכדענקען:

— אָך, מיר האָבען זיך פריהער געטראָפען ביי דער פּאינסעל, פאַר דער מלחמה. עס איז שוין א יאָהר צוועלף אין דעם.

— יאָ, יאָ. איצט דערמאָהן איך זיך, איהר זייט דער לייטע־נאַנט רעוואַליער.

— יאָ. איך בין זאָגאר געווען קאַפּיטאַן רעוואַליער, ביז איך האָב ביידע פיס פערלאָרען, ביידע אויף אמאָל, דורך איין שאָס.

מיר האָבען זיך ווידער אָנגעקוקט איצט, ווען מיר האָבען זיך ביידע דערקענט.

און איך האָב זיך גאַנץ גענוי דערמאָהנט אָן דעם שלאַנקען, שעהנעם מאַן, וועלכער האָט מיט אַזאַ גראַציעזער לעבהאַפטיגקייט געטאַנצט, אז מען האָט איהם א נאָמען געגעבען „דער ווירבעל־ווינד". אָבער הינטער יענעם בילד, וועלכער האָט איצט אַזוי קלאָהר אָב־געלעבט פאַר מיר, איז אין מיין נערדעבעניש געבליבען נאָך עטוואָס, אויף וואָס איך האָב זיך ניט געקענט דערמאָהנען, עפּעס א געשיכטע, וועלכע איך האָב געוואוסט און דערנאָך פערגעסען, איינע פון יענע געשיכטען, וועגען וועלכע מען טראַכט א קורצע צייט און וועלכע לאָזען איבער נאָר א לייכטען איינדרוק אין אונזער עראינערונג.

עס איז עפּעס געווען פון ליעבע דערביי. אויף דעם האָב איך זיך אָנגעשטויסען, אָבער מעהר האָב איך ניט גערענקט.

אָבער ביסלעכווייז איז די דונקעלהייט פערשוואונדען, און א

פּנים פון אַ מיידעל האָט פאַר מיינע אויגען אַ שוועב געטהאָן. דאָן פּלוצים ווי אַ באַמבע, וועלכע ווערט צופּלאַצט, איז מיר איינגעפאַלען איהר נאָמען: פריילין דע מאַנדראַל. און איצט האָב איך זיך אָן אַלסדינגג דערמאַהנט. עס איז ווירקליך געווען אַ ליעבעס געשיכטע, הגם אַ גאַנץ געוועהנליכע. דאָס דאָזיגע יונגע מיידעל האָט געליעבט דעם יונגען מאַן. דאָן ווען איך האָב זיי געקענט, און מען האָט גערעדט, אַז זיי וועלען חתונה האָבען. ער האָט געשיינט צו זיין זעהר פערליעבט און זעהר גליקליך.

איך האָב אַ קוק געטהאָן אויף דער פּאָליצע, וואו עס זיינען געלעגען די פּעקלעך, וועלכע מיין שכנ'ס דיענער האָט אריינגעבראַכט. און די שטימע פונ'ם דיענער האָט מיר אָבגעקלונגען אין די אויערען, ווי ער וואָלט נאָר וואָס געהאָט גערעדט.

ער האָט געזאָגט:

— אָט דאָ, גנעדיגער הערר, זיינען אַלע פּעקלעך. עס זיינען דאָ פינף שטיק: די קאָנסעקטען, די ליאַלקע, דער פּייקעל, דאָס געוועהר און די לעבער־וואורשט.

דאָ איז אין מיין קאָפּ אין איין מינוט בעשאַפען געוואָרען אַ ראָמאַן און זיך ענטוויקעלט. ער איז געווען זעהר עהנליך צו די ראָמאַנען, וועלכע איך האָב אַמאָל געלעזען, וואו דער יונגער מאַן, אָדער די מיידעל, דער חתן, אָדער די כלה, הייראַטהען צוזאַמען. נאָכדעם ווי מיט איינעם פון זיי האָט פּאַסירט עפּעס אַן אונגליק פון פינאַנציעלער, אָדער קערפּערליכער אַרט. דער אָפיציער, וועלכער איז צוקאַליעטשעט געוואָרען אין צייט פון מלחמה, האָט נאָכדעם מסתמא געטראָפען דאָס מיידעל, וועלכע האָט איהם איהר וואָרט געגעבען. און זי האָט איהר וואָרט געהאַלטען און איז זיין פרוי געוואָרען.

איך האָב עס געפונען פאַר שעהן און איינפאַך, ווי עס געפעלט איינעם איבערהויפּט יעדע אויפּאָפּפערונג און יעדער גוטער סוף אין די ביכער און אין טהעאַטער. ווען מען לעזט, אָדער מען הערט פון מענשליכער גוטהערציגקייט, פון שעהנע טהאַטען, דאָן פיהלט יעדער איינציגער, ווי ער אַליין וואָלט מיט פערגעניגען געאָפּפערט

מיט זיין אייגענעם איך. אבער אויף דעם צווייטען טאג ווערט מען אויסער זיך, ווען אן ארימער פריינד קומט לייהען עפּעס געלד.

דאן איז מיר פּלוצים איינגעפאלען א וועניגער פּאטהעטישער און מעהר רעאליסטישער געדאנק: פיליייכט האט ער געהייראטה פאר דער מלחמה, נאך איידער דער שרעקליכער אונגליק האט איהם געטראפען, נאך פריהער ווי די קויל האט איהם ביידע פיס אבגע־ריסען. זי האט געמוזט זיין פערצווייפעלט, אבער דאך האט זי צו־גענומען איהר מאן מיט טרייהייט און איבערגעבענהייט, האט איהם געפּפלעגט, געטרייסט, צוגעגעבען מוטה דעם ארימען, אונגליקליכען מאן, וועלכער איז אוועק אין קריעג אזא שעהנער, אזא שטארקער און איז צוריקגעקומען מיט ארונטערגעהאקטע גליעדער, א פעראור־טהיילטער צו פיהרען אן אונבעוועגליכען לעבען.

איז ער געוועזען גליקליך, אדער אונגליקליך? איצט איז אויף מיר אנגעפאלען אן אונווידערשטעהליכער פערלאנג צו וויסען, ווי איהם האט זיך געלעבט, אם ווענינגסטענס די הויפּט זאך, אזוי אז איך זאל זיך קענען אנשטויסען אויף דעם, וואס ער וועט מיר ניט וועלען, אדער ניט קענען זאגען.

בעת איך האב וועגען דעם געטראכט, האב איך זיך מיט איהם אונטערהאלטען. מיר האבען גערעדט פון געוועהנליכע זאכען, און איך האב געטראכט, קוקענדיג אויף די פעקלעך: ער האט אלזא דריי קינדער. די קאנפעקטען זיינען פאר דער פרוי, די ליאלקע פאר דער קליין מיידעלע, דער פּייקעל און געוועהר פאר זיינע זיהן, און די לעבער־ווארשט פאר איהם אליין.

דערפאר האב איך ביי איהם געפרעגט:

— איהר האט קינדער?

ער האט געענטפערט:

— ניין.

איך בין פּלוצים געווארען צומישט, ווי איך וואלט א גרויסע נארישקייט בעגאנגען, און האב ווייטער גערעדט:

— ענטשולדיגט מיר, עס איז מיר איינגעפאלען, ווען איך האב געזעהן, ווי אייער דיענער האט געבראכט דאס שפּיעלצייג. ניט

ווילענדיג הערט מען אמאל צו פרעמדע רייד און מען ציהט זיך איינענע שליסע.

ער האט א שמייכעל געטהאן און געזאגט:

— ניין, איך בין אפילו ניט פערהייראטה. איך האב ניט צייט געהאט צו קומען דערצו.

איך האב געמאכט אן אנשטעל, ווי איך וואלט זיך פּלוצים דערמאהנט.

— אך, עס איז אמת, איהר זייט געוועזן א חתן, ווען איך האב אייך געקענט. איך גלויב פאר פריילין דע מאנדאל.

— יא, ריכטיג. איהר האט אן אויסגעצייכענטען גערעכעניש.

דאן האב איך זיך אנגענומען מיט מוטה און בעמערקט:

— איך גלויב, אז איך האב אויך געהערט, אז פריילין מאנדאל האט נעהייראטה מיט דעם הערר... הערר...

— הערר דע פלעורעל.

— יא, יא, יעצט דערמאהן איך זיך. ביי דער דאזיגער געלע־גענהייט האט מען זאגאר גערעדט דערפון, אז איהר זייט פערוואונ־דעט געווארען.

איך האב אויף איהם א קוק געטהאן, ער איז רויט געווארען.

ער האט געענטפערט נערוועז, מיט דער פּלוצימדיגער אויפרע־גונג פון א מענשען, וועלכער פערטהיידיגט א פערלארענע זאך, א פערלארענע אין זיין הארצען און אין זיין גייסט, אבער וועלכע עס ווילט זיך דאך פערטהיידיגען, גערעכט מאכען:

— עס איז א גרויסע עולה צו פערבינדען מיין נאמען מיט דעם נאמען פון מאדאם דע פלעורעל. ווען איך בין פון דער מלחמה צוריקגעקומען אהן פיס, וואלט איך קיין מאל, קיין מאל ניט דער־לאזען, אז זי זאל ווערען מיין פרוי. איז עס דען געוועזן מעגליך? מען הייראטה דאך ניט, אום זיך צו בעריהמען מיט דער גוטהער־ציגקייט, זאנדערען דעם גאנצען לעבען, יעדען טאג, יעדע מינוט, יעדע סעקונדע צו פערברענגען נעבען דעם מאנ'ס זייט. און ווען דער מאן איז א קריפּעל, אזוי ווי איך, דאן נעהמט מען אויף זיך, ווען מען הייראטה מיט איהם, גרויסע ליידען, וועלכע דויערען ביז אין טויט. יעדע אויפאפּפערונג, יעדע היינגעבונג, קען איך בעגריי־

פען און בעוואונדערען ביז צו א געוויסער גרענעץ. אבער איך קען ניט פערשטעהן, אז א פרוי זאל אויפגעבען איהר גאנץ לעבען, איהר גאנצען גליק, אלע איהרע פריידען, אלע טרוימען, נאר דערפאר, אז מען זאל לויבען איהר גוטהערציגקייט. ווען איך הער, ווי מיינע הילצערנע פיס קלאפען אן פאל פון מיין צימער, און מיינע קוליעס מאכען ביי יעדען טריט א געררויש ווי א מיהל, דאן ווער איך אזוי פערצווייפעלט, אז איך כאפ אזש ניט ווערגען מיין דיענער. גלויבט איהר, אז מען קען פערלאנגען פון א פרוי, אז זי זאל ליידען דאס, וואס מען קען אליין ניט אריבערטראגען? און דאן דענקט איהר, אז מיינע איבערגעהאקטע קניה זיינען זעהר שעהן?

ער איז אנשווייגען געווארען. וואס האב איך געזאלט ענט־פערען? ער איז געווען גערעכט. האב איך זי דען געקענט טאד־לען, פעראכטען, איהר אונרעכט געבען? ניין. און דאך האט מיין פאעטישער פאנטאזיע ניט געשמעקט די דאזיגע קלוגע, געוועהנליכע און ריכטיגע אויסרעכענונג. עס האט זיך מיר געוואלט הערען פון עפעס א גרויסען אפפער, און איך בין געווען א ביסעל ענטוישט.

דאן האב איך פלוצים געפרעגט:

— האט מאדאם דע פלעורעל קינדער?

— יא. א מיידעל מיט צוויי אינגלעך. זיי ברענג איך עס דאך שפיעלצייג. איהר מאן און זי זיינען זעהר גוט אנטקעגען מיר.

דער צוג איז געלאפען איבער דעם אייזענבאהן דאמם פון סיינט זשערמאן, האט זיך דורכגעגליטשט דורך דעם טונעל, אריינגעפאה־רען אין באהנהויף און זיך אבגעשטעלט.

איך האב נאר וואס געוואלט אנבאטען מיין ארעם דעם פער־קריפעלטען אפיציער, כדי איהם צו העלפען אויסשטייגען, ווען דורך דער אפענער טהיר האבען צוויי הענט זיך צו איהם אויסגעשטרעקט:

— א גוטען טאג, פלעורעל!

— א גוטער טאג, מיין ליעבער קעוואליער!

הינטער דעם מאן איז געשטאנען די פרוי, א שטראהלענדיגע, א שמייכלענדיגע, נאך א שעהנע, און האט איהם פון ווייטען גע־גריסט מיט דער האנד. א קליין מיידעל ביי איהר זייט האט אונ־טערגעטאנצט פאר פרייד און צוויי אינגלעך האבען געקוקט מיט

בלישטשענדיגע אויגעלעך אויף דעם פּייקעל און דעם ביקסעל, וועל־כע זייער פאַטער האָט אַרונטערגענומען פון דער פּאַליצע.

ווען דער קריפּעל איז אַרונטער אויף דער פּלאַטפאָרמע, האָבען אַלע קינדער איהם אַרומגעכאַפּט. דאַן האָבען זיי זיך געלאָזט געהן. דאָס קליין מיידעלע האָט זיך מיט איהר קליין הענטעל אָנגעהאַלטען אַן איין זייט פון דער קאָליע, עפּעס אַזוי ווי געהענדיג נעבען זיין זייט, וואָלט זי איהר גרויסען פריינד אָנגעכאַפּט פאַר אַ פינגער.

ערֹאינערונג.

ך, וויפיעל ערֹאינערונגען פון דער יונגענד ערוואכען עס אין מיר ביי דעם ערשטען ווארימען שטראהל פון דער זון. אין די יונגע יאָהרען דאכט זיך אונז אַז אַלסדינג איז שען, לוסטיג, פרעהלאך און גוט. ווי וואונדערשען זיינען די ערֹאינערונגען אַן פער־גאנגענע פריהלינגס! . . .

געדענקסט איהר נאָך פריינדע, ברידער מיינע, יענע פרעהליכע יאָהרען, ווען דאָס גאנצע לעבען האָט אויסגעזעהן, ווי א לוסטיגער יום טוב, ווי איין פרעהליכער געלעכטער? געדענקסט איהר נאָך יענע טעג, ווען מיר פלעגען זיך ארומשלעפען ארום פאריז, אונזער ארימקייט, פון וועלכער מיר האָבען געלאכט, אונזערע שפאציערען אין דעם גרינעם וואלד? ווי מיר פלעגען פאר'שיכור'ט ווערען בלוי! פון דער ריינער לופט אין יענע קליינע שענקלאך אויף'ן ברעג פון דער סעין? געדענקט איהר נאָך אונזערע באנאלע און דאָך אזעלכע אנגענעהמע קליינע ליעבעס־געשיכטען?

איך וויל איך דערצעהלען איינע פון זיי.

פאסירט האָט זי ערשט מיט צוועלף יאָהר צוריק, אָבער מיר ווייזט זי זיך אויס אזוי אַלט, אזוי ווי זי וואָלט געלעגען אויף דעם אנדערען זייט פון מיין לעבען...

איך בין דעמאָלט אַלט געוועזען פינף און צוואנציג יאָהר, בין נור וואָס געקומען קיין פאריז, בין געוועזען א בעאַמטער אין א מיניסטעריום, און די זונטאגס האָבען מיר אויסגעוויזען, ווי שענע, פרעהליכע יום טובים, פול פרייד און גליק, הגם אין די דאָזיגע טעג האָט מיט מיר קיינע בעזונדערע זאכען ניט פאסירט.

היינט איז תמיד זונטאג; אָבער איך טראכט מיט בעדויערען

אָן יענער צייט, ווען זונטאג איז געווען נור איין מאָל אין וואָך! און איך האָב דאָך דאַן גיט געהאַט מעהר ווי זעקס פראַנק אויס־צוגעבען.

איך האָב זיך אויפגעכאַפּט אין יענעם פריהמאָרגען מיט א געפיהל פון פרייהייט, וועלכער איז גוט בעקאַנט צו די בעאַמטע, מיט א געפיהל, אַז היינט איז מיין טאָג, היינט קאָן איך רוהען, קאָן זיך פרעהען, קאָן אויסגעהן, היינט בין איך אונאַבהענגיג.

איך האָב געעפענט דעם פענסטער, עס איז געווען א וואונדער־שענער וועטער. דער הימעל, א גאַנץ בלויער, האָט זיך אויסגע־צויגען איבער׳ן שטאָדט, פול מיט ליכט, מיט זון און פויגעל־געזאַנג.

איך האָב זיך שנעל אָנגעטהאָן און בין אוועק. איך האָב גע־וואָלט פערברענגען דעם טאָג אין׳ם וואַלד, אטהעמען די פרישע לופט פון דער שמעקעדיגער, גרינער וועלט... איך בין דאָך אַליין פון׳ם דאָרף, איך בין אויף די פעלדער און צווישען די בוימער אויפגעוואַקסען.

פּאַריז האָט זיך אויפגעכאַפּט פרעהליך, אין גאַנצען בעגאָסען מיט וואַרימען ליכט. די פראָנטען פון די הייזער האָבען געבלים־טשעט; די קאַנאַריקלאָך פון די שווייצאַרען האָבען געשוויש־צערט אין זייערע שטייגלאָך און א פרעהליכקייט האָט זיך געטראָ־גען איבער די גאַסען. אַלסדינג האָט געשמייכעלט. ביי אַלעמען איז געווען זון־אויפגאַנג. גליק און צופריעדענהייט האָט געשיינט אויף אַלע פנים׳ער, אויף אַלע ארומיגע זאַכען...

איך בין אוועק צו דער סיין און האָב געוואָלט ארויף אויף דער ״שוואַלב״, וועלכע געהט קיין סען־קלו. אַך, ווי איך האָב ליעב געהאַט דאָס וואַרטען אויף׳ן בריק, ביז דאָס שיף וועט אָנקומען, עפּעס אַזוי ווי איך זאָל זיך אוועקלאָזען אין עק פון דער וועלט. אין נייע, זעלטענע לענדער...

איך האָב דאָס שיף דערזעהן נאָך פון ווייט, ווייט, הינטער דעם צווייטען בריק, מיט א וואָלקען רויך איבער איהם. עס האָט אויסגעזעהן קליין, גאָר קליין. באַלד אָבער איז עס גרעסער געוואָ־

רען, גרעסער און גרעסער און אין מיין פאנטאזיע איז עס אויסגע־וואקסען צו א גרויסען דאמפפער.

דאס שיפעל איז צוגעקומען צום ברעג און איך בין ארייננע־שטיגען.

אינעווייניג זיינען שוין געזעסען מענשען אין יום־טוב'דיגע בגדים, אין העלע, אויפאלענדע קליידער, מיט בונט־קאלירטע לענ־טעס און פרעהליכע, צוהיצטע פנים'ער.

איך בין געבליבען שטעהן גאנץ פון פארענט, האב געקוקט אויף פארביישוועבענדע ברעגעס, אויף די הייזער, די בוימער, די בריקען. און פלוצים האב איך דערזעהן דעם גרויסען וויאדוקט פוען־דיר־זשור, וועלכער שניידט איבער דעם גאנצען טייך.

דא איז געווען דער עק פון פאריז און דער אנהויב פון דארף, און די סיין האט זיך פלוצים שטארק פערשפרייט, עפעס אזוי ווי זי וואלט זיך ארויסגעריסען פון געפאנגענשאפט און וואלט זיך דערפיהלט פראנק און פריי. זי איז מיט אמאל געווארען א שע־נער, רוהיגער פלוס, וואס שטראמט איבער פלאכען לאנד, אין מי־טען פון פעלדער און פארביי וועלדער.

נאכדעם ווי מיר זיינען פארבייגעפאהרען צוויי אינזלען, האט זיך "די שוואלב" פארקירעוועט און איז געפאהרען פארביי א הויכען, גרינעם ברעג, פון וואנען עס האבען זיך געזעהן א סך ווייסע הייזלאך און א שטימע האט אויסגערופען:

— באַ־מעדאַן!

דאן אביסעל ווייטער:

— סעוור!

און נאך ווייטער:

— סען־קלו!

איך בין ארונטער פון'ם שיף און מיט איילינע טריט בין איך אוועק מיט'ן וועג, וואס פיהרט צום וואלד. איך האב מיטגענומען א קארטע פון דער אומגעגענד, כדי ניט צו פארבלאנדזשען אויף די וועגען, וועלכע שניידען איבער די וועלדער אין אלע ריכטונגען.

אזוי שנעל ווי איך האב זיך געפונען אין'ם שאטען, האב

איינגעזויגען אין זיך די שמעקעדיגע, זאפטיגע לופט. איך בין געגאנגען מיט לאנגזאמע טריט, האָב ניט געטראַכט מעהר וועגען אקטען, וועגען מיין ביורא, שעף, קאָלעגען; איך האָב נור געטראַכט פון פערשיעדענע גליקען, וואָס וועלען מיך טרעפען.

טויזענדע עראינערונגען פון דער קינדהייט האָבען ערוואכט אין מיר, ארויסגערופען פון די אַלע שמעקעדיגע ריחות פון׳ם וואלד, און באַרענדיג זיך אין גרינס און אין זונען־שטראהלען, בין איך זיך געגאנגען מיין וועג. פון צייט צו צייט האָב איך זיך צוגעזעצט, און זיך ארומגעקוקט. ארום און ארום איז געווען וואלד, קליינע בלימלאך האָבען געוואַקסען ארום מיר, זייערע נעמען האָב איך געוואוסט נאָך פון לאנג, איך האָב זיי אַלע גלייך ווידער דערקענט, אזוי ווי זיי וואָלטען געווען די אייגענע, ווי ביי מיר אין דערהיים. זיי זיינען געווען געל, רויט, פיאלעט, אויף דינע, לאנגע שטעקעלאך. אָדער גאָר אויף ד׳רערד. אויף די בלעטעלאך אין׳ם גראָז זיינען ארומגעקראָכען פליעגעלאך פוי אַלע פארבען און פאָרמען, אנדערע צודרעהטע און צוקרימטע און אנדערע גלייכע און שלאנקע; אנ־דערע העסליכע און גרויסע און ווידער אנדערע קליינינקע, ברעקע־לאך, אז מען האָט זיי קוים געקענט זעהן.

דאַן בין איך געשלאָפען א פּאָאר שטונדען אין א גראָבען, און א אויסגערוהטער, א געשטארקטער פון שלאָף, בין איך אוועק ווייטער.

פאר מיר האָט זיך געעפענט א בעצויבערנדע אלעע. דורך די ניט־גאָר געדיכטע בוימער האָט די זון געוואָרפען איהרע נאָלדענע שטראהלען, וועלכע זיינען, ווי ליכטיגע פלעקען, געפאלען אויף די ווייסע מארגאריטקעס.

די אלעע האָט זיך געצויגען לאנג אָהן א סוף, א שטילע און א ליידיגע, נור איין גרויסע, זשומענדע פליעג איז ארומגעפלויגען און זיך צייטענווייז אָבגעשטעלט, כדי צו זויגען פון א בלום, דאַן איז זי גלייך ווידער אוועקגעפלויגען, אום אביסעל ווייטער ווידער צו רוהען.

אָבער פּלוצים האָב איך אויף דער אנדערער זייט אלעע דער־

זעהן צוויי מענשען, א מאן און א פרוי, וועלכע זיינען מיר געגאנגען אנטקעגען. מיך האט פערדראסען, וואס מען צושטערט מיין רוהיגען שפאציער־גאנג, און איך האב זיך געוואלט בעהאלטען צווישען די בוימער; אבער דא האט זיך מיר אויסגעוויזען, אז מען רופט מיך.

און ווירקליך, די פרוי האט געמאכט צו מיר מיט'ן שירעם, און דער מאן, אין זיין זשילעט, מיט'ן רעקעל אויפ'ן ארם, האט מיט דער אנדער האנד געמאכט צו מיר פערצווייפעלטע צייכענס.

איך בין אוועק צו זיי. זייביידע זיינען געווען זעהר רויט, זי האט געטראטען מיט קליינע טריט, ער האט געשפרייזט מיעד. אויף זייערע פנים'ער האט זיך אנגעזעהן א מיעדקייט און אז זיי זיינען שלעכט אויפגעלייגט.

די פרוי האט מיך גלייך געפרעגט:

— קענט איהר מיר ניט זאגען, וואו מיר געפינען זיך? מיין מאן, דער פרה אדם, האט פערבלאָרזשעט, פארזיכערענדיג מיך אז ער קען גוט די געגענד.

איך האב געענטפערט מיט דער גרעסטער זיכערהייט:

— איהר געהט נאך סען־קלו, הינטער אייך ליגט ווערסאל.

זי האט געזאגט מיט א צורייצטען בליק אויף איהר מאן:

— אזוי גאר, מיר געהען פון ווערסאל? אבער אהין ווילען מיר דאך געהן עסען!

— איך געה אויך אהין מאדאם.

זי האט געזאגט עטליכע מאל, דריקענדיג מיט די אקסלען:

— מיין גאט! מיין גאט! מיין גאט!

מיט יענעם בעזונדערען פערעכטליכען טאן, וועלכען פרויען געברויכען, ווען זיי ווילען אויסדריקען זייער פערדרוס.

זי איז געווען א יונגע, שענע ברונעטקע מיט א לייכטען שאטען פון וואנסילאך אויף דער אויבערשטער ליפ.

ער אבער האט געשוויצט און זיך געווישט דעם שטערן. זיי זיינען הפנים געווען קליינע פאריזער בורזשואס. דער מאן האט אויסגעזעהן גאנץ דערשלאגען, טויט־מיעד און פערצווייפעלט. ער האט געברומט:

— אבער מיין טהייערע, דו . . .

זי האָט איהם ניט געלאָזען ווייטער רעדען:

— נו יאָ, איך!.. איצט בין איך שולדיג! נאַטירליך, איך! ווער דען? דאָס האָב איך דאָך געוואָלט געהן ניט וויסענדיג וואוהין, ניין? דאָס האָב איך דאָך געוואָלט געהן רעכטס, דאָס האָב איך דאָך פערזיכערט, אז איך וועל דערקענען דעם וועג? הא? דאָס האָב איך געוואָלט נעהמען מיט זיך קאַשאָן?

זי האָט נאָך ניט צייט געהאַט אויסצוריידען די לעצטע ווערטער, ווי איהר מאַן, עפּעס ווי אין אַן אַנפאַל פון משוגעת, האָט ארויסגעלאָזען אַ לאַנגען, דורכדרינגליכען געשריי, עפּעס אַ מין לאַנגען וואָיען ווי אַ ווילדער, וואָס מען קען אין קיין שפּראַך ניט איבערגעבען, עס האָט געקלונגען ווי:

— טיטיטיטיטיטיטי!

ווי עס האָט געשיינט, האָט עס דער יונגער פרוי ניט פאַרוואונדערט ניט און אויפגערעגט, זי האָט נאָך אַלץ גערעדט איהרם:

— עס זיינען אַבער דאָ נאַרען אויף דער וועלט. דענקען, אז זיי זיינען נאָך גערעכט: בין איך געווען די יעניגע, וואָס האָט זיך פאַר־אַ־יאָהרען געזעצט אין דעם צוג וואָס פיהרט קיין דיעפּפּ, אַנשטאָדט צו נעהמען אַ צוג קיין האַוור, זאָג, בין איך עס געווען, הא? האָב איך זיך געוועט, אז הערר לע טורנער וואָהנט אויף דער רו דע מערטירס? דאָס האָב איך ניט געוואָלט גלויבען, אז סעלעסטינע איז אַ גנב'טע, הא?..

און זי האָט מיט אַ שאַרף צינגעלע, פול גיפט, געוואָרפען איהם אין פּנים בעשולדיגונגען, אויפגעוואָרפען איהם זאַכען פון זייער טעגליכען לעבען און פון זייערע אינטימסטע פערהעלטניסע.

זי האָט איהר מאַן אויפגעוואָרפען אַלעס, וואָס ער האָט געטהאָן, זיינע געדאַנקען, זיין בענעהמען זיך, זיינע האַנדלונגען, אַלע זיינע פערזוכען, אַלע זיינע אַנשטרענגונגען, זיין גאַנץ לעבען, פון זייער חתונה ביז'ן היינטיגען טאָג...

ער האָב געפּרופט זי איינצושטילען, זי צו בערוהיגען און האָט געשטאַמעלט:

— אָבער מיין טהייערע, די אַלע רייד זיינען דאָך איבעריג... פאַר דעם פרעמדען מענשען... מיר דארפען דאָך ניט געבען קיין פאַרשטעלונג... דאָס אינטערעסירט דעם הערר זעהר ווענינ!..

און ער האָט פערצווייפעלט געקוקט אויף די בוימער, ווי ער וואָלט וועלען אויסמעסטען זייער שווייגענדע, געהיימניספולע טיעפ־קייט, כדי זיך דאָרט אריינצואוואַרפען, אנטלויפען, בעהאלטען זיך פון אַלעמענס בליקען, און פון צייט צו צייט האָט ער ווידער ארויס־געלאָזען א הויכען, משונה'דינען געשריי:

— טיטיטיטיטיטי!

דעם דאָזיגען שאַרפען, דורכדרינגענדען געשריי האָב איך אָנ־גענומען פאַר א נערוועזע קראַנקהייט.

די יונגע פרוי האָט זיך פּלוצים געווענדעט צו מיר:

— אויב איהר ערלויבט, געהען מיר מיט אייך צוזאַמען, דאַן וועלען מיר כאָטש ניט פארבלאָנדזשען א צווייטען מאָל.

איך האָב זיך פארנייגט; זי האָט מיך גענומען אונטער'ן אָרם און דערצעהלט טויזענד זאכען פון איהר לעבען, פון איהר פאַמיליע, פון איהר געשעפט. זיי האָבען געהאַט א האַנשוה־קראָם אין דער־רו סיינט לאַזאַר.

איהר מאַן האָט געשפּרייזט נעבען איהר, געקוקט מיט אויפ־גערעגטע בליקען אין וואַלד אריין און געקוויטשעט:

— טיטיטיטיטיטי!

צום סוף האָב איך געפרעגט:

—פאַרוואָס שרייט איהר עפּעס אַזוי מאָרגע?

— איך האָב פאַרלאָרען מיין הונד!

— וואָס? איהר האָט פאַרלאָרען אייער הונד?

— יאָ, ער איז נאָך קיין יאָהר ניט אַלט און ער איז נאָך קיין מאָל פון קראָם נישט ארויס; איך האָב איהם געוואָלט מיטנעהמען, אום ער זאָל זיך דורכגעהן אין וואַלד שפּאַציערען. ער האָט נאָך קיין מאָל ניט אָנגעזעהן קיין גרינס, קיין גראָז, און ווען מיר זיינען אין וואַלד אריין, איז ער ווי משוגע געוואָרען. ער האָט זיך געלאָזט לויפען האַווקענדיג און איז פערשוואונדען אין וואַלד. איך דאַרף

איך אויך בעמערקען, אז אין׳ם אייזענבאהן האָט ער זיך אויך שטארק געשראָקען. עס קאָן זיין אז דאָס האָט איהם צוטומעלט איך האָב איהם גערופען און גערופען, אָבער ער איז ניט צוריק־געקומען, און דאָ, אין׳ם וואלד, וועט ער דאָך שטארבען פאר הונגער.

די יונגע פרוי האָט געזאָגט, ניט קוקענדיג אויף איהר מאן:

— ווען דו וואָלסט איהם געהאלטען פאר א שטריקעל, וואָלט עס ניט פאסירט. ווען מען איז אזא פרא אדם ווי דו, דארף מען קיין הונד ניט.

ער האָט זיך אָנגערופען ניט דרייסט:

— אָבער מיין טהייערע, דו האָסט דאָך...

זי איז פלוצים געבליעבען שטעהן, ווי צוגעוואקסען צו ד׳רערד, האָט איהם אָנגעקוקט שאַרף אין די אויגען, ווי זי וואָלט זיי וועלען ארויסקראַצען, און איהם ווידער גענומען ווארפען אין פנים אריין איין פאָרוואורף נאָך׳ן אנדערען.

די נאכט איז צוגעפאלען. לאנגזאם האָט זיך א געבעלדיגער שלייער איבער׳ן דאַרף אויפגעשפרייט און די לופט איז פול גע־וואָרען מיט יענער פאַעטישער שטימונג, וועלכע פיהלט זיך פאר־נאכט אין א קיהלען, שמעקעדיגען וואלד.

פלוצים האָט זיך איהר מאן אָבגעשטעלט, זיך נערוועז גענו־מען טאפען פון אלע זייטען און דאן אויסגערופען:

— מיין גאָט, מיר דאכט זיך, איך האָב...

זי האָט איהם אָנגעקוקט:

— נו, וואָס נאָך?

— איך האָב ניט בעמערקט, אז איך טראָג מיין אויבערראָק אויף׳ן אָרם.

— נו?

— איך האָב פערלאָרען מיין בריעף־טאש, מיין גאנץ געלד איז דאָרט.

זי האָט געציטערט פאַר כעס און אזש ניט געקענט רעדען:

— מעהר פון דאָס האָט ניט געפעהלט! מען קען פון דיר משוגע ווערען! אזא עזעל! אזא אָקס! ווי אזוי האָב איך גאר געקענט

חתונה האָבען מיט אזא פערד ? יעצט געה זוך און דו זאָלסט מיר געפינען דאָס געלד, דו הערסט ! איך געה מיט דעם הערר אין ווערסאל, איך האָב ניט קיין חשק צו נעכטיגען דאָ אין'ם וואלד !
ער האָט געשטאמעלט גאַנץ מילד :
— יא, טהייערע, אָבער וואו וועל איך דיך געפינען ?
מען האָט מיר רעקאָמענדירט אַ רעסטאָראַן, איך האָב אָנגעגעבען דעם אדרעס.
דער מאַן האָט זיך אומגעקעהרט צוריק, און מיט'ן קאָפּ צו ד'ערד געבויגען, זוכענדיג מיט אונרוהיגע אויגען ארום, איז ער אוועק שרייענדיג אַלע ווײַלע :
— טיטיטיטיטיטי !
עס האָט גענומען אַ צייט לאַנג ביז ער פערשוואונדען ; צום סוף איז אויך זיין שאָטען פערלאָרען געגאַנגען אין דער טיעפקייט פון דער אַלעע, אָבער לאַנג נאָכדעם האָט זיך נאָך געהערט זיין טרויעריגער :
— טיטיטיטיטיטי !
די נאַכט איז צוגעפאַלען. אַ גליקליכער בין איך געגאַנגען מיט שנעלע טריט אין דער שטילקייט פון דער נאַכט מיט דער דאָזיגער קליינער, אונבעקאַנטער פרוי, וועלכע האָט זיך אָנגעשפּארט אויף מיין אָרם.
איך האָב געזוכט העפליכע ווערטער און זיי ניט געקענט געפינען. און איך בין געגאַנגען שטום, צומישט און ענטציקט.
פּלוצים האָט אַ גרויסער שאָסע איבערגעהאַקט אונזער אַלעע, און רעכטס, אין אַ טהאָל, האָב איך דערזעהן אַ גאַנצע שטאָדט.
וואָס זאָל דאָס זיין פאַר אַ געגענד ?
עס איז פאַרביי געגאַנגען עפּעס אַ מענש. איך האָב איהם געפרעגט און ער האָט געענטפערט :
— דאָס איז בוזשיוואַל.
איך בין געוואָרען ערשטוינט :
— וואָס רעדט איהר ? ווי קומט דאָ בוזשיוואַל ? זייט איהר אין דעם זיכער ?

דאָן ערשט פלעגט זי זיך צו איהם אַ נעהם טהאָן און אויסלאָזען צו איהם איהר ביטער האַרץ. איבערהויפּט האָט זי איהם אויפ־געוואָרפען, וואָס ער איז אַזוי דיק: — דו פערנעהמסט צו פיעל פּלאַץ, דו ווערסט צו דיק.

אָפט האָט זי איהם געצוואונגען אויפצושטעהן פון בעט און געשיקט איהם אונטען געפינען אַ צייטונג, וואָס זי האָט כלומר׳שט דאָרט פערגעסען, אָדער אַ פלאַש לעמאָנאַד, וועלכע ער האָט ניט געקענט געפינען, ווייל זי האָט עס אליין בעהאַלטען. דערביי האָט זי צו איהם געזאָגט מיט אַ בייזען און אַבלאַכענדיגען קול: — „דו זאָלסט כאָטש וויסען, וואו דאָס צו געפינען, דו גרויסער פערד!"
און ווען ער האָט זיך אַרומגעשלעפּט אין דעם שלאָפענדיגען הויז אַ שעה צייט און זיך דערנאָך צוריק געקעהרט אין שלאָף־צימער מיט לעדיגע הענט, האָט ער פון איהר געקראָגען אַזאַ מין דאַנק: — „קום שוין, קום צוריק אין בעט אַריין, עס וועט דיר גאָר ניט שאַדען, דער שפּאַציער וועט דיך מאַכען אַ ביסעל מאָגערער; אַז ניט, ווערסטו צו פעט".

אַלע ווײַלע האָט זי איהם אויפגעוועקט און געזאָגט, אַז זי האָט שטאַרקע קרעמפּפען אין לייב און פון איהם געפאָדערט, ער זאָל איהר אויסרייבען מיט אַ שטיקעל פלאַנעל, איינגעטונקט אין אָדע־קאָלאָן. ער האָט זיך געסטאַרעט איהר צו העלפען, געזאָרגט פאַר איהר, וואָס זי איז נעבאַך קראַנק און פאַרגעשלאָגען צו געהן אויפ־וועקען זייער דיענסט צעלעסטאַ. אָבער דאָן פלעגט זי ווערען שטאַרק אויפגעבראַכט און נעהמען שרייען: — „גוואַלד, וואָס איז דאָס פאַר אַ פערד! גוט, גוט, מיר איז שוין בעסער, געה צו בעט, געה, לעג זיך שלאָפען, געה, שלים־מזל מיינער!"

און האָט ער זי געפרעגט: — „ביזטו זיכער, אַז דיר איז שוין איבערגעגאַנגען, אַז דיר איז בעסער?" — פלעגט זי ענטפערען בייז איהם אין פנים אַריין:

— יע, האַלט איין דיין צונג! לאָז מיך שלאָפען! דער־מאַהן מיר מעהר ניט וועגען דעם! דו טויגסט זיך צו קיין זאַך ניט, אפילו אויסרייבען אַ פרוי קענסטו ניט".

ער איז געוועזן זעהר נידערשלאָגען און געשטאַמעלט : —
„אבער מיין טהייערע...“

אבער זי איז געוואָרען מלא רציחה : — „איך וויל ניט הערען קיין אבערס. געגוג, לאָז מיך צו רוהה!“ און זי האָט זיך אומגעקעהרט מיט׳ן פּנים צום וואַנד.

און איין מאָל ביי נאַכט האָט זי איהם אַזוי שטאַרק געטריי־סעלט, אַז ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אַ צושראָקענער און דערזעהן, אַז ער זיצט אין בעט אַ שלאָפעדיגער. ער האָט אויסגעשטאַמעלט :

— וואָס איז ? וואָס איז געשעהן ?

זי האָט איהם אַ כאַפּ געטהאָן פאַר אַן אָרעם, איהם גענומען קנייפּען אַזוי לאַנג, ביז ער האָט אַ געשריי געטהאָן. דאַן האָט זי איהם געגעבען אַ זעץ איבער׳ן אויער און געזאָגט :

— איך הער עפּעס אַ גערויש אין הויז.

זייענדיג געוועהנט צו מאַדאַם לערעבאור׳ס משוגעת׳ען, האָט ער זיך ניט איבערגעשראָקען און רוהיג געפרעגט :

— וואָס פאַר אַ סאָרט גערויש, מיין ליעבע ?

זי האָט זיך געטרייסעלט פאַר שרעק און געענטפערט :

— אַ גערויש... אַ גערויש... אַ גערויש פון טריט. אימי־צער איז דאָ אין הויז.

ער איז געבליבען זיצען אונבעוועגליך.

— אימיצער ? דו דענקסט אַזוי ? עס מוז זיך דיר אויס־דאַכטען. אויסער דעם, ווער דענקסטו, קען דאָס זיין ?

זי האָט אויפגעשוידערט :

— ווער ? ווער ? דאָס זיינען גנבים, דו גלאָמפּ איינער !

ער האָט זיך איינגעטוליעט אין די ליילעכער :

— ניין, ניין, מיין טהייערע ! דאָרט איז קיינער ניטאָ. זיי רוהיג. דאָס האָט זיך דיר מסתמא גע׳חלום׳ט.

זי האָט אַראָבגעשליידערט די דעקע און איז אַרונטערגעשפּרונגען פון בעט אַ צוקאַכטע :

— ווי עס שיינט, ביזטו פּונקט אַזאַ פּייגלינג, ווי אַ טויגע־ניכטס ! אין יעדען פאַל וועל איך זיך פערטהיידיגען און אליין קעמפּפען פאַר מיין לעבען. — און געכאַפּט די אייזערנע צוואַנגען

פון קאַמין, האָט זי זיך אַוועקגעשטעלט הינטער דער פערשלאָסענער טהיר אין אַ קעמפּפערישער שטעלונג.

געריהרט פון זיין פרוי'ס דרייסטקייט, און אפשר אַ ביסעלע פערשעהמט, האָט זיך דער מאַן אויפגעהויבען און ניט אויסטהוענדיג זיין שלאַף־מיצעל, האָט ער געכאַפּט אַ שופליע און זיך אַוועקגעשטעלט פּנים לפּנים מיט זיין פּלונית'טע.

צוואַנציג מינוט זיינען זיי אַבגעשטאַנען אין אַ טיעפער שטילקייט. קיין שום נייער גערויש האָט איצט מעהר ניט געשטערט די רוה פונ'ם הויז. צום סוף איז די פרוי געוואָרען אין כעס און איז אַוועק צוריק אין בעט אריין, זאָגענדיג: — „דאָך בין איך זיכער, אַז אימיצער איז דאָרט דאַ".

כדי צו פערמיידען קריעגעריי, האָט ער אויף מאָרגען ניט דערמאָהנט קיין וואָרט וועגען זייער ביי־נאַכטיגער מהומה. אָבער די צווייטע נאַכט האָט מאַדאַם לערעבאור אויפגעוועקט איהר מאַן נאָך מיט מעהר רציחה ווי נעכטען און זיך טרייסלענדיג מיט'ן גאַנצען קערפּער, האָט זי געשטאַמעלט: — „גוסטאַוו, גוסטאַוו, אימיצער האָט נאָר וואָס געעפענט דאָס גאַרטען־טהירעל!"

פערוואונדערט איבער דער איינגעשפּאַרטקייט פון זיין פרוי, וועלכער האָלט זיך אין איין דאַכטען, אַז זי הערט גנבים, האָט ער שוין געוואָלט נעהמען איהר בערוהיגען, ווען איהם האָט זיך גע־דאַכט, אַז ער הערט ווירקליך אַ שטילען גערויש אַרום די ווענט פון הויז. ער איז אויפגעשפּרונגען, צוגעלאָפען צום פענסטער און דערזעהן... יאָ, ער האָט דערזעהן... אַ ווייסע פיגור געהענדיג מיט שנעלע טריט איבער איינער פון די גאַרטען־וועגלעך.

ער האָט געמיינט, אַז ער חלום'ט און האָט קוים ארויסגע־בראַכט:

— דאָרט געהט אימיצער!

דאַן איז ער געקומען אַ ביסעל צו זיך, האָט זיך געסטאַרעט צו בערוהיגען, און פּלוצים האָט זיך אין איהם ערוועקט דער כעס פון אַן איינגענטהימער, אויף וועמענס איינענטהום אַ פרעמדער האָט אַ פוס ארויפגעשטעלט, און ער האָט אויסגערופען מיט היץ:

— וואָרט! וואָרט! וועסט באַלד עפּעס זעהן!

ער איז צוגעלאָפען צו זיין שרייב־טיש, איהם געעפענט, ארויס־גענומען פון דאָרט אַ רעוואָלווער און זיך געלאָזט לויפען צו די טרעפּ. זיין ווייב, אַז ערשטוינטע, איז איהם נאָכגעלאָפען, שריי־ענדיג :

— גוסטאַוו, גוסטאַוו, פערלאָז מיך ניט, לאָז מיך ניט איבער אַליין ! גוסטאַוו ! גוסטאַוו !

אבער ער האָט קוים געהערט ; באַלד איז ער שוין געווען אונטען און האָט ארויפגעלעגט זיין האַנד אויף דער גאַרטען־טהיר.

דאַן איז זי שנעל אַוועק צוריק און האָט זיך פערבאַריקאַדירט אין זייער שלאָף צימער — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

זי האָט געוואַרט פינף מינוט, צעהן מינוט, אַ פיערטעל שעה. אַ ווילדע מורא איז אויף איהר אַנגעפאַלען. זיי האָבען איהם אוּדאי דער׳הרג׳עט ; האָבען איהם מסתמא געכאַפּט און דערוואָר־גען, דערשטיקט. עס וואָלט איהר שוין ליעבער געווען, ווען זי זאָל הערען דאָס שיסען פון רעוואָלווער, דאַן וואָלט זי וועניגסטענס גע־וואוסט, אַז ער פערטהיידיגט זיך דאָרט. אַבער די שטילקייט, וואָס האָט געהערשט אַרום, די מורא׳דיגע שטילקייט פונ׳ם דאָרף האָט זי משוגע געמאַכט.

זי האָט גענומען קלינגען נאָך איהר דיענסטמיידעל צעלעסטאַ. אַבער צעלעסטאַ האָט זיך ניט אָבגערופען אויף דעם קלונג פונ׳ם גלאָק. זי האָט ווידער געקלונגען און געפיהלט, אַז די פיס ברעכען זיך איהר אונטער, אַז אָט־אָט חלש׳ט זי. אַבער אין גאַנצען הויז איז געבליבען שטיל, פון ערגעץ האָט זיך ניט געהערט דער מינדסטער גערויש. זי האָט צוגעדריקט איהר ברענענדיגען שטערען צום פענסטער און זיך געסטאַרעט אריינדרינגען אין דער אַרומיגער פינסטערניש. זי האָט גאָר ניט געקענט זעהן, אויסער די שוואַרצע שאָטענס פון די בוימער אויפ׳ן וועג.

עס האָט געשלאָגען האַלב נאָך צוועלף. איהר מאַן איז געוועזן אַוועק שוין פולע דריי פיערטעל שעה. מיט בענקעניש האָט זי גע־טראַכט, אַז זי וועט איהם שוין מעהר קיין מאָל ניט זעהן, קיין מאָל

נים. און זי האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף די קניה און אויסגע־בראָכען אין אַ ביטערען געוויין.

אימיצער האָט שטיל אָנגעקלאַפּט אין דער טהיר פון איהר צימער. זי איז אויפגעשפּרונגען אַ פערצאַפּעלטע. הערר לערע־באור האָט פון אויסוועניג שטיל צו איהר גערעדט: — „עפען אויף, פּאַלמירע, דאָס בין איך!“ זי האָט זיך אַ לאָז געטהאָן צו דער טהיר, זי געעפענט און געבליבען שטעהן פאַר איהם מיט פערבראָכענע הענט. מיט אויגען פול טרעהרען, האָט זי אויסגערופען:

— וואו ביזטו געוועזן, דו שמוציגער נפש? אַזוי גאָר! דו האָסט מיך דאָ איבערגעלאָזט אַליין, אַ האַלב טויטע פאַר שרעק גאָר אהן אַ פאַר וואָס. פאַר מיר אָרט דיר גאָר נים, אַזוי ווי איך וואָלט גאָר אויף דער וועלט נים געוועזן.

ער האָט צוגעמאַכט די טהיר פון שלאָף־צימער; דערנאָך האָט ער גענומען לאַכען, און ער האָט געלאַכט ווי אַ משוגע׳נער, זיך געקייקעלט פון געלעכטער, מיט די הענט אין די זייטען, געקייכט ביז טרעהרען זיינען איהם אין די אויגען אריין.

מאַדאַם לערעבאור איז געבליבען שטעהן אַ צומישטע, נים רעדענדיג אַ וואָרט.

ער האָט געשטאַמעלט:

— עס איז געוועזן... עס איז געוועזן צעלעסטאַ... זי האָט געהאַט אַ צוזאַמענקונפט אין שפּייכלער. ווען דו וואָלסט זעהן, וואָס... וואָס איך האָב געזעהן...

זי איז געוואָרען בלאַס און זיך גענומען שטיקען פאַר כעס:

— וואָס? וואָס זאָגסטו? צעלעסטאַ? אין מיין הויז? אין... מיין... הויז...אין... מיין... אין מיין... אין מיין שפּייכ־לער. און דו האָסט נים דער׳הרג׳עט דעם מאַן, וועלכער האָט גע־וואַגט צו קומען אַהער? דו האָסט געהאַט אַ רעוואָלווער און האָסט איהם נים דערשאָסען? אין מיין הויז... אין מיין הויז...

זי האָט זיך אוועקגעזעצט אַן אויפגערעגטע, נים אומשטאַנד מעהר צו רעדען אַ וואָרט.

ער האָט איהר געטאַנצט פאַר די אויגען, געקנאַקט מיט די פינ־גער, געסמאַטשקעט מיט דער צונג און נאָך אַלץ לאַכענדיג גערעדט:

— ווען דו זאָלסט זעהן... ווען דו זאָלסט זעהן...
און פּלוצים האָט ער איהר אַ קוש געטהאָן.

זי האָט זיך אַ ריס געטהאָן פון איהם און מיט אַ קול, פערשטיקט פון כעס און אויפרעגונג, געזאָגט:

— איך וועל ניט ערלויבען דאָס מיידעל פערבלייבען אפילו איין טאָג אין מיין הויז, דו הערסט? קיין איין טאָג ניט... אפילו קיין שעה ניט. ווען זי וועט זיך אומקעהרען צוריק אין הויז אריין, וועלען מיר זי ארויסטרייבען.

הערר לערעבאור האָט אַ כאַפּ געטהאָן זיין ווייב און זי גענומען קושען. ער האָט זי געקושט אין די באַקען, אין האַלז, מיט הייסע און הייסע קושען, ווי אין די אַמאָליגע צייטען. זי איז ווידער אַנשווינען געוואָרען צומישט און פערוואונדערט. אבער ער האָט זי געהאַלטען פעסט אין זיינע אָרעמס, און פּלוצים האָט ער זי צערטליך צוגעשלעפּט צו דער בעט. — — — — — — — — — — —
— —

ווען צעלעסטאַ האָט ארום האַלב נאָך ניין אין דער פריה ניט געזעהן איהרע בעלי־הבתים, וועלכע זיינען אימער געוועהנט געווען אויפצושטעהן פריה, איז זי געוואָרען אונרוהיג און האָט שטיל אַנגעקלאַפּט אין דער טהיר פון זייער שלאָף־צימער.

זיי זיינען נאָך געווען אין בעט און האָבען פרעהליך געפּלוידערט איינער מיט'ן צווייטען. צעלעסטאַ איז געבליבען שטעהן פערוואונדערט און האָט געזאָגט: — „מאַדאַם, קאַפּע איז פערטיג".

מאַדאַם לערעבאור האָט געזאָגט מיט אַ זעהר ווייך קול:

— ברענג עס אריין אהער, מיין קינד. מיר זיינען אַ ביסעל מיעד: מיר האָבען ניט גוט געשלאָפען היינטיגע נאַכט.

דאָס מיידעל האָט קוים צייט געהאַט אוועקצוגעהן, ווי הערר לערעבאור האָט ווידער גענומען לאַכען, און קיצלענדיג זיין ווייב אונטער דער מאָרדע, האָט ער געזאָגט: — „ווען דו זאָלסט וויסען, אַך, ווען דו זאָלסט וויסען, וואָס איך האָב געזעהן!"

אבער זי האָט איהם אַנגעכאַפּט פאַר די הענט און געזאָגט צערטליך:

— הער אויף! זיי רוהיג, מיין טהייערע, אויב דו וועסט אזוי פיעל לאכען, וועסטו זיך נאך קראנק מאכען.

און זי האט איהם צערטליך א קוש געטהאן אין די אויגען.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

פון דאן אן האט מאדאם לערעבאור אויפגעהערט צו זיין אין כעס. זי האט ניט מעהר קיין משוגע'נע אנפאלען און בינדט זיך ניט צו איהר מאן. מאנכעס מאל, אין ליכטיגע נעכט, כאפען זיך מאן און ווייב ארוים אין דרויסען, און מיט שטילע טריט גנב'ענען זיי זיך דורך צווישען די בוימער ביז צום שפייכלער, וועלכער געפינט זיך אויפ'ן עק פון גארטען. און דארט בלייבען זיי שטעהן זייט ביי זייט און עסען זיך איין מיט זייערע אויגען אין א קליין פענסטעריל, שטעהען און קוקען, ווי זיי וואלטען דארט געזעהן עפעס זעהר מאדנע, זעהר אינטערעסאנטע זאכען.

צעלעסטא'ן האבען זיי געהעכערט איהר געהאלט.

אבער הערר לערעבאור איז געווארען מאגער.

איהר וידוי.

ארגאריטא דע טערעל האט געהאלטען ביים שטארבען. הגם זי איז נאר אלט געווען זעקס און פופציג יאהר, האט זי געמאכט דעם איינדרוק פון א זקנה פון א יאהר פינף און זיעבעציג. נאך בלייכער ווי דער ליילעך, אויף וועלכען זי איז געלעגען, האט זי גע־אטהעמט שווער און פול אנגסט. א מורא׳דיגער ציטערען איז אי־בער איהר גאנצען לייב אריבער, איהר פנים האט זיך פערקרימט, און זי האט זיך ארומגעקוקט מיט שטארע, צושראקענע אויגען, ווי זי וואלט געזעהן פאר זיך עטוואס שרעקליכעס.

איהר, מיט צעהן יאהר עלטערע, שוועסטער איז געשטאנען אויף די קניה פאר איהר בעט און געשלוכצעט. אויף א קליין טישעל איבערגעדעקט מיט א סערוועטקע האבען געברענט צוויי ליכט, מען האט ערווארטעט דעם פריסטער, וועלכער זאל מיט איהר זאגען וידוי און איהר געבען די לעצטע היילונג.

דער צימער האט אויסגעזעהן טרויעריג. די לופט איז עפעס אזוי ווי אנגעפילט געווען מיט פערצווייפלונג, מיט א געזעגענען זיך, ווי געוועהנליך די קראנקען־צימערען. וואו א קראנקער נוסס׳ט. פענכערס און פלעשלעך זיינען געווען אנגעווארפען אויף די טישען, אין די ווינקעלעך האבען זיך געוואלגערט וועש. קענטיג, אז מען האט זיי מיט׳ן פוס, אדער מיט׳ן בעזים אהין א ווארף געטהאן. אפילו די שאלען, אבגערוקט אין אונארדנונג פון זייערע פלעצער, האבען אויסגעזעהן דערשראקען. ווי מען וואלט זיי צויאגט אין אלע זייטען.

דער טויט איז דא געווען בעהאלטען וואו עס איז און געווארט. די געשיכטע פון ביידע שוועסטער איז געווען זעהר ריהרענד.

מען האט וועגען דעם איבעראל גערעדט און פיעל טרעהרען זיינען דערביי פערגאסען געווארען.

סוסאננע, דער עלטערער, האט אמאל א יונגערמאן משוגע גע־ליעבט און זי האט זיין ליעבע ערווידערט. ביי זיי איז געווען תנאים און דער טאג פון דער חתונה איז שוין אויך בעשטימט גע־ווען, ווען אנרי דע פאמפיער איז פלוצים געשטארבען.

די פערצווייפלונג פון דער יונגער מיידעל איז געווען שרעק־ליך; זי האט געשווארען, אז זי וועט קיין מאל ניט חתונה הא־בען. און זי האט איהר ווארט געהאלטען. זי האט אנגעטהאן טרויער קליידער פון אן אלמנה און זיי געטראגען ביז היינטיגען טאג.

דאן איז איין מאל אין א פריהמארגען צו איהר געקומען איהר שוועסטער, איהר קליין שוועסטערעל מארגאריטא, וועלכע איז דאן אין גאנצען אלט געווען צוועלף יאהר. זי איז איהר ארויפגעפאלען אויפ'ן האלז און געזאגט:

—גרויסע שוועסטער, איך וויל ניט, אז דו זאלסט זיין אונ־גליקליך, איך וויל ניט, אז דו זאלסט קלאגען דיין גאנץ לעבען, איך וועל דיך קיין מאל, קיין מאל ניט פערלאזען, איך וועל אויך ניט הייראטהען. איך וועל אימער, אימער זיין מיט דיר!

סוסאננע האט זי געקושט, געריהרט פון דער דאזיגער קינ־דערשער ליעבע, אבער זי האט ניט נעגלויבט אין איהרע רייד.

אבער די קליינע האט געהאלטען איהר ווארט. און ניט קוקענדיג אויף די טענות פון די עלטערען, ניט קוקענדיג אויף דעם געבעט פון איהר שוועסטער, האט זי קיין מאל ניט געהייראטה.

זי איז געווען שעהן, זעהר שעהן, א גאנצע מאסע יונגע לייט האבען זיך אין איהר פערליעבט, אבער זי האט זיי ענטזאגט איינעם נאך דעם אנדערען און האט איהר שוועסטער קיין מאל ניט פער־לאזען.

* * *

און אזוי האבען זיי אבגעלעבט זייער גאנץ לעבען צוזאמען. ניט צושיידענדיג זיך קיין איין איינציג מאל. זיי זיינען געגאנגען

איינע נעבען דער אנדערער, ווי צוויי טרייע פריינדינען, אבער מאר־גאריטא האט אימער אויסגעזעהן טרויעריגער, מעהר דערשטיקט, ווי די עלטערע, עפּעס אזוי ווי די מערקווירדיגע אויפּאפּערונג איהרע וואלט איהר צובראכען.

זי איז שנעלער אלט געווארען, און צו דרייסיג יאהר האבען איהרע האאר שוין גענומען גרוי ווערען. זי האט אפּט געקרענקט. עפּעס א געהיימער קומער האט איהר געטאמשעט, און איצט איז זי געלעגען און גע׳גוסס׳ט, אויך פריהער פאר דער עלטערער.

זייט פיער און צוואנציג שטונדען האט זי ניט אויסגערעדט קיין ווארט, נאר ווען עס האט גענומען טאגען, האט זי געזאגט:

— שיקט נאכ׳ן פריסטער, עס איז צייט!

דאן איז זי געבליבען ליעגען אויפ׳ן רוקען, זיך טרייסלענדיג פון קרעמפּפען. איהרע ליפּען האבען זיך בעוועגט, ווי מורא׳דיגע ווערטער וואלטען זיך פון דער טיעפעניש פון איהר נשמה געריסען, און זי האט געקוקט ארום זיך מיט אויסגעפוטשעטע, צושראקענע, משוגע׳נע אויגען.

איהר שוועסטער, א דערשלאגענע, א פערצווייפעלטע, האט צו־געדריקט דעם שטערען צום ראנד פון קראנקען בעט און געפלים־טערט:

— מארגאריטא, מיין ארימע מארגאריטא, מיין ליעב, קליין שוועסטערעל!

זי האט זי שטענדיג גערופען די „קליינע“, פונקט ווי די אינ־גערע האט זי גערופען די „גרויסע“.

עס האבען זיך דערהערט טריט אויף די טרעפּ. די טהיר האט זיך געעפענט. עס האט זיך בעוויזען א קליין כאהר־אינגעל, און נאך איהם דער פריסטער אין זיינע פריסטערשע קליידער.

אזוי גיך, ווי די גוסס׳ע האט איהם דערזעהן, האט זי זיך מיט אימפעט א הויב געטהאן, זיך אויפגעזעצט, געעפענט די ליפּען, ארויסגעשטאמעלט צוויי־דריי ווערטער און זיך איינגעגעסען אין דער דעקע מיט איהרע נעגעל, ווי זי וואלט דארט וועלען א לאך אויסדראפּען.

דער אבבע סימאן איז צו איהר צוגעגאנגען, גענומען איהר האנד,

א קוש געטהאָן דער נוסס׳ער אין שטערען און געזאָגט מיט א ווייך קול :

— מיין קינד, גאָט איז אייך מוחל, זייט מוטהיג ! איצט איז די צייט, רעדט !

דאָן האָט מארגאריטא ארויסגעשטאָמעלט אין העכסטער אויפ־רעגונג, ציטערענדיג אזוי שטאַרק, אז די גאַנצע בעט האָט זיך גע־טרייסעלט.

— זעץ זיך, גרויסע, און הער צו !

דער פריסטער האָט זיך צוגעבויגען צו סוסאננא׳ן, וועלכע איז געלעגען אויף די קניה צו־פוסען פון בעט, זי אויפגעהויבען, אוועק־געזעצט אויף א שטוהל און האַלטענדיג יערע פון די שוועסטער פאר א האַנד, האָט ער געזאָגט :

— גאָט, מיין גאָט, גיב זיי כחות און שטעה זיי ביי.

דאָן האָט מארגאריטא גענומען רעדען. די ווערטער זיינען פון איהר האַלז ארויסגעקומען הייזעריגע, אבגעריסענע, פערצוויי־פעלטע :

זיי מיר מוחל, גרויסע, זיי מיר מוחל, זיי מיר מוחל. אַה, ווש דו וואַלסט געוואוסט, ווי איך האָב מיין גאַנץ לעבען געציטערט פאר׳ן איצטיגען אויגענבליק.

סוסאננע האָט געשטאַמעלט אונטער טרעהרען :

— וואָס זאָל איך דיר מוחל זיין, קליינע, דו האָסט מיר אַלעס אוועקגעגעבען, אַלעס פאר מיר געאָפפערט, דו ביזט א מלאך !

אָבער מארגאריטא האָט איהר איבערגעשלאָגען די רייד :

— שווייג, שווייג, לאָז מיך רעדען, שלאָג מיך נים איבער ! עס איז מיר אזוי מורא׳דיג דיר אלעס צו זאָגען, זיך אין דעם אַלעמען מודה צו זיין, אזוי שרעקליך, אָבער הער אוים !

דו געדענקסט דאָך, דו געדענקסט דאָך נאָך — — — — — — — אנרי׳ן...

סוסאננע האָט א ציטער געטהאָן און אָנגעקוקט איהר שוועס־טער. יענע האָט ווייטער גערעדט :

— דו מוזט אַלעס אויסהערען, אום צו בעגרייפען. איך בין

דאַן אַלט געוועזן צוועלף יאָהר, דו געדענקסט עס נאָך אודאי, ניט אמת ? אבער איך בין געוועזן פערדאָרבען, איך האָב געקענט טהאָן אַלעס, וואָס איך האָב געוואָלט. דערמאָהן זיך, ווי מען האָט מיך פערצויגען, פערצערטעלט. אַלזאָ, הער :

דעם ערשטען מאָהל, וואָס ער איז צו אונז געקומען, האָט ער געטראָגען לאַנגע, לאַקירענע שטיוועל, ער איז ארונטער פון פערד און גלייך אויף די טרעפּ ארויף. ער האָ זיך דערנאָך ענטשולדיגט פאַר זיין פערשטויבטען אנצוג. ער האָט געבראַכט דעם פּאַפּאַ עפּעס אַ נויטיגע ידיעה. דו געדענקסט עס דאָך נאָך ? רעד ניט, הער נאָר ווייטער !

ווען איך האָב איהם דערזעהן, בין איך געבליבען שטעהן, ווי אַ פערשטיינערטע, אַזוי שעהן האָט ער מיר אויסגעזעהן, און איך בין געבליבען שטעהן אין אַ ווינקעל פון זאַאַל די גאַנצע צייט, וואָס ער האָט גערעדט. קינדער זיינען אַ מאָדנע פאָלק, אַ מאָדנע און אַ שרעקליכע. יאָ, יאָ ! פון דאַן אָן האָב איך געטרוימט וועגען איהם.

ער איז נאָך אַמאָל צו אונז געקומען און נאָך פיעל מאָל. איך האָב געקוקט אויף איהם מיט בלישטשענדיגע אויגען און מיין גאַנצע נשמה האָט זיך געריסען צו איהם. איך בין געוועזן גרויס פאַר מיינע יאָהרען און פיעל כיטרער, ווי מען האָט געקענט דענקען. ער איז אָפט צו אונז אין הויז געקומען או איך האָב וועגען איהם גע־טראַכט, וועגען איהם געטרוימט און שטיל פאַר זיך זיין נאָמען אויסגערופען :

— אַנרי... אַנרי דע פּאַמפּיער !

דערנאָך האָט מען געגומען רעדען, אַז ער הייראַטה מיט דיר. דאָס איז געוועזן אַזאַ קלאָפּ פאַר מיר, אַך, גרויסע, אַזאַ וועהטאָג, אַזאַ קומער ! איך האָב נעכט נאַכאַנאַנד געוויינט און ניט געקענט שלאָ־פען. ער פלעגט קומען יעדען טאָג נאָך מיטאָג, נאָך פריהשטיק, דו געדענקסט עס נאָך, ניט אמת ? שווייג, רעד ניט, זיי רוהיג, הער אויס !

דו פלעגסט מאַכען קיכלעך פאַר איהם, וועלכע ער האָט שטאַרק ליעב געהאַט. די קיכלעך זיינען געווען פון מעהל, פּוטער און מילך.

אָך, איך גערענק עס גאַנץ גענוי, איך וואָלט זיי נאָך היינט געקענט מאַכען. ער פלעגט אימער נעהמען איינעם אין מויל, דאַן האָט ער געטרונקען אַ גלאָז וויין און דערביי פלעגט ער יעדעס מאָל זאָגען:

— דאָס שמעקט אויסגעצייכענט.

גערענקסטו נאָך, מיט וואָס פאַר אַ טאָן ער פלעגט עס זאָגען?

איך בין געוואָרען אייפערזיכטיג, שרעקליך אייפערזיכטיג, און דער טאָג פון דיין חתונה איז געקומען אַלץ נעהענטער און נעהענטער. באַלד זיינען פערבליבען בלויז פיערצעהן טעג. איך בין פון זינען אַרונטער. איך האָב געזאָגט צו זיך אַליין: ער וועט מיט סוסאַנ־נאַ'ן ניט חתונה האָבען, איך וויל עס ניט, איך וועל עס ניט דער־לאָזען, ניין, ניין. איך וועל מיט איהם חתונה האָבען, ווען איך וועל אויסוואַקסען. איך וועל קיין מאָל ניט טרעפען קיין מאַן, וועמען איך זאָל אַזוי ליעבען ווי איהם.

און איין מאָל אין אַבענד, צעהן טעג פאַר דער חתונה, האָסטו שפּאַציערט מיט איהם פאַר'ן שלאָס, ביים שיין פון דער לבנה. און דאָרט, אונטער דעם טאַננען־בוים, אונטער דעם גרויסען טאַננען־בוים, האָט ער דיך געקושט, אַרומגעכאַפּט דיך מיט זיינע אָרעמס און גע־האַלזט און געקושט. גערענקסטו עס נאָך? עס איז וואַהרשיינליך געוועזען צום ערשטען מאָל. יאָ, געוויס, דען דו ביזט געוועזען בלייך ווי קאַלך, ווען דו ביזט צוריק אין זאַאַל אריין.

איך האָב אייך געזעהן. איך בין געשטאַנען הינטער די בושעס. איך בין געוועזען אויסער זיך. ווען איך וואָלט געקענט, וואָלט איך אייך געטויטעט. און איך האָב געזאָגט צו זיך אַליין:

— ער טאָר מיט סוסאַננאַ'ן ניט חתונה האָבען, קיין מאָל ניט! ער טאָר קיין מאָל ניט טראַכטען וועגען קיין אַנדער פרוי, אויסער מיר. אַז ניט, וועל איך זיין צו אונגליקליך!

און פּלוצים האָב איך צו איהם דערפיהלט אַ שרעקליכען האַס.

און ווייסטו, וואָס איך האָב דאַן געטהאָן? הער צו. איך האָב געזעהן, ווי דער גערטנער מאַכט פילען פאַר משוגע'נע הינט. ער האָט מיט אַ שטיין זעהר דין צושטויסען אַ גלעזערנע פלאַש און די צושטויסענע גלאָז האָט ער אריינגעלעגט אין אַ שטיק פלייש.

איך האָב דאַן גענומען ביי דער מאַמען אַ קליינע מעדיצין־פלע־

שעל, דאָס גאַנץ דין צושטויסענע מיט אַ האַמער און די צושטויסענע גלאָז, וואָס האָט אויסגעזעהן, ווי אַ בלישטשענדיגער פּולווער, בע־האַלטען ביי מיר אין קעשענע.

און אויף דעם צווייטען טאָג, ווען דו האָסט געמאַכט דיינע קיכלעך, האָב איך זיי מיט אַ מעסער געעפענט און דאָס צושטויסענע גלאָז אין יעדען איינציגען אריינגעשאָטען. ער האָט דריי דערפון אויפגעגעסען, איך האָב אויך איינעם אָראָבגעשלונגען, די איבעריגע זעקס האָב איך אין טייך אריינגעוואָרפען.

ביידע שוואַנען־פויגעל זיינען געפונען געוואָרען טויטע אין דריי טעג ארום. דו געדענקסט עס נאָך? אָבער שוויינ, הער צו, הער צו!

נאָר איך בין ניט געשטאָרבען, אָבער איך בין פון דאַן אַן אי־מער קראַנק געווען. ער אָבער איז געשטאָרבען, דו ווייסט עס גאַנץ גוט! הער אויס, דאָס איז נאָך ניט אַלעס: שפּעטער, ערשט שפּעטער איז געקומען דאָס מורא'דיגע! הער אויס! מיין לעבען, מיין גאַנץ לעבען איז געווען אַ קוואַל פון יסורים! איך האָב שטענ־דיג צו זיך געזאָגט, איך וועל מיין שוועסטער קיין מאָל ניט פער־לאָזען און אין מיין לעצטער שטונדע אויף מיין טויטען־בעט, וועל איך איהר אַלעס אויסזאָגען... פון דאַן אָן האָב איך קיין איין מי־נוט ניט אויפגעהערט צו טראַכטען וועגען יענעם אויגענבליק, ווען איך וועל דיר אַלעס מוזען דערצעהלען. און איצט איז ער געקומען, יענער מורא'דיגער אויגענבליק. אַך, גרויסע, עס איז שרעקליך!

ווען איך האָב זיך געלעגט און ווען איך בין אויפגעשטאַנען, טאָג און נאַכט האָב איך געטראַכט וועגען דעם, געטראַכט, אַז איך מוז זיך פאַר דיר אַמאָל מודה זיין, מוז דיר אַלעס דערצעהלען, און איך האָב געוואָרט. אַך, וואָס פאַר אַ יסורים! איצט איז עס אָבגעטהאָן. איך בעט דיך, זאָג קיין וואָרט, איך האָב מורא, איך האָב מורא! אַך, איך האָב שרעקליך מורא!

וואָס וועט זיין, ווען איך וועל איהם ווידער זעהן נאָך מיין טויט?... קענסטו זיך פאָרשטעלען אַזאַ ווידער זעהן? ... בע־רעכן נאָר... איך שטאַרב די ערשטע! איך וואָג ניט, איך האָב מורא! אָבער איך מוז! פערגיב מיר, זיי מיר מוחל, איידער

איך שטאַרב ! דו מוזט מיר מוחל זיין, דו מוזט ! אַז נים, קען איך זיך ניט ווייזען פאר איהם ! ...

אַך, הערר פריסטער, זאָגט איהר איהר, זי זאָל מיר מוחל זיין, זאָגט עס איהר, איך בעט, איך בעט אייך ; אַז נים, קען איך ניט שטאַרבען.

* * *

זי איז אַנשוויגען געוואָרען און געבליעבען ליעגען אָהן אַ אטהעם, און איהרע פינגער האָבען נאָך אַלץ נערוועז געקראַצט און געצופּט די דעקע.

סוסאננא האָט בעהאַלטען איהר פּנים איןביידע הענט און זיך קיין ריהר ניט געטהאָן. זי האָט געטראַכט וועגען דעם מאַן, וועלכען זי האָט איהר גאַנץ לעבען געקענט ליעבען, וועלכער וואָלט איהר געליעבט. ווי שעהן, ווי גליקליך וואָלט דאָן איהר לעבען געווען.

זי האָט איהם ווידער דערזעהן אין איהרע געדאַנקען, ווי ער האָט אויסגעזעהן אמאָל, אין דער פערשוואונדענער פערגאַנגענהייט.

אַך, איהר געליעבטע טויטע, ווי איהר צורייסט אונז דאָס הארץ ! און יענער קוש, זיין איינציגער קוש, איז אין איהר נשמה פערבלי־בען. פון דאָן אַן האָט זי אין איהר לעבען מעהר נאָר נישט געהאַט...

דער פּריסטער האָט זיך פּלוצים אויפגעהויבען און מיט אַ הויך, ציטערענדיג קול האָט ער אויסגערופען :

— פריילין סוסאננא, אייער שוועסטער שטאַרבט !

דאָן האָט סוסאננא אַראָבגענומען די הענט פון איהר פערוויינט פּנים, זיך אַ וואָרף געטהאָן צו איהרע שוועסטער, גענומען זי קושען מיט היץ און געשטאַמעלט :

— איך בין דיר מוחל ! איך בין דיר מוחל, קליינע !

אויף דעם שפּאַציער־גאַנג.

ער בוכהאַלטער פונ'ם געשעפט לאַביוז און קאָמפּאַניע איז אַרויסגעגאַנגען פון מאַגאַזין און האָט זיך אוועק־געשטעלט אויפ'ן שוועל פונ'ם הויז, פערבלענדעט פון דער שיין פון דער פערגעהענדער זון. ער פלעגט אַרבייטען אַ גאַנצען טאָג פאַר דעם שיין פון די גאַז־בעלייכטונג אין ווינקעל פון צימער, וועלכער האָט זיך געפונען הינטער דעם מאַגאַזין און איז אַרויסגעגאַנגען אויף אַ שמאָלען און טיעפען הויף, ווי אַ ברונעם. דער צימער, אין וועלכען ער האָט שוין געאַרבייט פיערציג יאָהר, איז געווען אַזוי פינסטער, דאָס אַפּילו אין סאַמע מיטען זומער פלעגט ברענען פייער פון עלף ביז צוויי־דריי אַזייגער ביי טאָג. דאָרט איז אימער געווען פייכט און קאַלט; אַ שווערער ריח האָט זיך אַהין געטראָגען פונ'ם ברונעם אין הויף, וואוהין עס איז אַרויסגעקומען דאָס פענסטער פונ'ם צימער. שוין פיערציג יאָהר, ווי לערא קומט יעדען טאָג אום אַכט אַזייגער אין דער פריה אין דער דאָזיגער פינסטערער טורמע און ווי אַ געוויסען־האַפטער, פלייסיגער אַרבייטער זיצט ער אָב אין איהר איבער זיינע ביכער ביז זיעבען אַזייגער אין אָבענד. ער האָט פערדיענט דריי טויזענד פראַנק אַ יאָהר, אָבער אַנגעהויבען האָט ער מיט פופצעהן הונדערט. ער איז געווען אונפערהייראַטה, ווייל זיינע קליינע פער־דיענסטען האָבען איהם ניט ערלויבט צו הייראַטהען. ער האָט קיין מאָל קיין זאַך ניט געזעהן, און דערום זיינען זיינע בערערפע־נישען אויך געווען קליינע.

אמת, אָפט ווען זיין איינפאַכע, לאַנגווייליגע אַרבייט פלעגט איהם שטאַרק דערעסען, פלעגט ער נעהמען פאַנטאַזירען: „אַך, ווען איך וואָלט געהאַט פינף טויזענד פראַנק אַ יאָהר, וואָלט איך געלעבט אַ גוטען טאָג!" אין דער אמת'ען אָבער איז איהם קיין

מאָל ניט אויסגעקומען צו לעבען אַ גוטען טאָג, ווייל ער האָט ניט געהאַט מעהר ווי זיין אָרימען מאַנאַטליכען געהאַלט. זיין לעבען איז אוועק אָהן בעזונדערע געשעהענישען, אָהן פרייד, כמעט אָהן האָפנונג. זיין גאַנצע עהרען ליעבע איז געוועזען אַזוי בעגרענעצט, אַז די נייגונג צו טרוימען, וועלכע איז נאָהענט יעדען מענשען, האָט זיך קיין מאָל ניט ענטוויקעלט ביי איהם. ווען ער איז אָנגעקומען צו לאַביוז און קאָמפּאַניע, איז ער אַלט געוועזען איין און צוואַנציג יאָהר, און פון דאַן אַז איז ער דאָרט פערבליבען. אין 1856 האָט ער פערלאָרען זיין פאָטער, אין יאָהר 1859 — די מוטער. פון יענער צייט אַן איז די איינציגע געשעהניש אין זיין לעבען געוועזען די איבערבייטונג פון זיין וואָהנונג אין 1868, וועלכע איז אַרויסגע־רופען געוואָרען דורך דעם, וואָס דער בעל־הבית פון זיין דירה האָט געהעכערט דעם פּרייז פאַר דירה געלד.

יעדען פריהמאָרגען איז ער אויפגעשפּרונגען פון בעט זעקס אַזייגער אין דער פריה, אויפגעוועקט פון'ם קלונג פון'ם וועקער. צוויי מאָל האָט פּאַסירט, אַז דער וועק־זייגער איז קאַליע געוואָרען, איין מאָל אין 1866 און אַ צווייטען מאָל אין 1874, דאָך האָט ער זיך ניט פערשלאָפען און איז אויפגעשטאַנען אין דער ריכטיגער צייט. ער פלעגט אַלזאָ אויפשטעהן, אָנטהאָן זיך, אויסקעהרען דעם צימער, אָבווישען דעם שטויב פון פּאָטעל און קאָמאָד; דאָס אַלעס האָט ביי איהם גענומען אָנדערהאַלבען שטונדען. און אַזוי איז זיין גאַנץ לעבען אוועקגעגאַנגען אין אַ שמאָלען און פינסטערען צימער, וועלכער איז געוועזען אויסגעקלעפּט מיט איינע און די זעלבע טאַ־פּעטען. ער איז אַהין אָנגעקומען אַ יונגער מאַן, אַלס ברוימאַנ'ס געהילפס בוכהאַלטער, מיט דער פערבאָרגענער האָפנונג, איהם אַמאָל צו פערבייטען. ער האָט איהם פערביטען, און דערביי איז ער גע־בליבען. איהם זיינען געבליבן פרעמד אַלע אונערוואַרטעטע גע־שעהענישען: אָנגענעהמע, אָדער טראַגישע, ליעבעס פּאַסירונגען, אינטערעסאַנטע רייזען, מיט איין וואָרט, אַלע צופאַלען פון אַ פרייען לעבען. דערפאַר איז ער אויך געבליבען אָרעם אין עראינערונגען, וועלכע אַנדערע מענשען קלייבען אַן אין פערלויף פון זייער לעבען.

טעג, וואָכען, מאָנאַטען, יאָהרען זיינען אוועקגעגאַנגען איינער נאָכ'ן צווייטען.

יעדען טאָג איז ער אין דער זעלבער צייט אויפגעשטאַנען, ארויסגעגאַנגען פון זיין הויז, געקומען אין קאָנטאָר, געפרישטיקט, געגאַנגען עסען מיטאָג, געלעגט זיך שלאָפען, און קיין זאַך האָט קיין מאָל ניט געשטערט די איינפאָכקייט, די אַלטעגליכקייט פון זיינע געוואוהנהייטען, טהאַטען און געדאַנקען. אין די פריהערדיגע יאָה־רען האָט ער געקוקט אויף זיינע בלאָנדע וואָנצעס און געקרויזטע האָר אין קליינעם, קיילעכדיגען שפּיגעלע, וועלכען דער פריהערדיגער בוכהאַלטער האָט איהם איבערגעלאָזען. איצט האָט ער יעדען טאָג געקוקט אין דעם זעלבען שפּיגעלע אויף זיינע גרויע וואָנצעס און הוילען קאָפּ. עס זיינען פערשוואונדען געוואָרען פיערציג לאַנגע און שנעלע יאָהרען, אַהן אינהאַלט, ווי אַ טרויעריגער אָסיען־טאָג און מאָנאַטען, ווי די שטונדען פון אַ שלאָפלאָזער נאָכט.

פיערציג יאָהר, פון וועלכע עס איז ניט פערבליבען קיין זאַך, קיין עראינערונגען, אפילו קיין אונגליקען, אויסער דעם טויט פון זיינע עלטערען, אבסאָלוט גאָר ניט... אַ פּוסטקייט.

און אַזוי איז לערא געבליבען שטעהן אויפ'ן שוועל, פערבלענ־דעט פון די שטראַהלען פון דער פערגעהענדער זון און אנשטאָט אומצוקעהרען צו זיך אַהיים, האָט ער בעשלאָסען צו מאַכען אַ שפּאַציער פאַר מיטאָג. דאָס פלעגט פּאַסירען מיט איהם פיער, אָדער פינף מאָל דורכ'ן יאָהר.

ער איז אוועק אויף די בולוואַרען, וואו אונטער'ן שאָטען פון די גרין־געוואָרענע בוימער האָט זיך געגאָסען אַ גאַנצער שטראָם פון מענשען. דאָס איז געווען אַ פריהלינגס אבענד, איינער פון יענע ערשטע ווארימע און שעהנע אבענדען, וועלכע ערוועקען און צוטומלען די נשמה און רופען ארויס לעבענס־לוסטיגקייט. לערא איז געגאַנגען מיט זיין אונטערשפּרינגענדיגען גאַנג, זיינע אויגען האָבען פרעהליך געגלאַנצט. ער איז געווען גליקליך מיט דער אַל־געמיינער פרייד און מיט דער ווארימקייט פון דער לופט. ער איז צוגעגאַנגען צו די יעליזעאישע פעלדער, און ערמונטערט פון דעם יוגענדליכען אטהעמען, וועלכעס האָט זיך געטראָגען אין דער לופט,

איז ער געגאַנגען ווייטער. די זון האָט געהאַלטען אין אונטערגעהן און דער הימעל האָט זיך אנגעצונדען מיט אַ פייערדיגער רויטקייט. ווען דער אַלטער בוכהאַלטער איז צוגעקומען צו אַ וואונדערבארען מאָנומענט, האָט ער דערפיהלט, אַז ער איז הונגעריג, און ער איז אוועק אין אַ דערבייאיגען ווינקעלע עסען מיטאָג. מען האָט איהם דערלאַנגט קאַלבס־פיסלעך, סאַלאַט און ספּאַרזשאַ. לערא האָט שוין לאַנג אזוי געשמאַק ניט געגעסען.

ער האָט אויסגעטרונקען אַ פלעשעל באָרדאָ און אויפגעגעסען זיין קעז, נאָכהער האָט ער געטרונקען אַ גלאַז קאַפע, וואָס דאָס פלעגט מיט איהם זעהר זעלטען פּאַסירען, און פערטרונקען מיט אַ בעכער שאַמפּאַניער. ווען ער האָט בעצאָהלט, האָט ער זיך גע־פיהלט מונטער, פרעהליך, זאָגאַר אַ ביסעל אויפגערעגט. — היינט איז אַ שעהנער אבענד, — האָט ער זיך געטראַכט — איך וועל נאָך אַ ביסעל שפּאַציערען ביז דעם בולאָנישען וואַלד, דאָס וועט פאַר מיר זיין זעהר ניצליך.

ער איז אוועקגעגאַנגען ווייטער. אין זיין קאָפּ האָט זיך אַלץ געדרעהט דער מאָטיוו, וועלכען זיין חבר פון צימער האָט איהם אַמאָל געזונגען : „דער וואַלד איז גרין געוואָרען, מיין ליעבער, — האָט ער געזונגען — קום, טהייערער, מיט מיר שפּאַציערען“. ער האָט איהם געזונגען טויזענדער מאָל, אַלץ אָנפאַנגענדיג פון אָנהויב. אויף פּאַריז האָט זיך אַרונטערגעלאָזען אַ דונקעלע, הייסע, שטילע נאַכט. לערא איז געגאַנגען אין דער אַלעע פון בולאָנישען וואַלד און האָט געקוקט אויף די דורכפאָהרענדיגע קאַרעטען. זיי זיינען געפאָהרען נאָהענט איינע נאָך דער אנדערער מיט זייערע פייער־דיגע אויגען. פאַר לערא'ן האָבען זיך נאָכאַנאַנד געטראָגען און גלייך פערשוואונדען געוואָרען די „פּאַרלעך“ אין זיי, וועלכע האָבען זיך צוגעדריקט איינער צום צווייטען. ער האָט אויך בעמערקט, אַז די פרויען זיינען כמעט אַלע געקליידעט אין העלען און די מענער אין שווארצען.

דאָס איז געווען אַ לאַנגע רייהע פון פערליעבטע, וועלכע זיינען געפאָהרען אונטער דעם אויסגעשטערנטען הימעל. און זיי זיינען געפאָהרען און געפאָהרען איין פּאָרעל נאָכ'ן אנדערען, איין קאַרעטע

נאָך דער אַנדערער אַהין און אַהער אויפהער און אַהין אַ צאָהל. און שוויי־גענדיג זיינען די פערליעבטע געפּאָהרען, צוגעדריקט איינער צום צווייטען, ווי פערטיעפט אין חלומות, פערטומעלט פון ברענענדינע פערלאַנגען, ציטערענדיג פון די נאָהענטע אומאַרמונגען. די וואַרימע נאַכט איז געווען פול מיט די קושען, וועלכע האָבען זיך גע־דרעהט און געציטערט אין דער לופט. אַ צאַרטע מיעדקייט האָט אַנגעפילט די לופט און זי געמאַכט נאָך מעהר שטיקענד. די אַלע מענשען, וועלכע זיינען געווען ווי פער׳שכור׳ט פון איין און דער זעלבער ערוואַרטונג, האָבען פערשפּרייט אַרום זיך אַ פיבערישע נערוועזיטעט. די דאָזיגע קאָרעטען, וועלכע זיינען געווען אָנגע־פילט מיט ליעבע און פערלאַנגען, האָבען דורכפאָהרענדיג, געלאָזט הינטער זיך אַ צאַרטען, אויפרעגענדען, ציטערענדיגען הויך.

לערא איז צום סוף מיעד געוואָרען צו געהן און האָט זיך אוועקגעזעצט אויף אַ בענקעל. און ער האָט אַלץ בעטראַכט די פאַרבייפאָהרענדיגע קאָרעטען, וועלכע זיינען געווען אָנגעלאָדען מיט ליבע.

באַלד האָט זיך עפּעס אַ פרוי צוגעזעצט צו איהם.

— גוטען אָבענד, פריינד, — האָט זי געזאָגט.

ער האָט געשוויגען.

— ערלויבט מיר אייך צו לאַשטשען, טהייערינקער, איהר וועט זעהן, ווי ליעב איך בין, — האָט זי ווייטער גערעדט.

— איהר האָט אַ טעות, פרוי, — האָט ער אַ זאָג געטהאָן.

זי האָט אָבער איהם גענומען אונטער׳ן אָרעם:

— גענוג, מאַך זיך ניט פאַר קיין נאַר; הער זיך איין...

ער האָט זיך פון איהר אַרויסגעריסען און איז אוועק; זיין האַרץ האָט איהם פערקוועטשט. הונדערט טריט ווייטער האָט איהם אָבגעשטעלט אַן אַנדער פרוי:

— זעצט זיך נעבען מיר, מיין שעהנער, — האָט זי געזאָגט.

— וואָרום בעשעפטיגט איהר זיך מיט אַזאַ פּראָפעסיאָן? — האָט ער געפרעגט אַנשטאָט אַן ענטפער.

זי איז אויפגעשטאַנען און מיט אַ פערענדערטע, בייזער און הייזעריגער שטימע אַרויסגעשיפּעט:

— געוויס ניט צוליעב דעם אייגענעם פערגעניגען. דער טייפעל זאָל עס נעהמען!

— וואָס צווינגט אייך דאָס צו טהאָן? — האָט ער געפרעגט מיט אַ ווייך קול.

זי האָט אַ מורמעל געטהאָן:

— מען דאַרף דאָך פון עפּעס לעבען! — און זי איז אַבגעטראָטען פון איהם, זינגענדיג עפּעס אונטער'ן נאָז.

לערא האָט גאַר ניט פערשטאַנען. אַנדערע פרויען האָבען פאַרבייגעהענדיג איהם געריפען, איינגעלאַדען צו זיך. איהם האָט זיך געדאַכט, אַז איבער זיין קאָפּ האָט זיך פערשפּרייט עפּוואָס שוואַרצעס, דריקענדעס. ער האָט זיך ווידער געזעצט אויף אַ ביינקעל. די קאַרעטען זיינען ווייטער געלאָפען.

— אומזיסט בין איך געקומען אַהער, — האָט ער זיך געטראַכט. אַט האָב איך זיך אויפגערעגט.

ער האָט גענומען טראַכטען וועגען בעצאַהלטער ליעבע, וועגען בעצאַהלטע קושען, וועגען די אַלע פּאַרלעך, וואָס האָבען זיך פאַרבייגעטראַגען און פערשוואונדען פון זיינע אויגען. ליעבע! ער האָט דערפון ניט געוואוסט. אין דעם גאַנצען לעבען האָט ער געהאַט בלויז צוויי־דריי פרויענצימער, און דאָס אויך צופעליג, אונערוואַרטעט, דען זיינע מיטלען האָבען איהם ניט ערלויבט קיין לוקסוס. ער האָט געטראַכט פון זיין לעבען, וואָס איז אוועקגעגאַנגען אַזוי פערשיעדען פון דעם לעבען פון אַנדערע מענשען, וועגען זיין זעהר פינסטערען, טרויעריגען און פּוסטען לעבען. אַט זיינען מענשען, וועמען עס פעהלט אַבסאָלוט קיין זאַך ניט.

פּלוצים האָט זיך פאַר איהם ווי דורכגעריסען דער געדיכטער שלייער, און ער האָט דערזעהן די פּוסטקייט, די לעערקייט, די נישטיגקייט פון זיין עקזיסטענץ: נישטיגקייט אין דער פערגאַנגענהייט, נישטיגקייט אין דער געגענוואַרט און נישטיגקייט אין דער צוקונפט. די לעצטע יאָהרען האָבען זיך מיט קיין זאַך ניט אונטערשיידעט פון די ערשטע, ניט פאַר זיך און ניט הינטער זיך האָט ער געזעהן עפּעס, אויף וואָס, עס זאָל ווערטה זיין אַ קוק צו טהאָן.

פּוסט, פּוסט אין דער פערגאַנגענהייט, פּוסט אין האַרצען און פּוסט אומערום.

די רייהע פון קאַרטען האָט ניט אויפגעהערט. יעדע מינוט פלעגען זיך בעוויזען פאַרביי איהם און גלייך פערשווינדען צוויי לעבעדיגע וועזענס. ארומגעהמענדיג זיך אין דער אָפענער קאַרעטע; איהם האָט זיך גערעכט, אז פאַר איהם איז אַזוי דורכגעפאָהרען די גאַנצע מענשהייט, פער'שכור'ט פון פרייד, גליק און גענוס. און ער אליין איז געשטאַנען פון וויטען און געקוקט אויף איהר איינער אליין. און מאָרגען וועט ער אויך זיין אליין, איינזאַם, און איבער־מאָרגען און שטענדיג, שטענדיג אליין, איינזאַם, עלענד, ווי אַ שטיין.

ער איז אויפגעשטאַנען, אַבגעגאַנגען עטליכע טריט, און פּלוצים האָט ער זיך ארונטערגעלאָזען אויף אַ נאָהענטער באַנק אַ מיעדער, אַ פערמאַטערטער, ווי נאָך אַ לאַנגער רייזע. אויף וואָס האָט ער נאָך געהאָפט ? וואָס האָט ער ערוואַרטעט ? גאָר נישט, קיין זאַך נישט. איהם האָט זיך גערעכט, אז דאָס בעסטע אויף דער עלטער איז, ווען מען קומט אַהיים און מען געפינט קליינע קינדערלעך, וועל־כע פּלוידערען אלע נאַרישקייטען. עס איז אנגענעהם, עס איז גוט אלט צו ווערען און זיין ארומגערינגעלט מיט די דאָזיגע קליינע נפשת'לעך, וועלכע זיינגען אייך דאַנקבאַר, איבערגעגעבען, ליעבען און לאַסטשען, אייך, ריידען יענע נאַאיווע ליעבע ווערטער, וועלכע דערוואַרימען די הערצער און טרייסטען אין יעדער צרה.

ער האָט זיך דערמאָהנט אַז זיין לעדיגען צימער, דעם ריינעם און אומעריגען צימער, וואוהין קיינער פערשמעקט ניט, אויסער איהם אליין, און זיין האַרץ איז פערשטשעמעט געוואָרען פון אַז אונאויסדריקליכען שמערץ. דער דאָזיגער צימער האָט איהם איצט אויסגעוויזען נאָך טרויעריגער און אומעדינער, ווי זיין קאַנטאָר. קיינער איז אין איהם ניט אריינגעגאַנגען, קיינער האָט אין איהם ניט גערעדט, ער איז געווען אַ טויטער, אַ שטומער, קיין מענשליכע שטימען, קיין געלעכטער האָט קיין מאָל אין איהם ניט געקלונגען. די ווענט שפּיעגלען אין זיך אָפּ די מענשען, וועלכע וואָהנען אין זיי, זייערע מאַניערען, פּנים'ער און ווערטער. די הייזער פון גליקליכע מענשען זיינען פרעהליכער פון אָרימע וואָה־נונגען. זיין צימער האָט קיין עראינערונגען ניט געהאַט, ווי זיין

לעבען. איהם האָט געשראָקען דער געדאַנק, זיך אומצוקעהרען אַליין אַהיים, אַליין זיך לעגען אין בעט.

און עפּעס אַזוי ווי וועלענדיג אַוועקנעהן וואָס ווייטער פון דער דאָזיגער אונאַנגענעהמער וואָהנונג און אַבציהען די מינוט פון זיך אומקעהרען אַהיים, איז ער אויפגעשטאַנען און אַוועקגעגאַנגען אין אַ זייטיגער אַלעע. דאָן איז ער אַריין צווישען עטליכע קליינע בוימ־לעך, אום זיך אַבצורוהען אויפ'ן גראָז. אַרום זיך, איבער זיך, אי־בעראַל האָט ער געהערט אַן אונקלאָהרען, גרויסען, אונאויפהערלי־כען גערויש. וועלכער איז בעשטאַנען פון אַ סך פערשיעדענע קלאַנ־גען... אַן אונבעשטימטער, אַ הויכער קלאַפּען פון לעבען, דעם אָטהעם פון פּאַריז, וועלכער האָט געאָטהעמט, ווי אַ גראַנדיעזע, לעבעדיגע בעשעפעניש. — — — — — — — — — — — — — — — — — —

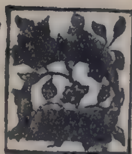
— —

די זון איז געשטאַנען זעהר הויך און האָט געגאָסען שטראָמען ליכטיגקייט אויף דעם בולאָנישען וואַלד. עס האָבען זיך אָנגעהויבען בעוויזען קאַרעטען און פערעהליכע מאַסען מענשען. אין איין פערלאָזענער אַלעע איז זיך לאַנגזאַם געגאַנגען אַ פּאָרעל. פּלוצים האָט די פרוי אויפגעהויבען די אויגען און דערזעהן אין די צווייגען עטוואָס ברוינעס.

ערשטוינט און אויפגערעגט האָט זי אָנגעוויזען אויף דעם טיט דער האַנד: — טהו נאָר אַ קוק, וואָס איז דאָס? אין אַ ווײַלע אַרום האָט זי ווילד אַ געשריי געטהאָן און אַנידערגעפאַלען אויף די הענט פון איהר בעגלייטער, וועלכער האָט איהר אַוועקגעלעגט אויפ'ן גראָז.

מען האָט צוזאַמענגערופען די וועכטער. זיי האָבען אַבגע־טשעפּעט דעם אַלטען בוכהאַלטער, וועלכער איז געהאַנגען אויף זיינע שלייקעס. עס איז ערקלעהרט געוואָרען, אַז ער איז געשטאָרבען מיט אַ טאָג צוריק, אַבענד צייט. נאָך די פּאַפּיערען, וועלכע מען האָט געפונען ביים געשטאָרבענעם, איז מען דערגאַנגען, אַז ער איז געוועזען דער בוכהאַלטער ביי לאַביוז און קאָמפּאַניע, און אַז ער האָט געהייסען לערא. זיין טויט האָט מען ערקלעהרט אַלס זעלבסט־מאָרד דורך אַן אונבעוואוסטע אורזאַכע. אפשר איז אַן אַנפאַל פון משוגעת?

איז דאָס משוגעת ?

יין ליעבע דזשענאַוועוואַ ! דו ווילסט, איך זאָל דיר דערצעהלען פון מיין האכצייטס רייזע ? אבער ווי קען איך עס טהאָן ? דו ביזט כיטרע, דו האָסט מיר גאָר ניט געזאָגט, ניט אפילו דעם קלענסטען אנצוהערעניש האסטו מיר געגעבען, גאָר ניט, און דערביי ביזטו שוין אנדערהאלבען יאהר פערהייראטה. יאָ, א גאַנץ יאהר און א האלב. דו, וועלכע האָסט מיך געהאלטען פאַר דיין בעסטען פריינד, דו וועלכע האָסט פריהער קיין זאך ניט פאַרבעהאַל-טען, ביזט ניט געוועזן אפילו אויף אזוי פיעל גוט צו מיר, אז דו זאָלסט מיך פאַרבערייטען. ווען זאָלסט מיר כאָטש נור געוועזן זאָגען: גיב אכטונג, פּאַס אויף ! ווען דו וואָלסט אין מיין נשמה דעם קלענסטען פערדאַכט ערוועקט, כאָטש וויפיעל עס איז מיך געוואָרענט, וואָלסטו מיר פערשפּאָרט צו בעגעהן א גרויסע נאַרישקייט, פון וועלכער איך ווער נאך היינט רויט און איבער וועלכער מיין מאַן וועט זיין גאַנץ לעבען ניט אויפהערען צו לאַכען. און אין דעם אלעמען ביזטו שולדיג, דו, נור דו אליין.

איך האָב זיך מורא'דיג בלאָמירט. איך האָב געמאַכט א טעות, וועלכען מען קען קיין מאָל ניט פערגעסען, דורך דיין שולד, דו שלעכטע, דורך דיין שולד. אַך, ווען איך וואָלט געהאַט די מינדעסטע אהנונג !

דו ווייסט, בעת איך שרייב אזוי, קריעג איך מוט און בעשליס דיר אלעס צו דערצעהלען, אבער דו מוזט מיר צוזאָגען, אז דו וועסט מיך ניט אזוי שטאַרק אויסלאַכען.

ערוואַרט ניט עטוואָס פרעהליכעס, עס איז אן אמת'ע טראַגעדיע..

דו גערענקסט דאָך נאָך אודאי מיין חתונה? מיר האָבען גע־וואָלט נאָך דעם איינענעם אבענד אייעקפאָהרען אויף אַ האָכצייטס־רייזע. איך האָב געווים ניט געהאַט קיין שום עהנליכקייט צו דער קליינער פּאולעטטע, וועמעס געשיכטע גיפּ דערצעהלט אונז אַזוי קאָמיש אין דעם גייסטרייכען ראָמאַן „וועגען הייראַט". און ווען מיין מוטער זאָל מיר געווען זאָגען, ווי פרוי האָטרעטאַן צו איהר טאָכטער: „דיין מאַן וועט דיך נעהמען אין זיינע אָרעמס און..." וואָלט איך געווים ניט אַרויסגעפּלאַצט ווי פּאולעטטאַ מיט די ווערטער: „דאָס דאַרפסטו מיר ניט זאָגען מאַמאַ, דאָס אַלעס ווייס איך גראָדע אַזוי גוט ווי דו."

איך האָב גאָרנישט געוואוסט, און מאַמאַ, מיין אָרימע מאַמאַ, וועלכע האָט פאַר אַלעם מורא געהאַט, האָט ניט געוואָלט דעם דאָזיגען דעליקאַטען געגענשטאַנד אָנצוריהרען.

אַלזאָ, אַרום פינף אַזייגער אין אָבענד, נאָך דעם מאָלצייט, האָט מען אונז געלאָזט וויסען, אַז דער עקיפּאַזש וואַרט אויף אונז. די געסט זיינען אוועק, איך בין געווען פאַרטיג. איך געדענק נאָך דעם ליאַרעם, וואָס איז געוואָרען, ווען מען האָט די קופערטען פון די טרעפּ אַרונטערגעשלעפּט און ווי דער פּאַפּאַ האָט גערעדט אונטער דער נאָז, ווייל ער האָט ניט געוואָלט ווייזען, אַז ער וויינט. דער אָרימער מאַן האָט צו מיר געזאָגט, בעת ער האָט מיך געקושט: „מוט קינדעלע!" עפּעס ווי איך וואָלט זיך געגאַנגען אַרויסרייסען אַ צאָהן, די מאַמאַ אָבער האָט געקלאָגט און געוויינט און פערגאַסען טרערען. מיין מאַן האָט מיך געאיילט, כדי לייכטער צו מאַכען דעם שווערען אָבשיעד, איך אליין האָב אויך פערגאָסען טרערען, הגם איך בין געווען זעהר גליקליך. דאָס קלינגט אפילו ניט גאָר פאַרשטענדליך, אָבער אַזוי איז עס געווען. פּלוצים האָב איך דער־פיהלט, ווי עפּעס ציהט מיך פאַר דעם קלייד, דאָס איז געווען ביזשאַ„ אַז וועלכען מען האָט דעם גאַנצען טאָג גאָר פאַרגעסען. די אָרימע שטומע חיה האָט מיר אויף איהר שטייגער געזאָגט אַ זייַ־געזונד. עס האָט מיך פאַרקוועטשט דאָס האַרץ און עס האָט מיר זיך פערוואָלט מיין הונד אַרומנעהמען און אַ לאַסטשע טהאַן. איך האָב איהם אַלזאָ גענומען אויף די הענד, דו ווייסט דאָך, ער איז

אין גאַנצען אַזוי גרויס ווי אַ פויסט, און האָב איהם בעשאָטען מיט קושען. איך האָב איהם זעהר ליעב, עס איז אַזאַ שעהן, ליעב, קליין חיה'לע !

דער הינטעל איז געווען אָבער ווי משוגע, האָט געקראַצט מיט זיינע נעגעל, מיך געלעקט און מיך אָנגעכאַפּט מיט די צייהן, ווי ער טהוט געוועהנליך, ווען ער פיהלט זיך זעהר גוט. פּלוצים האָט ער אריינגעכאַפּט מיין נאָז און איך האָב דערפיהלט, אַז ער טהוט מיר וועה. איך האָב אַ געשריי געטהאָן און אַראָבגעלאָזט דאָס הינטעל אויף דר'ערד. ער האָט שפּילענדיג זיך מיט מיר, מיך אויף אַ'ן אמת אַ ביס געטהאָן. איך האָב געבלוטיגט. אלע זיינען געווען אויסער זיך, מען האָט געבראַכט וואַסער, עסיג, טיכער און מיין מאַן האָט אליין געוואָלט מיך פּפלעגען. איבערהויפּט איז עס געווען אַ קליינינגקייט, צוויי קליינע ביסען, ווי נאָדעל־שטעך. אין פינף מינוטען ארום האָט דאָס בלוט אויפגעהערט און מיר זיינען אַבגעפאַהרען. מיר האָבען געוואָלט מאַכען אַ רייזע איבער נאָרמאַנדיע אויף אַ וואָך זעקס. אין אָבענד זיינען מיר אָנגעקומען אין דיעפּפּ. ווען איך זאָג אין אָבענד, מיין איך דערמיט נאָך האַלבער נאַכט. דו ווייסט ווי איך האָב ליעב דעם ים. איך האָב ערקלעהרט מיין מאַן אַז איך וועל ניט געהן צו בעט איידער איך וועל איהם האָבען געזעהן. מיין ערקלערונג האָט איהם געשיינט צו פאַרדריסען, און איך האָב איהם געפרעגט שמייכלענדיג : — ביזטו שלעפעריג ?

ער האָט געענטפערט : — ניין, מיין ליעבע, אָבער דו האָסט געמעגט וויסען, אַז איך האָב זיך קוים דערוואָרט צו בלייבען מיט דיר אליין.

איך בין געוואָרען ערשטוינט : — מיט מיר אליין ? אָבער מיר זיינען דאָך אליין אין עקיפּאַזש זייט פון פּאַריז אָן.

ער האָט געשמייכעלט : — יאָ, אָבער אין עקיפּאַזש איז דאָך ניט ווי אין אונזער צימער.

אָבער איך בין געבליבען ביי דאָס מייניגע : — נו, אויף דעם ברעג ים זיינען מיר דאָך אויך אליין, וואָס נאָך ווילסטו ?

ער האָט געשיינט צו זיין אונצופריעדען, אָבער ער האָט מיר נאָכגעגעבען :

— גוט אלזא, לאמיר געהן. אזוי לאנג ווי דיר ווילט זיך אזוי, זעהן דעם ים.

די נאכט איז געווען א פרעכטיגע, איינע פון יענע נעכט, וועלכע ערוועקען אין אונז א אונבעשטימטען פערלאנג, עפעס אזא מין גע־פיהל אדער א וואונש צו עפענען די ארעמס און ארומנעהמען דעם הימעל, די גאנצע וועלט. עס דאכט זיך, ווי עפעס א גרויס גע־היימנים וואלט זיך פאר אונז ענטפלעקט.

די לופט האט געשיינט צו זיין פול מיט טרוימען, אלעס איז געווען אזוי פאעטיש און דאס הארץ איז אנגעפילט געווארען מיט פרייד און גליק, מיט גרויס איבערערדישען גליק, מיט עפעס א מין שיכרות, וואס איז געקומען פון די שטערן, פון דער לבנה, פון זיל־בערנעם בעוועגטען וואסער. דאס זיינען די שעהנסטע מינוטען פון לעבען. דאן זעהט אונזער לעבען אויס גאנץ אנדערש, פאר־שעהנערט, פארבעסערט, בערייכערט. דאס איז אן ענטפלעקונג. דערפון, ווי עס האט געקענט זיין... אדער ווי עס וועט אמאל זיין...

אבער מיין מאן האט געשיינט צו זיין אונגעדולדיג, איהם האט זיך געוואלט אהיים געהן, און איך האב געזאגט: — איז דיר קאלט ?

— ניין ! — דאן טהו א קוק אויף דאס שיפעל אן דארט, זעה, עפעס אזוי ווי זי וואלט געשלאפען אויפ'ן וואסער. איז דא ניט וואונדער־שעהן ? איך וואלט גערן פארבליבען ביז טאג. וואס דענקסטו, טאמער וואלטען מיר דא פערבראכט ביז עס וועט טאג ווערען ?

ער האט געמיינט, אז איך מאך פון איהם חוזק און האט מיך כמעט מיט געוואלד אוועקגעשלעפט צוריק אין האטעל.

ווען מיר זיינען געבליבען אליין, האב איך זיך געשעהמט, געווארען עפעס צומישט און האב אליין ניט געוואוסט פארוואס. דאס שווער איך דיר. צום סוף האב איך איהם ארויסגעשיקט אין טואלעט צימער און זיך געלעגט אין בעט.

אך, מיין ליעבע, ווי אזוי זאל איך דיר דערצעהלען ? קורץ, אלזא הער. ער האט הפנים אנגענומען מיין צו־גרויסע אונשולד פאר שלעכטקייט, מיין צו־גרויסע נאאיוויטעט פאר ניעדערטרעכ־טינקייט, מיין צוטרויען, מיין קינדערשע צערטליכקייט פאר קאקע־טעריי און ער איז צוגעגאנגען צו מיר ניט מיט יענעם צערטליכען

מיטגעפיהל, וועלכער איז אזוי נויטיג, אום צו ענטפלעקען די דאזיגע סודות פאר א אונוויסענד, יונג, ריין הארץ...

און פלוצים האב איך געמיינט, אז ער איז משוגע געוואָרען. דאן איז אויף מיר אנגעפאלען א מורא און איך האב זיך געפרעגט, צו וויל ער מיך נים טויטען ? ווען אויף א מענשען פאלט אן א שרעק, דאן טראכט ער ניט מעהר, טראכט וועגען קיין זאך ניט, ער איז ווי משוגע, און א מינוט נאכאנאנד האב איך זיך איינגערעדט גאט ווייסט וואס. איך האב געטראכט וועגען געוויסע נייעס אין די צייטונגען, וועגען געהיימע פארברעכענס, וועגען אל די געשיכטען וואס מען דערצעהלט פון יונגע מיידלעך, וועלכע האבען חתונה געהאט מיט אויסוואורפען. האב איך דען דעם דאזיגען מאן געקענט ? איך האב זיך אנטקעגען איהם געווערט, האב איהם מיט שרעק אבגעשטויסען פון זיך. איך האב איהם זאגאר אויס־געריסען א ושמוט האאר פון קאפ און פון די וואנצעס. מיט דער גרעסטער אנשטרענגוננקייט האב איך זיך פון איהם בעפרייט, בין ארויסגעשפרונגען פון בעט און גענומען רעווען : הילף ! איך בין צוגעלאפען צו דער טהיר, ארויסגעשלעפט דעם ריגעל און זיך גע־לאזט לויפען א האלב־נאקעטע איבער די טרעפ.

אנדערע טהירען האבען זיך געעפענט, מענער אין נאכט־העמ־דער האבען זיך בעוויזען מיט ליכט אין די הענד, איך בין געפאלען אין די ארעמס פון א פרעמדען מאן און ביי איהם שוץ געבעטען. ער האט זיך אווארף געטהאן אויף מיין מאן.

וואס דערנאך איז געשעהן, ווייס איך נים. מען האט זיך גע־שלאגען, געשריען איינער אויף דעם צווייטען און דאן האבען זיי גענומען לאכען, אבער אזוי לאכען, דו קענסט עס דיר גארניט פאר־שטעלען. דאס גאנצע הויז האט געלאכט, פון קעלער ביז צום דאך. אין קארידאר האב איך געהערט, ווי מען האט זיך געקייכט פאר גע־לעכטער און אויך אין די אנדערע צימערען אונטען. די קיכען־יונגען האבען זיך געקייקעלט אויפ'ן בויך אויבען אונטער'ן דאך און דער הויז־וועכטער אונטען איז זיין שטיבעל האט זיך געקאטשעט אויף זיין מאטראץ.

שטעל זיך פאר, אין א האטעל !

דערנאָך בין איך געבליבען מיט מיין מאַן אליין. ער האָט מיר געמאַכט איינינגע אַלגעמיינע ערקלעהרונגען, אַט צום ביישפּיעל ווי מען ערקלעהרט אַ כימישען עקספּערימענט, וועלכען מען קלייבט זיך מאַכען. ער איז ניט געווען גאַר צופריעדען, איך האָב געוויינט ביז עס איז טאָג געוואָרען, און אַזוי שנעל ווי דער האָטעל האָט זיך געעפענט זיינען מיר אַוועקגעפאָהרען.

אבער דאָס איז נאָך ניט אַלעס.

אויף דעם צווייטען טאָג זיינען מיר אָנגעקומען אין פּאָרווילל, וועלכער איז געווען דער אָנהויב פון אַ באָדע־פּלאַץ. מיין מאַן האָט מיך פּערשאַטען מיט אַלערליי צערטליכקייטען און אויפמערקזאַמקייטען. נאָך דעם ווי דער ערשטער כעס איז ביי איהם אַריבער, איז ער געוואָרען זעהר גליקזעליג. פאַרשעהמט און פערצווייפעלט איבער מיין נעכטיגע האַלטונג, בין איך געווען אַזוי ליעב און גוט אַנטקעגען איהם, האָב זיך אַזוי געלאָזט לערנען, וויפיעל עס איז נאָר מעגליך געווען. אבער דו קענסט זיך ניט פאָרשטעלען, דעם שרעק, דעם עקעל, כמעט דעם האַס, וואָס איך האָב דערפיהלט צו העגרי'ן, ווען איך האָב זיך דערוואוסט דעם העסליכען, דעם מיאוסען סוד, וועלכען מען בעהאַלט אַזוי שטאַרק פון דער יונגער מיידעל. איך האָב זיך געפיהלט פערצווייפעלט, טויט־טרויעריג, געהיילט פון אַלע שעהנע חלומות, און אַ מוראָ'דיגע בענקעניש האָט מיך גענומען פּייניגען נאָך מיינע עלטערען, נאָך מיינע אָרימע עלטערען, צו וועלכע עס האָט זיך מיר איצט אַזוי שטאַרק געוואָלט צוריקקעהרען. אויף דעם דריטען טאָג זיינען מיר אָנגעקומען אין ענטרעטאַט. אַלע באָדע־געסט זיינען געווען אין גרויס אויפרעגונג : אַ יונגע פרוי איז געביסען געוואָרען פון אַ קליין הינטעל און איז געשטאָרבען פון משוגעת. אַ קעלט איז מיר איבער'ן רוקען אַריבער, ווען איך האָב די דאָזיגע געשיכטע געהערט ביים טיש. עס האָט זיך מיר גליידך געדאַכט, אַז מיר טהוט וועה די נאָז און אַז איך האָב עפּעס אַ מאָדנעם געפיהל אין אַלע גליעדער.

די נאַכט בין איך ניט געשלאָפען. אָז מיין מאַן האָב איך אין גאַנצען פערגעסען. איך האָב אַלץ געטראַכט, צי וועל איך אויך ניט מוזען שטאַרבען פון משוגעת ? אויף דעם צווייטען טאָג האָב איך

ביים קעלנער אויסגעפרעגט אלע איינצעלהייטען. ער האט מיר דערצעהלט עטוואס שרעקליכעס. דעם גאנצען טאג בין איך נאכ־אנאנד ארומגעגאנגען ארום ברעג שפאציערען. איך האב ניט גע־רעדט מעהר קיין ווארט, האב נאר געטראכט. משוגעת, וואס פאר א מורא'דיגער טויט! הענרי האט מיך געפרעגט: — וואס איז מיט דיר? דו ביזט אזוי אומעדיג. איך האב געענטפערט: — גאר נישט, גאר נישט! — מיין צוטומעלטער בליק האט ארומגע־בלאנדזשעט איבער'ן ים, אויף די פויערשע הייזלעך, אויף דעם פלא־כען פעלד, ניט זעהענדיג וואס דארט טהוט זיך. פאר קיין זאך אויף דער וועלט וואלט איך ניט אויסגעזאגט, וואס מיך פלאגט. איך האב דערפיהלט א וועהטאג, אז אמת'ען וועהטאג אין נאז. איך האב זיך אומגעקעהרט אהיים.

אזוי שנעל ווי מיר זיינען געווען אין האטעל, האב איך זיך פערשלאסען אין מיין צימער, כדי צו בעטראכטען די וואונד. מען האט אבער גאר ניט געקענט זעהן, און דאך האב איך ניט געקענט צווייפלען, ווייל מיר האט וועה געטהאן. איך האב גלייך אנגע־שריבען צו מיין מוטער א קורצען בריעף, וועלכער האט איהר גע־מוזט פארקומען זעהר מאדנע. איך האב געבעטען, זי זאל מיר גלייך ענטפערען אויף גאנץ גלייכגילטיגע פראגען, און איידער איך האב געענדיגט מיין בריעף, האב איך געשריבען: „אבער פריהער פאר אלעמען לאז מיר וויסען וועגען ביזשאו'ן".

אויפ'ן צווייטען טאג האב איך גאר ניט געקענט נעהמען אין מויל, אבער איך האב ניט געוואלט הערען פון רופען א דאקטאר. און א גאנצען טאג בין איך אבגעזעסען ביים ברעג און בעטראכט די מענשען, ווי זיי באדען זיך אין וואסער. דא זיינען געווען אי דיקע, אי מאגערע, אלע אין מיאוס'ע און העסליכע קאסטיומען. אבער מיר איז ניט געווען צום לאכען. איך האב געטראכט ביי מיר: אך, ווי גליקליך זיינען דאס די אלע מענשען, וואס זיי זיינען ניט גע־ביסען געווארען פון קיין הונט. זיי וועלען בלייבען לעבען, זיי האבען ניט פאר וואס מורא צו האבען, זיי קענען זיין פרעהליך, זיך אונטערהאלטען, וויפיעל זיי ווילען אליין. זיי זיינען גאנץ רוהיג!

יעדע רגע האב איך זיך געטאפט די נאז: צו ווערט זי ניט

געשוואלען? און אזוי שנעל ווי מיר זיינען צוריק געקומען אין האטעל, האב איך זיך איינגעשלאסען, אום זיך צו בעטראכטען אין שפיעגעל. אך, ווען מיין נאז וואלט אויף א האאר די פארב גע־ביטען, וואלט איך געשטארבען גלייך אויף'ן ארט.

אין אבענד האב איך פלוצים דערפיהלט עפעס א מין צערט־ליכקייט צו מיין מאן, די צערטליכקייט פון פערצווייפלונג. ער האט מיר אויסגעוויזען אזוי גוט. איך האב זיך צוגעטוליעט צו זיין ארעם. א מאל צוואנציג האב איך געוואלט פאר איהם אויפ־דעקען מיין שרעקליכען סוד, אבער איך האב געשוויגען.

ער האט מיאום אויסגענוצט מיין צערטליכקייט, מיין דער־שלאגענקייט... איך האב ניט געהאט קיין קראפט איהם צו ווידער־שטעהן, ניט קיין קראפט און ניט קיין ווילען. אויפ'ן צווייטען טאג האב איך געקראגען א בריעף פון מיין מוטער. זי האט געענטפערט אויף מיינע פראגען, אבער האט גאר ניט געזאגט וועגען ביזשאו'ען. איך האב גלייך א טראכט געטהאן, אז ער איז טויט, נאר מען וויל עס מיר ניט זאגען. דאן האב איך געוואלט לויפען צו א טעלעגראף סטאנציאן און שיקען א טעלעגראמע. אבער מיין געדאנק האט מיך אבגעהאלטען. אויב ער איז ווירקליך טויט, וועט מען מיר סיי ווי ניט זאגען. צוויי לאנגע, שווערע טעג האב איך אבגעווארט, דאן האב איך נאך אמאל געשריבען. איך האב געבעטען, מען זאל מיר שיקען אהער דעם הונט, דען איך לאנגווייליג זיך א ביסעל, און דער הונט וועט מיך צערשטרייען.

נאך מיטאג האב איך גענומען ציטערען מיט'ן גאנצען קער־פער. איך האב ניט געקענט נעהמען א גלאז אין האנד, אז איך זאל א העלפט דערביי ניט פערגיסען. איך האב זיך געפונען אין א טרויעריגען צושטאנד. ווען עס איז דונקעל געווארען, בין איך אנטלאפען פון מיין מאן און בין אוועק אין קירכע. דארט האב איך געבעטען לאנג, לאנג.

ווען איך בין צוריקגעגאנגען, האב איך אויף דאס ניי דער־פיהלט שמערצען אין נאז און בין אוועק צו אן אפטהייקער. אין וועמעס געשעפט עס האט געברענט פייער. איך האב איהם דער־צעהלט פון א פריינדין, וועלכע איז געביסען געווארען פון א הינטעל

און האָב איהם געפרעגט אַ עצה. ער איז געווען אַ ליעבער, פריינד־ליכער מאַן און האָט מיר גאַנץ גענוי ערקלעהרט, וואָס צו טהאָן. אָבער איך בין געווען אַזוי צוטראָגען, אַז איך האָב ניט געהערט, וואָס ער רעדט. נאָר איין זאַך האָב איך בעמערקט פון די אַלע, וואָס ער האָט רעקאָמענדירט. ער האָט געזאָגט : „פּיעלע ראַטהען צו נעהמען אַן אָבפּיהר־מיטעל". איך האָב געקויפט עטליכע פלאַשען, פון איך ווייס אַליין ניט וואָס, מיט דעם אויסרייד, זיי צו שיקען צו מיין פריינדין.

די הינט, וועלכע איך האָב אַנגעטראָפען, האָבען אויף מיר אַנ־געיאָגט אַ מורא, און עס האָט זיך מיר געוואָלט אַנטלויפען פון זיי אַזוי שנעל ווי די פיס וועלען מיר טראָגען. אַ פּאָאָר מאָל האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איך האָב אויך לוסט זיי צו בייסען.

די נאַכט בין איך געווען מורא'דיג אונרוהיג. מיין מאַן האָט פון דעם אַלעמען געצויגען זיינע נוצען. אויף מאָרגען האָב איך געקראָגען אַן ענטפער פון מיין מאַמע'ן. ביזשאו, האָט זי געשרי־בען, איז געזונד און פריש, אָבער מען קען איהם ניט שיקען גאַנץ אַליין מיט דעם אייזענבאַהן. מען האָט מיר איהם ניט געוואָלט שיקען, ער איז, אַלזאָ, זיכער טויט !

איך האָב נאָך אַלץ ניט געקענט שלאָפען. הענרי אָבער האָט געכראָפּעט ווי אַ גע'הרג'עטער. ער האָט זיך אַ פּאָאָר מאָל אויפגע־כאַפּט... איך בין געווען ווי בעוואוסטלאָז.

אויף דעם אַנדערען טאָג האָב איך זיך געבאָדען אין ים. ווען איך בין אין וואַסער אריין, איז מיר אַזאַ קעלט איבער אַלע גליעדער אריבער, אַז מיר איז שיער ניט גוט געוואָרען. די דאָזיגע אייזיגע קעלט האָט מיך נאָך מעהר צוטרייסעלט. עס האָט מיך געשווי־דערט אין אַלע גליעדער, די פיס האָבען זיך מיר אונטערגעהאַקט, די קניה האָבען געציטערט, אָבער די נאָז האָט מיר אין גאַנצען אויפגעהערט ווערה צו טהאָן.

צופעליג האָט מען מיר פאָרגעשטעלט דעם דאָקטאָר פונ'ם באָרע־פּלאַץ, אַ רייצענדען יונגען מאַן. און מיט דער גרעסטער פאַרזיכטיגקייט האָב איך איהם גענומען אויספרעגען איבער דעם געגענשטאַנד. איך האָב איהם דערצעהלט, אַז מיין קליין הינטעל

האָט מיך מיט אַ פּאָאָר טעג צוריק געביסען, און איך האָב איהם געפרעגט, וואָס איך האָב צו טאָהן אין פאַל, אויב ביי מיר זאָל ווערען אַן ענטצינדרונג. ער האָט גענומען לאַכען און געזאָגט: — פאַר אייך וועט דאָן בלייבען נאָר איין מיטעל, גנעדיגע פרוי, איהר וועט זיך מוזען בעשטעלען אַ נייע נאָז.

און אַזוי ווי איך האָב ניט פערשטאַנען, וואָס ער מיינט, האָט ער צוגעלעגט: — דאָס וועט אייגענטליך זיין אייער מאַנ׳ס זאַך.

ווען מיר האָבען זיך צושיידעט נאָך דעם דאָזיגען געשפּרעך, בין איך געוועזען ניט קליגער און האָב ניט געוואוסט מעהר ווי פריהער.

יענעם אָבענד האָט הענרי געשיינט צו זיין זעהר גליקליך און זעהר פרעהליך. מיר זיינען שפּעטער געגאַנגען אין קאַסינאָ, אָבער ער האָט ניט געוואַרט ביז צום סוף און מיר פאַרגעשלאָגען צו געהן אַהיים. מיך האָט קיין זאַך ניט אינטערעסירט, און איך האָב איהם געפאָלגט.

איך האָב ניט געקענט מעהר אויסהאַלטען אין בעט. אַלע נערוועז האָבען געצוקט און געציטערט. ער איז אויך ניט געשלאָפען, האָט מיך געקושט, געגלעט, איז געוואָרען צערטליך און ליעב, עפּעס אַזוי ווי ער וואָלט זיך אַנשטויסען, אַז איך לייד אַזוי פיעל. איך האָב זיך איבערגעגעבען צו זיינע לאַסקעס, ניט בעגרייפענדיג, וואָס ער טהוט און ניט דענקענדיג וועגען איהם.

אָבער פּלוצים איז אין מיין צושטאַנד איינגעטראָטען אַ מוראַ־דיגער, אויסערגעוועהנליכער קריזיס. איך האָב אַרויסגעלאָזט אַ שרעקליכען געשריי און אָבגעשטויסען פון זיך מיין מאַן, וועלכער האָט זיך איינגעקלאַמערט אין מיר. איך בין אַרויסגעשפּרונגען אין צימער און זיך אַ וואָרף געטהאָן מיט׳ן פּנים צו דער טהיר. דאָס איז געוועזען אַן אַנפאַל פון משוגעת, פון הידראָפאָביאַ. איך בין געווען פערלאָרען.

הענרי האָט מיך אויפגעהויבען אַ צוטומעלטער. ער האָט געוואָלט וויסען, וואָס עס טהוט זיך מיט מיר, וואָס מיר פעהלט. אָבער איך האָב געשוויגען. איך האָב זיך איצט אין גאַנצען אי־בערגעגעבען מיין שיקזאַל און האָב געוואַרט אויף דעם טויט. איך האָב געוואוסט, אַז נאָך אַ פּאָאָר שטונדען רוה וועט קומען אַ צוויי־

טער אָנפאַל, דאַן נאָך איינער און נאָך איינער, ביז דער לעצטער וועט מיך אין גאַנצען טויטע׳

איך האָב זיך געלאָזט צוריקברענגען אין בעט. פאַר־טאָג האָט מיך מיין מאַן בעלאַגערט מיט זיינע לאַסקעס און אויפגעריסען פון שלאָף. דאָס האָט ארויסגערופען אַ נייעם אָנפאַל, וועלכער האָט געדויערט לענגער ווי דער ערשטער. ער איז געווען מוראַ׳דיג, און דאָך ניט אַזוי שמערצליך, ווי איך האָב געדענקט.

אַרום אַכט אין דער פריה בין איך איינגעשלאָפען צום ערשטען מאָל זייט פיער נעכט. אַ זייגער עלף האָט מיך אַ געליעבטע שטימע אויפגעוועקט. דאָס איז געווען די מאַמע, וועמען מיינע בריעף האָבען אַנגעשראָקען און וועלכע איז געקומען זעהן, וואָס איך מאַך. אין האַנד האָט זי געהאַלטען אַ גרויסע קאָרב, פון וועלכען עס האָט זיך געהערט אַ ביללען. איך האָב איהם אַ כאַפּ געטהאַן האַלב ווילד פון פערצווייפלונג, איהם גערפענט, און ביזשאו איז ארויס־געשפרונגען אויפ׳ן בעט, האָט מיך געקושט, געלעקט און געשפרונ־גען אויפ׳ן קישען פאַר גרויס פרייד.

אַלזאַ, מיין ליעבע, גלויב מיר, אויב דו ווילסט, אַבער ערשט אויפ׳ן צווייטען טאָג האָב איך פערשטאַנען, וואָס מיט מיר איז געווען.

אַך, די איינבילדונג ! וואָס דאָס קען מאַכען פון אַ מענ־שען ! איז דאָס ניט נאַריש ?

איך האָב קיין מאָל קיינעם קיין וואָרט ניט דערצעהלט, דאָס וועסטו דאָך פערשטעהן, פון די קוועללען, וועלכע איך בין אויס־געשטאַנען אין די פיער טעג. שטעל זיך פאָר, ווען מיין מאַן וואָלט זיך דאָס דערוואוסט ! ער לאַכט מיך שוין אַזוי אויך גענוג אויס צוליעב מיין אויפפיהרונג אין ׳צימער. איבעריגענס, ערגער איך זיך איצט שוין ניט אַזוי שטאַרק איבער זיין חוזק מאַכען, איך האָב זיך דערצו צוגעוועהנט. מען געוועהנט זיך צו אַלעם צו אויף דער וועלט.

א לײדענשאַפט.

ער ים איז געלעגען א בליסטשענדער, א רוהיגער און האט זיך קוים באוועגט, און אויפ'ן ברעג האט די גאנצע שטאדט האוור נאכגעקוקט ווי די שיפען קו־מען אריין.

זיי האבען זיך געזעהען פון גאנץ ווייט אוועק, אין א גרויסער צאהל, מאנכע פון זיי גרויסע שיפען מיט וואלקענס רויך איבער זיי; אנדערע קלענערע שיפלאך פון כמעט אונזיכטבארע שלעפערס געצויגען, מיט זייערע מאסטען הויך צום הימעל אויפגעהויבען, ווי הויכע בוימער אהן בלעטער.

זיי האבען זיך געיאגט פון יערען ווינקעל פון האריזאנט אנט־קעגען דער שמאלער מויל פונ'ם האפען, וועלכער האט זיי אלעמען פארשלונגען, און זיי האבען געקרעכצט, געפייפט, געהוזשעט און ארויסגעלאזען גאנצע שטראהמען פארע ווי חיות, וועלכע מאטערן זיך דעם אטהעם אבצוכאפען.

צוויי יונגע אפיציערען האבען געשפאצירט אויפ'ן ברעג וואו אן עולם מענשען האט זיך געפונען. זיי האבען אפט געגריסט בע־קאנטע פארבייגעהער, אדער געענטפערט אויף גרוסען און מאנכעס מאל זיך אבגעשטעלט צו פלוידערן א ווייל'ע.

פלוצים האט איינער פון זיי, דער העכערער, פאול ד'הענריקאל א דריק געטהאן זיין קאמעראד זשאן רענאלד, פאר'ן ארעם און ארויסגעשעפצעט:

— אט קומט מאדאם פאינקאט; קוק זי גוט אן. איך פער־זיכער דיר, אז זי מאכט צו דיר אויגלאך.

זי האט געשפאצירט געארעמט מיט איהר מאן. זי איז געווען א פרוי פון א יאהר פיערציג. נאך זעהר שען, עטוואס צו דיק אבער גראציעז מיט א שלאנקער פיגור און פריש ווי זי איז געווען צו צוואנציג יאהר. צווישען איהרע פריינד האט מען זי גערופען די

געטין, צוליעב איהר שטאָלצער האַלטונג, איהרע גרויסע שוואַרצע אויגען און דער נאָבעלקייט מיט וועלכער עס איז געווען דורכגעדרונגען איהר גאַנצער פּערזאָן. מען האָט איהר קיין ואַך ניט געקענט פֿאָרוואַרפֿען, קײנמאָל איז ניט געפֿאַלען דער מינדסטער פֿערדאַכט אויף איהר ריינעם לעבען. מען האָט זי געהאַלטען פֿאַר א טיפּ פֿון א טוגענדהאַפֿטער, עהרליכער פֿרוי.. אַזוי עהרליך, אַז קיין מאַן האָט קיין מאָל ניט געוואַגט צו טראַכטען פֿון איהר.

און דאָך האָט דעם לעצטען מאָנאַט פּאָול ד'העגריקאָל נאָכאַנאַנד פֿערזיכערט זיין פֿריינד, אַז מאַדאַם פֿאַינקאַט איז פֿאַרליעבט אין איהם און ער האָט בעהויפּטעט, אַז אין דעם איז גאַר קיין צווייפֿעל נישטאָ.

— זיי גאַנץ רוהיג, איך נאַר זיך ניט אָב. איך זעה עס גאַנץ קלאָהר. זי ליעבט דיך... ליעבט דיך ליידענשאַפֿטליך, ווי א ריינע פֿרוי וואָס האָט נאָך קיינמאָל ניט געליעבט. פֿיערציג יאָהר איז א שרעקליכער עלטער פֿאַר טוגענהאַפֿטע פֿרויען, ווען זיי האָבען אַביסעל געפֿיהל. זיי ווערען נאַריש און טהוען אָב די גרעסטע דומהייטען. זי איז געטראָפֿען, מיין ליעבער פֿריינד; זי פֿאַכעט ווי א פֿערוואונדעטע פֿויגעלע און איז בערייט צו פֿאַלען אין דיינע אָרעמס, איך זאָג דיר... קוק זיך בלויז צו צו איהר.

די הויכע פֿרוי, מיט איהרע צוויי טעכטער, איינע צוועלף די אַנדערע פֿופֿצעהן יאָהר אַלט, אין פֿאַראוים, איז פּלוצים בלאַס געוואָרען, ווען איהר בליק איז געפֿאַלען אויף דעם אַפּיציער'כ פּנים. איהרע אויגען האָבען זיך אויף איהם אָבגעשטעלט מיט א הייכען בליק און אין דעם מאָמענט האָט זי געשיינט צו פֿאַרגעסען אַז איהר מאַן, איהרע קינדער און אַן אַלעמען אַרום זיך. זי האָט געענטפֿערט אויף דעם גרוס פֿון די צוויי יונגע לייט ניט אַרונטערנעהמענדיג די אויגען פֿונ'ם ערשטען און דער פֿייער וואָס האָט אין זיי געברענט האָט צום סוף אַרויסגערופֿען א צווייפֿעל אין די געדאַנקען פֿון דעם ליטענאַנט רענאַלדי.

זיין פֿריינד האָט געזאָגט מיט דעם פֿריהערדיגען שעפּצענדיגע קול:

— איך בין געווען זיכער אין דעם. באסטו עס דאס מאל אליין ניט באמערקט ? ביי גאט, זי איז א שענע פרוי !

* * *

אבער זשאן רענאלדי, האט ניט געהאט קיין חשק צו פארבינדען א אינטריגע מיט א פרוי פון דער געזעלשאפט. ער האט וויינינג געהאלטען פון ליעבע, האט געשטעלט איבער אלעם א רוהיגען בעקוועמען לעבען און האט זיך בענוגענט מיט צופעליגער ליעבע פון דעם סארט, וואס א יונגער מאן קען קריגען צו יעדער צייט. אלע איבעריגע סענטימענטאליטעטען, די אויפמערקזאמקייט און די צערטליכקייט וואס א גוט־ערצויגענע פרוי ערווארט פון א מאן, איז איהם געווען איבערדריסיג. אויסער דעם האט ער מורא געהאט זיך צו פארבינדען, דען ווי שוואך עס זאל ניט זיין די קייט, וואס פארבינדט די געליעבטע פון אזא מין סארט ראמאן, איז עס דאך אימער א קייט פון וועלכער ער האט זיך געהיט ווי פון פייער. ער האט געזאגט צו זיך אליין: „צום סוף פון א מאנאט וועט זי מיר דערעסען און איך וועל זיין געצוואונגען אבצואווארטען געדולדיג זעקס מאנאטען נאכאנאנד פון העפליכקייט ווענען".

דערצו האט ער זיך פארגעשטעלט, ווי ער געהט זיך מיט איהר פאנאנדער, די סצענעס, די צוגעבונדענקייט, די פערצווייפלונג פון דער פערלאזענער פרוי און ער האט געפיהלט, אז דאס וועט איהם זיין אונערטרעגליך.

און ער האט זיך בעשלאסען אויסצומיידען מאדאם פאינקאט.

אבער אין א געוויסען אבענד האט ער זיך געפונען זיצענדיג נעבען איהר צו א דינער, און ער האט געפיהלט אויף זיין הויט, אין זיינע אויגען און אפילו אין זיין הארצען דעם ברענענדען קוק פון זיין שעהנער שכנה. זייערע הענד האבען זיך געטראפען און כמעט נעגען זייער ווילען זיך ווארעם געדריקט. און די אינטריגע האט זיך אנגעהויבען וועבען.

ער האט זי נאך אמאל געטראפען און ווידער געגען זיין איינענעם ווילען. ער האט איינגעזעהן, אז זי ליעבט איהם. עס האט איהם געשמייכעלט און אויך טהיילווייז געריהרט צו זעהן, וואס פאר א מורא'דיגע ליידענשאפט עס ברויזט פאר איהם אין דער

פרוי׳ס ברוסט. און ער האט זיך ערלויבט פון איהר פארגעטערט צו ווערען און איז אליין געווען צו איהר גאלאנט, האפענדיג, אז וויי־טער וועט עס ניט אוועקגעהען.

אבער איין טאג האט זי באשטעלט מיט איהם א צוזאמענ־קונפט מיט דעם צוועק איהם צו זעהן און זיך מיט איהם פריי דורכצורעדען. זי איז געפאלען א נע׳חלש׳טע אין זיינע ארעמס און ער האט ניט געהאט קיין אנדער אויסוועג ווי צו ווערען איהר געליעבטער.

דאס האט אנגעהאלטען זעקס מאנאטען. זי האט איהם גע־ליעבט מיט אן אונאייינגעהאלטענער, הייסער ליעבע. אין גאנצען אריינגעטהאן אין דער דאזיגער משוגענער ליידענשאפט, האט זי מעהר וועגען קיין שום זאך ניט געטראכט. אויף דעם מזבח פון איהר ליעבע האט זי אויפגעאפפערט אלעס; איהר קערפער, איהר נשמה, איהר גוטען נאמען, איהר שטעלונג אין דער געזעלשאפט, איהר גליק... זי האט עס אלעס אריינגעווארפען אין דעם פייער פון איהר הארצען, ווי איינער ווארפט אריין זיינע שענסטע ציערונג אינ׳ם פייער וואו מען פארברענט א טויטען.

זי איז איהם שוין א צייט לאנג איבערדריסיג געווארען און ער האט שטארק בעדויערט, וואס ער האט זיך אזוי לייכט געלאזט בעזיעגען; אבער ער איז געווען פארבונ־ען, זי האט איהם געהאלטען געפאנגען. יעדען מאמענט האט זי צו איהם געזאגט: „איך האב דיר אבגעגעבען אלעס. וואס נאך קענסטו פערלאנגען?„ א! איהם האט זיך זעהר געוואלט איהר ענטפערן:

„אבער איך האב פון דיר גאר נישט פערלאנגט און איך בעט דיך, נעהם צוריק אלעס וואס דו האסט מיר געגעבען“.

זיך ניט קימערענדיג צו מען זעהט זי, צו זי ווערט קאמפרא־מעטירט, רואינירט, איז זי געקומען צו איהם יעדען אבענד און וואס מעהר זיי האבען זיך געטראפען, אלץ שטארקער, אלץ הייסער האט איהר ליידענשאפט געברענט. זי האט זיך אריינגעווארפען אין זיינע ארעמס, איהם דערשטיקען מיט איהר ברענענדיגער אומ־

ארמונג און גענומען האַנלען אויף איהם מיט קושען, וועלכע האבען איהם איצט שרעקליך געלאנגווײליגט.

ער האט געזאַגט מיט א שוואך קול: „איך בעט דיך! קום צו זיך!“

זי האט געענטפערט:

— איך ליעב דיך — און זיך אראבגעלאזען אויף איהרע קניע האט זי לאנג, לאנג געקוקט אויף איהם מיט אויגען פול פארגעטע־רונג. צום סוף איז ער געווארען פערצווייפעלט פון איהר שטענדיגען אנקוקען איהם און ער האט פרובירט איהר אויפצוהויבען.

— זעץ זיך אוועק. לאַמיר זיך דורכרעדען. — האט ער זיך ביי איהר געבעטען.

זי האט געמורמעלט:

— ניין, לאז מיך — און איז געבליבען אויף די קניע אין עפעס א מארנעם עקסטאז.

ער האט געזאגט צו זיין פריינד ד'הענריקאל:

— דו ווייסט עס וועט האבען א שלעכטען סוף, עס וועט קו־מען דערצו, אז איך וועל זי שלאגען. איך וויל מעהר נים האבען פון דער געשיכטע! עס מוז נעהמען א סוף און דאס גלייך, איך וויל עס מעהר נים אבליינען! וואס וואלסטו מיר געראטען צו טהאן?

יענער האט געענטפערט:

— ברעך אב דיין בעקאנטשאפט מיט איהר.

רענאלדי האט א דריק געטהאן מיט די אקסלען:

— עס איז דיר גרינג צו רעדען; דו מיינסט אז עס איז אזוי לייכט איבערצורייסען מיט א פרוי, וועלכע קוועלט דיך מיט איהר אויפמערקזאמקייט, וועלכע דערעסט דיר מיט איהר גוטסקייט, וועל־כע פערפאלגט דיך מיט איהר ליעבע, וועמעס איינציגער געדאנק איז דיך צופריעדענצושטעלען און וועמעס איינציגער פעהלער איז דאס וואס זי האט זיך איבערגעגעבען צו דיר געגען דיין אייגענעם ווילען.

אבער פלוצים איז איין מאל א אין דערפריה אנגעקומען די נייעס, אז דער רעגימענט וועט אבגערופען ווערען פון דעם גאר־ניזאן. רענאלדי האט גענומען טאנצען פאר פרייד. ער איז גע־

װען גערעטעט! גערעטעט אהן סצענעס, אהן געװײן! גערעטעט! אלעס װאס ער האט איצט געהאט צו טהאן, איז געװען גערולדיג אב צואװארטען צװײ מאנאטען. דאן איז ער גערעטעט!

אין אבענד איז זי צו איהם געקומען מעהר אויפגערעגט װי װען עס איז פריהער. זי האט געהערט די שרעקליכע נײעס און ניט אראבנעהמענדיג איהר הוט, האט זי געכאפט זײנע בײדע הענד, זײ נערװעז געדריקט און אײנעסענדיג זיך מיט איהרע אויגען אין זײנע האט זי געזאגט מיט א ציטערענדען און דאך בעשטימטען קול:

— דו מוזט אװעק — האט זי געזאגט — איך װײס. אין אנ־הויב האב איך געפיהלט, אז מײן הארץ װערט מיר צוריסען; דאן האב איך פערשטאנען װאס איך האב צו טהאן. און איך צעגער קײן אײן מינוט ניט עס צו טהאן. איך בין געקומען דיר צו געבען דעם גרעסטען בעװײז, װאס א פרוי קען געבען פון איהר ליעבע. איך װעל געהען נאך דיר. פאר דיר װעל איך פארלאזען מײן מאן. מײנע קינדער, מײן פאמיליע. איך רואינער זיך אלײן, אבער איך בין גליקליך. עס דאכט זיך מיר, אז איך גיב זיך איצט איבער צו דיר גאר פון דאס נײ. דאס איז דער לעצטער און דער גרעסטער אפפער. פון איצט אן בין איך דײנע אויף עביג!

ער האט דערפיהלט א קאלטען שװײס אויף זײן רוקען און א װילדער כעס איז אויף איהם אנגעפאלען, דער כעס פון שװאכקײט. דאך האט ער זיך בערוהיגט און אין א פרײנדליכען טאן, אין װעל־כען עס האט געקלונגען געמאכטע גוטסקײט, האט ער זיך ענטזאגט אנצונעהמען איהר אפפער, ער האט זיך געסטארעט זי צו בערו־היגען, זי ברײנגען צו זיך, איהר געבען צו פארשטעהען איהר נארישקײט. זי האט איהם אויסגעהערט קוקענדיג אויף איהם מיט איהרע גרויסע שװארצע אויגען און מיט א פערדעכט־ליכען שמײכעל אויף איהרע ליפען, ניט ענטפערענדיג קײן אײן װארט. ער האט װײטער גערעדט צו איהר און װען ער האט צום סוף אויפגעהערט ,האט זי זיך בלויז אבגערופען:

— איז עס מעגליך אז דו ביזט א פײגלינג? אז דו ביזט אײנער פון יענע מענער. װעלכע פארפיהרען א פרוי און װארפען איהר דערנאך אװעק צוליעב א קאפריז?

ער איז געוואָרען בלאַס און האָט ווידער גענומען מיט איהר איינטענה'ן; ער האָט איהר אָנגעוויזען אויף די אונפערמיידליכע פאָלגען פון אַזאַ האַנדלונג פאַר זיי ביידען אויף זייער גאַנץ לעבען... ווי זייערע לעבענס וועלען ווערען צובראָכען און ווי די וועלט וועט צומאַכען פאַר זיי די טירען. זי האָט געענטפערט איינגעשפּאַרט:

— וואָס מאַכט עס אויס אַזוי לאַנג ווי מיר ליעבען איינער דעם צווייטען?

דאַן האָט פּלוצים אויסגעבראָכען זיין לאַנג איינגעהאַלטענער צאָרן און ער האָט אויסגעפּלאַצט:

— אָבער איך וויל נישט. דו פאַרשטעהסט? איך וועל עס ניט טהאָן און איך פאַרבאָט דיר עס צו טהאָן. — און היינגעריסען פונ'ם כעס, וועלכען ער האָט אַזוי לאַנג געשטיקט אין זיך, האָט ער איצט נערעדט אַלעס וואָס איז איהם אויפ'ן האַרצען געלעגען:

— אַך, צום טייפעל! דו האָסט זיך אָנגעהאָנגען אויף מיר געגען מיין ווילען און שוין אַ צייט לאַנג ווי דו הענגסט אויף מיר ווי אַ שטריק אויפ'ן האַלז, דאָס בעסטע וואָס דו קענסט איצט טהאָן, איז זיך פון מיר אָבצושעפּען. איך וועל דיר זעהר דאַנקבאַר זיין, ווען דו וועסט עס טהאָן, איך גיב דיר מיין עהרען וואָרט!

זי האָט ניט געענטפערט, אָבער איהר גאַנצער פּנים האָט זיך אַזוי צוקרימט, ווי אַלע איהרע נערוועז, אַלע איהרע מוסקולען וואָלטען זיך אין איהר אויסגעדרעהט. און זי איז אַוועק ניט זאָגענדיג אַדיע.

די זעלבינע נאַכט האָט זי זיך פאַר'סמ'ט.

אַ וואָך צייט האָט מען זי געהאַלטען פאַר פערלאָרען און אין שטאָרט האָבען מענשען גענומען רעדען וועגען איהר ראָמאַן און האָבען מיטלייד געהאַט. זיי האָבען איהר פאַרגעבען איהרע זינד צוליעב איהר שטאַרקער ליידענשאַפט, וועלכע האָט צו זיי אַפּעלירט. אַ פרוי וועלכע טויטעט זיך, הערט אויף אין די אויגען פונ'ם עולם צו זיין אַ בעטרינערין, זי ווערט אַ העלדין. און עס האָט לאַנג ניט גענומען ווי עס האָט זיך אויפגעהויבען אַן אַלגעמיינער געפיהל פון ענטריסטונג געגען דעם לייטענאַנט רייגאַלדי פאַרוואָס ער האָט זיך

ענטזאַגט איהר צו זעהן... אַלע אַהן אויסנאַהמע זיינען געווען געגען איהם און האָבען איהם בעשולדיגט.

מען האָט אָפען גערעדט, אַז ער האָט זי פאַרלאָזען, זי בעטראָגען, שלעכט בעהאַנדעלט. דער קאַלאָנעל פּול מיט מיטלייד צו דער אָרימער פרוי האָט געהאַלטען פאַר'ן לייטענאַנט א העפליכע אָבער זעהר שאַרפע רעדע. פּאול ד'הענריקאַל איז געקומען צו זיין פריינד און איהם גענומען מאַכען פאָרווירפע:

— צום טייפעל, רענאַלדי, עס איז עס א שאַנדע צו לאָזען א פרוי שטאַרבען; עס איז ניט רעכט און אַזוי האַנדעלט ניט קיין עהרען מאַן.

דער צווייטער איז געוואָרען צוקאָכט און האָט איהם געהייסען האַלטען דעם צונג, יענער האָט ניט געפאָלגט און דער סוף איז געוועזן, אַז זיי האָבען זיך געשלאָגען אויף א דועל. רענאַלדי איז געוואָרען פערוואונדעט צו אַלעמענס בעפריעדיגונג און א געוויסע צייט האָט ער געמוזט ליגען צו בעט.

זי האָט געהערט וועגען דעם און איהם פאַר דעם נאָך מעהר געליעבט, ווייל זי האָט געגלויבט, אַז ער האָט זיך געשלאָגען צוליעב איהר; אָבער זי איז געווען צו שוואַך, האָט זיך ניט געקענט ריהרען פון אָרט און איז ניט אומשטאַנד געווען איהם צו זעהן איידער זיין רעגימענט האָט די שטאָדט פאַרלאָזען.

ער איז שוין געווען דריי מאָנאַטען אין לילע, ווען איין מאָל אין דערפריה איז איהם געקומען בעזוכען די שוועסטער פון זיין אַמאָליגער געליעבטער.

נאָך לאַנגע יסורים און א געפיהל פון דערשלאָגענקייט, וועלכען זי האָט ניט געקענט בייקומען, איז מאַדאַם פּאַינקאַט'ס לעבען פון אַלעמען אויפגעגעבען געוואָרען, און זי האָט בלויז פערלאַנגט צו זעהן איהם אויף איין מינוט, בלויז אויף איין מינוט, איידער זי וועט צומאַכען איהרע אויגען אויף אייביג.

די צייט און דאָס וואָס ער האָט איהר א צייט לאַנג ניט געזעהן האָבען בערוהיגט דעם יונגען מאַנ'ס האַס און צאָרן; איהר לעצטער פערלאַנג האָט אויף איהם געמאַכט א טיעפען איינדרוק

און איהם געריהרט ביז צו טרערען. ער האט זיך גלייך אויפ'ן שטעל אויפגעהויבען און איז אוועק קיין האוור.

זי האט געשיינט צו זיין אין איהר לעצטער גסיסה. מען האט זיי ביידען איבערגעלאזען אליין. און ביים אנבליק פון דער דאזי־גער פרוי, וועלכע איז געלעגען אויף איהר טויטען בעט און אין וועמענס טויט ער האט זיך אליין בעשולדיגט, הגם עס איז געקומען נים פון זיין האנד, האט ער דערפיהלט אן אויפריכטיגען און טיעפען מיטלייד צו איהר. ער האט אויסגעבראכען אין א געוויין, האט זי ארומגענומען און בעשאטען מיט צערטליכע און הייסע קושען פול ליעבע און מיטגעפיהל. קיין מאל אין דער פערגאנגענהייט איז ער ניט געווען אזוי גוט, אזוי ליעב צו איהר ווי אין דיעזען מא־מענט. ער האט געמורמעלט מיט א פארשטיקטען קול:

— ניין, ניין, דו זאלסט ניט שטארבען! דו מוזט געזונד ווערען! מיר וועלען ליעבען איינער דעם צווייטען אייביג...

זי האט געזאגט מיט א שוואך קול:

— דאן איז עס אמת. דו ליעבסט מיך נאך אלץ.

און ער, אין זיין מיטלייד צו דער אונגליקליכער, ליידענדער פרוי, האט געשווארען, האט צוגעזאגט צוווארטען ביז זי וועט געזונד ווערען, און פול מיט רחמנות האט ער ווידער און אבער געקושט די אויסגעצעהרטע הענד פון דער גוסס'ער פרוי, וועמעס הארץ האט פיעבעריש געקלאפט.

אויף דעם צווייטען טאג האט ער זיך צוריקגעקעהרט צו זיין רעגימענט.

אין זעקס וואכען ארום איז זי צו איהם געקומען, אן אלטע, א שוואכע, ניט צודערקענען אבער נאך מעהר פארליעבט ווי ווען עס איז.

ער איז געווארען אזוי צוטומעלט, אזוי צומישט, אז ער האט ניט געוואוסט וואו ער איז אויף דער וועלט און אין דער דאזי־גער צוטומעלטקייט האט ער איינגעוויליגט צו לעבען מיט איהר. דאן ווען זיי זיינען געבליבען וואהנען צוזאמען ווי מאן און ווייב, האט דערזעלבער קאלאנעל, וועלכער האט איהם פריהער געטא־דעלט, פארוואס ער האט איהר פארלאזען, איצט געווען נעגען זייער

אונמאראלישער פארבינדונג, ווייל דאס ניט א שלעכטען ביישפיעל פאר די איבעריגע אפיצערען אין רעגימענט. ער האט געווארענט דעם לייטענאנט, און דאן איהם פארקלאגט פאר מיאוסער אויפ־פיהרונג. צום סוף איז רענאלדי געווען געצוואונגען צו פערלאזען די ארמעע.

ער איז אוועק וואהנען מיט איהר אין א שטעדטעל אויף די ברע־געס פון די מעדיטערענעען, דעם קלאסישען ים פון די פערליעבטע פאארלאך.

דריי יאהר זיינען אוועק. רענאלדי האט געטראגען אויף זיך דעם יאך, איז געווען בעזיעגט און האט זיך צוגעוואהנט צו דער פרוי'ס שטענדינער צוגעבונדקייט. זיינע האר זיינען איצט גע־ווען וויים.

ער האט געקוקט אויף זיך ווי אויף א פערלארענעם מענשען, א פערלארענעם אויף אויביג. ער האט ניט געהאט קיין שום האפנונג, קיין שום אמביציע, דאס לעבען האט איהם ניט געגעבען קיין שום בעפריעדיגונג און פון דער צוקונפט האט ער אויך גארנישט ער־ווארט.

אבער איין מאל א פריהמארגען האט מען איהם דערלאנגט א קארטעל מיט דעם נאמען — „יאזעף פאינקאט, שיפען בעזיצער, האוור".

איהר מאן! איהר מאן, וועלכער האט ביז אהער גארנישט גע־זאגט, גארנישט געטהאן, פארשטעהענדיג אז עס איז אומזיסט צו קעמפפען אנטקעגען דער פערצווייפעלטער איינגעשפארטקייט פון פרויען. וואס האט ער איצט געוואלט?

ער האט געווארט אין גארטען און זיך ענטזאגט אריינצוגעהן אין הויז. ער האט זיך העפליך פארנייגט, האט אבער ניט געוואלט זיך צוזעצען אפילו אויף א באנק, וואס איז געשטאנען אויף דעם זאמדיגען וועג און האט גענומען רעדען געלאסען און קלאהר:

— מיין הערר, איך בין ניט געקומען אהער אייך צו מאכען פארווירפע. איך וויים צו גוט ווי אזוי די געשיכטע האט פאסירט. איך... מיר... זיינען געווען די אפפער פון... עפעס א מין שיקזאל. איך וואלט אייך קיין מאל ניט בעאונרוהיגט, ווען די אומשטענ־

דען וואלטען זיך ניט געוועז געענדערט. איך האב צוויי טעכטער, מיין הערר, איינע פון זיי, די עלטערע ליעבט א יונגען מאן און איז געליעבט פון איהם. אבער די פאמיליע פון דעם דאזיגען יונגען מאן איז געגען דעם שידוך, צוליעב דער שטעלונג אין וועלכער עס געפינט זיך מיין... טאכטער׳ס מוטער. אין מיין הארצען טראג איך נישט קיין געפיהל פון האס אדער פון צו להכעים, אבער איך האב ליעב מיינע קינדער, מיין הערר. און דעריבער בין איך געקומען בעטען מיין פרוי, זי זאל זיך אומקעהרען צוריק אהיים. איך האף, אז היינט וועט זי איינוויליגען צו געהן צוריק אין מיין הויז... אין איהר אויגען הויז. איך וועל זיך בעמיהען צו מאכען אן אנשטעל, אז איך האב אלעס פארגעסען... פון מיינע טעכטערס וועגען.

רענאלדא האט דערפיהלט ווי דאס הארץ האט ביי איהם גענומען טאנצען פאר שמחה. זיין גליק איז געוועז אזוי גרויס ווי ביי א פעראורטהיילטען מענשען, ווען מען עפענט פאר איהם פלוצים די טהויערען פון זיין תפיסה.

ער האט געשטאמעלט:

יא, געוויס... אודאי, מיין הערר... איך אליין... איך פארזיכער אייך. איך וועל עס איהר ערקלעהרען. אהן צווייפעל... עס איז זעהר רעכט... זעהר...

דאס מאל האט שוין הערר פאינקאט זיך מעהר ניט ענטזאגט צו צוזעצען.

רענאלדי איז דאן ארויפגעלאפען אויף די טרעפ, און זיך אבגעשטעלט אויף א ווײלע ביי זיין געליעבטערס טיר, אום צוזאמענגעהמען זיינע געדאנקען. איז ער אריין צו איהר מיט אן ערנסטע מינע.

— אונטען ווארט אויף דיר אימעצער, — האט ער געזאגט — ער וויל דיך זעהן, אום דיר צו זאגען עטוואס וועגען ד·ינע טעכטער.

זי איז אויפגעשטאנען:

— מיינע טעכטער? וואס איז מיט זיי? זיי זיינען דאך ניט געשטארבען?

ער האט געענטפערט:

— ניין; אבער עס איז ענטשטאנען אן ערנסטע פראגע, וועל־כע נור דו אליין קענסט פארענטפערען.

זי האט מעהר ניט געוואלט הערען און איז שנעל ארונטער גע־לאפען פון די טרעפ.

דאן איז ער געפאלען אויף א שטוהל שטארק אויפגערעגט און גענומען ווארטען.

ער האט געווארט א לאנגע, לאנגע צייט. דאן האט ער אונטער די טרעפ דערהערט אויפגערעגטע, בייזע שטימען און ער האט זיך בעשלאסען ארונטערצוגעהן.

מאדאם פאינקאט איז געשטאנען אן אויפגערעגטע און האט געוואלט אוועקגעהן, בעת איהר מאן האט זי אנגעכאפט פאר'ן קלייד און גע'טענה'ט צו איהר: — אבער געדענק, אז דו רואינירסט אונזערע טעכטער, דיינע טעכטער, אונזערע קינדער!

זי האט געענטפערט איינגעשפארט:

— איך וועל ניט געהן צוריק צו דיר!

רענאלדי האט אלעס פערשטאנען, אויפגערעגט און צושרא־קען איז ער צוגעגאנגען צו זיי און ארויסגעשטאמעלט:

— וואס, זי ענטזאגט זיך צו געהן?

זי האט זיך א קעהר געטהאן צו איהם מיט עפעס א מאדנעם צורייצטען פנים און געזאגט שטארק בעליידיגט:

— דו ווייסט, וואס ער פערלאנגט פון מיר? ער וויל איך זאל געהן צוריק אהיים, און זאל לעבען מיט איהם אונטער איין דאך!

און זי האט אנגעוויזען מיט פעראכטונג אויף דעם מאן, וועל־כער האט זיך כמעט אויף די קניע געבעטען ביי איהר.

דאן האט רענאלדי, מיט דער ענטשלאסענהייט פון א פערצווייי־פעלטען מענשען, וועלכער שפיעלט זיין לעצטע קארט, גענומען רע־דען צו איהר, ער האט אפעלירט צו איהר אין'ם נאמען פון די ארוי־מע מיידלאך, פון איהר מאן און אין זיין אויגענעם נאמען. און ווען ער איז אויף א ווייילע אנשווייגען געווארען, זוכענדיג פרישע אר־גומענטען, מיט וועלכע איהר איבערצורעדען, האט הערר פאינקאט, אויף דער העכסטער שטופע פון פערצווייפלונג זיך געווענדעט צו

איהר מיט א מאן פול ליעבע ווי ער פלעגט רעדען צו איהר אין אמאלינגע צייטען:

— בארעכען זיך, רעלפינגע! מהו א טראכט וועגען דיינע טעכטער!

דאן האט זי געווארפען אויף זיי ביידען א בליק פול מיט פער־אכטונג און א שטאלצע מיט א מאיעסטעטיש אויפגעהויבענעם קאפ גענומען נעהן צו די טרעפ.

— איהר זייט ביידע שופטען! — האט זי ארויסגערעדט און איז ארויפגעלאפען אויף די טרעפ.

געבליבען אליין האבען ביידע מענער א קוק געטהאן איינער אויף'ן אנדערען, ביידע צושמעטערטע, ביידע גלייך דערשטיקטע. הערר פאינקאם האט אויפגעהויבען זיין הוט, וועלכע איז אריבער־געפאלען נעבען דעם פלאץ וואו ער איז געזעסען, האט אבגעשטויבט די קניע וואו עס זיינען פארבליבען סמנים פון זיין קניען אויף דער ערד, דאן א מאך טהוענדיג טרויעריג מיט ביידע הענד, האט ער זיך אבגערופען צו רענאלדי'ן וועלכער האט איהם בעגלייט צו דער טהיר:

— מיר האבען ביידע קיין מזל נים. מיין הערר.

און זיך שטיל פארנייגט איז ער אוועק פון דעם הויז מיט שוועד־רע טרים.

דער פּאַטער מערדער.

ער אַדוואָקאַט האָט גע'טענה'ט, אַז דאָס איז משוגעת. ווי אַנדערש קען מען זיך ערקלעהרען דעם דאָזיגען מערקווירדיגען פערברעכען ?

איין מאָל אַ פריהמאָרגען האָט מען אין שאָטאָו געפונען צוויי געבונדענע טויטע קערפּערס, אַ מאַן און אַ פרוי. זיי זיינען געווען בעוואוסטע מענשען פון דער הויכער געזעלשאַפט, רייך, ניט גאָר יונג, אָבער ערשט אַ יאָהר פערהייראַטה. די פרוי איז פריהער דריי יאָהר געווען אַן אַלמנה.

זיי האָבען ניט געהאַט קיין איין שונא, אויף וועלכען עס זאָל קענען פאַלען אַ פערדאַכט. קיין מאָרד צוליעב רויב איז עס, ווי עס האָט געשיינט, אויך ניט געווען. עס האָט אויסגעזעהן, ווי מען וואָלט זיי פון ברעג אין וואַסער אריינגעוואָרפען נאָך דעם ווי מען האָט זיי מיט אַ שווערען אייזען דער'הרג'עט.

די אונטערזוכונג האָט גאָר ניט אויסגעפונען: די שיפער האָבען פון קיין זאַך ניט געוואוסט, און די גאַנצע זאַך וואָלט געבלי־בען ניט אויסגעפאָרשט, ווען ניט אַ סטאָליאַר פון אַ דערבייאיגען דאָרף מיט'ן נאָמען גענאָרג לואיס און דעם צונאָמעניש „דער ביר־נער", וועלכער האָט זיך אַליין איבערגעגעבען אין די הענט פון דער פּאָליציי.

אויף אַלע פראַגען האָט ער נאָר געענטפערט:

— דעם מאַן האָב איך געקענט זייט צוויי יאָהר, די פרוי זייט אַ האַלב יאָהר. זיי זיינען אָפט צו מיר געקומען פערריכטען אַלטע מעבעל, ווייל איך טויג זיך צו דעם זעהר גוט.

און ווען מען האָט איהם געפרעגט:

— פאַר וואָס האָט איהר זיי ערמאָרדעט ? — האָט ער גע־ענטפערט איינגעשפּאַרט:

— איך האָב זיי געטויטעט, ווייל איך האָב זיי געוואָלט טויטען.

מעהר האָט מען פון איהם ניט געקענט ארויסקריגען.

דער יונגערמאַן איז וואַהרשיינליך געווען אַן אונגעזעצליכער זוהן. וועלכער איז ערצויגען געוואָרען אין דאָרף ביי אַ פויערטע און איז דאָרט פערנאַכלעסיגט געוואָרען. ער האָט געהייסען נאָר געאָרג לואיס, קיין פאַמיליע־נאָמען האָט ער ניט געהאַט, אָבער ווען ער איז גרעסער געוואָרען, האָט ער ארויסגעוויזען מערקווירדיגע פעהיגקייטען, אַ פיינעם געשמאַק, אַ פערשטענדניס פאַר אַלעם פיינעם און איידעלעם, וואָס איז זיינע קאַמעראַדען געווען אין גאַנצען פרעמד און זיי האָבען איהם דערפאַר אַ נאָמען געגעבען „דער בורזשוא“, איהם אַנדערש ניט גערופען, און אַזוי איז עס פערבליבען.

ער איז געוואָרען אַ סטאָליאַר און געהאַט אַ נאָמען פאַר אַ זעהר געשיקטען אַרבייטער: ער האָט זאָגאָר געשניצט אין האָלץ.

מען האָט איהם געהאַלטען פאַר אַ שטיקעל משוגע׳נעם, פאַר אַן אַנהענגער פון קאָמוניסטישע, זאָגאָר ניהיליסטישע אידעען. ער האָט געלעזען אַ סך בילינע ראָמאַנען, און אויף די פאָלקס־פערזאַמלונגען צווישען בויערען און אַרבייטער, איז ער געווען אַ פעהיגער רעדנער מיט אַ גרויסען איינפלוס.

* * *

דער אַדוואָקאַט האָט איהם פערטהיידיגט אויפ׳ן גרונד פון משוגעת.

ווי אַנדערש קען מען אויסטייטשען דעם פאַקט, וואָס דער דאָזיגער אַרבייטער האָט ערמאָרדעט זיינע בעסטע קונדען, רייכע, גוט צאָהלענדע, וועלכע האָבען איהם אין צוויי יאָהר געגעבען צו פערדיענען דריי טויזענד פראַנק. (זיינע ביכער האָבען עס אַנגעוויזען).

עס איז נאָר געווען איין איינציגע ערקלעהרונג: משוגעת, די פיקס־אידעע פון אַ קראַנקען, וועלכער נעהמט נקמה פונ׳ם גאַנצען רייכען קלאַס דערמיט, וואָס ער דערהרג׳עט צוויי פון זיי.

און דער אדוואקאט האט גאנץ געשיקט אויסגענוצט דעם צונעמעניש „דער בורזשוא", וואס מען האט געגעבן דעם פערלא־זענעם, און ער האט אויסגערופען:

— איז דאס נישט קיין איראניע, וואס איז אימשטאנד אויפ־צורעגען דעם אונגליקליכען יונגען מאן, וועלכער האט נים קיין פא־טער און מוטער? ער איז א פערברענטער רעפובליקאנער. וואס רייד איך? ער געהערט צו יענער פאליטישער פארטיי, וועלכע די רעפובליק האט נאך גאר נים לאנג געשאסען, פערשיקט, גע־רודפ'ט, און וועלכע זי נעהמט יעצט אויף מיט אפענע ארעמס. יענע פארטיי, ביי וועלכער אונטערצינדען איז א פרינציפ און מארד א גאנץ געוועהנליכער מיטעל צום צוועק.

יענע טרויעריגע אידעען, וועלכע ווערען אויסגעדריקט אויף די פאלקס פערזאמלונגען, האבען דעם דאזיגען יונגען מאן אונ־גליקליך געמאכט און זיי זיינען דערפאר פעראנטווארטליך.

ער האט געהערט, ווי רעפובליקאנער, זאגאר פרויען, יא, פרויען, האבען געפאדערט בלוט, גאמבעטא'ס, דעם פרעזידענט גרעווי'ס בלוט. זיין קראנקער גייסט איז צומישט געווארען, ער האט געוואלט זעהן בלוט, דאס בלוט פון די בורזשואס.

מיינע הערען, נים איהם דארפט איהר אנקלאגען, נאר די קאמונע!

א בייפאלינער מורמלען איז דורכ'ן געריכטס זאל דורכגעלא־פען. מען האט דערפיהלט, אז דער אדוואקאט האט זיין זאך גע־וואונען.

דער פראקוראר האט גאר נים געענטפערט. דאן האט דער פרעזידענט געשטעלט די געוועהנליכע פראגע:

— אנגעקלאגטער, האט איהר נאך עטוואס צו זאגען צו אייער פערטהיידיגונג?

דער מאן האט זיך אויפגעהויבען.

ער איז געווען קליין געוויקסיג, בלאנד ווי פלאקס, מיט גרויע, שארפע, קלאהרע אויגען. זיין שטימע האט געקלונגען שטארק, אפען און שארף, און ביי זיינע ערשטע ווערטער האט מען גלייך

געקראַגגען פון איהם אַן אַנדער בעגריעפ, ווי מען האָט זיך צו ערשט געוועזן געמאַכט.

ער האָט געערדט הויך, מיט אַן אויסדרוק, און אַזוי דייטליך, אַז אין די ווייטסטע ווינקלען האָט מען יעדעס וואָרט זיינס געהערט און פערשטאַנען.

— הערר פּרעזידענט ! אַזוי ווי מיר געפעלט ניט צו געהן אין אַ משוגעים הויז, און איך ציה בעסער פאַר די גילאָטינע, וועל איך זיך אין אַלעס מודה זיין. איך האָב יענעם מאַן און יענע פרוי געטויטעט, ווייל זיי זיינען געוועזן מיינע עלטערן. איצט הערט מיך אויס, און דאַן קענט איהר מיך פעראורטהיילען.

אַ פרוי, וועלכע האָט געהאַט אַ קינד, האָט עס אוועקגעשיקט ערגעץ וואו צו אַן אָרימער פרוי, יענע זאָל עס האָדעווען. האָט זי זיך אינטערעסירט ? האָט זי איבערהויפּט געוואוסט וואוהין איהר מיטשולדיגער האָט אוועקגעשלעפּט דאָס אונשולדיגע עופה'לע, וועלכע איז פעראורטהיילט געוואָרען צו אייביגען עלענד, צו דעם שענדליכען נאָמען ממזר, צום טויט זאָגאַר ? אַזוי ווי זי האָט זיך מעהר ניט געקימערט וועגען דעם, און דער פרוי איהר מאָנאַט־ליכען געהאַלט מעהר ניט געשיקט, האָט זי עס געקענט לאָזען שטאַר־בען פאַר הונגער און פערנאַכלעסיגונג, ווי עס טהוט געוועהנליך דער סאָרט פרויען.

די פרוי, צו וועלכער דער צופאַל האָט מיך געבראַכט, איז גע־ווען אַ בראַווע פרוי, עהרליכער, אַנשטענדיגער, מעהר מענש, מעהר פרוי, און אַ בעסערע מוטער, ווי מיין מוטער. זי האָט מיך אויפ־געצויגען. זי איז בעגאַנגען אַן אונרעכט מיט דעם, וואָס זי האָט איהר פפליכט ערפילט. בעסער איז צו לאָזען אומקומען די דאָזיגע אונגליקליכע, אַרויסגעוואָרפענע אין די אָרימע דערפער, ווי מען וואַרפט אַרויס דעם שמוץ אין די קאַנאַוועס אַריין.

איך בין אויפגעוואַקסען מיט אַן אונבעשטימטען געפיהל, אַז אויף מיר ליעגט עפּעס אַ פלעק. די אַנדערע קינדער האָבען מיך גערופען ממזר. זיי האָבען ניט געוואוסט, וואָס דאָס דאָזיגע וואָרט בעדייטעט, זיי האָבען עס אָבער געהערט פון זייערע עלטערן.

איך האב אויך ניט געוואוסט, וואס דאס איז אזוינס, אבער איך האב עס געפיהלט.

איך קען זאגען, אז אין שולע בין איך געווען איינער פון די בעסטע. איך וואלט געווארען אן אנשטענדיגער מענש, הערר פרעזידנט, פיליכט א בעריהמטער מענש, ווען מיינע עלטערען וואל־טען ניט בעגאנגען א פערברעכען דערמיט, וואס זיי האבען מיך פערלאזען און זיך וועגען מיר ניט געקימערט.

יא, זיי זיינען בעגאנגען א פערברעכען געגען מיר. איך בין געווען דער אפפער, זיי די שולדיגע. איך בין געווען אונבעשיצט, זיי אהן א ברעקעל רחמנות. זיי האבען מיך גערארפט ליעבען, אנ־שטאט דעם האבען זיי מיך פערשטויסען.

איך פערדאנק זיי דאס לעבען, אבער איז דען דאס לעבען א געשאנק ? מיין לעבען איז איבערהויפט געווען נאר אונגליק ! נאך דעם, ווי זיי האבען מיך אזוי שענדליך פערנאכלעסיגט, בין איך זיי מעהר גאר ניט שולדיג געווען, אויסער ראכע. זיי זיינען בעגאנגען געגען מיר דאס אונמענשליכסטע, דאס ערגסטע פערברע־כען. וואס מען קען בעגעהן אנטגעקען א לעבעדיגע בעשעפניש.

א בעליידיגטער קען זיך וועהרען. א בע'גנב'עטער נעהמט מיט גוואלד זיין אייגענטהום צוריק. א מענש, וועלכער ווערט בעטרא־גען, אויסגענארט, געמאטערט — טויטעט. א מענש, ביי וועמען מען רויבט זיין עהרע — טויטעט. איך בין געווען בעטראגען, אויסגע־נארט, פערמוטשעט, ערנידעריגט, בעשמוצט מעהר ווי דיזע אלע, וועמעס צארן איהר רעכפערטיגט.

איך האב זיך אבגערעכנט מיט זיי, איך האב זיי געטויטעט. דאס איז געווען מיין געזעצליכעס רעכט. איך האב גענומען זייער גליקליכעס לעבען פאר דאס עלענדע לעבען, וואס זיי האבען מיר געגעבען.

איהר זאגט — דאס איז פאטער־מארד ! זיינען זיי דען גע־ווען מיינע עלטערען. די דאזיגע מענשען, פאר וועמען איך בין גע־ווען א מורא'דיגע לאסט, א שרעק, א פלעק ? פאר וועמען מיין געבורט איז געווען אן אונגליק, און מיין לעבען אן אייביגער סטרא־שונאק פון שאנדע ?

זיי האבען געזוכט ענאאיסטישען פערגעניגען, ליעבעס־גליק, דערפון איז געווארען אן אונגעווינשטעס קינד. זיי האבען דאס קינד בעזייטיגט, איצט איז געקומען מיין צייט צו טהאן דאס זעלבע מיט זיי.

און דאך בין איך נאך ערשט ניט לאנג געוועזען בערייט זיי צו ליעבען.

ווי איך האב אייך שוין געזאגט, איז דער דאזיגער מאן, מיין פאטער, געקומען צו מיר דאס ערשטע מאל מיט צוויי יאהר צוריק. איך האב דאן קיין אהנונג ניט געהאט, ווער ער איז. ער האט ביי מיר בעשטעלט צוויי שטיק מעבעל.

איך האב זיך שפעטער דערוואוסט, אז ער האט זיך נאכגע־פרעגט אויף מיר ביים פריסטער. עס פערשטעהט זיך, אז דאס האט געזאלט בלייבען א געהיימניס. פון דאן אן האט ער גענומען קומען צו מיר אפטער, ער האט מיר געגעבען ארבייט און גוט בע־צאהלט.

מאנכעס מאל האט ער זיך מיט מיר צורעדט פון דאס, פון יענעס. איך האב דערפיהלט, אז איך ווער צו איהם צוגעבונדען.

אין אנהויב פון דיעזען יאהר האט ער איין מאל מיטגעבראכט מיט זיך זיין פרוי, מיין מוטער. ווען זי איז אריינגעקומען, האט זי אזוי שטארק געציטערט, אז איך האב געמיינט, אז זי אי א נער־ווען קראנקע.

זי האט געבעטען א שטוהל און א גלאז וואסער. זיי האט גאר ניט געזאגט, זי האט בעטראכט מיינע מעבעל מיט א צומישטען בליק און געענטפערט בלויז יא און ניין אויף אלע פראגען, וואס ער האט געשטעלט. ווען זיי זיינען אוועק, האב איך ביי זיך א טראכט געטהאן, אז זי מוז זיין א ביסעל משוגע.

דעם צווייטען מאנאט זיינען זיי ווידער געקומען. זי איז געוועזען רוהיג און האט זיך פאלשטענדיג בעהערשט. אין יענעם טאג האבען זיי ביי מיר פערבראכט א צייט לאנג און געמאכט א גרויסע בעשטעלונג.

איך האב זיי געזעהן נאך דריי מאל איידער איך האב זיך אויף

עפּעס אנגעשטויסען. אָבער איין טאָג האָט זי גענומען רעדען פון מיין לעבען, פון מיין קינדהייט, פון מיינע עלטערען.

איך האָב געענטפערט :

— גנעדיגע פרוי, מיינע עלטערען זיינען געווען אויסוואורפען, וועלכע האָבען מיך אוועקגעוואָרפען.

דאַ האָט זי צוגעדריקט די האַנד צום הארצען און איז געפאַלען אין חלשות.

איך האָב אַ טראַכט געטהאָן אויפ'ן שטעל :

— דאָס איז מיין מוטער !

— איך האָב זיך אָבער גוט געהיט, אַז זיי זאָלען ניט מערקען, אַז איך פערשטעהע עפּעס. איצט האָב איך פון מיין זייט זיך גענומען אויף זיי נאָכפרעגען און איך האָב זיך דערוואוסט, אַז זיי האָבען ערשט לעצטען יאהר געהייראַטה, און אַז מיין מוטער איז דריי יאהר געווען אַן אלמנה. געמורמעלט האָט מען, אַז זי האָט מיט איהר איצטיגען מאַן געהאַט צו טהאָן, ווען דער ערשטער האָט נאָך געלעבט, אָבער קיין בעוויז איז ניט געווען. איך בין געווען דער בעוויז, דער דאָזיגער בעוויז, וועלכען מען האָט צו ערשט בעהאַלטען און דערנאָך געהאָפּט אין גאַנצען צו בעזייטיגען.

איך האָב געוואַרט. זי איז אין אַ געוויסען טאָג ווידער געקומען, בעגלייט פון מיין פאָטער. זי איז יענעם טאָג געווען זעהר בעוועגט. איך ווייס ניט פאר וואָס. דאַן, פאר'ן אוועקגעהן, האָט זי זיך צו מיר אָבגערופען :

— איך ווינש אייך אַל דאָס גוטס, וואָרום איהר זעהט אויס צו זיין אַ גוטער ארבייטער און אַ בראַווער מענש. עס וועט קומען אַ צייט, ווען איהר וועט אַ טראַכט טהאָן וועגען חתונה האַבען. וואָלט איך וועלען אייך העלפען צו קריגען די פרוי, וועלכע איז אייך צום הארצען. איך בין אַמאָל געצוואונגען געוואָרען צו הייראַטהען געגען מיין ווילען, און איך ווייס, וויפיעל מען ליידעט דערפון. איצט בין איך רייך, האָב נישט קיין קינדער און בין די בעל הבית'טע איבער מיין געלד. אָט דאַ האָט איהר אַ נדן.

און זי האָט מיר דערלאַנגט אַ גרויסען, פערזיעגעלטען קאָנ־

ווערט. איך האב זי אנגעקוקט מיט שטארע אויגען, דאן האב איך געזאגט:

— איהר זייט מיין מוטער!

זי האט אבגעטראטען דריי טריט צוריק און פערשטעלט די אויגען מיט די הענט, כדי מיך ניט צו זעהן. ער, דער מאן, מיין פאטער, האט זי א כאפ געטהאן אין זיינע ארעמס און א געשריי געטהאן אויף מיר:

— איהר זייט משוגע געווארען?

איך האב געענטפערט:

— עס הויבט זיך גאר ניט אן! איך וויים גאנץ גוט, אז איהר זייט מיינע עלטערן. מיך נארט מען ניט. זייט זיך מודה און איך וועל אייער סוד היטען, איך וועל צו אייך גאר ניט האבען, און וועל בלייבען וואס איך בין, אן איינפאכער סטאליאר.

ער האט אבגעטראטען צוריק ביז'ן טהיר, נאך אלץ האלטענדיג זיין פרוי, וועלכע האט גענומען שלוכצען אין זיינע ארעמס. איך בין צוגעלאפען, האב פערשלאסען די טהיר, צוגענומען דעם שליסעל און נעזאגט:

— טהוט אויף איהר א קוק און פרובירט לייקענען, אז זי איז מיין מוטער!

דא איז ער געווארען א צוקאכטער, ער איז געוועזען טויט בלייך, אויסער זיך ביי די געדאנקען, אז דער סקאנדאל, וועלכען ער האט ביז אהער אויסגעמיעדען, וועט איצט פלוצים ארויס אין דער עפענטליכקייט און זיי וועלען פערלירען זייער נאמען, זייער שטעלונג, זייער עהרע, און ער האט געמורמעלט:

— איהר זייט אן אויסוואורף, איהר ווילט ביי אונז ארויספרעסען געלד. געהט, זייט גוט צום ארימען, טהוט איהם גוטס, דעם אונ־מענשען, נאר גוטס, ער וועט אייך שוין בעדאנקען!

מיין מוטער, א שטארק אויפגערעגטע, האט אלץ ווידערהאלט:

— לאמיר געהן! לאמיר געהן!

און אזוי ווי די טהיר איז געוועזען פערשלאסען, האט ער אויסגערופען:

— ווען איהר עפענט ניט גלייך די טהיר, פערשיק איך אייך

אין געפענגעניש פאר וועלען אויסנארען געלד און פאר געברויכען
נעגען אונז געוואלט, איהר הערט !

איך האב זיך גאנץ גוט בעהערשט, האב געעפענט די טהיר און זיי נאכגעקוקט, ווי זיי זיינען פערשוואונדען אין דער דונ־קעלהייט.

אבער דא האט זיך מיר פלוצים אויסגעוויזען, ווי איך וואלט נאר וואס א יתום געווארען, ווי מען וואלט מיך ערשט אין דער דא־זיגער מינוט פערשטויסען און ארייננגעשליידערט אין רינשטאק אריין. א מורא'דיגער אומעט, אויסגעמישט מיט כעס, האט און עקעל זיינען מיך בעפאלען און מיין נשמה בעהערשט. אלעס אין מיר האט געקאכט, אלעס איז געווען אויפגעבראכט, עפעס אזוי ווי עס וואלט זיך אויפגעהויבען און פראטעסטירט אין מיר — די גע־רעכטיגקייט, דאס רעכט, די עהרע און די פערשטויסענע ליעבע.

איך האב זיך געלאזט לויפען נאך זיי צו דער סעין, ווייל זיי האבען געמוזט געהן מיט'ן ברעג, אום צו צוקומען צום באהן הויף פון שאטאו. באלד האב איך זיי דעריאגט. די נאכט איז געווען פעך שווארץ.

איך בין געגאנגען הינטער זיי, זיך גנב'ענענדיג אין גראז, אז זיי זאלען מיך ניט הערען. מיין מוטער האט געהאלטען אין איין וויינען. מיין פאטער האט צו איהר גערעדט :

— דאס איז דיין שולד. פאר וואס האט זיך דיר געוואלט איהם זעהן ? אין אונזער לאגע איז דאס א נארישקייט. מען האט איהם געקנט שטיצען פון ווייטען און זיך דערביי ניט פעררא־טהען. אזוי לאנג ווי מיר קענען איהם ניט אנערקענען, היינט צו וואס טויגען די געפעהרליכע בעזוכען !

דא האב איך זיך א ווארף געטהאן צו זיי און גענומען בעטען און שטאמלען :

— איהר זייט מיינע עלטערן, איהר האט מיך שוין איין מאל פערשטויסען, ווילט איהר מיך איצט, צום צווייטען מאל, פער־שטויסען ?

ער איז געווארען צוקאכט און האט אויפגעהויבען אנטקעגען מיר די האנד. איך שווער עס אויף מיין עהרע, ער האט מיך גע־

שלאָגען, און ווען איך האָב איהם אָנגעכאַפּט פאַר'ן האַלז, האָט ער אַרויסגענומען אַ רעוואָלווער פון קעשענע.

מיר איז פינסטער געוואָרען אין די אויגען, איך האָב ניט גע־וואוסט מעהר וואָס איך טהו. ביי מיר אין קעשענע האָב איך גע־האַט אַן אינסטרומענט און דערמיט האָב איך זיי גענומען שלאָגען, וויפיעל איך האָב נאָר געקענט. דאָ האָט זי גענומען שרייען:

— הילפּע! מערדער!

זי האָט מיך געריסען פאַר'ן באָרד. וואַהרשיינליך האָב איך זי אויך געטויטעט. וויים איך דען, וואָס איך האָב געטהאָן? האָב איך דען דאַן געוואוסט, וואָס איך טהו?

ווען איך האָב זיי דערנאָך דערזעהןביידע ליעגענדיג אויף דער ערד, האָב איך זיי אַריינגעוואָרפען אין סעין, ניט דענקענדיג דערביי וועגען קיין זאַך.

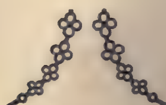
איך בין פערטיג, און איצט, זייט מוחל, גיט אַב אייער אור־טהייל!

* * *

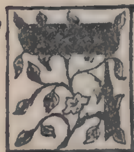
דער אַנגעקלאַגטער האָט זיך געזעצט. צוליעב די דאַזיגע אויפרעקונגען איז די זאַך אָבגעלעגט געוואָרען אויף אַ צווייטער זיצונג.

ער וועט אין גיכען גע'משפּט ווערען.

ווען מיר זאָלען זיין געשוואָרענע, ווי אַזוי וואָלטען מיר גע־משפּט דעם דאָזיגען פּאַטער־מערדער?

די בלוטיגע נקמה.

י אלמנה פון פאאלא סאווערינו האט איינע אליין מיט איהר זון בעוואהנט א גאנץ קליין ארעם הייזעל ביי באניפאציא. די שטאדט איז געלעגען אויף א בארג, וועלכער איז דא און דארטען כמעט ווי געהאנגען איבער'ן ים און האט ארויסגעקוקט אויף די שמאלע פעלזען פון די סארדינישע ברעגעס.

צו איהרע פיס, אויף דער אנדער זייט, געפינט זיך אן איינ־שניט אין דער רייהע פעלזען, וועלכער זעהט אויס ווי א געוואלדיג גרויסער דורכגאנג. ער ציהט זיך אוועק ביז צו די ערשטע הייזער און דיענט אלס האפען פאר די קליינע איטאליענישע, אדער סאר־דינישע פישער־שיפלעך, און אלע פירצעהן טאג פאר דעם אלטען דאמפפער, וועלכער קומט פון איאקקיא.

אויף'ן ווייסען בארג ליגט דער הויפען הייזלעך נאך ווייסער. זיי זעהען אויס ווי די נעסטען פון ווילדע פויגעל אויבען אויף דעם הויכען פעלז צוגעקלעפט און בעהערשען דעם דאזיגען מורא'דיגען דורכפאהר־פלאץ, אין וועלכע גרויסע שיפען וואגען נים זיך צו ווייזען.

דער ווינד צורודערט נאכאנאנד דעם ים, בושעוועט אויף דעם נאקעטען ברעג, וואו עס זעהט זיך קוים א גרעזעלע און יאגט זיך איבער דעם שמאלען פאס ים צווישען די הויכע פעלזען, וועלכע פערשפארען איהם דעם וועג.

הויפענס ווייסע שוים הענגען אויף די שווארצע שפיצען פון די אונצעהליגע פעלזען, וועלכע סטארטשען איבעראל פון די כוואליעס ארויס און זעהען אויס ווי א פלאטערענדער שטיקעל לייוונד.

דאָס הויז פון דער אלמנה סאַווערינִי איז געלעגען גלייך ביים ברעג און די צוויי פענסטער זיינען ארויסגעקומען צום ווילדען, פוסטען האָריזאָנט. דאָרט האָט זי געלעבט איינע אַליין מיט איהר זוהן אַנטאָן און איהר צויג סעמילאַנטע, אַ גרויסען, מאָגערען הונד, מיט אַ האַרטער פעל, פון דעם סאָרט שעפער־הינט. דער הונד האָט בעגלייט דעם יונגען מאַן אויף געיעג.

איין מאָל אין אַ געוויסען אבענד האָט אַנטאָן סאַווערינִי זיך צואווערטעלט מיט ניקאָלאָס ראַוואָלאַטי, און דער לעצטער האָט איהם דערשטאָכען אויף טויט מיט אַ מעסער. נאָך אין דער זעל־בער נאַכט איז דער מערדער אנטלאָפען נאָך סאַרדיניען.

ווען צופעליגע פאַרבייגעהער האָבען דער אלטער מוטער גע־בראַכט די לייכע פון איהר זוהן, האָט זי ניט געוויינט, אָבער אַ לאַנ־גע צייט איז זי געבליבען אונבעוועגליך, מיט די אויגען אויף איהר קינד געריכטעט. דאַן האָט זי אויפגעהויבען איהר צורונצעלטע האַנד אין איהם געשוואָרען נקמה.

זי האָט ניט געוואָלט, אַז עמיצער זאָל מיט איהר פערבלייבען. און זי האָט זיך איינגעשלאָסען מיט דער לייכע און דער צויג, וואָס האָט ניט אויפגעהערט צו האָוקען. די חיה איז געשטאַנען צו־פוסען פון בעט, דעם קאָפּ אַנטקעגען זיין בעל־הבית אויסגעצויגען, מיט אַן איינגעצויגענעם עק און האָט נאָכאַנאַנד געוואָיעט.

עס איז געשטאַנען אונבעוועגליך, פּונקט אַזוי ווי די מוטער, וועלכע האָט זיך איצט איבער דעם טויטען אריבערגעבויגען און אַנ־קוקענדיג איהר זוהן מיט שטאַרע אויגען, האָט זי גרויסע, שטומע טרעהרען פערגאָסען.

דער יונגער מאַן איז געלעגען אויפ׳ן רוקען ; ער האָט גע־טראָגען זיין יאַק פון גראָבען טוך, וועלכער איז אויף דער ברוסט געווען איבעראַל דורכגעלעכערט און צוריסען. עס האָט אויסגעזעהן ווי ער וואָלט געשלאָפען. אָבער איבעראַל איז געווען בלוט : אויף דער העמד, וועלכע מען האָט צוריסען, אום איהם צו געבען די ערשטע הילף, אויף דער וועסט, אויף די הויזען, אויפ׳ן פנים, אויף די הענט, טראָפּענס בלוט זיינען איהם אין באָרד און אין די האָר פערגליווערט געוואָרען.

די מוטער האט געגומען מיט איהם רעדען, און ביים קלאנג פון איהר שטימע איז דער הונד אנשוויגען געווארען.

— זיי רוהיג, מיין זוהן, מיין קליינער, מיין ארעם קינד, איך וועל זיך אברעכענען פאר דיר. שלאף רוהיג, שלאף רוהיג, דו וועסט האבען דיין נקמה. הערסטו, די מוטער שווערט עס דיר, און דיין מוטער, דו ווייסט עס, האלט אימער איהר ווארט!

און א לאנגע צייט האט זי זיך איבער איהם אריבערגעבויגען און צוגעדריקט איהרע קאלטע ליפען צו די ליפען פונ'ם טויטען.

דא האט סעמילאנטע גענומען רעוועו, האט ארויסגעלאזען לאנגע, טרויעריגע, אויערען־צורייסענדע, האווקענדע טענער. און אזוי זיינען זיי געבליבען זיצען, די פרוי און דער הונד, ביז אויף מארגען אין דער פריה.

אנטאן סאווריני איז בעגראבען געווארען אויפ'ן צווייטען טאג, און באלד האט וועגען איהם קיינער מעהר ניט גערעדט אין באניפאציא.

* * *

ער האט ניט איבערגעלאזען קיין ברודער, קיין נאהענטע קרובים, איבערהויפט קיין מאן, וועלכער זאל פאר איהם נקמה נעהמען. נאר די מוטער, די אלטע, האט וועגען דעם געטראכט.

אויף דער אנדער זייט פון דעם ים־דורכגאנג האט זי פון פריה ביז נאכט געזעהן אויף דעם צווייטען ברעג א ווייסען פלעק. א קליין סארדיניש דארף לאנגאסארדא, וואוהין די קארסיקאנישע באנדיטען אנטלויפען, ווען דער היימישער באדען ווערט פאר זיי צו הייס.

זיי בעוואהנען כמעט גאנץ אליין דעם גאנצען דארף, וועלכער ליעגט פונקט אנטקעגען זייער פאטערלאנד, און דארט ווארטען זיי אויף דעם אויגענבליק, ווען זיי וועלען קענען זיך אומקעהרען אהיים. און אין דעם דאזיגען דארף, אין דעם איז זי געוועזען זיכער, איז אויך ניקאלאס ראוואלאטי אנטלאפען.

זי איז געזעסען א גאנצען טאג ביים פענסטער, געקוקט אויף

יענער זייט און געטראכט פון דער נקמה. ווי אזוי זאל זי דאס אויספיהרען, זי, די אלטע, די שוואכע, וועלכע שטעהט שוין ניט ווייט פון קבר ? אבער זי האט געגעבען איהר ווארט, זי האט געשווארען פאר'ן טויטען.

און זי האט ניט געקענט פערגעסען, ניט געקענט לאנג ווארטען. אבער וואס זאל זי טהאן ? זי האט אויפגעהערט צו שלאפען דורך די נעכט, זי האט ניט געקענט מעהר רוהען, א פערצווייפעלטע איז זי ארומגעגאנגען, געטראכט און געווארט אויף א געלעגענהייט.

די צויג, וועלכע איז געלעגען צו איהרע פיס, האט פון צייט צו צייט אויפגעהויבען דעם קאפ און גענומען האווקען אין דער וויי־קייט אריין ; צייט איהר בעל־הבית איז דא מעהר ניט געוועז, האט זי אפט אזוי געהאווקעט, ווי זי וואלט איהם גערופען, עפעס אזוי ווי איהר נארישע הינטישע נשמה האט אויך אן איהם ניט געקענט פערגעסען.

און איין מאל ביי נאכט, ווען סעמילאנטע האט ווידער אזוי געהאווקעט, איז דער מוטער פלוצים איינגעפאלען א געדאנק, א ווילדע נקמה. זי האט עס ארומגעטראכט ביז אין דער פריה ; דאן אזוי שנעל ווי עס איז טאג געווארען, איז זי אויפגעשטאנען און אוועק אין קירכע אריין. זי האט געבעטען צו גאט, מיט'ן שטערען אן דער ערד אנגעשפארט, געבעטען ליעגענדיג אין שטויב, אז גאט זאל איהר העלפען, זאל איהר ארעמען אלטען לייב קראפט שענקען, כדי זי זאל קענען נקמה נעהמען פאר איהר זוהן.

דאן האט זי זיך אומגעקעהרט אהיים. אויפ'ן הויף האט זי געהאט אן אלטע צוברעכענע פאס, אין וועלכעס עס האט אריינגע־רונען דאס וואסער פון דעם דאך־רעהר. זי האט עס איבערגע־קעהרט, אויסגעליידיגט און עס פעסט געמאכט צו דער ערד מיט שטריק און שטיינער. דאן האט זי דערצו צוגעבונדען סעמילאנט'ען אויף א קייט און איז אריין אין הויז.

לאנגזאם און אהן אויפהער איז זי ארומגעלאפען איבער איהר צימער מיט דעם בליק איינגעגעסען אין דעם סארדינישען דארף ; דארט איז געוועזן דער מערדער.

די צויג האט געהאווקעט טאג און נאכט ; די אלטע האט

איהר אין דער פריה געבראכט א שיסעל וואסער, אבער מעהר גאר נישט, ניט קיין זופ, נים קיין ברויט.

דער טאג איז אוועק. סעמילאנטע איז געשלאפען מיעד און הונגעריג. אויפ'ן צווייטען טאג האבען איהרע אויגען געבלישטשעט, איהרע האר צופאטעלט און האט פערצווייפעגט געביסען איהר קייט. די אלטע האט איהר נאך אלץ נים געגעבען גאר ניט צו עסען און זי האט געהאווקעט מיט א הייזעריגער שטימע.

נאך א נאכט איז אוועק. דאן ווען עס איז טאג געווארען, איז די אלטע אוועק צו א שכן און געבעטען צוויי בינטלעך שטרוי. זי האט גענומען א פאר אלטע שמאטעס, וועלכע איהר מאן האט אמאל געטראגען און האט אהין ארייננעשטאפט די שטרוי, אזוי אז עס האט נעקראגען דעם אויסזעהן פון א מענשליכער געשטאלט. זי האט ארייננעשטעקט א שטעקען פאר סעמילאנטע'ס פאס און אויף דעם האט זי אנגעבונדען איהר אויסגעשטאפטע פיגור, וועלכע האט איצט אויסגעזעהן, ווי עס וואלט געשטאנען גלייך; דאן האט זי פון א פעקעל אלטע וועש געמאכט א קאפ.

די צויג האט פערוואונדערט געקוקט אויף דעם שטרויענעם מענשען און געשוויגען, ניט קוקענדיג אויף דעם הונגער, וואס האט זי געפלאגט. דאן האט די אלטע אויף מארגען געקויפט א גרויסען שטיק פלייש ביים קצב, האט זיך מיט דעם אומגעקעהרט אהיים, געמאכט א גרויסען פייער אויפ'ן הויף ניט ווייט פון דעם הונד און גענומען בראטען דאס פלייש.

סעמילאנטע איז געווארען פשוט משוגע. האט גענומען שפרינגען, פון מויל האט איהר געשלאגען א שוים און מיט די אויגען האט זי זיך איינגעגעסען אין דאס פלייש, ווען געם גערוך האט איהר גע־קלאפט אין נאז. דאן האט די אלטע פון דער דאזיגער אפעטיטלי־כער מאסע געמאכט פאר דעם שטרויענעם מאן אזא מין שניפס, האט עס איהם פארזיכטיג ארומגעבונדען ארום האלז. און ווען זי איז פערטיג געווארען, האט זי די צויג לויז געלאזען.

מיט איין גרויסען שפרונג איז דער הונגעריגער הונד ארויפ־געשפרונגען דער ליאלקע אויפ'ן האלדז, האט זיך איינגעגראבען מיט זיינע לאפעס אין איהרע שולטערען און זי גענומען צו רייסען.

פון צייט צו צייט האט זי דער הונד איינגעלאזען, האבענדיג א שטיק פלייש אין מויל, דאן האט ער זיך ווידער פון דאס נייע אויף איהר ארויפגעווארפען און זיך איינגעגעסען אין איהר מיט די צייהן, רייסענדיג פון איהר שטיק נאך שטיק מיט א ווילדער רציחה.

מיט מעכטיגע ביסען האט די צויג צוריסען דעם פנים און די האלץ פון שטרויענעם מאן. די אלטע איז געשטאנען שטום און אונבעוועגליך און צוגעקוקט מיט בלישטשענדיגע אויגען. דאן האט זי דעם הונד ווידער אנגעבונדען אויפ'ן קייט, איהם ווידער געלאזט צוויי טעג הונגערען און ווידערהאלט דאס דאזיגע מערקווירדיגע שפיעל.

דריי מאנאטען לאנג האט זי צוגעוועהנט דעם הונד צו דעם דאזיגען קאמפף, צו דעם דאזיגען מאלצייט, וועלכען ער קען קריגען נאר דאן, ווען ער וועט בעפאלען און צורייסען אן אנדער בעשעפעניש. זי האט איהם שוין מעהר ניט צוגעבונדען צום קייט, אבער ביי דער קלענסטער בעוועגונג מיט דער האנד, האט ער זיך א ווארף געטהאן אויף דער ליאלקע. און זי האט איהם אויסגעלערענט זי צו צורייסען, צובייסען, צופליקען אין שטיקער, אפילו דאן, ווען אויף דער ליאלקע איז קיין פלייש ניט געווען. און דאן האט דער הונד אימער געקראגען אלס בעלוינונג דעם שטיק פלייש, וועלכען זי האט פאר איהם געבראטען.

אזוי שנעל ווי סעמילאנטע האט דערזעהן דעם שטרויענעם מאן, האט ער גענומען ציטערען, האט אנגעקוקט זיין בעל־הבית'טע און געווארט ביז יענע האט אויפגעהויבען דעם פינגער און מיט א הייזעריגער שטימע אויסגערופען :

— ביים !

* * *

און ווען דער אלטער סאווריני האט זיך געדאכט, אז די צייט איז געקומען, איז זי איין מאל א זונטאג אין דער פריה אוועק תפלה טהאן. מיט א פייערדיגען עקסטאז האט זי איהר געבעט און איהרע טרעהרען צו גאט געשיקט. דאן האט זי אנגע־

טהאן מענערשע קליידער און פון א סארדינישען פישער נעפיהרט.
איז זי אוועק מיט איהר הונד אויף דעם אנדערען זייט ברעג.

אין א לייוועגדענעם זאק האט זי געטראגען א גרויסען שטיק פלייש : סעמילאנטע האט שוין צוויי טעג געפאסט. אלע מינוט האט די אלטע פרוי געלאזט דעם הונד א שמעק טהאן דעם בראטען און דערמיט איהם נאך אויפגערעגט.

זיי זיינען אנגעקומען אין לאנגאסארדא ; די אלטע האט זיך אוועקגעשלעפט צו א בעקער און נעפרעגט, וואו ניקאלאס ראוואטאמי וואהנט. ער איז געווען א סטאליאר, און ער האט זיך דא בעשעפטיגט מיט סטאליערײ. ער האט געארבייט אליין אין זיין הויז.

די אלטע האט אן עפען געטהאן די טהיר און א געשריי נעטהאן :

— העי, ניקאלאס !

ער האט זיך אומגעקעהרט. און דערזעהענדיג איהם, האט זי אבגעלאזען דעם הונד און אויסגערופען :

— בייס !

די ווילדע חיה האט זיך א ווארף געטהאן אויף איהם, אנגעכאפט איהם פאר'ן גארגעל. דער מאן האט אויסגעשטרעקט די הענט, זיך איינגעקלאמערט אין הונד, ביידע זיינען געפאלען צו דער ערד. א פאר סעקונדען האט ער זיך געצאפעלט און געקלאפט מיט די אבצאסען אן פאל, דאן איז ער געבליבען ליגען אונבעוועגליך. בעת סעמילאנטע האט זיין האלז צופאסעוועט און דערפון שטיקער געריסען.

צוויי שכנים, וועלכע זיינען געזעסען פאר דער טהיר, האבען זיך שפעטער דערמאהנט, אז זיי האבען געזעהן אן אלטען בעטלער מיט א שווארצען פערהונגערטען הונד ארויסקומענדיג פון הויז. און בעת זיי זיינען אוועקגעגאנגען, האט דער אלטער איהם געגעבען עטוואס דונקעלעס צו פרעסען.

די אלטע איז אין אבענד ווידער געווען אין דער היים, און די נאכט איז זי גוט געשלאפען.

א האַנדעל.

עזאר איזידאר ברומען און פּראָפעסאָר נאַפּאָלעאָן קאַרנו זיינען געקומען אין געריכט פון דעם דע־פּאַרטמענט סיינ־אינפעריער. זיי זיינען געוועזן אָנ־געקלאָגט אין דעם, אַז זיי האָבען פּרובירט ערמאָר־דען מאַדאַם ברומען, די פרוי פון דעם ערשטען אָנ־געקלאָגטען, דורך דערטרינקען.

ביידע אָנגעקלאָגטע זיצען זייט ביי זייט אויף דער אָנקלאָגע באַנק. זיי זיינען ביידע פּויערען.

דער ערשטער איז קליין, דיק, מיט קורצע הענד און קורצע פיס, אויף דעם רונדען און קורצען לייב זיצט א רויטליכער קאָפּ, וועלכער שפּראָצט מיט געזונד, קיין האַלז זעהט מען גאָרנישט. ער פּאַשעט חזרים און וואָהנט אין קאַבעווילל־לאַ־גאָפּיל.

פּראָפּעסער נאַפּאָלעאָן קאַרנו איז מאָגער ,פון מיטעלען וואוקס, מיט ריעזיג גרויסע אָרעמס, זיין קאָפּ זיצט קרום, זיינע באַקען איינגעפאַלען, און ער האַלט אין איין שילטען. א בלויע בלוזע לאַנג ווי א העמד, הענגט איהם אַרונטער ביז איבער די קניע, און זיינע בלאָנדע שיטערע הערלאַך, וועלכע זיינען עפּעס אַזוי ווי צוגעקלעפּט צו זיין קאָפּ, מאַכען אַן איינדרוק פון עטוואָס שמוציגס. א צונע־מעניש האָט ער: „דער פּריסטער“, ווייל ער קען אויסגעצייכענט נאָכ־מאַכען דעם קירכען־געזאַנג און אפילו דאָס ברומען פון א סערפּענט. דאָס דאָזיגע פעהיגקייט זיינע ציהט צו אַן עולם אין זיין שענק אריין, נעסט וועלכע עס געפעהלט מעהר צעזאר'ס נאָכאהמונג, ווי דער אמת'ער קירכען־געזאַנג.

א האנדעל

מאראם ברומען אויף דער עדות באנק איז א מאגערע פויער־טע, וועלכע שיינט צו האלטען אין איין שלאפען. זי זיצט אונבע־וועגליך, די הענד פארליינט אויף די קניע, מיט שטארע בליקען און א נארישען אויסדרוק אויפ'ן פנים.

דער פרעזידענט פרעגט ווייטער:

— אלזא, מאראם ברומען, זיי זיינען געקומען צו אייך אין הויז, און האבען אייך אריינגעווארפען אין א פאס וואסער. דער־צעהלט אונז די איינצעלהייטען. הויבט זיך אויף!

זי שטעהט אויף. מיט דער ווייסער הייבעל אויף דעם קאפ, איז זי גרויס ווי א שיף־מאסט. און זי דערצעהלט מיט א שלעפע־דיגען קול:

איך האב געשניטען בעבלאך, ערשט זיי קומען אריין. איך זאג צו זיך אליין: וואס טהוט זיך דארט מיט זיי, עפעס זעהען זיי מיר היינט אוים, ווי זיי וואלטען געהאט עטוואס ניעדערטרעכ־טיגעס אין זינען. זיי קוקען אויף מיר אזוי פון דער זייט, איבער־הויפט קארנו נעהמט מיך דורך מיט די אויגען און שילט זיך, ווי זיין שטיינער איז. איך האב ניט ליעב צו זעהן זיי ביידען צוזאמען, ווייל ווען זיי זיינען ביידע צוזאמען קען שוין קיין גוטעס ניט ארויס־קומען. און איך זאג צו זיך אליין: וואס ווילט איהר דען פון מיר האבען? זיי ענטפערען ניט איך האב מיר גלייך געטראכט, אז עפעס איז דא ניט ריין, ניט ווי עס דארף זיין.

ברימען אונטערברעכט דאס עדות זאגען און ערקלעהרט:

— איך בין געוועזן שיכור!

דאן ווענדעט זיך קארנו צו דעם אנגעקלאגטען און זאגט מיט א טיעפער שטימע, ווי פון א ארגעל:

— זאג בעסער, מיר זיינען געוועזן שיכור, מיר ביידע, דאס וועט בעסער שטימען.

דער פרעזידענט צום עדות:

— דערצעהלט ווייטער, מאראם ברומען.

קארנו:

— נו דאס פאסירט דאך אין די בעסטע פאמיליעס.

ברומען:

— און נאך ווי.

דער פרעזידענט ערנסט:

— איהר ווילט זאגען, אז איהר זייט געווען אנגעטרונקען?

— אלזא ברומען רופט זיך אב צו מיר — ווילסטו פאר־דיענען הונדערט סו? — יא, — זאג איך, ווייל הונדערט סו וואל־גערן זיך דאך ניט אין די גאסען. דאן זאגט ער צו מיר: —עפען דיינע אויגען און זעה וואס איך טהו. — און דאן שלעפט ער אריין די גרויסע פאס, וועלכע שטעהט אונטער דעם דאך־רעהר, קעהרט עס אום און קייקעלט עס אריין אין קיך, שטעלט אוועק פונקט אין מיטען און זאגט: נו, איצט גיב זיך א קעהר און ברייננ וואסער, ביז עס וועט ווערען פול.

איך שטעה אלזא אויף, לויף צום ברונעם מיט צוויי עמער און שלעפ וואסער, איין מאל, צוויי מאל. א גאנצע שטונדע שלעפ איך אזוי, דען די פאס איז זעהר גרויס.

דערווייל געהען ברומען און קארנו אוועק און גיסען אריין נאך א גלעזעלע און ווידער א גלעזעלע. און דאן זאג איך צו זיי — נו, איהר זייט דאך שוין פול, איהר האט דאך שוין מעהר אין זיך אריינגעגאסען, ווי איך אינ'ם גאנצען פאס. און דאן רופט זיך אב ברומען: — רעג זיך נור ניט אויף, טהו דיר דיין זאך, דיין צייט וועט אויך קומען. האב נור קיין מורה ניט. — איך האב זיך גארנישט געמאכט פון זיינע רייד, ווייל ער איז דאך געווען שיכור.

ווען די פאס איז געווען פול ביז צו די ברעגעס, האב איך גע־זאגט — נו, איצט איז עס פול.

דאן גיט מיר קארנו הונדערט סו, ברומען ניט, נייז, קארנו האט מיר זיי געגעבען, און ברומען זאגט: — ווילסטו נאך הונדערט סו פארדי־ענען?

— געווים, — זאג איך, דען עפעס אזוינס קומט ניט פאר אלע טאג. דאן זאגט ער צו מיר:

— נו, אויב אזוי, דאן טהו זיך אויס.

— איך זאל זיך אויסטהאן?

— נו יא — זאגט ער צו מיר

— וויפיעל זאל איך זיך דאן אויסטהאן?

ער זאגט :— אויב דו שעמסט זיך, דאן קענסטו בלייבען אין העמד. אונז איז אלץ איינס.

הונדערט סו איז א שטיק געלד. איך טהו זיך אלזא אויס. הגם מיר איז ניט אזוי אנגענעהם זיך אויסצוטהאן פאר די ביידע לומ־פען אין די אויגען. איך נעהם ארונטער פון זיך דאס הייבעל, דאן די פאטשיילע, דאן דאס קלייד, דאן די הילצערנע שיך. ברומען זאגט אויך :

— יא, מיר זיינען אנשטענדיגע מענשען.

און ווען איך בין אזוי געבליבען שטעהן, ווי אונזער מוטער חוה, קומען זיי צו מיר צו. זיי האבען כמעט ניט געקענט שטעהן אויף זייערע פיס. אזוי טויט שיכור זיינען זיי געווען מיט רעספעקט צו מעלדען, הערר ריכטער.

איך פרעג זיך אלזא. וואס ווילען פון מיר די וואוילע יונגען ?

און ברומען זאגט :— ביזטו פארטיג ?

קארנו רופט זיך אב :— נו אבגעטהאן זאל ווערען !

און דאן טהוען זיי מיר א כאפ, ברומען פאר'ן קאפ, קארנו פאר די פיס. אט ווי מען נעהמט א שטיק וועש. איך, פארשטעהט זיך נעהם מאכען קולות.

און ברומען זאגט — האלט דיין פיסק, אלטער עזעל.

זיי הייבען מיך אויף אויף די ארעמס און ווארפען מיך אריין אין דער פולער פאס וואסער. אז דאס בלוט ווערט אין מיר גלייך פאר־גליווערט און א קעלט געהט מיר דורך אין אלע ביינער.

און ברומען זאגט : — מעהר ניט ?

קארנו זאגט : — מעהר ניט.

ברומען רופט זיך ווידער אפ : — דער קאפ איז ניט אינע־ווייניג.

קארנו ענטפערט : — ווילסטו דעם קאפ אויך אריינשטעקען ?

און ברומען דריקט מיר דעם קאפ אונטער דאס וואסער ארונ־טער, אזוי אז מיר ווערט גלייך פול אין נאז. דאס וואסער לויפט מיר אין האלז און איך דערזעה שוין פאר זיך דעם גן עדן און דאן דריקט ער מיך ארונטער און איך פערשווינד אין גאנצען.

און דאן האט ער הפנים זיך דערשראקען, האט מורא נעקראגען,

האט ער מיך שנעל ארויסגעשלעפט און געזאגט: — נו, איצט טרי־קען זיך שנעל אב, דו אלטע סקראנטע.

איך כאפ מיינע פים און לויף און ראטעווע זיך ביים פרים־טער. ער לייהט מיר א קליידעל פון זיין קעכין, ווארום איך בין דאך געווען מוטער נאקעט. און ער ברענגט שיקאט דעם פעלד וועכטער און דער לויפט אוועק נאך א זשאנדאר און דאן לאזען זיי זיך אלע אוועק מיט מיר אהיים.

און דא געפינען מיר ברומען און קארנו, וועלכע שלאגען זיך, הרג'ענען זיך, בריקען זיך ווי צוויי ווילדע אקסען.

ברומען שרייט: — דאס איז ניט אמת, איך זאג דיר, אז דא איז אם ווייניגסטען פאראן א קוביקמעטער. אונזער מיטעל טויג אויף קלאגען.

קארנו שרייט: — פיער עמער זיינען דאך אפילו ניט קיין האלבער קוביקמעטער! דו האסט גארנישט צו זאגען, דאס שטימט אזוי.

דער זשאנדארם האט זיי ארעסטירט. איך האב מעהר גאר־נישט געקענט טהאן...

זי זעצט זיך. דער עולם לאכט. די געשווארענע קוקען זיך אן צושראקענע. דער פרעזידענט רופט זיך אב:

— קארנו, ווי עס שיינט, זייט איהר געווען דער הויפטמאכער פון דיעזער נידערטרעכטיגקייט. וואס האט איהר צו זאגען? ענטפערט!

און איצט שטעלט זיך קארנו אויף:

—הערר פרעזידענט, מיר זיינען געווען שיכור.

— דאס ווייס איך. רעדט ווייטער.

— אלזא ברומען קומט אריין אזוי ארום ניין אזייגער, לאזט זיך געבען צוויי שנעפסלאך און זאגט צו מיר:

— איינער איז פאר דיר, קארנו — און איך זעץ זיך אנטקע־גען איהם און גיס אריין. און אוים העפליכקייט טראקטיר איך איהם צוריק. נו, פארשטעהט זיך, ער ווידער און איך אויך. און אזוי גיסען מיר אריין איין שנאפס נאך דעם אנדער'ן ביז ארום מיטאג צייט.

דא הויבט ברומען פלוצים אן צו קלאגנען. איך ווער ווייך און פרעג: — וואס איז מיט דיר? — ער זאגט: — איך מוז ביז דאנערשטאג קריגען טויזענד פראנק. — איהר פארשטעהט דאך אליין, אז מיר ווערט דערפון קאלט אין די פיס, אבער ער רעדט ווייטער און שלאגט מיר פאר: — איך פארקויף דיר מיין ווייב.

שיכור בין איך געווען, אז אלמן בין איך און זיין פארשלאג, איהר פערשטעהט דאך אליין, איז מיר אריין אין קאפ. זיין פרוי האב איך דאך ניט געקענט, אבער א ווייבספארשוין איז א ווייבס־פארשוין. און איך פרעג: פאר וויפיעל ווילסטו מיר זי געבען?

ער טראכט א וויילע, אדער ער מאכט אז אנשטעל אז ער טראכט — ווען מען איז שיכור קען מען ניט טראכטען — און דאן זאגט ער צו מיר: — איך וועל זי דיר פארקויפען אויף דעם קוביק־מעטער.

דאס הייבט מיך ניט אן צו וואונדערן, דען איך בין דאך גע־ווען גראדע אזוי שיכור ווי ער, און דער קוביקמעטער איז מיר גע־ווען בעקאנט צוליעב מיין פאך. איך האט געוואוסט, אז דאס מאכט טויזענד ליטער און מיר איז זיין פלאן געפעלען.

איצט האבען מיר נור געדארפט דורכקומען אין פרייז. אבער דאס ווענדעט זיך דאך אין גאנצען אן די סחורה. און איך מאך צו איהם: — וואס וועט קאסטען דער קוביקמעטער?

ער זאגט: — צוויי טויזענד פראנק.

איך גיב א שפרונג אין דער לופטען, אבער דאן פאלט מיר איין, אז אזא מין ווייבספארשוין קען ניט זיין מעהר ווי דריי הונ־דערט. אבער טראצדעם זאג איך: — דאס איז צו טהייער.

ער ענטפערט: — ביליגער קען איך זי דיר ניט געבען, אז ניט פארליער איך נאך עפעס אן עסק.

איהר פארשטעהט, מען פארקויפט ניט אומזיסט חזרים, יעדער פארשטעהט זיין פאך, אבער מיין קאפ האט מיר נאך אויך ניט אויסגעדארט און איך בין געפאלען אויף אן איינפאל, איך זאג צו איהם אזוי: — הער אויס, ווען דיין סחורה וואלט געווען גאנץ ניי, וואלט איך גארנישט געהאט צו זאגען. אבער דו האסט זי דאך שוין אבגענוצט, ניט אמת? אלזא דאן שטימט די זאך ניט. איך גיב

דיר פופּצעהן הונדערט פראַנק פאַר דעם קוביקמעטער, א גראַשען ניט מעהר. פּאַסט עס דיר איז גוט, אַז ניט איז ניט. — ער ענט־פערט: — אָבגעמאַכט, קלאַפּ צו!

איך גיב איהם די האַנד און מיר געהען נעארעמט ארויס פון שענק. מען מוז איינער דעם אַנדער'ן אונטערשטיצען אין לעבען.

אָבער דאַ קריג איך אַנגסט: — ווי אַזוי זאָלען מיר זי דען מעסטען, מיר קענען איהר דאָך ניט מאַכען פליסיג?

דאַן ערקלעהרט ער מיר זיין פּלאַן. עס איז ניט אַנגעקומען אַזוי לייכט, דען ער איז געווען שיכור. און ער זאָגט צו מיר: — נעהמען א פאַס און פילען עס אַן ביז צו די ברעגעם מיט וואַסער. איך טהו זי אהין אריין און אַלעס וואַס וועט ארויסלויפען, וועט אָבגעמאָסטען ווערען. אויף אַזאַ אופן וועלען מיר ארויסקריגען איהר מאַס.

איך ענטפער איהם: — גוט, איינפערשטאַנען! אָבער ווי אַזוי וועסטו מעסטען דאָס וואָס איז ארויסגעלאָפען?

דאַן זאָגט ער: — ביזטו אָבער א נארישער יונג און ער ער־קלעהרט מיר, אַז מיר דאַרפען בלויז דאָס פאַס, נאַכדעם ווי זיין פרוי, וועט פון דאָרטען ארויס, ווידער אָנפּילען, און וויפיעל לי־טער זיי וועלען אויף דאָס ניי אהין אריינגיסען, אַזוי פיעל איז איהר מאַס. איך טהו מיר א טראַכט, צעהן עמער וועלען זיין א קוביק מעטער. ער איז גאַר ניט אַזאַ נאַר, ווען ער איז שיכור, דער אַלטער אַקס.

קורץ מיר געהען אַוועק און איך דערזעה די אַלטע.

שעהן איז זי אפילו ניט, דאָס זעהט יעדערער. ווער עס האָט נור אויף איהר א קוק געטהאַן, און איך זאָג מיר, איך בין דאַ גוט אריינ־געפאַלען. אָבער א האַנדעל איז א האַנדעל, און שעהן אָדער העס־ליך, געברויכען קען מען זי דאָך, ניט אמת, הערר פּרעזידענט? און איצט זעה איך, אַז זי איז דאַר און צוטרוקענט ווי א שטעקען און איך זאָג מיר, זי וועט ניט האַלטען מעהר ווי פיערציג ליטער. אויף דעם פאַרשטעה איך זיך שוין, ניט אומזיסט האָב איך צו טהאַן מיט פליסיגקייטען.

זי האָט איך שוין דערצעהלט, ווי די געשיכטע איז געמאַכט

געוואָרען, און זי האָט דאָך אפילו די זאַקען און די העמד אויף זיך איבערגעלאָזט, צו מיין שאָדען.

באַלד נאָך דער געשיכטע כאַפּט זי און אַנטלויפט. איך מאַך צו איהר מאָן: — פּאַס אויף, ברומען, זי וועט מאַכען פּלוטה.

ער ענטפערט: — האָב גור קיין מורא ניט, מיר וועלען זי שוין צוריק קריגען, צום עסען מוז זי דאָך אַהיים קומען. איצט לאָמיר אָקאָרשט אויסמעסטען, וויפיעל איז אַרויסגעלאָפען.

מיר מעסטען אָב, אין גאַנצען פיער עמער, כאַ־כאַ־כאַ! — דער אָנגעקלאָגטער צולאַכט זיך אַזוי הויך, אַז דער זשאַנדאַר מוז איהם געבען אַ בוכצע אין זייט. נאָכדעם ווי ער בערוהיגט זיך אַביסעל, רעדט ער ווייטער:

קורץ ברומען דענקט, אַז עס קען ניט זיין, דאָס איז צו ווייניג. איך צושריי זיך אויף איהם, ער אויף מיר, איך שריי נאָך העכער, ער גיט מיר אין די צייהן, איך גיב איהם צוריק און אַזוי אָהן אַ סוף, ווייל מיר זיינען געוועזן שיכור.

דאַן זיינען געקומען זשאַנדאַרען, האָבען אונז געכאַפּט און מיר זיינען אַרעסטירט געוואָרען. איך פערלאַנג שאָדען־ערזאַץ.

ער האָט זיך געזעצט. ברומען האָט ערקלעהרט, אַז דאָס וואָס זיין מיט־אָנגעקלאָגטער האָט דערצעהלט איז אין אַלע פונקטען גע־ווען אמת.

די געשוואָרענע האָבען ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן און זיי זיינען אַוועק אין אַן אַנדער צימער זיך צו בעראַטען.

און אַ שטונדע אַרום זיינען זיי ווידער אריין און די אָנגעקלאָג־טע זיינען פריינעשפּראָכען געוואָרען, מיט אַ פּאָאָר ערנסטע ווער־טער איבער די הייליגקייט פון פאַמיליען־לעבען און איבער די גרע־נעצען פון קויפען און פערקויפען.

ברומען האָט זיך מיט זיין ווייב אומגעקעהרט צו זיך אַהיים און קאָרנו צו זיין געשעפט.

דער טייפעל.

י דאָזינע מורא'דיגע געשיכטע און די דאָזיגע העסליכע בעשעפעניש איז מיר אַנומעלט איינגעפאַלען, ווען איך האָב אויפ'ן ברעג פון א רייכען קור־אָרט דער־זעהן אַ יונגע, עלעגאַנטע, שעהנע און געאַכטעטע פאַריזערין.

מיין געשיכטע האָט פּאסירט שוין לאַנג, לאַנג, אָבער עטוואָס אַזוינס פערגעסט זיך נים.

אַ פריינד האָט מיך איינגעלאַדען צו פערברענגען ביי איהם אין אַ קליינער פּראָווינץ־שטאָדט אַ געוויסע צייט. און אום איך זאָל בעקאַנט ווערען מיט דער געגענד, איז ער מיט מיר ארומגעגאַנגען שפּאַציערען, האָט מיר געצייגט די בעריהמטע אויסזיכטען, די שלע־סער, פאַבריקען, רואינען, מיך געלאָזט זעהן מאָנומענטען, קירכען, אַלטע טהויערען, ריעזיג גרויסע בוימער, און אַזוי ווייטער.

ווען איך האָב מיט ליעבעסווירדיגער בעגייסטערונג שוין גע־האָט בעטראַכט אַלע וואונדער פון דער געגענד, האָט מיר מיין פריינד מיט אַן אומעדיג פּנים ערקלעהרט, אַז עס איז שוין ניטאָ מעהר וואָס צו זעהן. איך האָב פרייער אָבגעאָטהעמט. גאָט צו דאַנקען, איצט האָב איך זיך געקענט אַ ביסעלע אויסרוהען אין שאָ־טען פון די בוימער.

אָבער פּלוצים האָט ער ארויסגעלאָזט אַ געשריי :

— אַך, איך האָב גאָר פערגעסען ! מיר האָבען נאָך צו זעהן די מוטער פון די פערזועהענישען. אַהין מוזען מיר נאָך צוגעהן.

איך האָב געפרעגט :

— ווער איז דאָס די מוטער פון די פערזועהענישען ?

ער האָט געענטפערט :

— דאָס איז אַ העסליכע פרוי, אַן אמת'ער טייפעל. אַ בעד־שעפעניש, וואָס ברענגט יאָהר נאָך יאָהר אומיסטנע פערקריפּעלטע קינדער, מיאוס'ע ברואים אויף דער וועלט און פערקויפט זיי צו וואנדערענדע קינצלער, וועלכע שטעהען מיט בודקעס אויף די יאַ־רידען.

די פערטרעטער פון דער דאָזיגער אינדוסטריע קומען פון צייט צו צייט און פרעגען זיך נאָך, אויב זי האָט ניט פּראָדוצירט עפּעס אַ נייע פערזעהעניש. און ווען דאָס נפש'ל געפעלט זיי, נעהמען זיי עס מיט און בעצאָהלען דער מוטער אַ געוויסען פּראָצענט.

זי האָט שוין עלף ברואים אַזעלכע אויף דער וועלט געבראַכט. זי איז רייך.

דו מיינסט אודאי, אַז איך לאַך? איך טראַכט אויס, איך איבערטרייב? ניין, ניין, אַלטער פריינד, איך זאָג דיר דעם אמת, דעם פולען אמת. אָט קום, אדרבה, לאָמיר צוגעהן צו דער פרוי. אויפ'ן וועג וועל איך דיר דערצעהלען, ווי אַזוי זי קומט צו דער דאָזיגער שרעקליכער פאַבריק פון העסליכע קריפּעלס.

* * *

ער האָט מיך אַוועקגעפיהרט אין אַ פאָרשטאָדט. זי האָט בעוואָהנט אַ שעהנע, קליינע הויז אויף דעם שאָסע. עס איז געווען זעהר שעהן און ריין געהאַלטען. דער גאָרטען האָט געשמעקט און איז געווען פול מיט בלומען. מען וואָלט געקענט אננעהמען דאָס הויז פאַר די וואָהנונג פון אַן אדוואָקאַט, וועלכער רוהט זיך שוין אויס פון דיענסט.

אַ דיענסטמיידעל האָט אונז אַריינגעפיהרט אין אַזאַ קליינעם סאַלאָן, און די פרוי איז גלייך אַריינגעקומען.

זי איז געווען אַ יאָהר פיערציג אַלט. אַ הויכע, מיט האַרטע געזיכטסצינגע, אָבער ריין, אַרומגעוואַשען, קרעפטיג און געזונד. אַ ריכטיגער געזונדער פויערשע טיפּ, האַלב פיה, האַלב פרוי.

זי האָט געוואוסט, וואָס פאַר אַ נאָמען זי האָט, און מיר האָט

זיך געדאכט, אז זי קוקט אויף די מענשען מיט האס, הגם זי רעדט צו זיי אונטערווירפיג. זי האט געפרעגט:

— וואס פערלאנגען די העררען?

מיין פריינד האט געזאגט:

— איך האב געהערט, איי אייער לעצטעס קינד איז גאנץ נאר־מאל און איז גאר ניט עהנליך צו זיינע שוועסטער און ברידער. איך האב בלויז געוואלט וויסען, אויב דאס איז אמת.

זי האט אויף אונז א ווארף געטהאן א כיטרען און צו־גלייך בייזען בליק און געזאגט:

— ניין, ניין, מיין גוטער העררר, דאס לעצטע איז נאך אפשר העסליכער ווי אלע איבעריגע. עס איז פערפאלען. איך האב קיין גליק נים, גאר קיין גליק ניט, מיין גוטער העררר. איין שטיק נאכ'ן אנדערען, אלע די אייגענע. עס איז א גרויסער אונגליק. ווי איז דאס נאר מעגליך, אז דער ליעבער גאט זאל אזוי הארט שטראפען אן ארימע פרוי, וועלכע שטעהט גאנץ אליין אויף דער גרויסער וועלט!

זי האט גערעדט שנעל, מיט ארונטערגעלאזענע אויגען, ווי א ווילדע חיה, וועלכע האט אנגסט. זי האט פערשטיקט דעם שאר־פען טאן פון איהר שטימע און עס איז געווען וואונדערליך, וואס די דאזיגע סענטימענטאלע, פאלשע רייד קומען ארויס פון דעם דאזיגען גרויסען, ביינערדיגען לייב, וועלכער איז געווען צו שטארק, צו פער־גרעבט און האט געשיינט צו זיין געמאכט נאר פאר גראבע בעוועג־גונגען און צו רעווען ווילד, ווי א וואלף.

מיין פריינד האט געזאגט:

— קענען מיר אפשר זעהן דעם קליינעם?

מיר האט זיך געדאכט, אז זי ווערט רויט...און אפשר האב איך א טעות געהאט. אין א פאר סעקונדען האט זי געזאגט עטוואס העכער:

— וואס וועט אייך דערפון ארויסקומען?

זי האט אויפגעהויבען דעם קאפ און אונז אנגעקוקט שארף און מיט פייער אין די אויגען.

מיין בעגלייטער האט געזאגט:

— פאר וואס זאלען מיר עס דען ניט זעהן? איהר ווייזט עס

דאך א סך מענשען. איהר פערשטעהט שוין, וואס איך מיין.

זי איז אויפגעשפרונגען. איצט האט איהר שטימע שוין מעהר קיין צוואנג ניט אנגעטהאן און פול מיט כעס און רציחה האט זי גענומען שרייען:

— אזוי גאר, צוליעב דעם זייט איהר אהער געקומען? פשוט צוליעב אייער געמיינהייט, ווייל מיינע קינדער זיינען ווי די פיה. וואס? איהר ווילט זיי אנקוקען? א נעכטיגער טאג, איהר קריגט זיי ניט צו זעהן. ניין, ניין, בשום אופן ניט. און טראגט זיך בעסער אב פון דאנען! גלייך! צו וואס קומט איהר איבערהויפט אהער?

זי האט זיך א ווארף געטהאן אויף אונז מיט די הענט אין די זייטען.

ביי דעם הארטען טאן פון איהר שטימע האט זיך פלוצים פון צווייטען צימער דערהערט א מין קרעכצען, אדער א רעווען, עפעס אזא קלאנגעדיגער אידיאטישער אויסגעשריי. ער האט מיך דורכגענומען דורך און דורך. מיר האבען אבגעטראטען פון איהר. מיין פריינד האט געזאגט מיט אן ערנסטען טאן:

— היט זיך, איהר טייפעל, וואס איהר זייט!

אין דער נעגענד האט די פרוי אנדערש ניט געהייסען, ווי טייפעל.

— היט זיך, דאס וועט אייך נאך אמאל ברענגען אונגליק.

זי האט געציטערט פאר כעס, צוזאמענגעדריקט איהרע פויסטען און געשריען:

— ארויס, זאג איך! וואס אזוינס קען מיר ברענגען אונגליק? טראגט זיך אב פון דאנען, לומפען, אדער איך וועל אייך ווייזען, ווער איך בין!

זי האט זיך א ווארף געטהאן אונז אין פנים אריין, אבער מיר זיינען אנטלאפען מיט שרעק און עקעל אין הארצען.

ווען מיר זיינען ארויס פאר דער טהיר, האט מיר מיין פריינד געפרעגט:

— נו, איצט האסטו זי געזעהן. וואס זאגסטו צו איהר?

איך האב געענטפערט:

— אבער דערצעהל מיר דאָך, וואָס איז מיט דיזער בעסטיע געשעהן ?

און בעת מיר זײַנען לאַנגזאַם געגאַנגען איבער'ן ווײַסען שאָסעע, וואו עס איז שוין געשטאַנען רײַפע תבואה, וועלכע א לײַכטער ווינטעלע האָט בעוועגט אהער און אהין, ווי א רוהיגען ים, האָט ער גענומען דערצעהלען.

* * *

די דאָזיגע בעשעפעניש איז פריהער געווען א דיענסט אין א הויף. זי האָט זיך געטהאָן איהר ארבײַט, איז געווען שפּאַרזאַם און קלוג. זי האָט ניט געהאַט קיין געליעבטע און קײנער האָט אויף איהר גאָר ניט געהאַט וואָס צו רעדען.

דאָן האָט זי אײַן מאָל אין א געווויסען טאָג געמאַכט א פאַל־שען שריט, און זיך אויסגעגליטשט אזוי ווי אלע. אין אבענד, אין שניט־צײַט, צווישען די בינטלעך היי האָט עס פּאַסירט, אונטער א שוואַרצען, פערכמאַרעטען הימעל, ווען די הײַסע, דריקענדע לופט האָט אָנגעברענט די ערד, ווי א באַק־אויווען, און די מיידלעך און די בחורים האָבען זיך מיט שוויים בעגאָסען.

באַלד איז זי געוואָרען אין אַנדערע אומשטענדען, און שאַנדע און אַנגסט האָבען זי גענומען פּײַניגען. זי האָט געוואָלט אויף יע־דען פאַל בעהאַלטען איהר אונגליק. און זי האָט צוזאַמענגע־דריקט איהר לײַב מיט א שנור לײַבעל פון ברעטלעך און שטריק אויף א גאַנץ בעזונדערען אופן, וועלכען זי אַליין האָט אויסגעטראַכט. וואָס מעהר איהר קערפּער איז געוואַקסען מיט דער ענטוויקלונג פון דעם קינד, אַלץ מעהר האָט זי צוזאַמענגעצויגען דעם מאַטערניש־אינסטרומענט, האָט אונטערדריקט אין זיך אלע וועהטאַגען, אלע קוועלעלען, און אימער מוטהיג, אימער שלאַנק, אימער שמייכלענדיג, האָט זי נאָר געזאָרגט דערפאַר, אז קײנער זאָל גאָר ניט בעמערקען, קײנער זאָל זיך אויף גאָר ניט אָנשטויסען.

און אין איהר לײַב האָט זי דורך דער מורא'דיגער מאַשין צו־זאַמענגעפּרעסט דאָס קליין נפש'ל, עס פערקריפּעלט, צוקוועטשט

און געמאכט דערפון א פערזעהעניש. זיין קאפ איז צוזאמענגע־דריקט געווארען, איז געווארען שפיציג, און צוויי גרויסע אויגען האבען ארויסגעשטארטשעט פון שטערען ארויס. די צוזאמענגע־קוועטשטע גליעדער האבען זיך אויסגעצויגען, זיינען געוואקסען אין דער לענג, און די פינגער פון די הענט און די פיס האבען אויסגע־קוקט, ווי די פיסלעך פון א שפין.

די לייב איז געבליבען גאנץ קליין און רונד ווי א נוס.

אין א פריהמארגען אין פריהלינג איז זי אויפ'ן פרייען פעלד אריבערגעקומען.

ווען די ארבייטערינען זיינען געלאפען איהר צו הילף און האבען דערזעהן דאס קליין חיה'לע, וואס זי האט געבארען, האבען זיי זיך פאר שרעק געלאזט לויפען צוריק מיט בענומענע קולות, און איי־בער'ן גאנצען דארף האט זיך צוטראגען א קלאנג, אז זי האט גע־בראכט אויף דער וועלט א טייפעל. פון יענעם טאג אן רופט מען זי: דער טייפעל.

* * *

מען האט איהר ארויסגעיאגט פון איהר שטעלע און זי האט געלעבט נאר פון דער פרייגעבינקייט פון שכנים, און אפשר פון געהיימע ליעבע ; ווארים נים אלע מענשען האבען מורא פאר'ן גיהנום, און זי איז געווען א שעהנע מיידעל.

זי האט ערצויגען איהר פערזעהעניש, וועלכען זי האט איבע־ריגענס פערפאלגט מיט א ווילדען האס. זי וואלט איהם אפשר אין גאנצען דערשטיקט, ווען ניט דער פריסטער, וועלכער האט פאר־אויסגעזעהן דעם פערברעכען און האט איהר שטארק אנגשראקען מיט דעם גיהנום און יענער וועלט.

דאן האבען איינמאל וואנדערענדע קינצלער, וועלכע שלעפען זיך געוועהנליך ארום אויף די יריד'ן, דערהערט וועגען דער מיאוסער בעשעפעניש און האבען עס געוואלט זעהן, אום עס נעהמען מיט זיך, ווען עס וועט זיי געפעלען. זיי האבען זיך דורכגערערט מיט דער מוטער און איהר געגעבען פינף הונדערט פראנק.

צוערשט האט זי זיך געשעהמט און האט איהר קריפעל, האלב־מענש, האלב חיה, ניט געוואלט צייגען. אבער ווען זי האט בע־מערקט, אז עס איז ווערט געלד, אז עס האט אויף זיך א נאכפראגע, בעלנים, האט זי גענומען דערמיט האנדלען, זיך געדונגען פאר יעדען סו און מיט פויערשער הארטנעקינקייט אריינגעטריבען דעם פרייז זעהר הויך.

דער אונערווארטעטער געווינס האט די מוטער אין גאנצען משוגע געמאכט, און דער וואונש נאך איינס אזא וואונדערליכע בעשעפעניש אויף דער וועלט צו ברענגען, אום רייך צו ווערען, ווי די בירגער־פרויען, האט זי אויף איין מינוט ניט פערלאזען.

אזוי ווי זי איז געווען פרוכטבאר, האט זיך דאס איהר איינ־געגעבען. ווי עס שיינט איז איהר אויך געלונגען די געשטאלט פון איהרע פערזעהענעשיען צו פערענדערען נאך דעם דרוק, צו וועל־כען זי האט זיי אויסגעזעצט.

זי האט געהאט קליינע און גרויסע, איינע האבען אויסגעזעהן ווי די קראבען, די אנדערע ווי עפעס א'ן אנדער מין חיה'לע. א פאאר פון זיי זיינען געשטארבען . . . זי איז געווען אויסער זיך.

די פאליציי האט פרובירט זיך אריינמישען, אבער מען האט איהר גארנישט געקענט טהאן. מען האט איהר געמוזט לאזען צופריעדען און זי האט זיך גאנץ רוהיג ווייטער פאבריצירט איהרע פארזעהענישען.

איצט האט זי זיי לעבעדיגע עלף שטיק און זיי ברענגען איהר אריין דורכשניטליך פון פינף ביז זעקס הונדערט פראנק א יאהר. איין איינציגעס איז נאך ניט פערקויפט, די וואס זי האט אונז ניט געוואלט ווייזען. אבער זי וועט עס שוין זיכער ניט לאנג האבען צו האלטען, דען אלע בעזיצער פון די בילינגע מוזעאומס, אלע פאקוסניקעס, אלע קינצלער קענען זי און קומען פון צייט צו צייט צו איהר זיך נאכפרעגען, אויב זי האט עפעס נייעס.

* * *

מיין פריינד איז אנשווייגען געווארען. א שרעקליכער עקעל

האט זיך אין מיר אויפגעהויבען און א בייזער כעס. איך האב בעדויערט, וואס איך האב ניט דערוואַרגען די דאזיגע בעסטיע אין מענשען געשטאלט, ווען זי איז געשטאַנען פאר מיר.

איך האב געפרעגט:

— אבער ווער איז דער פאטער?

ער האט געענטפערט:

— דאס ווייס מען ניט. ער אדער זי שעהמען זיך, ער אדער זי בעהאלטען עס. פיליכט קריעגט ער פראצענטען פון די פערדיענסטען.

* * *

איך האב שוין מעהר וועגען דער געשיכטע ניט געטראכט, ווען איך האב אנומעלט אין א מארגענעם קוראָרט געזעהן א עלעגאנטע, רייצענדע קאקעטע דאמע, וועלכע איז פון אלעמען געווען געליעבט און געאכטעט און פון די מענער איינפאך פארגעטערט.

איך בין געגאנגען איבער'ן ברעג פון ים מיט א פריינד, דעם דאקטאר פון'ם בארע פלאץ. אין צעהן מינוטען ארום האב איך דערזעהן א קינדער־מיידעל מיט דריי קינדער, וועלכע האבען זיך געשפיעלט אין זאמד.

א פאאר קוליעס זיינען געלעגען אין זאמד און האבען צוגעצויגען מיין אויפמערקזאמקייט. און ערשט יעצט האב איך בעמערקט, אז די דריי קליינע קינדערלאך זיינען געווען הארבאטע, פארקריפעלט, העסליך.

— דאס זיינען די קינדער פון יענער רייצענדער פרוי, וואס דו האסט נאר וואס געזעהן.

טיעפער מיטלייד פאר איהר און פאר די ארימע קליינע ווערימלעך האט זיך אין מיין נשמה אריינגע'גנב'עט און איך האב אויסגערופען:

— אך, ארימע מוטער! קען זי דען נאך לאכען?!

מיין פריינד האט באמערקט:

— אך, דו דארפסט זי ניט אזוי שטארק בעדויערען. די ארימע

קליינע קינדערלאך, זיי דארף מען בעדויערען, אויף זיי איז נעבעך א רחמנות. זיי זיינען די פראדוקטען פון דער טאליע, וועלכע איז ביז צום לעצטען אויגענבליק געבליבען שלאנק און דין. אט די קאליקעס זיינען די פראדוקטען פון קארסעט. זי, די מוטער, ווייס גאנץ גוט, אז זי ריזיקירט דערביי מיט'ן לעבען פון די קינדער. אבער וואס מאכט עס איהר אויס, אזוי לאנג ווי זי בלייבט שעהן און די מענער מאכען איהר קאמפלימענטען.

און דא האב איך זיך דערמאנט אן דער אנדערער, דער פויערטע, דעם טייפעל, וועלכע פערקויפט איהרע פאנטאסטישע פערזעהנישען פאר געלד.

ר אָ ז אַ.

יידע יונגע פרויען זיינען געווען ווי בעגראָבען אונ־טער אַ באַרג בלומען. זיי זיינען געזעסען זאַלבע־נאַנד אין דעם גרויסען עקיפּאַזש, וועלכער איז ווי אַ גרויסער קאָרב פערוואָרפען געווען מיט בוקעטען. אויף דעם הינטערשטען זיץ שטעהען צוויי ווייסע אַטלאַסענע קערבעלאַך מיט פיילכען פון ניצצאַ, און אויף דעם בערען־פעל, וואָס איז אַרויפגעוואָרפען ביי די פרויען אויף די קניע געפינט זיך אַ גאַנצער גאָרטען פון ראָזען, מימאָזען, לעווקאָיען, מאַרגאַרטקעס, טובעראָזען און גראַנגען בליהונגען איבערגעבונ־דען מיט פערשיעדען־פאַרביגע זיידענע בענדער. פון צווישען די בלומען, וועלכע שיינען צו דערשטיקען די צוויי צאַרטע קערפּערס, זעהען זיך בלויז אַרויס זייערע שולטערן, די אַרעמס, און אַ גאַנץ קליינער טהייל פון זייערע טאַליעס, איינע אין בלוי און די צווייטע אין לילאַ־פאַרב.

אויף דעם קוטשער'ס ביימש געפינט זיך אַ גרויסער אַנעמאָן בוקעט, די לייצעס פון די פערד זיינען אויסגעפּוצט מיט נעלקע בלומען, די רעדער מיט רעזעדאַ און אויף'ן פלאַץ פון די לאַנטערנעס שטעקען צוויי ריעזיג גרויסע רונדע בוקעטען, וועלכע זעהן אויס ווי צוויי מערקווירדיגע אויגען פון דעם דאָזיגען פליהענדען שען פאַרפּוצטען פערד.

דער עקיפּאַזש טראָגט זיך אין שנעלען גאַלאָפּ איבער דער גאַס דע אַנטיבעס. פאַר איהם, הינטער איהם, פוןביידע זייטען יאָגען זיך אַנדערע קאַרעטען בעפּוצט מיט בלומען קראַנצען; אין זיי זיצען פרויען, ווי אין אַ ים פון פיילכען.

עס איז דער בלומען יום טוב אין קאַננעס

איצט קומען זיי צו צו דעם בולוואר דע לא פאנסיער. וואו די בלומען שלאכט קומט פאר. אין דער לענג פון דער ריעזיג גרויסער אלעע ציהט זיך ווי א לאנגע, לאנגע לענטע א דאפעלטע רייהע פול מיט בלומען אויסגעפוצטע עקיפאזשען אהין און צוריק.

מען ווארפט זיך מיט בלומען פון איינע צו די אנדערע, ווי מיט פילקעס. די שמעקעדיגע בלומען פליהען אין דער לופט, טרע־פען די פרישע פנים׳ער, שפרינגען אב און פאלען דאן אין שטויב, וואו א באנדע גאסען אינגלאך כאפט זיי אונטער.

א געדיכטער עולם א פרעהליכער און א טומולדיגער שטעהט אויף די טראטוארען און קוקט זיך צו: רייטענדע זשאנדארען האל־טען זיי אין צוים. די ארדנונג־היטער פאהרען פארביי דעם עולם און שטויסען גראב אב נייגעריגע פוסגעהער, עפעס אזוי ווי זיי וואלטען ניט געוואלט צולאזען, אז דער המון זאל זיך אויסמישען מיט די רייכע.

אין די עקיפאזשען רופט מען איינע די אנדערע, מען דערקענט זיך און מען ווארפט זיך מיט ראזען.

א וואגען פון מיט שענע פרויען, אלע אין רויט, ווי די טייוואלים, ציהט צו זיך צו און פאר׳כישופ׳ט אלעמענס אויגען. עפעס א מאן עהנליך צו די בילדער פון העגריך דעם פיערטען, ווארפט מיט פרעהליכער בעגייסטערונג א גרויסען בוקעט, וועלכער איז אנ־געבונדען אויף א גומען. זעהען עס פון ווייטען די פרויען און בע־האלטען דעם פנים מיט די הענד כדי ניט צו קריגען קיין קלאפ און די מענער לאזען ארונטער די קעפ, אבער דער גרויסער פליהענדער בוקעט טהוט א שפרונג אין לופטען און קעהרט זיך באלד ווידער אום צו זיין בעל הבית, וועלכער ווארפט איהם גלייך ווידער אין דער ריכטונג פון אן אנדער פנים.

די צוויי יונגע פרויען ווארפען זייערע בלומען מיט פולע הויפענס און קריעגען צוריק א האגעל פון בוקעטען. נאכדעם ווי די בלומען שלאכט האט געדויערט א שטונדע צייט, ווערען זיי עטוואס מיעד און הייסען דעם קוטשער פאהרען מיט׳ן וועג, וואס ציהט זיך ביים ברעג פון ים צום גאלף זשואן.

די זון פערשווינדעט. דער רוהיגער ים ציהט זיך אויס א בלויער, א העלער ביז צום האריזאנט וואו ער מישט זיך אויס מיט'ן הימעל. און די געפאנצערטע שיפען, וואס ליגען פאראנקערט אין מיטען פון גאלף זעהען אויס ווי א סטאדע געוואלדיג גרויסע חיות.

אויסגעצווינגען אונטער'ן שווערען פעלץ זיצעןביידע פרויען און קוקען אין דער ווייטקייט; צום סוף רופט איינע זיך אב:

— אין אזא שענעם אבענד ווי היינט, זעהט אלעס אויס וואונדער שען און מען פיהלט זיך עפעס מאדנע צופריעדען. ניט אמת מארגא?

— די אנדערע האט געענטפערט:

יא, עס איז אנגענעהם און דאך פעהלט אונז אימער נאך עפּיות.

— וואס אזוינס? איך פיהל זיך גאנץ גליקליך, איך דארף מעהר גארנישט.

— ניט אמת, דו דענקסט נור ניט וועגען דעם. ווי אנגענעהם אונזער קערפער זאל זיך ניט פיהלען, פערלאנגען מיר דאך נאך עפעס מעהר... עפעס פאר דער הארץ אויך!

די אנדערע האט א שמייכעל געטהאן:

— אביסעלע ליעבע?

— יא!

זיי האבען א ווײלע געשוויגען, געקוקט פאר זיך פארטראכט, דאן האט די, וועלכע האט געהייסען מארגאריטא זיך אבגערופען:

— מיר דאכט זיך, אז אהן דעם וואלט דאס לעבען געווען אונערטרעגליך. איך מוז האבען ליעבע, זאל כאטש זיין פון א הונד, אבי ליעבע. און דו קענסט זיך זאגען וואס דו ווילסט, סימאנע, מיר זיינען אלע אזוי!

— א ניין, מיין ליעבע, איך בין מיט דיר ניט איינפערשטאנען! איך וויל בעסער, אז קיינער זאל מיך ניט ליעבען, איידער געליעבט צו ווערען פון דעם ערשטען בעסטען. גלויבסטו, אז מיר וואלט גע־ווען אנגענעהם געליעבט צו ווערען צום ביישפיעל פון... פון...

זי האט געזוכט וועמען זי זאל אנרופען און איהר אויג איז ארומגעלאפען איבער דער ווייטער לאנדשאפט. נאכדעם ווי איהרע

בליקען האָבען אויסגעזוכט איבער דעם גאנצען האָריזאָנט, זיינען זיי געפאַלען אויף די צוויי מעשענע קנעפּ אויף דעם קוטשער'ס רוקען, און זי האָט געזאָגט מיט א שמייכעל:

— נו, לאָמיר זאָגען צום ביישפּיעל, פון מיין קוטשער?

מארגא האָט קוים א שמייכעל געטהאָן און געענטפערט שטיל:

— איך קען דיך פארזיכערען, אז עס איז זעהר און זעהר אמוזאנט, ווען א דיענער פארליעבט זיך אין אונז. דאָס האָט מיט מיר שוין צוויי—דריי מאָל פּאסירט. זיי שטעלען אָן א פּאאר אויגען, אז מען קען שטארבען פאר געלעכטער! נאטירליך וואָס מעהר פארליעבט זיי זיינען אלץ שטרענגער מוז מען זיין מיט זיי און דאָן איין שענעם טאָג געפינט מען דעם ערשטען בעסטען תירוץ און מען יאָגט זיי ארויס, אז ניט קען מען זיך נאָך מאכען לעכערליך, ווען אימעצער זאָל עס בעמערקען.

סימאָנע האָט זיך צוגעהערט, קוקענדיג שטאר פאר זיך, דאָן האָט זי געזאָגט:

— ניין, גאַנץ בעשטימט, די ליעבע פון א דיענער וואָלט מיך ניט בעפריעדיגען. דערצעהל מיר אקאָרשט, ווי אזוי האָסטו בעמערקט, אז זיי זיינען אין דיר פערליעבט.

— דאָס האָב איך בעמערקט פונקט אזוי ווי מען מערקט עס ביי אנדערע מענער: זיי ווערען דאָן עפּעס מאָדנע נארען.

— מיר זעהען זיי שוין גאָרנישט אויס נאריש, ווען זיי ליעבען מיך!

— מיין ליעבע, איך זאָג דיר, זיי זיינען אידיאָטען. קיין וואָרט קענען זיי מעהר נישט רעדען, קיין ענטפער געבען, ווי א מענש, און פארשטעהן, פארשטעהן זיי מעהר גאָרנישט, אָט ווי די פערד.

— אָבער איצט זאָג מיר, איך בעט דיך, ווי האָסטו זיך גע־פיהלט, ווען א דיענער האָט דיך געליעבט, ביזטו געווען אויפגערעגט, אָדער דאָס האָט דיר געשמייכעלט?

— אויפגערעגט, ניין! געשמייכעלט? נו יאָ, א קליין ביסעל! מען פיהלט זיך אימער געשמייכעלט, ווען א מאַן רעדט צו אונז פון ליעבע, מענ דער מאַן זיין ווער ער וויל.

— הער אויף, מארגא, רעד ניט קיין נארישקייטען.

— איך מיין עס ערנסט, מיין טהייערע, אט איך וועל דיר דער־צעהלען א קאמישע געשיכטע, וועלכע האט פאסירט מיט מיר אליין און דאן וועסטו זעהן, ווי מערקווירדיג אינטערעסאנט און אונפער־שטענדליך איז דאס, וואס קומט אין אונז פאר אין אזעלכע צופאלען.

פאר פיער יאהרען יעסען צייט, בין איך געבליעבען אהן א קאמערמיידעל. איך האב איבערגעביטען זייערע פינף זעקס און אלע האבען געטויגט אויף כפרות. איך בין געוועען פארצווייפעלט און האב שוין ניט געגלויבט, אז איך וועל קריעגען א ריכטיגען מענשען. דאן האב איך איי, מאל איבערגעלעזען אין די אנאנסען פון מייז צייטונג, אז א יונגע מיידעל, וועלכע קען נעהען, אויס־נעהען און פריזירען, זוכט א שטעלע. זי האט אנאנסירט, אז זי האט די בעסטע רעקאמענדאציאנען און, אז זי רעדט אויך ענגליש.

איך האב געשריעבען צו דער צייטונג און אויף'ן צווייטען טאג איז געקומען די מיידעל און זיך מיר פארגעשטעלט. זי איז געוועזן א הויכע, א שלאנקע, אביסעלע בלייך און זעהר שעמעוודיג. זי האט געהאט שענע שווארצע אויגען, א גוטע פארב אין פנים און איז מיר גלייך געפעלען געווארען.

איך האב געפרעגט אויף איהרע רעקאמענדאציאנען און זי האט מיר דערלאנגט איינע געשריעבען אויף ענגליש, ווייל זי איז ניט לאנג אוועק פון איהר שטעלע ביי ליידי רוסוועל, ביי וועלכער זי איז אבגעוועזן צעהן יאהר. אין דעם פאפיער איז גע־שטאנען, אז די יונגע מיידעל פארלאזט איהר פלאץ, כדי צוריק צו פאהרען קיין פראנקרייך און, אז בעת איהר לאנגער דיענסט האט מען איהר געקענט אויפווארפען בלויז איין איינציגען פעה־לער—אביסעל פראנצויזישע קאקעטעריי...

איך האב געמוזט לאכען איבער דעם ראזיגען ענגלישען זאץ און האב דאס מיידעל גלייך אנגענומען. נאך אין דעם זעלבינגען טאג איז זי אריינגעטראטען אין איהר דיענסט, זי האט געהייסען ראזא.

אין פיער וואכען ארום האב איך פון איהר אנגעקוואלען.

זי איז געווען אַן אמת׳ער געפינס, אַ פּערל, אַ זעלטענהייט.

זי האָט מיך געקאָמט מיט אַ מערקווירדיגען געשמאַק, האָט געקענט אַרויסמאַכען שפּיצען אויף אַ הוט בעסער, ווי די ערשטע מאָדיסטקע און אפילו קליידער נעהען האָט זי געקענט.

איך בין געווען ערשטוינט פון איהרע פעהיגקייטען, קיינער האָט מיך נאָך קיינמאָל נישט אזוי גוט בעדיענט. זי האָט מיך אָנגעטהאָן שנעל און מיט אַ מערקווירדיג לייכטער האנד, אזוי אַז איך האָב קיינמאָל ניט געפיהלט איהרע פינגער אויף מיין הויט, און קיין זאַך איז מיר ניט אזוי אנגענעהם, ווי ווען אַזאַ מיידעל ריהרט מיך אָן.

אויף אַזאַ אופן בין איך געוואָרען שרעקליך פויל. אזוי אָנגענעהם איז מיר געווען, ווען מיך האָט פון קאָפּ ביז די פיס, פון אַ העמד ביז צו די האנדשוה, אָנגעטהאָן די דאָזיגע הויכע, שעמעוודיגע מיידעל, וועלכע איז אימער עטוואָס רויט געוואָרען; און קיין מאָל ניט גערעדט קיין וואָרט.

נאָכדעם ווי איך בין פון דער וואַנגע אַרויס, האָט זי מיר געמאַכט אַ מאַססאַזש, בעת איך בין געלעגען אויף אַ זאָפאַ אַ־; האָב גערדרעמעלט. באַלד האָב איך זיך צו איהר פערהאַלטען ניט ווי צו אַ פּראָסטער דיענסט, נור ווי צו אַ פריינד פון ניעדריגערען שטאַנד.

דאָ קומט צו מיר איין מאָל אין אַ פריהמאָרגען דער שווייצאַר מיט אַ געהיימער מינע און וויל מיט מיר רעדען עפּעס זעהר וויכ־טיגעס. איך בין געוואָרען ערשטוינט און איהם געהייסען אריינ־געהן. ער איז געווען אַן איבערגעבענער מענש, אַן אַלטער סאָלדאַט, מיין מאַן׳ס אַן אַמאָליגער יונג.

ער איז געווען אביסעל צומישט איבער דעם וואָס ער האָט מיר געהאַט צו זאָגען. צום סוף האָט ער אַרויסגעשטאַמעלט:

— גנעדיגע פרוי, דער פּאָליציי קאָמיסאַר איז אונטען.

איך האָב געפרעגט קורץ:

— וואָס וויל ער רען?

— ער וויל מאַכען אַן אונטערזוכונג ביי אייך אין הויז!

— געווים, די פאליצוו איז א נויטיגע זאך, אבער איך האס זי, איך האלט זייער בעשעפטיגונג פאר ניט גאר קיין אנשטענדיגע און איך האב געענטפערט צורייצט און בעליידיגט:

— וואס פאר א הויזזוכונג? אויף וואס פאר א גרונד? איך וועל איהם ניט אריינלאזען!

דער שווייצאר האט געענטפערט:

— ער בעהויפטעט, אז דא בעהאלט זיך א פערברעכער!

דא האב איך זיך דערשראקען און געגעבען א בעפעהל, אז דער קאמיסאר זאל גלייך אריינגעהן און מיר געבען אן ערקלעהרונג.

ער איז אריין צו מיר. דאס איז געווען א גאנץ אנשטענדיגער מאן מיט א צייכען פון דער עהרען לעגיאן אין קנאפ־לאך. ער האט זיך ענטשולדיגט, וואס ער מוז מיר שטערען, דערנאך האט ער ער־קלעהרט, אז אונטער מיינע דיענער געפינט זיך א קאטארזשניק.

איך בין געווארען אויפגעבראכט און געענטפערט, אז איך קען קאווירען פאר אלע מיינע מענשען און האב זיי נאך דער רייהע נאך פאר איהם אויסגערעכענעט.

— דער שווייצאר, פיער קורטען, אן אלטער סאלדאט.

— ער איז עס נישט!

— דער קוטשער פראנסוא פעננא, א פויער פון שאמפאניע, ער איז א זוהן פון א פויער אין מיין מאנס א גוט.

— נישט דער!

— דער שטאלקנעכט, אויך פון שאמפאניע און אויך א זוהן פון א פויער, וועלכען איך קען. דאן דער דיענער, וועלכען איהר האט נאר וואס געזעהן.

— ניין, זיי זיינען עס נישט.

— זעהט איהר, איצט מוזט איהר אליין צוגעבען, אז איהר האט א טעות.

— ענטשולדיגט מיר, גנעדיגע פרוי, איך בין זיכער, אז איך האב קיין טעות נישט. אזוי ווי עס האנדעלט זיך וועגען א גע־פעהרליכען פערברעכער, בעט איך אייך, זייט אזוי גוט און לאזט אייערע דיענער אריין אהער און זאלען זיי אלע פאר מיר פאר־ביינעהן.

צוערשט האָב איך זיך גענגען דעם געוועהרט, ראַן אָבער האָב איך געמוזט נאָכגעבען און געהייסען ארויפקומען אַלע מיינע דינער, ווי מענער אזוי פרויען.

דער פּאָליציי קאָמיסאַר האָט געוואָרפען אויף זיי א בליק און געזאָגט:

— דאָ זיינען ניט אַלע!

— ענטשולדיגט מיין הערר, מעהר האָב איך קיינעם ניט. אויסער מיין קאַמערמיידעל, א יונג מיידעל, וועלכע איהר קענט ניט צוזאַמענמישען מיט א קאַטאָרזשניק.

ער האָט געפרעגט:

— קען איך זי זעהן?

— געוויס.

איך האָב אָנגעקלונגען ראָזא'ן, זי איז גלייך אריין; אָבער אזוי שנעל ווי זי איז אריינגעקומען, האָט דער קאָמיסאַר געמאַכט א צייכען צו צוויי מענער, וועלכע זיינען געווען בעהאַלטען הינטער די פּאָרטיערען, זיי האָבען זיך א וואָרף געטהאָן אויף דאָס מיידעל, געכאַפּט איהרע הענד און אָנגעטהאָן אויף זיי קייטלאַך.

איך האָב א געשריי געטהאָן פאַר שרעק און כעס און האָב זיך געוואָלט ארויפוואַרפען אויף די מענשען פארטהיידיגען מיין קאַמערמיידעל. אָבער דער קאָמיסאַר האָט אויסגערופען:

— גנעדיגע פרוי, דאָס מיידעל—איז א מאַן און זיין נאָמען איז זשאַן ניקאָליי לעקאַפּע; אין 1879 איז ער פעראורטהיילט געוואָרען צום טויט פאַר פערגעוואַלטיגען און דערנאָך ערמאָרדען א מיידעל. די שטראָף איז דערנאָך אומגעביטען געוואָרען אויף לעבענסלענגליכע געפענגניס. מיט פיער מאָנאַטע, צוריק איז ער אנטלאָפען און פון דאַן אָן זוכען מיר איהם.

איך בין געוואָרען ערשטוינט, צוטומעלט, האָב עס ניט געוואָלט גלויבען, אָבער דער קאָמיסאַר האָט געזאָגט שמייכלענדיג:

— איך קען אייך געבען א בעווייז, ער איז טאַטואירט אויף זיין רעכטען אָרעם.

מען האָט ארויפגעצויגען דעם אַרבעל. דער קאָמיסאַר האָט געהאַט רעכט.

דער קאָמיסאַר האָט דאַן נאָך צונעלײנט דעם פאָלגענדען צווײדײטיגען װערט:

— װעגען די איבעריגע בעװײזע קענט איהר זיך אויף פער־לאָזען אויף מיר!

און זײ האָבען אװעקגעפיהרט מײן קאַמעראַמידעל.

און דו װעסט גלויבען, דער געפיהל װעלכער האָט אין מיר אם שטאַרקסטען גענומען רעדען איז ניט געװעזען דער געפיהל פון כעס, װאָס מען האָט פון מיר געמאַכט אַ שפּיעלכעל, מיך אויס־גענאַרט, מיך לעכערליך געמאַכט, און אויך ניט דער געפיהל פון שאַנדע בײם גערדאַנק, אַז מיך האָט אָנגעטהאָן, אויסגעטהאָן, מאַס־סירט און אָנגעריהרט דער דאָזיגער מענש... נור אַ געפיהל . . . פון טיעפער ערניעדעריגונג... איך האָב זיך געפיהלט ערניעדע־ריגט און בעלײדיגט אַלס פרוי... דו פאַרשטעהסט?

— נײן, ניט גאַנץ קלאָהר!

— נו, דאַן טראַכט זיך גוט אַרײן. דער יונג איז געװעזען פאַר־משפט פאַר פערגװאַלטיגונג... און איך האָב געטראַכט װעגען יענער... װעלכע איז איהם געפעהלען... װעמען ער האָט פער־גװאַלטיגט... און דאָס... האָט מיך בעלײדיגט... איצט פאַר־שטעהסטו שוין?.

מאַרגא איז אַנשװיגען געװאָרען. איהר פרײנדין האָט געקוקט פאַר זיך מיט אַ שטאַרען, עפּעס מאָרנעם בליק, געקוקט אויף די בײדע בליסטשענדיגע קנעפּ פון דעם קוטשער'ס ליװרע און גע־שמײכעלט מיט יענעם רעטזעלהאַפטען שמײכעל, מיט װעלכען פרויען שמײכלען אמאָל.

די מאַסקע פון ליעבע.

י פרינצעסין לעאָניע איז געווען איינע פון יענע וואונ־
דערבארע שענע רעטעענישען, וועלכע פערפאָלגען
געגען זייער איינענעם ווילען יעדען איינעם ווי א
ספינקס. זי איז געווען יונג, פערפיהרעריש, זעהר ליעב
און האָט פערשטאַנען ווי אזוי זיך צו מאַכען נאָך
אינטערעסאַנטער דורך שענע און פאַסענדע קליידער. זי איז געווען
א וועלט־דראַמע פון העכסטען ראַנג און דערצו זעהר אינטעליגענט.
וואָס מען קען ניט זאָגען וועגען אַלע אריסטאָקראַטישע דאַמען.
זי האָט אויך גענומען א גרויסען אינטערעס אין קונסט און ליטע־
ראַטור און מען האָט גערעדט, אַז זי פּאַטראָניזירט איינעם פון
אונזערע פּאָעטען, שטיצט איהם מיט וואָרט און טהאָט, און מיט
איהר פריינדשאַפט און סימפּאַטיע מאַכט זי איהם לייכטער זיין
דערנערדיגען וועג. דאָס אַלעס האָבען אַלע געוואוסט און קיינער
האָט אין דעם ניט געפונען עפּעס בעזונדערעס, אָבער די וועלט האָט
נעגאַרט צו וויסען די געשיכטע פון דער פרוי, האָט געוואָלט אריינ־
קוקען אין דער טיעפענגיש פון איהר נשמה, און ווייל פרינצעסין
לעאָניע האָט אהין קיינעם ניט אריינגעלאָזען, איז פאַר אַלעמען
געבליעבען עפּעס א מין רעטעניש.

קיינער האָט קיינמאָל גאָרניט געקענט לעזען אויף איהר
פּנים, וועלכער איז אַלע מאָל געווען פרעהלאַך און אַלע מאָל
דער אייגענער; קיינער האָט ניט געקענט אריינדרינגען אין די
גרויסע, דונקעלע אונדורכדרינגליכע אויגען, וועלכע האָבען בעהאַל־
טען זייערע סודות אונטער דער אונגעשטערטער הייטערקייט און
קעניגליכער רוה, ווי א טייך אין די בערג, וואו דאָס וואַסער זעהט
אויס שוואַרץ צוליעב דער טיעפקייט. וואָרים יעדער איינער איז
געווען זיכער, אַז די שענע פרינצעסין האָט זיך איהרע סודות,

אינטערעסאנטע און וואונדערבארע, ווי די אנדערע דאמען פון אונזער אריסטאָקראַטישער וועלט.

די מעהרסטע מענשען האָבען אויף איהר געקוקט, ווי אויף א קאָקעטקע אָהן א הארץ און אָהן בלוט, זיי האָבען בעהויפטעט, אז זי איז טוגענדהאַפט בלויז דערפאר, ווייל זי איז ניט אימשטאנד צו ליעבען, און אז דערפאר בעשטעהט איהר גאנצער פערגעניגען אין דעם—אז מען זאָל זי ליעבען. זי שפּיעלט זיך און פאר׳כשופ׳ט איהרע אָפּפער אזוי לאנג, ביז יענע ווארפען זיך בעזיעגט צו איהרע פיס, דאן לאָזט זי זיי איבער צו זייער שיקזאל און לאָזט זיך אוועק זוכען נייע שפּיעלצייג.

אנדערע האָבען ערקלעהרט, אז די פּרינצעסין האָט געהאט געגוג ראָמאנען אויף איהר לעבען און, אז איצט פּאסט זי אויך נים, אָבער ווי אן אמת׳ע מעססאלינא פערשטעהט זי ווי צו בע־האלטען איהרע ליעבעסגעשיכטען. זי איז ווי די פראנצויזישע קע־ניגין, וועלכע האָט יעדען פון איהרע ליעבהאָבער געלאָזט ארייג־ווארפען אין די קאלטע וואסערען פון דער סעין אזוי שנעל, ווי זיי זיינען ארויס פון איהרע ווייכע און ווארימע אָרעמס. אזוי האָט מען איהר בעשריעבען פאר גראף אָטטאָ פ., א שעהנעם קאַ־וואלעריסקען אָפיציער, וועלכער איז מיט דער דאָזינגער פערפּיהר־רעריז בעקאנט געוואָרען אין דעם אריסטאָקראַטישען באַדע־פּלאַץ קארלסבאד און זיך אין איהר שטערבליך פארליעבט.

נאָך איידער ער איז פאַר איהר פאָרגעשטעלט געוואָרען, האָט די פּרינצעסין זיך שוין איבערגעקוקט מיט איהם מיט פייערדיגע און ערמוטיגענדע בליקען, און ווען א בעקאנטער אָפיציער האָט איהם מיטגענומען זי צו בעזוכען, האָט זי איהם בעגריסט מיט א שמייכעל אין וועלכען עס איז געלעגען א צוזאָג אויף גליק. נאָכדעם ווי ער האָט א מאָנאט נאָכאנאנד איהר ארויסגעוויזען ליעבע, איז ער דאָך ניט אוועק איין טריט ווייטער. זי האָט געהאט עפּעס א בע־זונדערע פעהיגקייט ניט צוצולאָזען צו זיך פאַר פּריוואטע געשפּרע־כען. עס איז ניט מעגליך געווען צו זאָגען איהר צוויי ווערטער אוּנג אויף אויג. אויף אזא אופן האָט עס אויסגעזעהען, אז עס

וועט צווישען זיי קיינמאָל ניט אװעק װייטער, ווי אַן איינפאַכע אַנגענעהמע בעקאַנטשאַפט.

נאכט נאָך נאַכט איז דער פערליעבטער יונגער אָפיציער ארומ־געגאַנגען ארום דעם אָבגעצווימטען גאָרטען פון איהר ווילא אזוי נאָהענט צו איהרע פענסטער ווי נור מעגליך, אָהן דעם אז אימעצער זאָל איהם האָבען באַמערקט. אָבער צום סוף האָט איהם אָבגעגליקט. די לבנה, כמעט א גאַנצע, האָט ליכטיג געשיינט אוז אין איהר זיל־בערנעם שיין האָט ער דערזעהן א הויכע פרויען פיגור מיט גרויסע צעפּ ארום קאָפּ פארפלאָכטען, געהענדיג איבער׳ן וועג. ער האָט זיך אָבגעשטעלט, עס האָט זיך געדאכט, אז דאָס איז די פּרינצעסין. אָבער ווען זי איז צוגעקומען נעהנטער, האָט ער דערזעהן אַן אונ־בעקאַנט, שען מיידעל, וועלכע איז צוגעקומען ביז צום צוים און געזאָגט צו איהם מיט א שמייכעל:

— וואָס קען איך טהאָן פאר אייך, גראף? — און דערביי האָט זי אָנגערופען זיין נאָמען.

— ווי עס שיינט קענט איהר מיך, פריילין.

— אָה! איך בין בלויז דער פּרינצעסינס קאַמערמיידעל.

— אָבער איהר קענט מיר טהאָן א גרויסע טובה.

— ווי אזוי? — האָט זי שנעל געפרעגט.

— ווען איהר וועט איבערגעבען דער פּרינצעסין א בריעף.

— איך וועל ניט וואגען זיך דאָס אונטערצונעהמען — האָט געענטפערט דאָס מיידעל מיט א מאָדנעם האלב אָבלאַכענדיגען, האלב מיטלײדיגען שמייכעל, און מיט א טיעפער פערנייגונג איז זי פערשוואונדען הינטער די בושעס מאַלינקעס, וועלכע זיינען געוואקסען אין דער גאַנצער לענג פון׳ם צוים.

אויף מאָרגען אין דער פריה, ווען דער גראף מיט נאָך אַנדערע מענער און פרויען האָבען בעגלייט די פּרינצעסין אהיים פון אַן אונטערהאלטונג, האָט די שענע קאָקעטקע געלאָזט פאלען איהר־טאַשענטיכעל אין דרויסען נעבען הויז. דער יונגער אָפיציער האָט עס אָנגענומען פאר א וואונק. ער האָט עס אויפגעהויבען און איינ־געוויקעלט דערין זיין בריעף, וועלכען ער האָט שוין לאַנג געהאַט

געשריעבען און וועלכען ער האָט שטענדיג ארומגעטראָגען מיט זיך, ווארטענדיג אויף א געלעגענהייט. ער האָט עס דאָן איבער־גענעבען דער פרינצעסין, וועלכע האָט עס שנעל ארייננעלעגט א'ן קעשענע. ער האָט עס בעטראכט אלס א גוטען סימן. און ווירק־ליך, אין פערלויף פון עטליכע שטונדען האָט ער געקראָגען דורך פּאָסט א צעטעלע, אין וועלכען עס איז ערפילט געוואָרען זיין דרייסטער פערלאנג, און א צוזאמענקונפט איז בעשטימט געוואָרען נאָך פאר דער זעלבער נאכט אין דעם פּאוויליאָן פון דער פרינ־צעסינס גאָרטען.

דאָס גליק פון דעם פערליעבטען יונגען אָפיציער האָט ניט געהאט קיין מאָס; ער האָט א מאָל הונדערט אוראי געקושט דעם בריעף און געדאנקט דער פרינצעסין, ווען ער האָט זי יענעם נאָכ־מיטאָג געטראָפען צו א קאָנצערט, מיט זיינע איבערגעבענע, דאנק־בארע בליקען, אָבער זי האָט זיי אָדער ניט פערשטאנען אָדער ניט געוואָלט פערשטעהן, און ביינאכט איז ער נאָך מיט א שטונדע פאר דער בעשטימטער צייט שוין געשטאנען ביים צוים פון איהר גאָרטען.

ווען דער קירכען גלאָק האָט געקלאפּט עלף, האָט ער אריבער־געקלעטערט דעם פּארקען, איז ארונטערגעשפּרונגען אויף דער אנ־דערער זייט און זיך פאָרזיכטיג ארומגעקוקט. דאן איז ער אוועק אויף די שפּיץ־פינגער צו דער קליין ווייס־געפארבטער זומער־הייזעל וואו די פרינצעסין האָט איהם צוגעזאָגט צו טרעפען. ער האָט געפונען די טהיר אָפען, איז אריין אינעווייניג און אין דעם זעלבען מאָמענט האָט ער דערפיהלט, ווי צוויי ווייכע אָרעמס האָבען איהם ארומגעכאפּט.

— זייט איהר עס, פרינצעסין? — האָט ער שטיל געפרעגט. ווייל אין פּאוויליאָן איז געוועזען שטאָק פינסטער, די וועגעציאנישע שטאָרעס ניעדריג ארונטערגעצויגען.

— יא, גראף, דאָס בין איך.

— ווארום זייט איהר געוועזען אזוי הארט?

— איך ליעב אייך, אָבער צוליעב מיין סאָציאלער שטעלונג מוז איך בעהאלטען מיין ליעבע אונטער דער מאסקע פון קאלטקיים.

און געזאגט עס, האט די פערליעבטע פרוי, וועלכע האט זיך געטרייסעלט אויף זיין ברוסט פאר אויפרעגונג, איהם צוגעצויגען צו א זאפע, וואס איז געשטאנען אין א ווינקעל פון פאוויליאן, און איהם גענומען קושען ליידענשאפטליך. די געליעבטע האבען פער־בראכט צוויי געטליכע שטונדען אין אנגענעהמער אונטערהאלטונג און פער׳שיכור׳ענדע פערגעניגענס; דאן האט זי איהם געזאגט אדיע, און איהם געהייסען בלייבען אין פאוויליאן, ביז וואנען זי וועט האבען אוועק צוריק אין הויז. ער האט איהר געפאלגט, אבער האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געקוקט אויף איהר דורך די שטארעס. ער האט געזעהן איהר הויכע, שלאנקע פיגור ווי זי איז געגאנגען איבער׳ן זאמדיגען וועג מיט א וויגענדיגען גאנג. זי האט געטראגען א ווייסען מאנטעל, וועלכען ער האט דערקענט, אז ער האט געזעהן אויף איהר צום קאנצערט, איהרע ווייכע, שווארצע האאר זיינען געפאלען איבער איהרע שולטערן, און איידער זי איז פערשוואונדען אין דער ווילא, האט זי זיך אויף א רגע אפ־געשטעלט און א קוק געטהאן אהינטער, אבער ער האט ניט געקענט זעהן איהר פנים, ווייל זי האט געטראגען א דיקען שלייער.

ווען דער גראף האט אויף מארגען אין דער פריה געטראפען די פרינצעסין אין געזעלשאפט פון אנדערע דאמען, אין זאאל, וואו דער ארקעסטער האט געשפיעלט, האט זי זיך געהאלטען אזוי רוהיג, אזוי אונגעצוואונגען, אז ער איז צומישט געווארען. בעת זי האט געשפאסט אויף דעם איינפאכסטען שטייגער, איז ער געווארען רויט ווי פייער און האט אויסגעשטאמעלט אזוי פיעל נארישקייטען, אז די דאמען האבען עס בעמערקט און איהם געמאכט פאר דעם ציעלבערעט פון זייערע וויצען. און מעהר פון אלעמען האט איהם אטאקירט און געלאכט פון איהם די פרינצעסין אליין. און דער גראף האט זיך געוואונדערט קוקענדיג אויף דער פרוי, וועלכע קען בעהאלטען אזוי פיעל ליידענשאפט אין איהר ברוסט און קען זיך אזוי גוט בעהערשען, און ער האט געזאגט צו זיך אליין:

— די וועלט איז גערעכט; די פרוי איז א רעטעניש!

די פרינצעסין איז דארט פערבליעבען נאך עטליכע וואכען

און די גאַנצע צייט האָט זי זיך געהאַלטען מיט איהם העפליך און פריינדליך אָבער קאַלט און מאַנכעס מאָל זאָגאַר מיט אַ געוויסער־איראָניע. די וועלט האָט אויף איהם געקוקט ווי אויף אַ אונגליק־ליך־פערליעבטען אָבער ער האָט לייכט איבערגעטראָגען, ווייל כמעט יעדען צווייטען טאָג האָט אַ שמעקעדיגער צעטעלע פערזיע־געלט מיר איהר זיעגעל און אונטערגעשריעבען "לעאָניע" איהם גערופען אין פּאַוויליאָן, און דאָרט האָט ער געגאָסען אין פולער מאָס דעם גליק פון בעזיצען די דאָזיגע שעהנע פרוי, בעזיצען זי אין גאַנצען. עס האָט איהם געוואונדערט, עפּעס מאָדנע איז עס איהם פאָרגעקומען וואָס זי האָט איהם קיינמאָל ניט געלאָזט זעהן איהר פּנים. איהר קאָפּ איז שטענדיג צוגעדעקט געוועזען מיט אַ ריקען, שווארצען שלייער, דורך וועלכען ער האָט געקענט זעהן איהרע אויגען בליסטשענדיג פול מיט ליעבע; ער האָט מיט זיינע פינגער איהרע האָאר געגלעט, געזעהן איהרע גוט בעקאַנטע קליי־דער, און איין מאָל האָט ער זאָגאַר אויפגעהויבען איינס פון איהרע נאָזטיכלאַך, אויף וועלכען דער נאָמען לעאָניע און איהר קרוין פון אַ פּרינצעסין זיינען געוועזען רייך אויסגעשטיקט.

ווען זי האָט זיך אומגעקעהרט קיין וויען פאַר'ן ווינטער, האָט איהר אַ צעטעלע איהם איינגעלאַדען צו פאָהרען נאָך איהר אהין, און אַזוי ווי ער האָט געהאַט אַן אונבעשטימטען אורלויב פון זיין רעגימענט, האָט ער געקענט פאָלגען דעם בעפעהל פון זיין געטין. אַזוי שנעל ווי ער איז אהין אנגעקומען האָט ער געקראָגען נאָך אַ צעטעלע, וואו זי האָט איהם פאַרבאָטען צו קומען צו איהר אין הויז, אָבער איהם צוגעזאָגט זיך אין גיכען צוזאַמענצוטרעפען ביי איהם אין דערהיים. דער יונגער אָפיציער האָט אויסגעמעבלירט זיינע צימערען מיט נייע, עלעגאַנטע מעבעל און גענומען וואַרטען אויף אַ וויזיט פון דער שענער פרוי מיט דער גאַנצער אונגעדולד פון אַ יונגען פערליעבטען.

צום סוף איז זי געקומען, איינגעוויקעלט אין אַ טהייערען מאַנ־טעל פון גרינעם סאַמעט בעפוצט מיט הערמעלין, אָבער נאָך אַליין טיעף פאַרשלייערט. איידער זי איז אַריינגעקומען האָט זי געשטעלט

א בעדינגונג, אַז דאָס צימער וואו ער וועט זי עמפּפאַנגען זאָל זיין פינסטער. און נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעלאָשען אַלע ליכט, האָט זי ארונטערגעוואָרפען פון זיך איהר פּעלץ און איהר קאַלטקייט האָט אָבגעטראָטען דעם וועג פאַר דער גרעסטער צערטליכקייט.

— וואָס איז די אורזאַכע וואָס דו לאָזט מיך קיין מאָל ניט זעהן דיין ליעב׳, שען פּנים? — האָט געפרעגט דער גראַף.

— דאָס איז ביי מיר אַזאַ קאַפּריז — האָט זי געענטפערט האַסטיג — און איך דענק, איך האָב אַ רעכט צו האָבען קאַפּריזען.

— אָבער איך גאַר אַזוי צו זעהן דיין שלאַנקע פיגור, דיין ליעבען פּנים — האָט דער גראַף ווייטער גערעדט.

— גוט, דאַן זאָלסטו מיך זעהן היינט ביינאַכט אין דער אָפּערא.

זו האָט איהם פערלאָזען זעקס אַזייגער, נאָכדעם ווי זי האָט קוים געהאַט פערבראַכט מיט איהם אַ שעה צייט, און אַזוי שנעל ווי איהר קאַרעטע איז אָבגעפאָהרען, האָט ער זיך אָנגעטהאָן און איז אַוועק אין דער אָפּערא. בעת מען האָט געשפּיעלט די אָווער־טורע איז די פּרינצעסין אריין אין איהר לאָזשע, שען צום משוגע מאַכען. זי האָט געטראָגען דעם זעלבען גרינעם סאַמעטענעם מאַנ־טעל בעפּוצט מיט הערמעלין, וועלכען ער האָט מיט אַ קורצער צייט צוריק געהאַלטען אין זיינע הענד, זי האָט איהם אָבער גלייך ארונ־טערגעלאָזען פון איהרע שולטערן און געוויזען אַ ביוסט, ווי ביי אַן אמת׳ע געטין פון ליעבע. זי האָט גערעדט מיט איהר מאַן זעהר לעבהאַפטיג, און האָט געשמייכעלט מיט איהר געוועהנליכען קאַלטען שמייכעל, אויף איהר פאַרגעטערער האָט זי אפילו ניט אַ קוק גע־טהאָן. דאָך האָט ער זיך געפיהלט דער גליקליכסטער אין דער וועלט.

אין וויען איז דער גראַף שוין ניט געוועזן אַזוי גליקליך, ווי אין קאַרלסבאַד, וואו ער האָט איהר צום ערשטען מאָל געטראָפען, ווייל זיין רייצענדע געליעבטע איז צו איהם געקומען בלויז איין מאָל אַ וואָך. אָפט האָט זי מיט איהם פערבראַכט זעהר אַ קורצע צייט און איינמאָל זיינען אַוועק כמעט זעקס וואָכען און זי האָט

זיך ניט געלאָזט זעהן. אָבער זי האָט זיך אפילו ניט ענטשולדיגט פאַר איהר ניט קומען. גראַד אין יענער צייט האָט לעאָניע'ס מאַן זיך צופעליג געטראָפען מיט דעם יונגען אָפיציער אין דעם זשאָקעי קלוב און זיי זיינען בעקאַנט געוואָרען. דער אָפיציער האָט אויף איהם געמאַכט אַ גוטען איינדרוק און ער האָט איהם איינגעלאַדען צו זיך אַהיים.

ווען ער איז אַהין געקומען און געטראָפען די פּרינצעסין אַליין, האָט זיין האַרץ גענומען קלאַפּען פאַר שמחה און אַ כאַפּ טהאָנדיג דער פּרינצעסין'ס האַנד, האָט ער זי העפטיג צוגעדריקט צו זיינע ליפּען.

— וואָס, טהוט איהר גראַף? — האָט זי געזאָגט, זיך אַברו־קענדיג פון איהם — איהר פיהרט זיך אויף עפּעס מאָדנע.

— מיר זיינען אַליין — האָט דער יונגער אָפיציער געשעפּ־טשעט — צו־וואָס דיעזע אונשולדיגע מאַסקע? דיין האַרטקייט מאַכט מיך משוגע, עס איז שוין זעקס וואָכען, זייט דו ביזט דאָס לעצטע מאָל צו מיר געקומען.

— איך דענק ווירקליך, אַז איהר זייט פון זינען אַראָב — האָט נעענטפערט די פּרינצעסין מיט דער העכסטער ענטריסטונג און שנעל פערלאָזען דעם זאַל. דעם גראַף איז ניט געבליבען קיין אַנדער ברירה ווי אויך אַוועקצוגעהן, אָבער אין זיין קאָפּ האָט זיך אויפגעהויבען אַ שטורעם און איהם איז אונמעגליך געוועזען צו פאַרשטעהן דער פּרינצעסין'ס רעטזעלהאַפטע אויפפיהרונג. ער האָט געגעסען דינער אין אַ האָטעל מיט פריינד און ווען ער איז אַהיים געקומען, האָט ער געפונען אַ צעטעלע אין וועלכען די פּרינצעסין האָט זיך ענטשולדיגט און איהם צוגעזאָגט צו ערקלעהרען איהר אויפפיהרונג. צוליעב דעם דאָזיגען צוועק וועט זי קומען צו איהם היינט אַכט אַזייגער אין אָבענד.

ער האָט קוים צייט געהאַט איבערצולעזען דאָס צעטעלע, ווי צוויי בעקאַנטע אָפיצערען זיינען איהם געקומען בעזוכען, און מיט געמאַכטער אונרוהיגקייט איהם געפרעגט, אויב ער איז קראַנק.

ווען ער האָט געענטפערט, אַז ער איז פאָלקאָם געזונד, האָט

איינער פון זיי ווייטער גערעדט מיט א געלעכטער:

— אויב אַזוי, דאַן זיי אַזוי גוט און ערקלעהר אונז, פאַרוואָס דו האָסט געשפּיעלט אַזאַ קאָמישע ראָלע פון וועלכע עס רעדט איצט די גאַנצע שטאָדט.

— איך האָב געשפּיעלט אַ קאָמישע ראָלע? — האָט דער גראַף אויסגעשאָסען.

— איז עס נישט קאָמיש ווען דו קומסט צו אַזאַ דאַמע ווי פּרינצעסין לעאָניע, ווען דו קענסט גאָרנישט און דו בעשולדיגסט איהר פאַר איהר האַרטקייט און רעדסט צו איהר אָהן אַלע צערע־מאָניעס אויף דו.

דאָס איז שוין געווען צופיעל. דער גראַף האָט געקענט מוחל זיין דער פּרינצעסין, פאַרוואָס זי מאַכט זיך, אַז זי קען איהם נישט אין דער געזעלשאַפט אָבער אַז זי זאָל איהם מאַכען פאַר אַן איינפאַכען נאַר, פאַר אַ משוגענעם, דאָס האָט איהם ארויסגע־בראַכט פון זיך.

— אויב איך רעד צו דער פּרינצעסין אויף דו — האָט ער ערקלעהרט — איז עס דערפאַר ווייל איך האָב אַ רעכט דערצו און איך וועל עס בעווייזען.

זיינע קאַמעראַדען האָבען אַ דריק געטהאָן מיט די אַקסלען, אָבער ער האָט זיי געבעטען, זיי זאָלען קומען צוריק פּונקט זיעבען אַזייגער, און דאַן האָט ער געמאַכט אַלע נויטיגע פאַרבערייטונגען.

אַכט אַזייגער האָט זיך זיין געטין בעוויזען, נאָך אַלץ טיעף פאַרשלייערט, אָבער דיעזען מאָל האָט זי געטראָגען אַ ווערטהפולען סייבעל מאַנטעל. אַזוי ווי אַלע מאָל האָט איהר דער גראַף אריינ־געפיהרט אין דעם פינסטערען צימער און פערשלאָסען די טיר; דאַן האָט ער געעפענט די טיר, וואָס האָט געפיהרט צו זיין שלאָף צימער און זיינעביידע פריינד זיינען אריין, יעדער מיט אַ ליכט אין האַנד. די דאַמע אין דעם סייבעל מאַנטעל האָט אַ געשריי גע־טהאָן פאַר שרעק, ווען דער גראַף האָט פון איהר ארונטערגעריסען דעם שלייער. אָבער באַלד איז אויך דער גראַף פון זיין זייט גע־בליבען שטעהן אַ צומישטער, ווייל פאַר איהם איז ניט געשטאַנען די פּרינצעסין לעאָניע, נור איהר שענע מיידעל. דערזעהן, אַז מען

האט זי ענדרעקט, האט זי זיך מודה געווען, אז די ליעבע האט איהר געצוואונגען צו שפּיעלען די ראָלע פון איהר מאדאם, און אז איהר פיגור, איהרע אויגען און איהרע האָר, וועלכע זיינען ענליך צו דער פּרינצעסין׳ס, האָבען איהר געהאָלפען צו שפּיעלען די ראָ־זיגע ראָלע מיט ערפאָלג. זי האט געפונען דעם גראף׳ס בריעף אין דער פּרינצעסין׳ס טיכעל, ווען זיי זיינען געווען אין קארלסבאד, און האט אויף איהם געענטפערט. זי האט איהם געמאכט גליקליך און ער האט אויף א מינוט ניט פערלארען די אילוזיאָן, אז ער ווערט געליעבט פון דער פּרינצעסין.

עס פערשטעהט זיך, אז דער גראף איז שטארק אויסגעלאכט געווארען פון זיינע פריינד, און ער האט שנעל, נאך דעם זעלבען אבענד פערלאָזען וויען. די שענע קאמערמיידעל איז אויך גלייך נאך דער קאטאסטראפע פערשוואונדען געווארען און אויף אזא אופן זיך ארויסגעדרעהט פון איהר מאדאם׳ס כעס. עס האט זיך שפּעטער ארויסגעוויזען, אז די ראָזיגע קליינע קאמערמיידעל האט שוין מעהר ווי איין מאָל געשפּיעלט די ראָלע פון איהר מאדאם און אנשטאָדט איהר, גליקליך געמאכט אלע יענע אונגליקליכע פער־ליעבטע, וועלכע האבען געפונען חן אין איהרע אייגענע אויגען.

און אזוי איז אויפגעקלעהרט געווארען די רעטעניש, וועלכער פּרינצעסין לעאָני האט געדיענט צו זיין פאר דער וועלט.

אן אמת'ע מעשה.

ין דרויסען האט שטארק געוואָיעט דער ווינד. עס איז געוועזן א שטורם, איינער פון יענע אימה'דיגע יעסען־שטורמס, וועלכע רייסען ארונטער די לעצ־טע בלעטער פון די בוימער און דרעהען זיי אין ווירבעל ביז צו די וואָלקענס.

די יעגער זיינען פארטיג געוואָרען מיט זייער מאָלצייט; זיי זיינען געזעסען אין זייערע לאנגע שטיוועל, מיט רויטע קעפּ אבי־סעלע אָנגעשנאסקעט. דאָס זיינען געוועזן נאָרמאָנישע האַלב ערדעל־לייט; האַלב פּריצים, האַלב פּויערים, רייך, קרעפטיג, ווי אור־מיסטנע געמאכט דערצו, זייערע אקסען, וועלכע זיי טרייבען אין מארק אריין, די הערנער ארונטערצוברעכען.

זיי זיינען דעם גאנצען טאָג נאָכאנאנד געוועזן אויף געיעג, אויף דער גוטסבעזיצונג פון הערר בלאָנדעל, דעם פאָרשטאנד פון עפּארוויללע. און איצט זיינען זיי געזעסען ארום דעם גרויסען טיש אין דעם פּריצישען הויף, וועלכער האָט אויסגעזעהן ווי א שלאָס און האָט געהערט זייער ווירטה.

זיי האָבען טומעלדיג דערצעהלט מעשה'לאך, געלאכט הויך אויפ'ן קול, געגאָסען אין זיך וויפיעל עס איז נאָר אריין. זייערע אויגען האָבען געבליסטשעטביים שיין פון לאָמפּ, א גרויסער פייער האָט געברענט אין קאמין און געוואָרפען רויטע שטראהלען אויפ'ן באַלקען.

זיי האָבען גערעדט פון געיעג, פון הינט און דאן זיינען זיי צוגעקומען צו דעם פּונקט, וואו אנדערע געדאנקען קומען האלב

שכור'ע מענער אין קאפ אריין, און זיי אלע האבען נאכגעפאלגט מיט זייערע אויגען א געזונד מיידעל מיט אנגעבלאזענע באקען, וועלכע האט אין איהרע רויטע הענד שיסלען צום טיש און פון טיש געטראגען.

הערר סעזשאר, א הויכער יונג מיט לאנגע פיס, וועלכער האט אמאל שטודירט טהעאלאגיע און אין נאכדעם געווארען וועטערינאר און געהיילט אלע חיות פון דער ארומיגער געגענד, האט פלוצים אויסגערופען:

— צום טייפעל, בלאנדעל, איהר האט דא עפעס גאר א וואוילע מויד!

עס האט אויסגעבראכען א קלינגענדער געלעכטער. דא האט זיך אויפגעהויבען אן אלטער עטוואס געפאלענער עדעלמאן, וועל־כער האט שטארק געהאלטען פונ'ם כוס, הערר דע־ווארנעטאט און געזאגט:

— הערט אויס, איך האב אמאל מיט אזא סארט מיידעל דורכ־געלעבט זעהר א קאמישע געשיכטע, איך מוז עס אייך דערצעהלען. אימער, ווען איך דערמאן זיך אן דעם, קומט מיר ארויף אויף די געדאנקען מיין צווינג מירצא, וועלכע איך האב פערקויפט דעם גראף דע־האוסאנעל און וועלכע איז יעדען טאג, ווי נור זי האט זיך געקענט ארויסרייסען, געקומען צוריק צו מיר, ווייל זי האט אהן מיר נישט געקענט זיין.

צום סוף בין איך געווארען שטארק בייז און געהייסען דעם גראף, ער זאל צובינדען דעם הונט מיט א קייט. ווייסט איהר אבער וואס פון דעם הונט איז געווארען? ער האט קראפירט פאר קומער.

אבער לאמיר זיך צוריקקעהרען צו דער מיידעל, הערט אויס: איך בין דאן אלט געווען א יאהר פינף און צוואנציג, אונפערהיי־ראט און האב געלעבט איינער אליין אין מיין שלאס ווילעבאן. ווייסט איהר, ווען מען איז יונג, מען האט געלד און יעדען אבענד

נאָכ'ן עסען ווייסט מען נישט וואו זיך אהין צו טהאָן פאַר לאַנג־ווייליגקייט, דאן וואַרפט מען די בליקען איבעראל ארום.

און דאָ האָב איך דערזעהן אַ מיידעל, וועלכע האָט גע־דיענט ביי דע־באולטאט אין קאָובילליע. בלאָנדעלל, איהר האָט דאָך געקענט דע־באולטאט'ען ? נו, וואָס זאָל איך אייך זאָגען, דאָס מיידעל האָט מיך אנגעצונדען און איך בין אוועק צו איהר בעל־הבית און איהם פאָרגעשלאָגען, ער זאָל מיר געבען זיין דיענסט און דערפאַר קריגט ער ביי מיר מיין שווארצע קליאַטשע קאַקאטטע, אויף וועלכער ער האָט שוין זייט צוויי יאָהר אַן אויג געוואָרפען. ער האָט מיר אויסגעשטרעקט די האנד:

— גוט, העדר דע־ווארנעטאט, אָבגעמאכט!

דער האנדעל איז פארטיג געוואָרען, די קליינע איז געקומען צו מיר און איך האָב אליין אוועקגעפיהרט מיין קליאטשע קיין קאורווילליע און עס דאָרט איבערגעלאָזען פאַר דריי הונדערט טאלער.

נו, וואָס זאָל איך אייך זאָגען, אין אָנהויב איז עס געווען אַן אמת'ער גליק. קיין מענש קען זיך עס גאָרנישט פאָרשטעלען. מעהר נישט, מיר האָט זיך געדאכט, אַז ראָזא האָט מיך צופיעל ליעב. און איהר דארפט וויסען, אַז דאָס מיידעל איז נישט געווען די ערשטע בעסטע, אבי ווי. זי האָט געהאט אין זיך עטוואָס פאָר־נעהמעס, עטוואָס אַריסטאָקראַטישעס, זי האָט אודאי געשטאָמט פון אַ מיידעל, וועלכע האָט געהאט צו טהאָן מיט איהר בעל־הבית.

קורץ, זי האָט מיך ליעב געהאַט ביז משוגעת. מיין גאָט, איז דאָס געווען אַ ליעבע! זי האָט מיך שיער נישט אויפגעפרעסען אַ לעבעדיגען, און געצערטעלט האָט זי מיך, געהאלובעט און מיט הונדערט צערטליכע נעמען גערופען! אבער איך האָב געזאָגט צו זיך אליין, לאַנג טאָר עס אזוי נישט אָנהאלטען, אַז נישט קען איך נאָך פארקריכען וואו עס איז, פון וואַנען איך וועל נישט ווי־סען ווי ארויסצוקריכען. אבער מיך נאַרט מען ניט אזוי שנעל

ארײַן אין זאַק און דאָס ביסעל שעהנקייט האָט איבער מיר ניט קיין גרויסע ממשלה.

קורץ, איך האָב מיר די געשיכטע איבערלייגט און דאָ פּלוצים זאָגט זי מיר, אַז זי איז אין אַנדערע אומשטענדען. פּיף, פּאַף, פּוף! דאָס האָט מיר געשמעקט, ווי אימיצער וואָלט אין מיר אויסגעשאָסען! אָבער זי האָט מיך געקושט, מיך געלאַסטשעט, האָט געלאַכט, געטאַנצט, איז געווען גאָר משוגע.

צוערשט האָב איך גאָר נישט געזאָגט, אָבער ביי דער נאַכט האָב איך מיר די געשיכטע איבערלייגט און איך האָב געטראַכט:

— אַזוי איז דאָס, איצט ביזטו גוט אויף צרות, אָבער דו מוזט איצט מאַכען אַ שנעלען סוף, אַז נישט וועט זיין צו שפּעט.

ווי איהר ווייסט האָט מיין פאָטער און שוועסטער געוואָהנט אין בארנעווילע און מיין שוועסטער איז געווען פערהייראַט מיט דעם מאַרקיז דע־איזפאַר, פון ראַלבעק, צוויי מייל פון ווילע־דאַן. איך האָב געמוזט זיין זעהר פּאַרזיכטיג, אַז די געשיכטע זאָל ניט דערגעהן צו זיי. אָבער וואָס הויבט מען אָן צו טהאָן?

ווען איך שיק זי איצט אַוועק, וועט מען גלייך דערשמעקען, אַז עפּעס איז דאָ ניט גלאַט, און זאָל איך זי ביי זיך לאָזען, איז נאָך ערגער, היינט ווי אַזוי שיקט מען זי איבערהויפּט אַוועק מיר נישט, דיר נישט, גאָר אָהן אַ פּאַרוואָס?

איך האָב וועגען דעם איבערגערעדט מיט מיין אָנקעל, דעם באַראָן ערעטועל, אַן אַלטען בעל־עבירה'ניק, וועלכער האָט אַזעלכע זאַכען געוואוסט פון ערפאַהרונג, און ביי איהם געפרעגט אַן עצה. ער האָט געענטפערט גאַנץ רוהיג:

— דו מוזט זי מיט אימיצען חתונה מאַכען, מיין אינגעל!

איך בין אויפגעשפּרונגען:

— זי חתונה מאַכען, אָנקעל? אָבער אום גאָטעס ווילען, מיט וועמען?

ער האָט אַ דריק געטהאָן מיט די אַקסלען:

— מיט ווערמען דו ווילסט, דאס איז דיין עסק, דאס געהט שוין מיך גארנישט אן! קוק זיך אקארשט אביסעל ארום, וועסטו שוין ווערמען עס איז געפינען!

איך האב וועגען דעם נאכגעטראכט אכט טאג נאכאנאנד. צום סוף האב איך איינגעזעהן, אז דער אנקעל איז גערעכט. און דאן האב איך מיר גענומען צו ברעכען דעם קאפ, זוכענדיג פאר איהר א מאן.

דאן רופט זיך אב צו מיר איין מאל אן אבענד דער פריעדענס־ריכטער, מיט וועמען איך האב צוזאמען געגעסען:

— דער אלטער פאמעללא'ס זוהן האט שוין ווידער אמאל בעגאנגען א שווינעריי, דער קערל וועט נאך ווען עס איז גוט אריינפאלען.

די דאזיגע אלטע פאמעללא איז געווען א דורכגעטריבענע פרויענצימער, פאר א טאלער וואלט זי פערקויפט איהר נשמה און נאך אלס צוגאב צוגעגעבען איהר זונדעל דעם לומפ.

צו דער דאזיגער אלטער בין איך אוועק און איהר, עטוואס פערשטעלט, דערצעהלט מיין געשיכטע. אבער אזוי ווי די גאנצע זאך איז מיר געווען זעהר אונאנגענעהם און איך האב ניט געהאט דעם מוטה צו רעדען וועגען דעם, האט זי פלוצים געפרעגט:

— נו, און וואס גיט איהר דער קליינער?

די אלטע איז געווען כיטרע, אבער איך בין אויך ניט קיין נאר. איך האב זיך דערצו נאך פריהער פארבערייט. נעבען זא־סעווילע האב איך געהאט א שטיק ערד, וואס איז געלעגען אן א זייט פון מיינע גיטער. מיינע פעכטער האבען זיך שטענדיג בעקלאגט, אז עס ליגט צו־ווייט און זיי קענען דערמיט גאר נישט טהאן. אין גאנצען איז עס געווען זעקס אקער.

דערצו האב איך פון מיין שכן הערר דע־אומאנטע געקויפט נאך א שטיק לאנד און דארט געלאזט אויפבויען א הייזעל; די גאנצע געשיכטע האט געקאסט פופצעהן הונדערט פראנק. אויף

אזא אופן האב איך געמאכט א קליינעם גוט, וועלכעס האט מיר נישט פיעל געקאסט, און דאס האב איך געוואלט געבען דער מיידעל אלס נדן.

די אלטע האט געשריען, אז עס איז נישט גענוג, אבער איך בין געבליבען פעסט ביי דאס מייניגע, און מיר האבען זיך צושיידט דערווייל מיט גארנישט. אויף מארגען גאנץ פריה איז צו מיר געקומען איהר זוהן. איך האב אפילו ניט געוואוסט ווי אזוי ער זעהט אויס; ווען איך האב איהם דערזעהען, בין איך געוועזען גאנץ צופריעדען. פאר א פויער איז ער געוועזען גארנישט מיאוס און אין אלגעמיין א כיטרער חברה־מאן.

ער האט די זאך בעטראכט אזוי, ווי דא וואלט זיך געהאנ־דעלט וועגען א קוה, וועלכע ער געהט קויפען. ווען מיר זיינען איבער אלעם אייניג געווארען, האט ער געוואלט זעהן דאס הויז און דאס לאנד; מיר זיינען אלזא אוועק איבער'ן פעלד און דער יונג האט מיך אבגעהאלטען דריי שטונדען נאכאנאנד.

ער האט אלעס אונטערזוכט, געמאסטען די לענג, געפרובט די ערד, עפעס אזוי ווי ער וואלט מורא געהאט, אז מען זאל איהם נישט אבנארען. און אזוי ווי דאס הויז איז נאך נישט געוועזען צו־געדעקט, האט ער פערלאנגט, אז אנשטאט א שטרויענעם דאך, זאל מען ארויפגעבען שינדלען, ווייל דאס וועט מען נישט דארפען אזוי גיך פארריכטען.

דאן זאגט ער צו מיר:

— נו, און מעבעל גיט איהר?

איך האב זיך געוועהרט:

— עס איז דאך גענוג, ווען איך גיב אייך דעם הויף!

ער האט געלאכט:

— יא, איהר גיט א הויף און א קינד!

איך בין געגען מיין ווילען רויט געווארען און ער האט ווייטער גערעדט:

— ווייסט איהר וואס? איהר גיט א בעט, א טיש, א שאפע,

דריי שטוהלען און דאַס געשיער, אז ניט ווערט פון דער גאַנצער געשיכטע גאַרנישט!

איך האָב איינגעוויליגט און מיר האָבען צוריקגעקעהרט אַהיים. ער האָט מיט דער מיידעל נאָך ניט געהאט גערעדט קיין וואָרט; אָבער פּלוצים האָט ער געפרעגט ביטרע, הגם עטוואָס פערשעהמט:

— נו, און ווען דאָס קליינטשיקס שטאַרבט אַוועק, ווער וועט דאַן קריגען דעם הויף?

איך האָב געענטפערט:

— נו, איהר, געוויס!

ווייטער האָט איהם מעהר גאַרנישט געקימערט. מיט אַ צופריעדענער מינע און לאַכענדיג, האָט ער מיר אויסגעשטרעקט די האַנד, מיר זיינען געווען אייניג.

מיין גאָט, האָב איך אָבער געהאט אַ עסק מיט ראָזאַ'ן, ביז איך האָב זי איינגעביסען. זי איז מיר געלעגען צו די פיס, געשלוכצט און געשריען:

— איהר שלאָגט מיר עטוואָס אַזוינס פאַר? איהר, איהר, איהר?

אַ וואָך נאָכאַנאַנד איז זי געווען איינגעשפּאַרט און ניט געוואָלט ניט הערען און ניט זעהן פון מיין פאַרשלאַג. די ווייבער זיינען גרויסע נאַראָנים, קוים האָבען זיי די ליעבע אין קאָפּ, דאַן הערט אַלעס אויף, דאַן העלפט ניט קיין רייד, קיין שכל, ביי זיי איז די ליעבע פאַר אַלעם און אַלעם פאַר דער ליעבע!

צום סוף בין איך ארויס פון די כלים און איהר געסטראַשעט, אז איך וועל זי איינפּאַך ארויסיאַגען פון מיין הויז, דאַן איז זי געוואָרען ווייכער, נאָכגעביגער און ענדליך האָט זי איינגעוויליגט אונטער דער בעדינגונג, אַז איך זאָל איהר ערלויבען מיך פון צייט צו צייט צו בעזוכען.

איך האָב זי אַליין געפיהרט צו דער חופה, בעצאָהלט די חתונה הצאות און די גאַנצע פרעסעריי; מיט איין וואָרט, איך

האב אלעם געמאכט זעהר אנשטענדיג און דאן האב איך גע־זאגט:

— און איצט, מיינע קינדער, זייט מיר געזונד!

און איך בין אוועק אויף א האלב יאהר צו מיין ברודער אין טאוריין.

ווען איך האב זיך צוריקגעקעהרט אין מיין שלאס, האב איך זיך דערוואוסט, אז זי איז יעדע וואך געקומען אהער, און זיך אויף מיר נאכגעפרעגט, און איך בין נאך קיין שעה אין דער היים ניט געווען, ווי זי איז געקומען מיט דאס קינד אויף די הענד. איהר מעגט מיר גלויבען אדער ניט, מיך האט עפעס מאדנע א צופ גע־טהאן ביים הארצען. ווען איך האב דאס קליין ווערעמעל דער־זעהען. מיר דוכט זיך, אז איך האב עס אפילו געקושט.

די מוטער אבער איז געווארען א סקעלעט, א שאטען פון דער פריהערדיגער שעהנער, געזונדער מויד. אויסגעצעהרט, טרויעריג און אלט. גאט זאל מיך ניט שטראפען, דאס חתונה האבען האט איהר ניט פאליובעט. איך האב געפרעגט מעכאניש:

— ביזטו גליקליך?

— האט זי זיך שטארק צעוויינט און אונטער שלוכצען ארויס־גערופען:

— איך קען אהן אייך ניט זיין! איך קען אהן אייך נישט לעבען! בעסער שטארבען! איך קען ניט!

איך האב זי געטרייסט וויפיעל איך האב נור געקענט און זי אבגעפיהרט אהיים.

איך האב זיך שפעטער דערוואוסט, אז איהר מאן האט איהר געשלאגען און, אז די שוויגער, די אלטע בעסטיע, האט איהר דאס לעבען פערביטערט.

אין צוויי טעג ארום איז זי ווידער געקומען, איז מיר ארויפ־געפאלען אויפ׳ן האלז, זיך געווארפען אז דר׳ערד צו מיינע פיס און אויסגערופען:

— הרג׳עט מיך, טויטעט מיך, אָבער איך גייה מעהר ניט צוריק !

פונקט אזוי וואָלט געהאנדעלט מיין צייגעל מירצא, ווען זי וואָלט געקענט רעדען. די געשיכטע איז מיר אָביסעל דערעסען און איך האָב זיך ווידער ארויסגערוקט אויף א האַלב יאהר.

ווען איך בין דאָס צווייטע מאָל צוריקגעקומען, האָב איך זיך דערוואוסט, אַז זי איז פאר דריי וואָכען געשטאָרבען, און אַז זי איז יעדען זונטאג געקומען אין שלאָס אַריין גראדע אזוי ווי מירצא. אויך דאָס קינד איז געשטאָרבען אין א וואָך ארום.

איהר מאַן אָבער, דער לומפּ, איז געבליבען לעבען, און ווי עס שיינט האָט ער זיך גאַנץ שעהן ארויפגעארבייט, דען ער איז שפּע־טער געוואָרען געמיינדע ראָט.

דאַן האָט הערר ווארנעטאט צוגעלעגט לאַכענדיג:

— און דאָס אַלעס האָט ער מיר צו פערדאנקען, דער לומפּ!

און הערר סעזשאר, דער וועטערינאַר, האָט געזאָגט זעהר ערנסט, צוטראָגענדיג זיין גלאָז שנאַפּס צו די ליפּען:

— ווי דאָרט זאָל נישט זיין, אָבער אַזעלכע ווייבער זיינען אַי־מער עקעלהאַפט!

אַ גוטער שידוך.

טראוס'עס אָרקעסטער האָט געשפּיעלט אין די צימערען פון דער קולטור געזעלשאַפט. און זיי זיינען געווען אַזוי געפּאַקט, אַז דער יונגער קאַדעט־גוסאַר מאַקס ב. האָט זיך שוין אַ צייט לאַנג דאָ אַרומגעדרעהט און ניט געקענט געפינען קיין פּלאַץ. אַזוי ווי ער איז געווען פריי פון דיענסט און האָט ניט געהאַט וואָס צו טהאָן היינטיגען נאָכמיטאָג, האָט ער געדענקט, אַז דאָס בעסטע וואָלט זיין צו טרינקען אַ גוטע גלאָז ביער און דערביי הערען שפּיעלענדיג אַ וואַלס, דער אָבערקעלנער, וועלכער האָט איהם געקענט, איז צו איהם צוגעגאַנגען, איהם שנעל צוגעפיהרט צו אַ לעדיגען פּלאַץ און ניט וואַרטענדיג אויף זיין באַשטעלונג, איהם געבראַכט אַ גלאָז ביער. אַ זעהר פיין אויסזעהענדער מאַן און דריי עלעגאַנט געקליי־דעטע דאַמען זיינען געזעסען ביי דעם טישעל.

דער קאַדעט האָט איהם געגריסט מיט מיליטערישער העפליכ־קייט און זיך געזעצט, אָבער נאָך איידער ער האָט צייט געהאַט צו צוטראָגען די גלאָז צו די ליפּען, האָט ער בעמערקט, ווי די צוויי עלטערע, הפנים פערהייראַטע דאַמען, האָבען פאַרקרימט זייערע נעזער, ווען זיי האָבען איהם דערזעהן זיך זעצענדיג נעבען זייער טישעל און זיי האָבען זאָגאַר געזאָגט עטליכע ווערטער וועגען איהם, וועלכע ער האָט ניט געקענט כאַפּען, אָבער ער איז געווען זיכער אַז זיי זיינען ניט אַנגענעהמע.

— איך האָב מורא, אַז איך שטער אייך — האָט געזאָגט דער קאַדעט און זיך אויפגעהויבען אַוועקצוגעהן, ווען ער האָט דער־פיהלט, אַז אימיצער אונטער'ן טיש טהוט איהם אַ ציה פאַר'ן פוס, אין דער זעלבער צייט האָט דער מאַן געענטפערט עטוואָס פער־לעגען:

— אָה ניין! איהר שטערט אונז ניט; פאַרקעהרט, אונז פרעהט זעהר, וואָס איהר האָט אויסגעקליעבען אונזער טישעל.

דאַן ערשט האָט דער קאַדעט זיך צוריקגעזעצט אויף זיין פּלאַץ, ניט אַזוי אויף דעם פערלאַנג פון׳ם מאַן, ווי אויף דער שטילער איינלאַדונג, וואָס ער האָט געקראָגען פון אונטער׳ן טיש. ער האָט גוט געוואוסט, אַז דעם מאַן׳ס איינלאַדונג איז געקומען פון העפ־ליכקייט וועגען, אָבער די פוס אונטער׳ן טיש איז געווען ערנסט, און איז געקומען פון האַרצען. און גלייך האָט זיך צושפּיעלט אין איהם זיין יונגע פאַנטאַזיע און גענומען פאַר איהם מאָהלען חלומות פון גליק. ער האָט אויף איין מינוט ניט געקענט צווייפלען, אַז די דאָ־זיגע דרייסטע איינלאַדונג איז געקומען פון דער דריטער, דער אינגסטער און שעהנסטער פון די דריי דאַמען, צו וועמען איהם האָט געבראַכט אַ גליקליכער צופאַל.

און דאָך האָט זי אויף איהם אפילו ניט אַ קוק געטהאָן פון דער מינוט אַן, וואָס ער האָט זיך געזעצט נעבען איהר און ניט אויס־גערעדט צו איהם קיין איין וואָרט. דעם יונגען גוסאַר, וועלכער האָט אין אַזעלכע זאַכען נאָך ניט געהאַט קיין סך פּראַקטיק, האָט עס געוואונדערט, ער איז אָבער געווען גענוג קלוג עס ניט אַרויס־צואווייזען און האָט בעשלאָסען רוהיג אָבצואוואַרטען און זעהן וואָס ווייטער וועט זיין. דאָס האָט איהם געגעבען אַ מעגליכקייט זי צו בעטראַכטען מעהר אויפמערקזאַם און, ווען זיי זיינען געווען פער־נומען רעדענדיג צווישען זיך, האָט ער פון איהר די אויגען נישט אַרונטערגענומען.

דאָס מיידעל, וועמען די איבעריגע האָבען גערופען אַזשעליקאַ, איז געווען אַן אמת׳ע וויענער שעהנהייט. הגם איהרע געזיכטס־שטריכען זיינען ניט געווען קיין רוימישע, ניט קיין גריכישע און ניט אפילו קיין דייטשע, דאָך האָבען זיי פערמאָגט אַזוי פיעל מיידעלשען חן, זיינען געווען אַזוי פערפיהרעריש, ווי מען קען זיך נור פאָרשטעלען. איהר אויפפאַלענד קליינער נעזעל—וועלכער ווען ער זאָל געהערען צו אַ דיענסט־מיידעל, וואָלט מען איהם גע־רופען אונפערשעהמט און איהר קליין מיילכעל מיט די ליירענ־

שאפטליכע פולע ליפען—וועלכע ביי א פערבייגעהער וואלט מען בעצייכענט אלס טירישע—האבען צוגעגעבען א אונבעשרייבליכען. פיקאנטען רייץ איהר קליינעם קעפעל מיט דעם טורעם פון דינע, ברוינע האאר, ווי ס'רוב ביי די וויענער פרויען. איהרע ליכטיגע אויגען זיינען געווען פון פייער און אויף איהרע פערפיהרערישע חן־גריבעלאך ארום מויל און אויף דער מאררע האט נאכאנאנד גע־שפיעלט א פרעהליכער שמייכעל.

אין וויינינער ווי א פיערטעל שטונדע איז אונזער קאדעט געווען פערליעבט אין דער אונבעקאנטער רייצענדער פערזאן ביז איבער די אויערען, ער האט אין גאנצען פערלארען זיין אייגענעם ווילען און איז געווען בעריים צו נעהן נאך איהר ביז'ן עק וועלט. און ער איז געווען א מאן, אויף וועמעס זיעג מען האט געמעקט שטאלץ זיין. ער איז געווען הויך און שלאנק מיט ענטוויקעלטע מוסקעלען, ווי אן אטהלעט און אין דערזעלבער צייט האט ער געהאט איינעם פון יענע שעהנע אפענע פנים'ער, וועלכע פרויען האבען אזוי ליעב. אין זיינע עהרליכע, דונקעלע אויגען האט זיך געזעהן ווילענס־קראפט, מוטה און שטארקע ליידענשאפט, און דאס האבען פרויען אויך ליעב.

צווישען די אנטראקטען, ווען די מוזיק האט ניט געשפיעלט, איז אן עלטערער מאן מיט דער לענגטע פון אן ארדען אין זיין קנאפ־לאך, צוגעקומען צו דעם טישעל. און פון דער ארט און ווייזע ווי אזוי ער האט זיי בעגריסט, איז קענטיג געווען, אז ער איז זייערער אן אלטער פריינד. פון זייער געשפרעך, וועלכען זיי האבען געפיהרט הויך אויפ'ן קול און מיט א סך לעבהאפטינקייט, ווי דער שטייגער איז ביי די וויענער, האט דער קאדעט זיך דערוואוסט, אז דער מאן, וועלכער איז געזעסען מיט די דאמען איז געווען אן אדוואקאט פון דער געזאנדשאפט, און אז די עלטערע פרוי איז געווען זיין ווייב און די איבעריגע צוויי פרויען זיינען געווען שוועגערינס, איינע פערהייראט און די צווייטע נאך א מיידעל. ווען זיי האבען זיך צום סוף אויפגעהויבען אוועקצוגעהן, האט די שענע מיידעל, ווי עס שיינט אומישנע, ארויפגעווארפען אויף איהרע שולטערן דעם סאַ־

מעטענעם מאַנטעל מיט טהייערען פוטער בעפוצט; דאַן איז זי א ווײלע געבליעבען שטעהן אין אַרויסגאַנג און עס לאַנגזאַם אָנ־געטהאַן, אויף אַזאַ אופן האָט דער קאַרעט געקראָגען א מעגליכקייט צו צוגעהן גאַנץ נאָהענט צו איהר.

— געהט נאָך אונז — האָט זי צו איהם א שעפּטשע געטהאַן און איז אַנטלאָפען נאָך די איבעריגע.

דער קאַרעט האָט מיט פערגעניגען איהר געפאָלגט און איז אוועק נאָך זיי. ער איז געגאַנגען פון ווייטענס און זיך געהיט זיי זאָלען איהם ניט בעמערקען און אַזוי זיינען זיי צוגעקומען צום הויז וואו זיי האָבען געוואָהנט.

עס איז אַוועק א וואָך צייט. פון דער שענער אַנזשעליקא האָט ער מעהר נישט געהערט און ניט געזעהן. דער קעלנער פון דער קולוטור־געזעלשאַפט, וועמען ער האָט וועגען זיי געפרעגט, האָט איהם ניט געקענט געבען קיין שום אויסקונפט וועגען זיי אויסער, אַז זיי זיינען זעהר וואַזשנע לייט. אין עטליכע טעג אַרום האָט דער קאַ־רעט זיי ווידער געזעהן אַלע צוזאַמען צו א קאָנצערט. ער איז געוועזען צופריעדען כאָטש פון ווייטען צו קוקען אויף זיין אידעאַל. זי אָבער, ווען קיינער האָט אויף איהר ניט געקוקט, האָט אויף איהם געוואָר־פען איינִעם פון יענע קאָקעטישע בליקען, וועלכע אונערפאַהרענע יונגע לייט נעהמען אָן פאַר אַן אויסדרוק פון א טיעפען געפיהל פון א ריינער כשר׳ער נשמה. יענעם מאָל האָט זי מיט איהרע שוועסטער פערלאָזען דעם קאָנצערט א סך פריהער און ווען זי איז פאַרבייגע־גאַנגען פאַר דעם שענעם קאַרעט, האָט זי אַראָבגעלאָזט א קליין שטיקעל צוזאַמענגעוויקעלט פאַפּיער, וואו עס זיינען געשטאַנען די פאָלגענדע ווערטער: „קומט היינט בייגאַכט צעהן אַזייגער און קלינגט אָן.“

און פונקט ווען דער זייגער האָט געקלאַפּט צעהן, איז ער געוועזען נעבען הויז, אָבער זיין פערוואונדערונג איז געוועזן אָהן א ברעג, ווען אַנשטאַט אַנזשעליקא׳ן, אָדער איהר פערטרויטע קאַמער־מיידעל האָט איהם די טיר געעפענט די הויזקיפּערין. זי האָט געזעהן, ווי ער איז צומישט געוואָרען, און איהם אָנגענומען פאַר א האַנד האָט

זי איהם שנעל אריינגעשלעפט אינעווייניג.

— קומט מיט מיר — האט זי געשעפטשעט — איך וועל אייך וויס אלעס. די יונגע דאמע וועט דא גלייך זיין, קומט.

דאן האט זי איהם דורך'ן קיך אריינגעפיהרט אין א צימער, וועלכער איז געווען אבגעשלאסען פון דער גאנצער הויז, און וועלכען זי האט הפנים אליין אויסגעמעבלירט פאר איהרע אייגענע צוועקען, און איהם דארט איבערגעלאזט. דער קאדעט האט זיך ארומגעקוקט און איז געווארען ערשטוינט דערזעהענדיג די ענגלישע מעבעל, די ברייטע, ווייכע זאפע און די רייכע בילדער אין גרויסע בעגילטע ראהמען. אין א פאאר מינוטען ארום איז אריין דאס יונגע מיידעל און אהן שום צערעמאניעס ארומגעכאפט דעם סאלדאט ארום האלז. אין איהר נעגליזשע האט זי איהם אויסגעזעהן נאך פיעל שענער ווי אין איהרע עלעגאנטע באל־קליידער, הגם די אונשולדיגע נאאי־וויטעט איז איצט אין גאנצען פערשוואונדען פון איהר אויסזעהן און איהר גאנצע פיגור האט איצט געאטהעמט מיט דער ליידענ־שאפטליכקייט פון א יונגער נור וואס פערהייראטער פרוי.

אנזשעליקא, וועמעס קליינע פיסלאך האבען געשטעקט אין בלויע סאמעטענע שטעקשיכלאך אונטערגענייהט מיט הערמעלין און וועלכע האט געטראגען אויף זיך א רייך געשטיקטען ווייסען קאפאט בעפוצט מיט שפיצען, האט צוגעשלעפט דעם שענעם קאדעט צו דער זאפע און כמעט נאך איידער ער האט געקוי געוואוסט נאך וואס ער איז געקומען אהער, איז זי שוין געווען זיינע...

דער יונגער סאלדאט, וועלכער איז געווען האלב פעררוקט פון זיין אונערווארטעטען זיעג און זיין גרויסען גליק, האט איהר ניט פערלאזען ביז נאך צוועלף א זייגער. פון דאן אן איז ער אהין גע־גאנגען יעדע נאכט אום צעהן, האט אנגעקלונגען און דער מיידעלס פערטרויטע האט איהם אריינגעלאזען מיט א כיטרען שמייכעל. אין א פאאר מינוטען ארום האט ער שוין געהאלטען אין זיינע ארעמס זיין קליינע געטין, וועלכע האט איינגעוויקעלט איהרע שענע ווייסע גליעדער אמאל אין דונקעלען סייבעל פעלץ און אמאל אין קעניג־ליכען הערמעלין. יעדעס מאל האבען זיי דערנאך געגעסען! א נע־

שמאקען סאפער, האבען געלאכט און געשטיפט און געליעבט איינער דעם אנדערען, ווי נור צוויי יונגע, שענע מענשען קענען ליעבען, און גאנץ אפט האבען זיי צוזאמען פערבראכט ביז אין דער פריה.

איין מאל האט דער קארעט פרובירט בעצאהלען דער הויזקיפע־רין פאר איהר מיה און דעם סאפער, אבער זי האט זיך ענטזאגט צו נעהמען דאס געלד און געזאגט, אז פאר אלעם איז שוין אפריהער בעצאהלט. פיער מאנאטען נאכאנאנד האט דער יונגער סאלדאט גענאסען זיין גליק אין פולער מאס, ביז וואנען איין מאל האט אן אונגליקליכער צופאל איהם צוזאמענגעפיהרט מיט זיין געליעבטער אין גאס. זי איז געווען אליין און טראצדעם, ווען ער האט געוואלט איהר עפעס זאגען, האט זי צוזאמענגעצויגען איהרע שענע ברעמען און אבגעדרעהט פון איהם דעם קאפ מיט כעס. דאס האט דעם עהרליכען יונגען מאן אי בעליידיגט אי וועה געטהאן. און יענעם אבענד, ווען זי האט איהם צוגעדריקט צו איהר ברוסט, וועלכע האט זיך שטארק געהויבען ארויף און אראב אונטער דעם שווארצען סאמעט, וואס האט זי צוגעדעקט, האט ער איהר וועגען דעם אויס־גערעדט רוהיג אבער שטארק. זי האט זיך אביסעל פארקרימט און קוקענדיג אויף איהם קאלט און בייז, ארויסגערערט: "איך פאר־ביט אייך מיך צו דערקענען אין גאס. דארט וויל איך מיט אייך גארנישט האבען וואס צו טהאן; איהר פערשטעהט?"

דער קארעט איז געווארען ערשטוינט און האט גארנישט גע־ענטפערט, אבער די הארמאניע פון זיינע געפיהלען איז צושטערט געווארען, ווי פון א פאלשען טאן. א געוויסע צייט נאכדעם האט ער געליטען אין דער שטיל און געשוויגען אבער צום סוף איז די לאגע געווארען אונערטרעגליך; זיין געליעבטער'ס פייערדיגע קו־שען און איהר גאנצע ליעבע, וואס זי האט איהם ארויסגעוויזען, האבען איהם עפעס ווי ערנידעריגט און בעליידיגט. אם ענדע האט ער זיך אנגעקליעבען מיט מוטה און אויף זיין אפענעם שטיי־נער ארוים מיט לשון:

— וואס דענקסטו פון אונזער צוקונפט, אנזשעליקא? — האט ער זי געפרעגט.

זי האָט אביסעל צוזאַמענגעדריקט איהרע ברעמען און גע־ענטפערט:

— לאָמיר וועגען דעם ניט רעדען; יעדענפאַלס ניט היינט.

— פאַרוואָס ניט? שפּעטער אָדער פריהער מוזען מיר דאָך וועגען דעם רעדען — האָט ער געזאָגט — און איך דענק, אז עס איז שוין לאַנג צייט געווען פאַר מיר זיך צו ערקלעהרען, אום אז דו זאָלסט מיך ניט אַנגעהמען פאַר א פערדאַרבענעם לומפּ.

זי האָט אויף איהם א קוק געטהאָן פערוואונדערט:

— איך האַלט דיך פאַר דעם בעסטען און עהרליכסטען מאַן, מאַקס — האָט זי געזאָגט ווייך נאָך א קליינער פּויזע.

— און דו האָסט צו מיר צוטרויען אויך?

— געוויס!

— ביזטו איבערצייגט, אז איך ליעב דיך?

— יא.

— דאַן צענער ניט מעהר און שענק מיר דיין האַנד — האָט צום סוף געזאָגט איהר געליעבטער.

— וואָס פעלט דיר איין? — האָט זי שנעל א געשריי געטהאָן און אין איהר קול האָט אַן אַבזאָג געקלונגען.

— וואָס וועט זיין דער סוף פון אונזער ליעבע? וואָס עס איז בשום אופן ניט ערלויבט דער פרוי, איז נאָך ערגער און נאָך אונ־אַנשטענדיגער פאַר א מיידעל. דו אליין מוזט זיך פיהלען ער־ניעדעריגט, ווען דו ווערסט ניט מיין פרוי אזוי שנעל ווי מעגליך.

— וואָס פאַר א שמאָלער אונענטוויקעלטער בליק! — האָט אַנזשעליקא געענטפערט מיט כעס — אָבער אזוי ווי דו פערלאַנגסט עס דורכאויס, וועל איך דיר מיין מיינונג וועגען דעם אויסשרייבען אין א בריעף.

— ניין, ניין. איצט, גלייך זאָלסטו עס מיר זאָגען.

דאָס שענע מיידעל האָט אַרונטערגעלאָזען די אויגען און א ווײַלע געשוויגען, אָבער פּלוצים האָט זי אויפגעהויבען דעם קאָפּ, א קוק געטהאָן אויף איהר געליעבטען, און א בייזער, אָבלאַכענדיגער שמייכעל איז געלעגען אין די ווינקלען פון איהר מויל.

— אלזא, מאקס איך ליעב דיך, איך ליעב דיך ווירקליך, שטארק — האט זי געזאגט — אבער דיין פרוי קען איך קיין מאל ניט זיין. ווען דו וואלסט כאטש געווען אן אפיציער, וואלט איך אפשר מיט דיר געהייראט: יא, זיכער וואלט איך דאן מיט דיר געהייראט, אבער אזוי, אין דיין שטעלונג, איז עס אוממעגליך.

— איז דאס דיין לעצטערווארט? — האט דער קאדעט גע־פרעגט שטארק אויפגערעגט.

זי האט בלויז א שאקעל געטהאן מיט'ן קאפ און ארויפגע־לייגט איהרע פולע, ווייסע ארעמס אויף זיין האלז מיט דער פולער זיכערקייט, אז ער איז איהר שקלאף, אז זי קען איהם קויפען מיט איהר ליעבע: אבער דאס מאל האט זי א טעות געהאט. ער איז אויפגעשפרונגען, געכאפט זיין שווערד און איז ארויסגעלאפען פון צימער. זי האט איהם געלאזט געהן, זייענדיג זיכער, אז ער וועט צוריק קומען. אבער ער איז ניט געקומען און, ווען זי האט צו איהם געשריעבען, האט ער אויף איהרע בריעף ניט געענטפערט. צום סוף האט זי איהם אויפגעגעבען.

דאס איז געווען א שלעכטע, זעהר א שלעכטע ערפאהרונג פאר דעם אפענהערציגען, עהרליכען יונגען מאן. דאס אריסטאקראטישע, צולאזענע מיידעל האט מיט איהרע קליינע פיסלאך צוטראטען זיינע שענסטע אידעאלען און חלומות, ווארים ער האט אין גיכען איינ־געזעהן גאנץ קלאהר, אז זי האט איהם ניט געליעבט, אז זי האט איהם נור אויסגענוצט פאר איהרע פערגעניגענס און ליידענשאפ־טען בעת ער האט זי געליעבט טריי און אויפריכטיג!

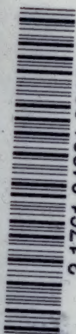
* * *

עס איז אוועק ארום א יאהר נאך דער דאזיגער קאטאסטראפע מיט דער שענער אנזשעליקא, ווען מאקס איז אמאל געקומען צו זיין קאפיטאן אויף'ן קווארטיר. צופעליג האט ער בעמערקט א גרויסען בילד פון א דאמע אויף דעם שרייבטיש. ער איז צוגעגאנ־גען א קוק טהאן און האט דערקענט.... אנזשעליקא'ן.

—וואס פאר א שען מיידעל! — האט ער געזאגט וועלענדיג א טאפ טהאן וואס איהר בילד טהוט דא.

— דאָס איז מיין כלה, מיט וועלכע איך גנה חתונה האָבען!
— האָט געענטפערט דער קאַפּיטאַן און געשמייכעלט. — זי איז ריין און גוט און שען ווי א מלאך און צו דעם אַלעמען קומט זי ארויס פון א זעהר אַריסטאָקראַטישער און רייכער פאַמיליע. מיט איין וואָרט, איך טהו "א גוטען שידוך" אין דעם פולסטען זין פון וואָרט.

3 1761 04261 9015